

ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСНА ВІЙСЬКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ

ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ
ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник начальника Житомирської
обласної військової адміністрації

В.М. Градівський

РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ
про стан навколишнього природного
середовища Житомирської області
у 2024 році

СТРУКТУРА

Регіональної доповіді про стан навколишнього природного середовища Житомирської області у 2024 році

№	Назва розділу	стор.
	Вступ	7
1.	Загальні відомості	8
1.1	Географічне розташування та кліматичні особливості території	8
1.2	Соціальний та економічний розвиток області	13
2.	Атмосферне повітря	16
2.1	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	16
2.1.1.	Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря	17
2.1.2	Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)	24
2.2	Транскордонне забруднення атмосферного повітря	25
2.3	Якість атмосферного повітря в населених пунктах	25
2.4	Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря	26
2.5	Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття	27
2.6	Державна політика та заходи у сфері поліпшення та відновлення стану атмосферного повітря	27
3.	Зміна клімату	28
3.1	Тенденції зміни клімату	28
3.2	Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату	28
3.3	Політика та заходи у сфері охорони озонового шару	31
4.	Водні ресурси	34
4.1.	Водні ресурси та їх використання	34
4.1.1.	Загальна характеристика	35
4.1.2.	Водокористування та водовідведення	36
4.1.3.	Водозабезпеченість територій та регіонів	40
4.2.	Забруднення поверхневих вод	40
4.2.1.	Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод	40
4.2.2.	Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)	45
4.2.3.	Транскордонне забруднення поверхневих вод	46
4.3.	Стан поверхневих вод	47
4.3.1.	Екологічний стан та потенціал масивів поверхневих вод	49
4.3.2.	Хімічний стан масивів поверхневих вод	49
4.3.3.	Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію	49
4.3.4.	Радіаційний стан поверхневих вод	50

4.4.	Державна політика та заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів	50
5.	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	52
5.1	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі	52
5.1.1	Загальна характеристика	52
5.1.2	Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екологічної мережі, біологічне та ландшафтне різноманіття	53
5.1.3	Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	54
5.1.4	Формування національної екологічної мережі	55
5.1.5	Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами	59
5.2	Охорона, використання та відтворення рослинного світу	60
5.2.1	Загальна характеристика рослинного світу	60
5.2.2	Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів	60
5.2.3	Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	63
5.2.4	Охорона природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України	64
5.2.5	Охорона, використання та відтворення зелених насаджень	65
5.2.6	Інвазійні чужорідні види рослин у флорі в межах області	66
5.3	Охорона, використання та відтворення тваринного світу	66
5.3.1	Загальна характеристика тваринного світу	66
5.3.2	Стан і ведення мисливського господарства	66
5.3.3	Стан і ведення рибного господарства	70
5.3.4	Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	71
5.3.6	Інвазивні чужорідні види тварин у фауні в межах області	72
5.4	Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	73
5.4.1	Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду	73
5.4.2	Водно-болотні угіддя міжнародного значення	75
5.4.3	Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина	75
5.4.4	Формування Смарагдової мережі	78
5.5	Еколого-освітня та рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду	79
5.6	Державна політика та заходи збереження біорізноманіття	80
6	Земельні ресурси та ґрунти	82
6.1	Структура та стан земель	82
6.1.1	Структура та динаміка основних видів земельних угідь	82
6.1.2	Стан ґрунтів	83

6.1.3	Деградація земель	84
6.2	Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти	88
6.3	Державна політика та заходи у сфері охорони земель	89
6.3.1.	Практичні заходи	90
7	Надра	91
7.1	Мінерально-сировинна база	91
7.1.1.	Стан та використання мінерально-сировинної бази	94
7.2.	Система моніторингу геологічного середовища	94
7.2.1.	Підземні води: ресурси, використання, якість	95
7.2.2.	Екзогенні геологічні процеси	96
7.3.	Дозвільна діяльність у сфері використання надр	97
7.4.	Геологічний контроль за вивченням та використанням надр	97
7.5.	Державна політика та заходи щодо геологічного вивчення та раціонального використання надр	97
8.	Відходи	98
8.1	Структура утворення та накопичення відходів	100
8.2	Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)	103
8.3	Транскордонне перевезення небезпечних відходів	118
8.4	Державна політика у сфері поведінки з відходами	118
9.	Екологічна безпека	120
9.1	Екологічна безпека як складова національної безпеки	120
9.2	Об'єкти підвищеної небезпеки	120
9.3	Радіаційна безпека	124
9.3.1	Стан радіаційного забруднення території області	124
9.3.2	Поведінка з радіоактивними відходами	125
9.3.3	Стан радіаційної безпеки у зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення	127
9.4.	Екологічна безпека на територіях, які зазнали впливу внаслідок збройної агресії проти України	132
10.	Промисловість та її вплив на навколишнє природне середовище	133
10.1	Структура та обсяги промислового виробництва	133
10.2	Вплив на навколишнє середовище	134
10.2.1	Гірничодобувна промисловість	134
10.2.2	Металургійна промисловість	135
10.2.3	Хімічна та нафтохімічна промисловість	137
10.2.4	Харчова промисловість	137
10.3	Державна політика та заходи з екологізації промислового виробництва	138

11.	Сільське господарство та його вплив на навколишнє середовище	140
11.1	Тенденції розвитку сільського господарства	140
11.2	Вплив на навколишнє середовище	141
11.2.1	Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження	141
11.2.2	Використання пестицидів	142
11.2.3.	Зрошення та осушення земель	146
11.2.4.	Тенденції в тваринництві	146
11.3.	Органічне сільське господарство	147
11.4.	Державна політика та заходи з екологізації сільського господарства	148
12.	Енергетика та її вплив на навколишнє середовище	151
12.1	Структура виробництва та використання енергії	151
12.2	Ефективність енергоспоживання та енергозбереження	151
12.3	Вплив енергетичної галузі на навколишнє природне середовище	152
12.4	Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики	152
12.5	Державна політика та заходи щодо зменшення впливу енергетики на навколишнє природне середовище	153
13.	Транспорт та його вплив на навколишнє середовище	155
13.1	Транспортна мережа Житомирської області	155
13.1.1	Структура та обсяги транспортних перевезень	155
13.1.2.	Склад парку та середній вік транспортних засобів	156
13.2	Вплив транспорту на довкілля	156
13.3.	Державна політика та заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля	157
14.	Стале споживання та виробництво	158
14.1	Тенденції та характеристика споживання	158
14.2	Запровадження елементів сталого споживання та виробництва	158
15.	Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	160
15.2	Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища	160
15.3	Державний нагляд (контроль) у сфері охорони навколишнього природного середовища	161
15.4	Виконання державних цільових екологічних програм	169
15.5	Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища	170
15.6	Оцінка впливу на довкілля	171
15.7	Економічні засади природокористування	172
15.7.1	Економічні механізми природоохоронної діяльності	172
15.7.2	Стан фінансування сфери навколишнього природного середовища	174

15.8	Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки	175
15.9	Дозвільна діяльність у сфері природокористування	176
15.10	Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони навколишнього природного середовища	176
15.11	Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються охорони навколишнього природного середовища	178
15.12.	Екологічна освіта та інформування	178
15.13	Міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища	182
	Висновки	182

ВСТУП

Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Житомирській області підготовлена на виконання ст. 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» та наказу Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 28 жовтня 2022 року № 454 «Про затвердження Порядку взаємодії Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України з обласними Київською і Севастопольською міськими державними адміністраціями з питань охорони навколишнього природного середовища».

Основна мета підготовлених матеріалів – це ознайомлення широкого загалу державних та громадських органів, підприємств, установ, організацій і громадськості зі станом навколишнього природного середовища в області, основні проблемні питання, узагальнені та аналітичні дані про використання, охорону і відтворення природних ресурсів, моніторинг довкілля, державну політику та контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища, реалізацію регіональних екологічних програм, результати оцінок впливу на довкілля, поводження з відходами виробництва, радіаційну безпеку, екологічну освіту, громадські екологічні рухи, стан і перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля та інше.

Під час підготовки регіональної доповіді використано статистичні дані, інформацію структурних підрозділів обласної державної адміністрації, ряду територіальних підрозділів міністерств, відомств та інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких безпосередньо чи опосередковано пов'язана із природоохоронною сферою. Крім того, використовувалася інформація з офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій.

Доповідь в електронному вигляді розміщено на офіційному сайті Департаменту екології та природних ресурсів Житомирської обласної державної (військової) адміністрації, в розділі «Стан довкілля» (<https://eprdep.zht.gov.ua>).

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території

Географічне розташування та кліматичні особливості області

Житомирська область розташована в північно-західній частині України. Загальна площа області - 29,9 тис. км².

Протяжність області із заходу на схід сягає 170 км, а з півночі на південь 230 км. Область межує: на півночі - з Гомельською областю Республіки Білорусь, на заході - з Хмельницькою і Рівненською, на сході - з Київською і на півдні - з Вінницькою областями України.

Житомирська область розташована у двох природно-кліматичних зонах, північна її частина — у зоні Полісся, південна — у межах Лісостепу.

Метеорологічна характеристика 2024 року на території Житомирської області

На Житомирщині минулий 2024 рік відзначився численними температурними рекордами та виявився найтеплішим за всю історію спостережень, його середня температура на рівні 10.3-11.1° перевищила норму на 2.0-2.6°. Метеорологічна зима була короткою, м'якою, з надлишком опадів; весна, навпаки, тривалою, теплою, і хоча останній весняний місяць – травень відзначився занадто малою кількістю опадів, проте, загалом достатньо зволоженою; літо було значно довшим, ніж зазвичай, із суттєвим дефіцитом дощів в більшості періоду та переважним перевищенням проти норми температурного режиму; осінь – однією з найтепліших за весь період спостережень та з значною нестачею опадів.

Опади, як і завжди, протягом року розподілялись нерівномірно по території та у часі.

Загальна кількість опадів за 2024 рік виявилася в північно-східній частині в межах норми – 591-656 мм (102-104 % норми), на решті території області річна сума опадів була недостатньою – 515-610 мм, або 82-91 % норми.

Протягом 2024 року відмічено 1 СМЯ II (сильні заморозки), 1 локальне СМЯ II (сильний туман), 74 НМЯ I (14 випадків туману, 9 – вітру, 32 – грози, 8 – значних опадів, 4 – шквалу, 2 – граду, 5 – ожеледиці).

Зима 2023-2024 років

Зима 2023-2024 років виявилася однією з найвологіших за історію спостережень. Кількість опадів за календарну зиму склала 166-212 мм, що відповідає 136-178 % норми за відповідний період.

Метеорологічна зима (період від стійкого переходу середньої добової температури через 0° у бік зниження до переходу через 0° у бік підвищення), раніше розпочавшись (25-26 листопада 2023 року), закінчилась 24-31 січня 2024 року, випередивши кліматичні строки на місяць, і тривала 59-66 днів замість 84-87. Її середня температура – 0.7-1.8° морозу, що на 0.5-1.4° вище за норму. Опади різнилися, як за інтенсивністю, так і за фазовим станом, в залежності від повітряних мас, які надходили до України. Загальна їх кількість за вказаний період становила 101-159 мм або 131-187 % норми.

Січень 2024 року. Періодична зміна повітряних мас над Житомирщиною обумовила коливання температурного режиму у дуже широкому діапазоні – від нехарактерного для цієї пори плюсового тепла до помірних морозів. Найвищі

значення місяця зареєстровані в межах 5-8° тепла. Найхолодніші періоди відмічались із поширенням антициклонів, сформованих в арктичному повітрі, що визначило мінімуми місяця – 16-20° морозу.

Середня температура січня становила 2.0-3.7° морозу.

Лютий. Відмічалась дуже тепла, навіть як для сучасного клімату, погода та надмірні опади. Перевага теплої погоди позначилась на середній температурі місяця, яка на рівні 2.9-3.9° тепла і відхиленням від норми на +5.6..+6.3° стала найвищою для лютого за весь період спостережень з 1945 року. Опадів випало значно більше, ніж зазвичай – 55-74 мм, що відповідає 141-218 % кліматичної норми.

Весна 2024 року

Протягом весняного періоду погода була дуже контрастною: посправжньому літнє тепло, коли температури вдень значно перевищували абсолютні максимуми для відповідних дат за весь період спостережень, а середні добові температури були вищими за норму на 9-14°, змінювалось значним похолоданням з мінусовими значеннями вночі. Тривалі сухі періоди перемежовувалися затяжними та інтенсивними дощами.

Середня температура календарної весни (березень-травень) перевищила норму на 1.8-2.2° і становила 10.4-11.0°, та на більшій частині території області виявилася найвищою з 1961 року. Опадів було близько норми – 121-168 мм, або 88-116 %.

Метеорологічна весна 2024 року (період від переходу середньої добової температури через 0° до переходу через +15° у бік підвищення) розпочалась ще 24-31 січня, на понад місяць раніше кліматичних строків, та закінчилась вчасно – 18-19 травня. Таким чином, виявилася занадто тривалою – 108-116 діб, замість звичних 80-81. Протягом метеорологічної весни ефективного тепла вище +5° накопичилось 358-419°, що на 101-140° більше норми; сума опадів становила 183-228 мм, або 118-147 % норми.

Березень. Періодична зміна теплих та холодних повітряних мас обумовила дуже широку амплітуду температурних коливань. В окремі дні максимальні температури наближувались або перевищували абсолютні значення з 1945 року для відповідних дат. В останній день місяця температура досягла найвищих показників – 24-29.

Березень увійшов в десятку найтепліших, його середня температура виявилась на 2.7-2.9° вище за норму і становила 4.7-5.1° тепла.

Квітень. В першій половині місяця переважала тепла.

Квітень виявився одним з найтепліших, а також найвологіших на більшій частині території області за всю історію спостережень. Його середня температура становила 11.2-12.1°, що на 2.4-2.8° вище за норму. Кількість опадів за місяць по області склала 64-102 мм, або 164-249 % норми.

Травень. Протягом місяця переважала стійка погода з амплітудою коливань температури від мінімуму місяця +0..+1° до максимуму на рівні 27-28°. Середня температура травня – 15.0-15.7°, що на 0.3-0.9° вище за норму. Загальний розподіл дощів, як і зазвичай в теплий період року, був строкатим, а кількість опадів виявилася однією з найменших для травня за історію спостережень – 14- 47 мм, або 24-70 % норми.

Літо 2024 року

Календарне літо (червень-серпень) в південній і крайній західній частинах області із середньою температурою 21.3-22.1° стало найтеплішим з 1961 року та одним з найсухіших. В північній половині середня температура становила 20.6-21.0°, в 2010 році було на 0.3-0.6° тепліше. Сума опадів в північно-східній частині склала 196-232 мм, що в межах норми, на решті території області відмічався їх суттєвий дефіцит – випало 124-175 мм, або 57-71 % норми.

Червень. До середини місяця відмічались активні атмосферні процеси: переміщення через територію області численних атмосферних фронтів супроводжувалось рясними дощами.

Температурний режим коливався від підвищених до звичних для цієї пори значень. Винятком на цьому фоні стали деякі прохолодні ночі, які визначили мінімуми червня – 8-11°.

В решту місяця переважала стійка погода, періодично відмічались локальні або поширені по території дощі, часом виникали грози та локальний вітер 15 м/с.

Середня температура червня – 19.5-20.7°, що на 1.5-2.3° вище за норму.

Опади вкрай нерівномірно розподілились у часі та по території, загалом за місяць випало від 55 до 140 мм дощу, або 71-200 % норми.

Липень. Антициклони, які панували над територією України, обумовили тривалі сухі періоди та надзвичайно високий температурний режим: денні температури часто виходили за межі абсолютних значень, а друга декада відзначилася численними тропічними ночами, коли мінімальна температура не опускалась нижче 20°.

Загалом за місяць максимальна температура повітря досягала та перевищувала 30°-у позначку протягом 10-14 днів.

Натомість, періодичне переміщення атмосферних фронтів супроводжувалось дощами різної інтенсивності, часом – значними (15-29 мм за ≤ 12 год), шквалами 19-23 м/с, посиленням вітру до 15-20 м/с, активною грозовою діяльністю та нетривалим зниженням температурного режиму. Мінімуми місяця, відмічені в поодинокі прохолодні ночі, – +9..+13°.

Липень 2024 року був одним з найтепліших, його середня температура на переважній частині території області – 21.9-22.5° перевищила норму на 2.4-2.7°, а в південній частині території області (М Житомир) – 23.6°, з відхиленням від норми на +3.5°, стала найвищою середньою місячною температурою за всю історію спостережень.

Опадів було недостатньо – 30-76 мм, що відповідає 38-76 % норми.

Серпень. До середини місяця погодні умови Житомирщини формувались під впливом циклонів, що спричинило періодичні дощі в зоні атмосферних фронтів та температурний режим, звичний для цієї пори або дещо понижений проти норми.

Середня температура серпня на рівні 20.4-21.9° перевищила кліматичну норму на 1.6-2.6°.

Опадів виявилось обмаль: основні дощі, від неістотних до значних, пройшли у першій третині місяця, в решту часу, за винятком поодиноких непродуктивних дощів, було сухо. Всього випало 16-41 мм, що відповідає 27-77 % норми.

Осінь 2024 року

Календарна осінь (вересень-листопад) із середньою температурою 9.6-10.5° тепла і перевищенням кліматичної норми на 1.7-2.3° виявилася однією з найтепліших за всю історію спостережень на Житомирщині, а також сухою – за 3 місяці дощів випало 78-111 мм (55-74% норми).

Вересень. У вересні продовжувалось метеорологічне літо – поширені антициклони обумовили стійку погоду в більшості діб місяця. Температурний режим стало перевищувати звичні для цієї пори показники, а в деякі дати денні температури наближались або виходили за межі абсолютних значень.

Середня температура місяця на рівні 17.8-19.3° перевищила норму на 4.5- 5.3° та стала найвищою вересневою, залишивши далеко позаду рекордну з 1945 року середню температуру вересня 2023 року.

Упродовж місяця домінували тривалі сухі періоди, а дощі різної інтенсивності відмічались лише у лічені дні. Загальна кількість опадів по метеостанціям області склала 11-36 мм, або 22-68 % кліматичної норми.

Метеорологічне літо, вчасно розпочавшись (18-19.05), закінчилось майже на три тижні пізніше звичайних строків, а саме – 29 вересня. Таким чином, виявилось за тривалістю 133-134 доби, замість стандартних 113-115 діб.

Жовтень. Протягом місяця відмічались тривалі сухі періоди, які періодично поступалися дощам.

Найвищі значення місяця відмічені 9 жовтня на рівні 21-22°, а найнижчі – вночі 20 та 21 жовтня, і становили 2-5° морозу.

Середня температура місяця – 8.5-9.7°, що на 0.6-1.6° вище за норму.

Опадів на переважній частині території області було недостатньо. Всього випало 20-51 мм, що відповідає 49-104 % норми.

Листопад. У листопаді температура зазнала значних коливань – від похолодань із нічними морозами до незвично теплих, як для певних періодів, днів. Мінімуми місяця – 4-7° морозу, максимуми – 13-14° тепла. Відповідно відбувались циклічні зміни характеру погоди – як антициклонічного типу, так і погіршення погодних умов, пов'язані із проходженням атмосферних фронтів.

Середня температура листопада становила 2.3-2.6о, що в межах кліматичної норми (-0.4...+0.2о).

Грудень відзначився циклічною зміною холодних та теплих повітряних мас. Найвищі температури грудня – 8-9° тепла. Відмічались опади різного фазового стану: дощ, мряка, сніг, мокрий сніг. Періодично утворювався та сходив сніговий покрив, максимальна висота якого відмічалась 12 грудня і становила 2-13 см.

Середня температура грудня – +0.2°..-0.1°, що на 1.5-2.1° вище за норму.

Сума опадів за місяць склала 29-47 мм, що відповідає 62-112% кліматичної норми.

Кількість опадів (мм) за 2024 рік

Місяць	Олевськ		Овруч		Коростень		Звягель		Житомир	
	сума (мм)	% від норми	сума (мм)	% від норми	сума (мм)	% від норми	сума (мм)	% від норми	сума (мм)	% від норми
Січень	76	190	73	209	59	190	64	164	56	151
Лютий	68	174	63	175	74	218	55	141	64	183
Березень	40	93	46	107	36	88	41	103	47	121
Квітень	64	164	96	234	88	232	66	169	102	249
Травень	47	70	26	41	19	31	14	24	18	28
Червень	80	107	140	200	99	141	55	71	72	94
Липень	74	71	76	76	56	68	52	58	30	38
Серпень	21	32	16	27	41	77	23	38	22	37
Вересень	28	51	11	22	32	67	36	68	23	40
Жовтень	51	104	41	85	34	81	33	75	20	49
Листопад	32	68	26	59	19	48	31	70	37	82
Грудень	29	62	42	98	34	89	45	102	47	112
Рік	610	91	656	104	591	102	515	82	538	87

Середня місячна температура повітря (°C) за 2024 рік

Місяць	Олевськ		Овруч		Коростень		Звягель		Житомир	
	середня т-ра (°C)	відхил від норми	середня т-ра (°C)	відхил від норми	середня т-ра (°C)	відхил від норми	середня т-ра (°C)	відхил від норми	середня т-ра (°C)	відхил від норми
	Січень	-2,7	0,5	-3,7	-0,1	-3,0	0,3	-2,1	1,0	-2,0
Лютий	3,8	5,9	2,9	5,6	3,3	5,7	3,9	6,0	3,9	6,3
Березень	4,8	2,8	4,7	2,9	4,8	2,8	4,9	2,7	5,1	2,9
Квітень	11,6	2,8	11,2	2,4	11,5	2,4	11,9	2,6	12,1	2,8
Травень	15,0	0,7	15,3	0,8	15,0	0,3	15,7	0,9	15,7	0,8
Червень	19,5	1,7	19,8	1,8	19,7	1,5	20,0	1,8	20,7	2,3
Липень	21,9	2,4	22,3	2,6	22,3	2,4	22,5	2,7	23,6	3,5
Серпень	20,4	1,9	20,8	2,1	20,5	1,6	21,5	2,5	21,9	2,6
Вересень	17,8	4,5	18,6	5,1	18,5	4,8	18,6	4,8	19,3	5,3
Жовтень	8,5	0,9	8,9	1,4	8,9	1,1	8,7	0,6	9,7	1,6
Листопад	2,6	0,0	2,3	0,2	2,3	-0,2	2,4	-0,4	2,5	-0,1
Грудень	0,2	1,9	0,0	2,1	-0,1	1,8	-0,1	1,5	0,1	1,9
Рік	10,3	2,2	10,3	2,3	10,3	2,0	10,7	2,3	11,1	2,6

Тривалість сонячного сяйва (години) за 2024 рік по М Коростень

Місяць	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Рік
Тривалість	42	35	145	187	330	274	320	324	213	144	75	25	2114

Протягом 2024 року погодні умови здебільшого були сприятливими для функціонування господарського комплексу та життєдіяльності населення нашої області. Значне перевищення температурного режиму проти норми протягом лютого-квітня дозволило заощадити енергетичні, паливні і матеріальні ресурси. Проте, періодичні ускладнення погоди порушували діяльність суб'єктів

господарювання та населення області. Переміщення через територію області атмосферних фронтів обумовлювало інтенсивні опади, посилення швидкості вітру, утворення снігового накату і ожеледиці на дорогах, снігових заметів, що, в свою чергу, спричиняло затори транспорту і аварійні ситуації на шляхах області, напружену роботу автошляхових підприємств, комунальних служб та підрозділів ДСНС. Посилення вітру, ожеледь, налипання мокрого снігу, а в теплий період року – активна грозова діяльність, яка супроводжувалась іншими небезпечними явищами конвективного походження: шквалами, значним дощем, часом з градом, ускладнювали роботу енергетиків, зв'язківців, комунальних служб, автотранспорту та завдавали збитків пересічним громадянам – призводили до перебоїв електропостачання в багатьох населених пунктах області; траплялись випадки повалення дерев, які на окремих ділянках автошляхів перешкоджували безпечному руху транспорту, мало місце пошкодження дахів будинків, парканів, різних конструкцій та споруд. Неодноразово, особливо в холодний період року, спостерігались тумани, які виникали в основному вночі та розсіювались після сходу сонця, коли рух автотранспорту обмежений, що зменшувало ймовірність аварійних ситуацій.

1.2. Соціальний та економічний розвиток області

За попередніми даними Головного управління статистики у Житомирській області на 1 січня 2022 року (*останні статистичні дані*) в області, за оцінкою, проживало 1179032 особи, з них 703260 осіб або 59,6%, мешкали у містах та селищах міського типу та 475772 особи – у сільській місцевості.

За 2021 рік кількість населення області зменшилась на 16463 особи, за рахунок природного та міграційного скорочень – на 15135 та 1328 осіб відповідно.

Залишається суттєвим перевищення кількості померлих над кількістю живонароджених: на 100 померлих – 36 народжених.

В Житомирській області налічується 66 територіальних громад на території 4 адміністративних районів (Бердичівський, Житомирський, Коростенський, Звягельський), із них: 12 міських, 22 селищних та 32 сільські територіальні громади.

На сьогодні частково відсутня статистична інформація, яка б характеризувала загалом ситуацію економіки області.

Аналіз виконання Програми економічного і соціального розвитку Житомирської області за 2024 рік (далі – Програма) свідчить, що фактично на виконання заходів Програми протягом звітного періоду спрямовано 6 млрд 21,5 млн грн, у тому числі: 23,8% – з державного бюджету, 2,6% – з обласного бюджету, 5,2% – з місцевих бюджетів, 68,4% – з інших джерел.

У Програмі затверджено 212 заходів, із яких: виконано 83,0% заходів та 1,9% виконано не у повному обсязі.

Діяльність обласної військової адміністрації у 2024 році була направлена на подолання наслідків повномасштабного російського вторгнення, соціально-економічний розвиток регіону у реаліях сьогодення, підвищення добробуту мешканців області та комплекс заходів підтримки малозахищених верств населення, у тому числі ветеранів та внутрішньо-переміщених осіб.

Рівень життя населення Грошові доходи та заробітна плата

Через припинення проведення Держстатом статистичних обстежень відповідно Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» з лютого 2022 року джерелом інформації щодо ринку праці в області є адміністративні дані обласного центру зайнятості.

У 2024 році послугами обласної служби зайнятості скористалися 18398 безробітних громадян, що на 21,25 % менше, ніж у 2023 році. Одночасно роботодавці області проінформували обласну службу зайнятості про наявність 14473 вакансій, що на 0,43% більше, ніж у 2024 році.

На 01.01.2025 в середньому на одне вільне робоче місце претендувало 3 безробітних (на 01.01.2024 – 5 безробітних).

У 2024 році за сприяння центрів зайнятості та філій обласного центру зайнятості працевлаштовано 6867 зареєстрованих безробітних. Проходили професійне навчання 1556 зареєстрованих безробітних.

Для підтримання конкурентоспроможності осіб на ринку праці на 01.01.2025 650 осіб отримали ваучер для здобуття вищої освіти, на підвищення кваліфікації фахівців та для перепідготовки та підвищення кваліфікації за робітничими професіями. Ваучери видавались на підготовку за спеціальностями «Медсестринство», «Медицина» «Технології медичної діагностики та лікування», «Фармація, промислова фармація» та для перепідготовки і підвищення кваліфікації за спеціальністю за професіями водій автотранспортних засобів, слюсар-ремонтник, робітник фермерського господарства, кухар, продавець непродовольчих товарів, соціальний робітник.

Шляхом компенсації витрат роботодавцю єдиного соціального внеску працевлаштовано 229 осіб.

Згідно постанови КМУ від 20.03.2022 № 331 «Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні» надана компенсація за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб 217 роботодавцям за працевлаштування 316 осіб.

З метою організації суспільно корисних робіт в області прийнято розпорядження обласної військової адміністрації від 25.11.2022 № 344. Відповідно до прийнятих рішень в 34 територіальних громадах до виконання суспільно корисних робіт залучено 2737 осіб з числа зареєстрованих безробітних з відповідним фінансуванням з Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття на суму 23 млн гривень.

Фактично за період реалізації програми (з 01 липня 2022 року по 30 червня 2025 року) кошти для реалізації підприємницької ідеї отримали 1046 осіб на загальну суму 255,1 млн грн, які створили 853 нових робочих місця.

За останніми наявними статистичними даними середньооблікова чисельність штатних працівників у січні 2022 року становила 188,7 тис. осіб (дані по юридичних особах та відокремлених підрозділах юридичних осіб із кількістю найманих працівників 10 і більше).

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 16.09.2022

№ 1037 в області забезпечено здійснення спеціального моніторингу погашення підприємствами, установами і організаціями заборгованості із виплати заробітної плати (далі - заборгованість). За статистичними даними на 01.07.2025 загальна сума заборгованості становила 48 млн грн на 10 підприємствах.

У 2024 році проведено 3 засідання обласної комісії, 4 засідання відповідних комісій у районах та містах області. За результатами проведених засідань на 2 підприємствах заборгованість погашено на загальну суму майже 2,1 млн грн, на 2 підприємствах – зменшено.

Індекси споживчих цін у грудні 2024 року (у % до грудня 2023 року)

Індекс споживчих цін є показником зміни в часі цін і тарифів на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання. За даними Головного управління статистики у Житомирській області у 2024 році інфляція на споживчому ринку становила 111,3%.

Порівняння індексу інфляції за 2023 рік з попереднім			
	2023	2024 (%)	Різниця
січень	101,3	100,2	-1,1
лютий	100,1	100,3	0,2
березень	101,2	100,4	-0,8
квітень	100,4	100,6	0,2
травень	100,3	99,9	-0,4
червень	101,3	102,2	0,9
липень	99,0	100,5	1,5
серпень	99,2	100,2	1,0
вересень	100,7	101,4	0,7
жовтень	100,3	101,8	1,5
листопад	100,7	102,3	1,6
грудень	100,7	101,0	0,3
За рік	105,3	111,3	6,0

Динаміка індексу інфляції у 2024 році (зростаючим підсумком)

2. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

У 2024 році в області спостерігається підвищення рівня забруднення повітря, що пов'язано з різними факторами, зокрема, і сухою та спекотною погодою, а також військовими діями у порівнянні з минулим роком.

Аномальна спека та відсутність опадів, що сприяло утриманню забруднюючих речовин у приземному шарі атмосфери. За даними метеорологів, середньомісячна температура у липні була на 3-4 градуси вищою за норму, а кількість опадів становила лише 5% від норми.

Крім того, війна в Україні призвела до численних екологічних порушень, зокрема, до збільшення кількості викидів в атмосферу через руйнування інфраструктури, пожежі та інші наслідки бойових дій.

Аналізуючи загальний обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами відмічається збільшення обсягів викидів у 2024 році у порівнянні з 2023 роком на 14,9%.

Основними джерелами забруднення повітря є: автотранспорт, промислові підприємства, енергетичні об'єкти області (ТЕС, ТЕЦ), сільськогосподарська діяльність, будівництво та знесення будівель, пожежі, у тому числі спричинені військовими діями. Загалом, з початку повномасштабної війни було зафіксовано понад п'ять тисяч злочинів проти довкілля, а збитки від них перевищують 2,5 трильйони гривень.

Незважаючи на загальне збільшення обсягів викидів в атмосферне повітря по області, у 2024 році спостерігається тенденція до зменшення (на 7,2%) кількості діючих підприємств порівняно з 2023 роком.

Отже, факт деякого збільшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря пояснюється існуванням непромислового забруднення атмосферного повітря.

Необхідно наголосити, що ведення активних бойових дій на території країни серйозно погіршує якість повітря. Наслідки від цього можуть мати довгостроковий негативний вплив на наше здоров'я.

Наразі вже зроблені перші підрахунки втрат, завданих внаслідок забруднення атмосферного повітря. Реальну та повну оцінку завданої шкоди вдасться зробити лише після завершення активних бойових дій. Втім навіть після фінансового відшкодування мешканці України відчуватимуть наслідки від забруднення повітря ще багато років.

Незалежно від джерела забруднення повітря всі забруднювальні речовини мають вплив на здоров'я людини. Їх ефект проявляється не відразу.

Основою для розробки розділу «Атмосферне повітря» паспорта є статистична звітність на підставі документів первинного обліку, які подається суб'єктами господарювання області в установленому порядку до територіальних органів державної статистики. Інформація представлена в даному Екологічного паспорту сформована на основі фактично поданих підприємствами звітів. Проте рівень звітування у 2023- 2024 роках становив не більше 93%, тому викладені дані не можуть бути точними. На даний час - у період воєнного стану, норма

щодо подання звітності носить рекомендаційний характер, проте обов'язок щодо подання відповідної звітності не скасовано, та буде відновлено після скасування дії воєнного стану або стану війни.

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Загальний обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами в області збільшився у 2024 році у порівнянні з минулим роком на 14,9 % і склав 8,5 тис.т.

Збільшення обсягів викидів атмосферне повітря та, як наслідок погіршення якості повітря, пояснюється і першу чергу руйнуванням інфраструктури, пожежами та іншими наслідки бойових дій, та невеликою мірою відновленням промислових потужностей підприємств, поступове збільшення автомобільного трафіку і транспортних вузлів.

Динаміка викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел наведена в таблиці 2.1. та проілюстровано на діаграмі 1.

Динаміка викидів в атмосферне повітря, тис. т.

Табл.2.1.1.

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис. т			Щільність викидів у розрахунку на 1 кв. км, кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП (тис.т на млн. грн.)
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
2000	61,80	12,3	49,5	2072,1	43,45	0,0046
2010	87,49	18,38	69,11	2941,2	68,41	0,0039
2011	86,81	19,01	67,79	2913,1	68,19	-
2012	85,74	18,49	67,25	2882,3	67,34	0,0036
2013	88,44	17,21	71,23	2965,1	70,05	0,0035
2014	77,42	10,93	66,49	2597,9	61,64	0,0026
2015	69,70	8,98	60,72	2336,8	55,7	0,0018
2016	69,84	9,27	60,57	2343,6	55,9	0,0015
2017	74,45	10,33	64,12	2498,3	60,01	0,0012
2018	72,97	13,0	59,97	2448,7	59,28	0,0009
2019	73,44	12,7	60,74	2464,4	60,19	0,00086
2020	53,9	11,8	42,1	1807,1	45,77	0,00058
2021	58,7	11,9	46,8	1968,02	49,85	0,00052
2022	-*	9,71	-*	-*	-*	-*
2023	-*	7,43	-*	-*	-*	-*
2024	-*	8,54	-*	-*	-*	-*

-* Інформація не представлена, зважаючи на відсутність статистичних звітів у період воєнного стану та призупинення оприлюднених органами Державної статистики необхідної деякої статистичної інформації за періоди 2022-2024р.

Діаграма 1

Порівнюючи значення викидів в атмосферне повітря стаціонарними джерелами інших регіонів України з обсягами викидів в атмосферне повітря по Житомирській області визначено, що область у 2024 р. посідає 18 місце за кількістю викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами (табл.2.2.)

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел
Житомирської області в порівнянні із показником по Україні
у 2024 р.

Табл.2.1.2

	Регіон	Кількість викидів у 2024р.		Кількість викидів на одиницю площі, кг	Кількість викидів на 1 особу, кг
		тис т	у % до 2023р.		
	Україна	999,421	100	1655,7	-*
	...				
17	Тернопільська	10,31	58,1	-*	-*
18	Житомирська	8,54	114,9	286,38	-*
19	Кіровоградська	7,41	75,8	-*	-*
	...				

- Інформація не представлена, зважаючи на відсутність статистичних звітів у період воєнного стану та призупинення оприлюднених органами Державної статистики необхідної деякої статистичної інформації за періоди 2022-2024р.р.*

Важливими узагальнюючим показником, який характеризує стан повітряного басейну в цілому є загальний обсяг забруднюючих речовин, що надійшли в розрахунку на одного мешканця та в розрахунку на 1 км² території.

Щільність викидів від стаціонарних джерел забруднення у розрахунку на квадратний кілометр території області у 2024 році склала 286,38 кг/км² проти 1655,7 кг/км² в середньому по Україні.

Житомирщина серед областей з найменш забрудненнями атмосферним повітрям – 18 місце серед регіонів України.

Аналіз динаміки викидів в атмосферне повітря стаціонарними джерелами за окремими компонентами показав відсутність однозначного темпу зниження чи збільшення викидів у період 2020-2024 р.р. (табл.2.3).

Динаміка викидів основних забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю від стаціонарних джерел забруднення в атмосферне повітря у 2020-2024 р.р.

табл.2.1.3.

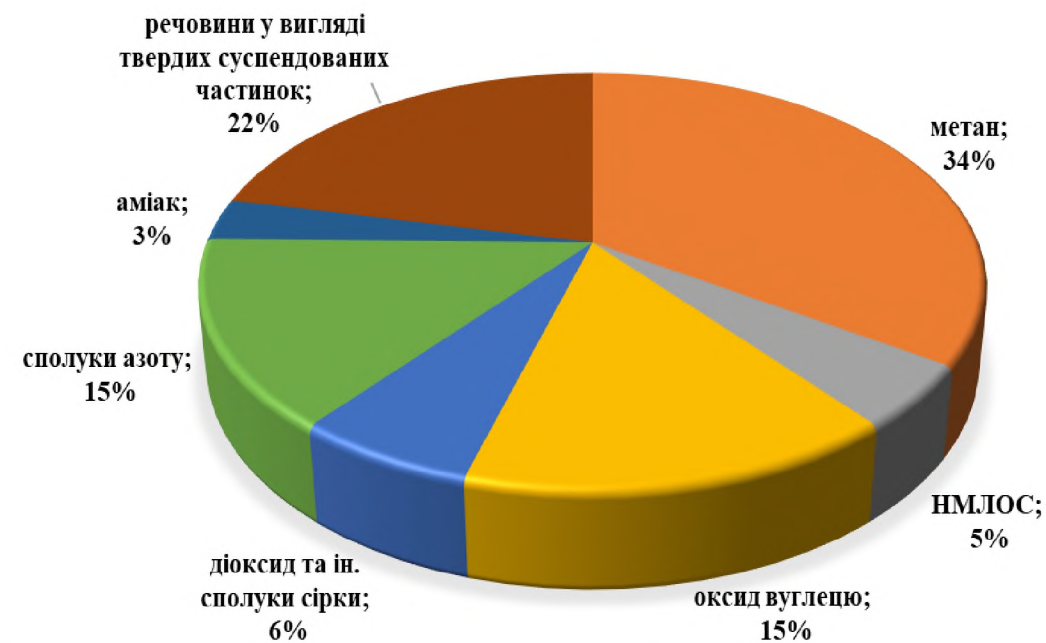
1	Обсяги викидів, т					у % 2024 до 2023р.
	2020	2021	2022	2023	2024	
2	3	4	5	6	7	
Усього, т	11819,4	11893,1	9705,8	7433,0	8543,5	114,9
у тому числі						
метали та їх сполуки	13,3	14,7	11,2	11,3	11,3	100
з них						
свинець	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	100
нікель	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	100
хром	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	100
метан	3259,3	3114,3	3651,4	1633,2	3021,7	185
НМЛОС	476,9	454,7	349,1	362,0	427,7	118,2
оксид вуглецю	2091,6	1942,4	1325,9	1491,1	1339,7	89,8
діоксид та ін. сполуки сірки	750,8	1086,2	491,3	475,3	559,1	117,6
з них						
діоксид сірки	734,3	1068,6	469,4	457,1	540,6	118,3
сполуки азоту	1914,9	2006,7	1468,2	1405,3	1277,7	90,9
з них						
діоксид азоту	1443,3	1456,5	1061,2	988,8	966,7	97,8
оксид азоту	24,2	25,3	21,8	21,5	18,8	87,3
аміак	420,1	392,6	375,8	384,6	283,9	73,8
речовини у вигляді твердих суспендованих частинок	3283,1	3245,2	2396,5	2040,8	1892,5	92,7
Крім того, діоксид вуглецю, млн.т	0,7	0,7	0,5	0,6	0,6	97,3

Загальний обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами у 2024 році становив 8543,5 т, з яких значно збільшився обсяг викиду метану – на 85% (на 1388,5 т) та діоксиду сірки на 18,3% (на 83,5 т).

Щодо компонентного складу викидів (%) у минулому році, то найбільша частка належить викидам метану та речовин у вигляді твердих суспендованих частинок відсоткова частка яких становила відповідно 35,4 та 22,2% загального обсягу викидів.

Велику частку обсягів викидів від загальної становили викиди оксиду вуглецю – 15,7%, сполук азоту - 15% та сполук сірки – 6,5 %.

Розподіл обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами у 2024 році за окремими компонентами

Діаграма 2

Розподіл обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами у 2024 році по основним найпоширенішим забруднюючим речовинам, що проілюстровано діаграмою 2.

Динаміку обсягів викидів найпоширеніших забруднюючих речовин за останні 5 років характеризує табл.2.1.4 та графіки приросту/зниження обсягів викидів

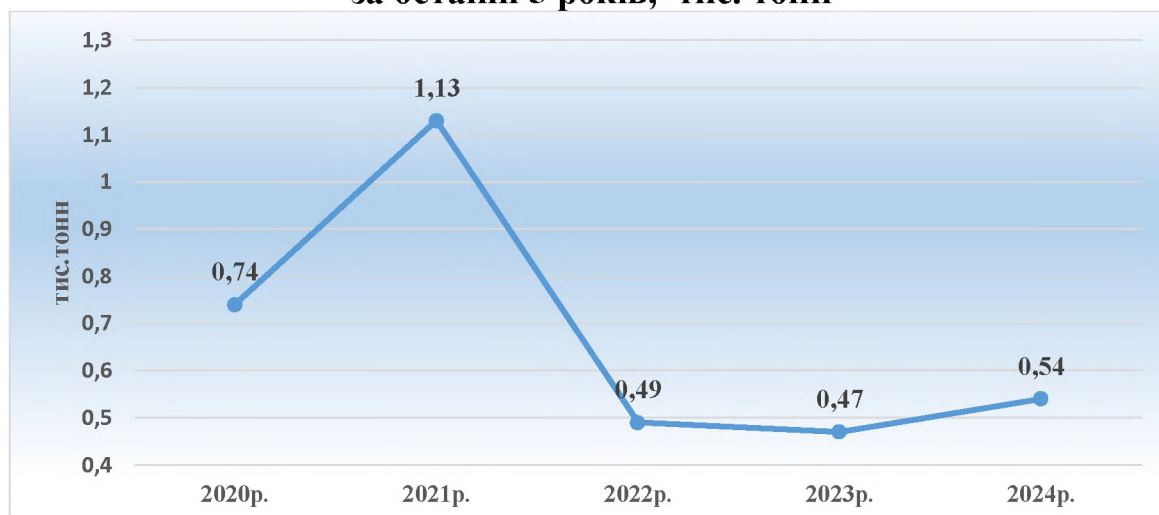
Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за 2020 - 2024 р.р.

Табл.2.1.4.

	Обсяги викидів діоксиду сірки				
	усього, тис.т	у тому числі		у розрахунку	
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами*	на 1 особу, кг	на 1 км ² площі області, кг
2020	0,74	0,74	-*	0,6	24,6
2021	1,13	1,13	-*	0,9	35,8
2022	0,49	0,49	-*	-*	16,4
2023	0,47	0,47	-*	-*	15,6
2024	0,54	0,54	-*	-*	18,1

- Інформація не представлена, зважаючи на відсутність статистичних звітів у період воєнного стану та призупинення оприлюднених органами Державної статистики необхідної деякої статистичної інформації за періоди 2022-2024р.р.*

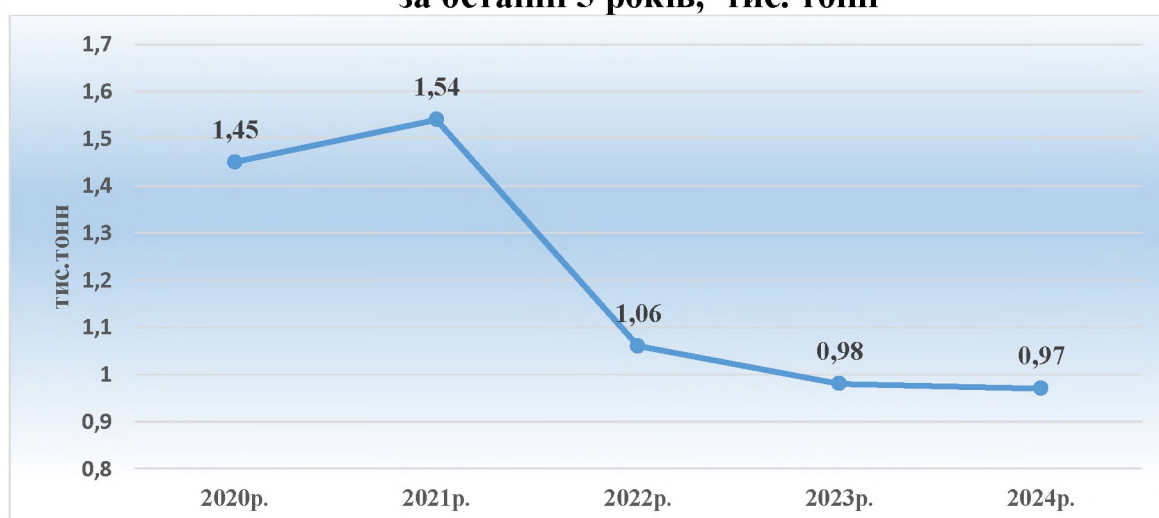
Графік приросту/зниження обсягів викидів діоксиду сірки за останні 5 років, тис. тонн

	Обсяги викидів діоксидів азоту				
	усього, тис.т	у тому числі		у розрахунку	
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами*	на 1 особу, кг	на 1 км ² площі області, кг
2020	1,45	1,45	-*	1,2	46,93
2021	1,54	1,54	-*	1,2	48,8
2022	1,06	1,06	-*	-*	35,5
2023	0,98	0,98	-*	-*	32,8
2024	0,97	0,97	-*	-*	32,4

- Інформація не представлена, зважаючи на відсутність статистичних звітів у період воєнного стану та призупинення оприлюднених органами Державної статистики необхідної деякої статистичної інформації за періоди 2022-2024р.р.*

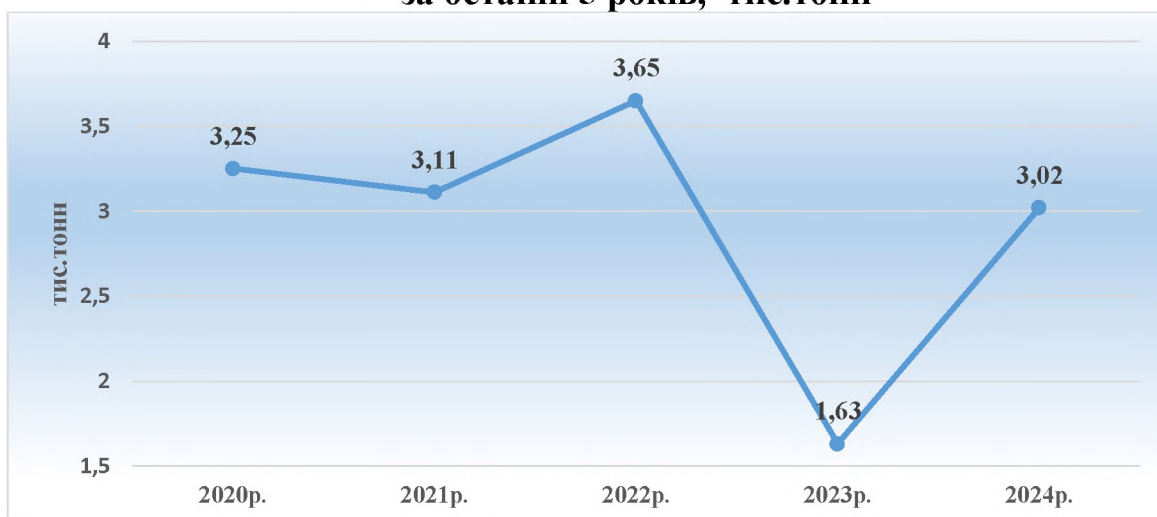
Графік приросту/зниження обсягів викидів діоксиду азоту за останні 5 років, тис. тонн

	Обсяги викидів метану				
	усього, тис.т	у тому числі		у розрахунку	
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами*	на 1 особу, кг	на 1 км ² площі області, кг
2020	3,25	3,25	-*	2,71	108,94
2021	3,11	3,11	-*	2,59	104,25
2022	3,65	3,65	-*	-*	122,35
2023	1,63	1,63	-*	-*	54,639
2024	3,02	3,02	-*	-*	101,3

-* Інформація не представлена, зважаючи на відсутність статистичних звітів у період воєнного стану та призупинення оприлюднених органами Державної статистики необхідної деякої статистичної інформації за періоди 2022-2024р.р.

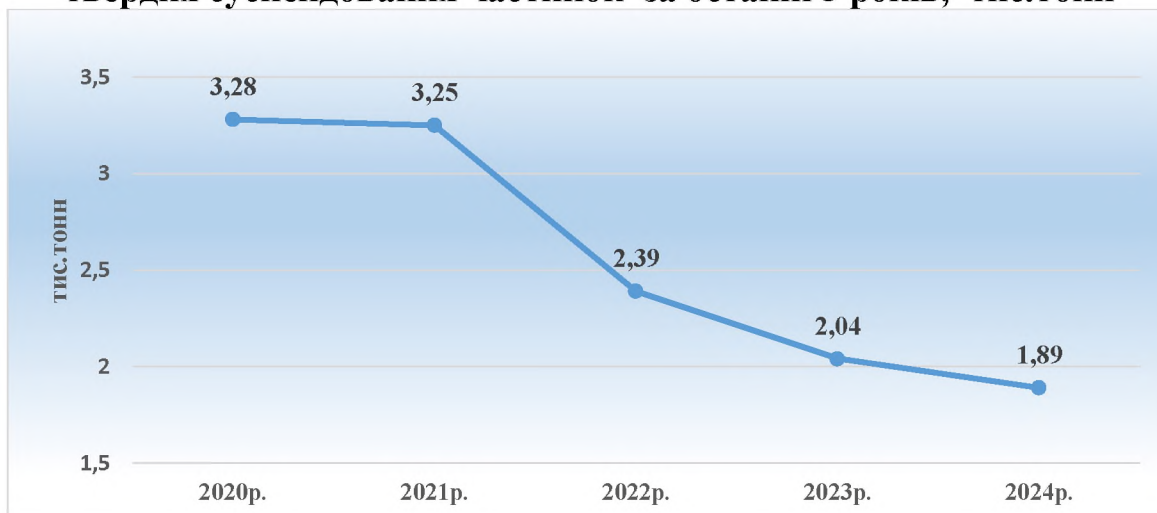
Графік приросту/зниження обсягів викидів метану за останні 5 років, тис.тонн

	Обсяги викидів речовин у вигляді твердих суспендованих частинок				
	усього, тис.т	у тому числі		у розрахунку	
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами*	на 1 особу, кг	на 1 км ² площі області, кг
2020	3,28	3,28	-*	2,73	109,95
2021	3,25	3,25	-*	2,71	108,94
2022	2,39	2,39	-*	-*	80,12
2023	2,04	2,04	-*	-*	68,38
2024	1,89	1,89	-*	-*	22,15

-* Інформація не представлена, зважаючи на відсутність статистичних звітів у період воєнного стану та призупинення оприлюднених органами Державної статистики необхідної деякої статистичної інформації за періоди 2022-2024р.р.

Графік приросту/зниження обсягів викидів речовин у вигляді твердих суспендованих частинок за останні 5 років, тис.тонн

Перелік найбільших забруднювачів атмосферного повітря в області протягом останніх років практично не змінюється, ними залишаються Подільське (Бердичівське) ЛВУМГ ТОВ «Оператор ГТС України» викиди в атмосферне повітря якого складають біля 9,58%, ТОВ «ОБІО» - 7,1%, ТОВ «АГРОВЕСТ ГРУП» - 5,74%. від загального по області

Основні забруднювачі атмосферного повітря за 2024 рік

Табл.2.1.5.

Назва об'єкту	Усього викидів, т/рік	Частка викидів забруднюючої речовини	
		до загального обсягу викидів області, %	до загального обсягу викидів відповідного населеного пункту або району, %
1	2	3	4
Загальний викид по області	8543,5	100	100
ТОВ «Оператор ГТС України» Подільське (Бердичівське) ЛВУМГ	819,041	9,58	54,41
ТОВ «ОБІО»	606,897	7,10	16,75
ТОВ «АГРОВЕСТ ГРУП»	490,914	5,74	23,8
ТОВ «ЦЕРСАНІТ ІНВЕСТ»	267,476	3,13	12,99
ТОВ «СІГЕНТ-ЦЕНТР»	266,883	3,12	7,34
ТОВ «СІГЕНТ- МЛК»	251,825	2,95	6,95
ТОВ «Житомирський щебеневий завод»	225,532	2,64	6,23
ПАТ «ТК «ГРАНІТ»	220,783	2,58	16,27
ТОВ «Житомирський картонний комбінат»	211,796	2,48	5,85

2.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

Основними забруднювачами атмосферного повітря за видами економічної діяльності традиційно для нашої області залишаються «Сільське, лісове та рибне господарство», «Переробна промисловість», «Добувна промисловість і розроблення кар'єрів», «Транспорт, складське господарство поштова та кур'єрська діяльність», обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферу області зазначених галузей склав відповідно 33,47%, 27,51%, 14,91% та 10,28%.

Водночас із збільшенням обсягів викидів у 2024 році у більшості галузях, зокрема найбільше у галузі «Транспорт, складське господарство поштова та кур'єрська діяльність» на 120%, «Сільське, лісове та рибне господарство» на 14,94%, знизилися обсяги викидів в атмосферне повітря таких галузей як «Переробна промисловість» на 5,4%, «Добувна промисловість і розроблення кар'єрів» на 5,3%.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності

Табл.2.1.2.1.

№ з/п	Види економічної діяльності	Обсяги викидів за регіоном у 2024р.		Збільшення/ зменшення відносно 2023 року, %
		тис.т.*	% до загал. підсумку	
1	2	3	4	5
Усього		8543,5	100	114,9
	За видами економічної діяльності, у т.ч.:			
1.	Сільське, лісове та рибне господарство	2859,3	33,47	134,4
2.	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	1273,5	14,91	94,7
3.	Переробна промисловість	2349,9	27,51	94,8
4.	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	462,7	5,42	106,2
5.	Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	130,4	1,53	104,2
6.	Будівництво	5,0	0,06	32,1
7.	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	100,1	1,17	264,1
8.	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	877,9	10,28	220,0
9.	Тимчасове розміщування й організація харчування	-	-	
10.	Інформація та телекомунікації	9,6	0,11	93,4
11.	Фінансова та страхова діяльність	1,3	0,02	112,8
12.	Операції з нерухомим майном	13,8	0,16	242,7
13.	Професійна, наукова та технічна діяльність	3,3	0,04	56,5
14.	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	2,1	0,02	17,7
15.	Держуправління й оборона; обов'язкове соц страх.	266,9	3,12	105,3
16.	Освіта	48,8	0,57	107,3
17.	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	138,3	1,62	108,7
18.	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,6	0,01	8,2
19.	Надання інших видів послуг	-	-	-

*від стаціонарних джерел забруднення.

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

Незалежно від джерела забруднення повітря всі забруднювальні речовини мають вплив на здоров'я людини. Їх ефект проявляється не відразу.

При цьому забруднене повітря не має сталих кордонів в межах конкретної області чи міста. Викиди в атмосферне повітря, викликані військовою агресією РФ на території України, переносяться, осідають і впливають на території інших областей та держав, іноді на відстані тисячі кілометрів.

Величезні об'єми викидів забруднюючих речовин, існуюча та потенційна небезпека забруднення атмосфери, шкода, яка завдається здоров'ю населення та екосистемам, господарству держав світу зумовлює необхідність міждержавного співробітництва у сфері охорони повітряного простору.

Однією з найважливіших умов успішної боротьби з транскордонним забрудненням повітря є наявність достовірної і повної інформації про стан навколишнього середовища і руху потоків забруднювачів.

Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані вимагає від сторін здійснення обміну наявною інформацією про викиди забруднювачів повітря, що були здійснені з площ (за узгодженою мережею квадратів 50×50 км), дані про потоки забруднювачів повітря через національні кордони і за узгоджені періоди.

Керівним органом Спільної програми спостережень та оцінки розповсюдження забруднювачів повітря на великі відстані у Європі (Програма ЕМЕП) до Конвенції 1979 року розроблені та направлені Сторонам Конвенції Керівні принципи оцінки та представлення даних про викиди забруднюючих речовин в регіоні ЕМЕП.

На сьогодні на території Житомирської області спостереження за транскордонним забрудненням атмосферного повітря не проводиться.

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Моніторинг забруднення атмосферного повітря в м. Житомир здійснювався на двох стаціонарних постах спостережень Житомирського обласного центру з гідрометеорології: ПСЗ № 1, який розташований на вул. Вітрука, 31; ПСЗ № 2 - на вул. Михайла Грушевського, 14/20.

Відібрано 7032 проби атмосферного повітря. Проби на вміст важких речовин, діоксиду сірки, діоксиду азоту та важких металів були проаналізовані в лабораторіях спостережень за забрудненням атмосферного повітря Центральної геофізичної обсерваторії імені Бориса Срезневського. Вміст оксиду вуглецю визначався фахівцями Житомирського ЦГМ на місці.

Загальний рівень забруднення в повітрі за індексом забруднення атмосфери (ІЗА) в 2024 році оцінювався, як низький.

Середньорічні концентрації забруднювальних домішок, що визначались, не перевищували середньодобові гранично допустимі концентрації, за винятком діоксиду азоту, середня концентрація якого дорівнювала 2,6 ГДК с.д.

Забрудненість повітря оксидом вуглецю була дещо вищою в районі ПСЗ № 1, іншими речовинами була однаковою на обох постах спостережень.

Вміст забруднюючих речовин в атмосферному повітрі міста Житомир у
2024 р.

Таблиця 2.3.1.

Забруднююча речовина	Місто	Середньо-річний вміст, мг/м ³	Середньо-добові ГДК, мг/м ³	Максимальні і разові ГДК, мг/м ³	Максимальний вміст, мг/м ³
1	2	3	4	5	6
Завислі речовини	Житомир	0,09	0,15	0,50	0,15
Діоксид сірки	Житомир	0,038	0,050	0,500	0,062
Оксид вуглецю	Житомир	0,6	3,0	5,0	1,9
Діоксид азоту	Житомир	0,10	0,04	0,20	0,25
Свинець	Житомир	0,01x10 ⁻³	0,3x10 ⁻³	-	0,03x10 ⁻³
Манган	Житомир	0,01x10 ⁻³	1,0x10 ⁻³	-	0,02x10 ⁻³
Хром	Житомир	0,01x10 ⁻³	1,5x10 ⁻³	-	0,03x10 ⁻³
Залізо	Житомир	0,27x10 ⁻³	40,0x10 ⁻³	-	0,51x10 ⁻³
Кадмій	Житомир	0,005x10 ⁻³	0,3x10 ⁻³	-	0,010x10 ⁻³
Мідь	Житомир	0,02x10 ⁻³	2,0x10 ⁻³	-	0,04x10 ⁻³
Нікель	Житомир	0,01x10 ⁻³	1,0x10 ⁻³	-	0,02x10 ⁻³
Цинк	Житомир	0,06x10 ⁻³	50,0x10 ⁻³	-	0,13x10 ⁻³

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

На даний час радіоактивне забруднення атмосфери радіоактивними елементами чорнобильського походження на території області відбувається переважно внаслідок лісових пожеж на радіоактивно-забруднених і радіаційно-небезпечних землях.

За інформацією Житомирського обласного центру з гідрометеорології (Житомирський ЦГМ) стан радіаційного забруднення атмосферного повітря у 2024 році в Житомирській області за даними щоденних спостережень по рівню експозиційної дози гама випромінювання, які проводяться підпорядкованими центру метеостанціями, знаходився в межах природного радіаційного фону 11-18 мкР/год.

Показники потужності експозиційної дози гамма-випромінювання по Житомирській області

Таблиця 2.4.1.

	I кв	II кв	III кв	IV кв	Середнє значення за 2024 рік
Житомир	11	12	12	12	12
Звягель	12	12	12	12	12
Коростень	16	17	18	18	17
Овруч	13	12	12	13	12
Олевськ	12	11	11	11	11

* Примітка: показники пед гамма-випромінювання вказані в Мкр/год

2.5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

Сучасний стан забруднення атмосфери є серйозною екологічною проблемою, яка негативно впливає на здоров'я населення та стан екосистеми в цілому.

Викиди від автотранспорту, роботи підприємств, забруднення внаслідок воєнних дій, хімічні реакції в атмосфері та опади, що містять сполуки сірки і азоту, зумовлюють підкислення в наземних та водних екосистемах, порушується структура та функціонування екосистем, шкідливо впливають на дихальні шляхи, нищать рослинність, знижують родючість ґрунтів, прискорюють зменшення риб у водоймах та інше.

2.6. Державна політика та заходи у сфері поліпшення та відновлення стану атмосферного повітря

Наразі, спостерігається тенденція до підвищення рівня забруднення повітря, що пов'язано з різними факторами, зокрема, військовими діями, погодними умовами, збільшенням автотранспорту, у зв'язку з переселенням населення.

Для зменшення негативного впливу забруднення повітря на стан довкілля та здоров'я населення необхідно вживати комплекс заходів, таких як:

- здійснення моніторингу якості атмосферного повітря та виявлення джерел забруднення;

- заміна застарілого обладнання на більш сучасне та екологічно безпечне; впровадження екологічно чистих технологій;

- розвиток громадського транспорту та альтернативних видів пересування; заохочення використання електромобілів, велосипедів та пішохідного руху;

- контроль за технічним станом автотранспорту, впровадження екологічних стандартів для двигунів;

- озеленення територій, посадка дерев та чагарників, створення зелених зон, які сприяють покращенню якості повітря;

- посилення контролю за викидами та дотриманням екологічних норм; збільшення штрафів за порушення екологічного законодавства;

- проведення просвітницької роботи серед населення;

- інформування про проблеми забруднення повітря та шляхи їх вирішення.

Обов'язкова майбутня повоєнна модернізація зруйнованих підприємств та старих радянських установок повинна базуватися на принципах «зеленого відновлення».

Встановлення на кожному підприємстві автоматизованих систем контролю та онлайн-моніторингу викидів, аби спостерігати в режимі реального часу за рівнем забруднення повітря у регіоні.

Вирішення проблеми модернізації підприємств за найкращими доступними технологіями європейського зразка – є обов'язковою, якщо ми не хочемо повернутися до попередніх високих обсягів забруднення.

3. ЗМІНА КЛІМАТУ

3.1. Тенденції зміни клімату

Основними аспектами впливу воєнних дій на клімат як в цілому країни, так і Житомирської області, наступні.

Вибухи і пожежі в області протягом кілької останніх років спричинили викид в атмосферне повітря великої кількості забруднюючих речовин, таких як сажа, дим, токсичні гази (включаючи діоксини, фурани, оксиди азоту та сірки).

Це погіршило якість повітря, збільшило рівень забруднюючих часток, що негативно вплинуло на здоров'я людей та клімат.

Інший фактор – руйнування та обстріли промислових об'єктів, таких як нафтові і хімічні підприємства, що призводить до витоків небезпечних хімічних речовин, які потрапляють в атмосферу.

Воєнні дії також призвели до знищення лісів та іншої рослинності на окремих територіях. Це зменшило здатність рослин поглинати вуглекислий газ (CO₂). Цей факт сприяє підвищенню концентрації парникових газів в атмосфері. Крім цього внаслідок знищення рослинності відбувається ерозія ґрунту. Відтак його верхній шар не буде утримувати вуглець, або як мінімум погіршить його здатність це робити.

Воєнні дії спричинили викиди великих обсягів CO₂ через спалювання пального і використання техніки. Крім того, знищення сільськогосподарських угідь і лісів збільшило викиди метану (CH₄) через розкладання органічних матеріалів.

Руйнування водопостачальних систем і промислових об'єктів призвело до забруднення річок, озер і ґрунтових вод. Поступово порушується гідрологічний баланс і це впливає на кліматичні умови через зміну водного балансу.

Руйнування електростанцій та інших енергетичних об'єктів змушує Житомирщину використовувати менш екологічні джерела енергії або змінювати способи енергоспоживання, наприклад, використання великої кількості нафтопродуктів (для генераторів). Це в свою чергу також призводить до суттєвого збільшення викидів парникових газів.

Воєнні дії, які ведуть до знищення великих площ лісів або інших рослинних покривів, змінюють альбедо (відбивну здатність поверхні Землі). А це в свою чергу впливає на локальні і глобальні кліматичні умови.

3.2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату

Обстріли російськими військами та бойові дії призвели до непрогнозованого підвищення викидів парникових газів, а також до зменшення потенціалу їх поглинання.

Оцінити непрямі викиди, які безпосередньо не пов'язані із веденням бойових дій, але можуть бути більшими за них (наприклад, зміни в енергетичних балансах третіх країн на користь викопного палива через війну, зміни логістичних маршрутів тощо), наразі дуже складно через масштабність впливу

війни в Україні на світову економіку та відсутність необхідних даних. Вищезгадані викиди можуть сягати сотні млн тонн CO₂екв.

За попередніми оцінками, що були проведені експертами Міндовкілля та міжнародними партнерами, війна призвела до додаткових викидів парникових газів. Орієнтовні викиди парникових газів, спричинені військовими діями на території України станом на листопад 2022 року склали 34 млн. тонн CO₂екв.

Надзвичайно важливо врахувати наслідки війни під час перегляду цілей Оновленого національно визначеного внеску України до Паризької угоди. Важливим аспектом має стати врахування викидів парникових газів, що утворилися внаслідок активних бойових дій, а також потенційне збільшення викидів, що утворюватимуться при відновленні зруйнованої інфраструктури та відбудови економіки області та України.

На жаль, під час війни мало що можна зробити. Тільки після – відновлювати природні ресурси, екосистеми, довоєнний природний баланс, включаючи лісовідновлення і очищення забруднених територій.

Під час воєнних дій важливо моніторити і оцінювати екологічні наслідки війни, щоб розробити чи використовувати, якщо вони є у наявності, ефективні подальші стратегії для відновлення довкілля і пом'якшення впливу війни на клімат.

На виконання п. 25 Операційного плану реалізації Стратегії екологічної безпеки та адаптації до змін клімату на період до 2030 року, схваленого розпорядженням КМУ від 20.10.2021 року № 1363, у регіоні в межах завдань, які передбачені Планом заходів на 2024-2027 р.р. Стратегії розвитку Житомирської області на період до 2027 року, зокрема заплановано:

- розвиток туристичної інфраструктури для забезпечення ефективного і комплексного (економічного, соціального, екологічного та інноваційного) використання наявного туристичного та курортно-рекреаційного потенціалу області, захід – Історико-культурний заповідник «Древній Малин», строк здійснення заходу – 2025-2027 роки, індикатор оцінювання здійснення заходу – створення 1 дендропарку;

- оптимізація поводження з відходами, у т. ч.:

- оптимізація поводження з твердими побутовими відходами в населених пунктах області, строк здійснення заходу - 2024-2027 р.р., індикатор оцінювання здійснення заходу – впровадження роздільного збору твердих побутових відходів, цільове значення індикатора – 10 населених пунктів;

- придбання мобільної сортувальної лінії для твердих побутових відходів, строк здійснення заходу – 2026 рік, індикатори оцінювання здійснювання заходу;

- підвищення рівня екологічної безпеки для населення громад Житомирського району;

- зменшення щорічного забруднення навколишнього середовища громади від ТПВ;

- цільове значення індикатора – на 50% зменшення щорічного забруднення навколишнього природного середовища;

розроблення регіонального плану управління відходами до 2030 року на території Житомирської області, строк здійснення заходу – 2024-2027 роки, індикатор оцінювання здійснення заходу – розроблення регіонального плану управління відходами на території Житомирської області до 2030 року;

будівництво полігонів твердих побутових відходів на території області, строк здійснення заходу – 2024-2027 р.р., індикатори оцінювання здійснення заходу та цільові значення показників: будівництво полігону твердих побутових відходів у Малинській міській територіальній громаді – 1 полігон; будівництво регіонального полігону побутових відходів «Коростенська ТГ» – 1 полігон; запровадження системи збору побутових відходів – 1 система;

- залучення жителів громад до вирішення проблем благоустрою та підвищення їх екологічної культури, найменування заходу – залучення жителів громад області до вирішення проблем благоустрою та підвищення їх екологічної культури, строк здійснення заходу – 2024-2027 р.р., індикатор оцінювання здійснення заходу – озеленення території населених пунктів області, цільове значення індикатора – 3000 дерев та 17000 кущів;

- забезпечення еколого-економічного балансу територій громад та збереження природно-заповідного фонду, найменування заходу - розроблення проектів створення об'єктів природно-заповідного фонду, строк здійснення заходу – 2024-2027 роки, індикатор оцінювання здійснення заходу – збільшення площі природоохоронних територій, забезпечення збереження біорізноманіття, цільове значення індикатора – 200 га;

- забезпечення еколого-економічного балансу територій громад та збереження природно-заповідного фонду, строк здійснення заходу – 2024-2027 р.р., індикатор оцінювання здійснення заходу – збільшена кількість об'єктів природно-заповідного фонду Коростенської міської територіальної громади, цільове значення індикатора – 11 об'єктів природно-заповідного фонду;

- реконструкція парку – пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Високівський», строк здійснення заходу 2024-2026 р.р., індикатори оцінювання здійснення заходу та цільові показники: наведення благоустрою парку – пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Високівський» – 1 об'єкт, будівництво дамби на водному об'єкті 1 дамба, очищення водного об'єкта – 1 об'єкт;

- відновлення лісів та здійснення заходів із заліснення області, строк здійснення заходу – 2024-2027 р.р., індикатори оцінювання здійснення заходу – збільшення площі лісів головних лісоутворюючих порід, проведення заходів щодо відновлення лісів області, цільове значення індикатора – 4000 га;

- відновлення та покращення гідрологічного режиму водних об'єктів області, строк здійснення заходу 2024-2027 роки, індикатори оцінювання здійснення заходу та цільові значення заходу: відродження природних джерел та їх витоків вздовж річки Гуйва з метою відновлення та поліпшення її гідрологічного режиму в адміністративно-територіальних межах Станишівської сільтергромади – 25 штук, 1,218 км; очищення річки Гнилоп'ять з видаленням мулового осаду в м. Бердичеві – 350 га; очищення річки Роставиця з видаленням

мулового осаду в межах Ружинського водосховища – 184 га.

Також розпорядженням начальника Житомирської обласної військової адміністрації від 20.12.22 №374 затверджено Програму заліснення Житомирської області на 2023-2027 р.р.

У 2024 році площа земельних ділянок, які планується передати лісогосподарським підприємствам для ведення лісового господарства і пов'язаних з ним послуг, становить близько 13824,57583 га, загальна площа земельних ділянок, на які надано дозвіл на виготовлення проєкту землеустрою щодо відведення – 10859,53173 га, а площа ділянок, на які затверджено проєкти землеустрою щодо відведення – 3404,2378 га.

У 2024 році філії ДП «Ліси України» забезпечили виконання всього комплексу лісокультурних робіт в передбачених обсягах. Проведено відтворення лісів на площі 8888 га, з них методом садіння і висівання лісу створено 6588 га лісових культур і на площі 2300 га проведено природне поновлення.

Дочірніми підприємствами Житомирського обласного комунального агролісогосподарського підприємства «Житомироблагроліс» Житомирської обласної ради у 2024 році проведено лісовідновлення на загальній площі 2208,4 га, в тому числі створено лісових культур на площі 1249 га, а також природне поновлення на площі 959,4 га.

На виконання розпорядження КМУ від 12.07.2024 р. № 648-р «Про затвердження плану дій щодо комплексного вирішення проблем басейну річки Рось на 2024-2030 роки» підготовлено проєкт доручення начальника Житомирської обласної військової адміністрації щодо виконання заходів визначених планом.

Визначені інструменти кліматичної політики дозволять підвищити рівні енергоефективності, оптимізувати процес поводження з твердими побутовими відходами, зменшити рівні знищення лісів, покращити стан водних ресурсів, збільшити частку відновлюваних джерел енергії та низьковуглецевих джерел теплопостачання, а також електромобілів.

3.3. Політика та заходи у сфері охорони озонного шару

Основним документом, що регламентує політику та заходи у сфері охорони озонного шару є Монреальський протокол, створений для обмеження виробництва низки речовин, що вважаються причиною виснаження озону.

Якщо країни-учасниці, в тому числі і Україна, дотримуватимуться протоколу й надалі, то можна сподіватися на відновлення озоносфери до 2050р.

Висока концентрація озону в стратосфері створює захисний шар (його називають озоносферою), що поглинає більшу частину УФ-випромінювання. А ось виснаження озонного шару, навпаки, зменшує кількість озону у верхніх шарах атмосфери (стратосфері), але збільшує його вміст у нижніх шарах (тропосфері), де озон вважається забруднювачем і парниковим газом.

При зменшенні концентрації озону в атмосфері людина отримує підвищену дозу ультрафіолету. Науковці встановили, що це призводить до раку

шкіри та злоякісної меланоми, а також до серйозних захворювань очей – катаракти й помутніння кришталика очей.

Озонові діри почали регулярно з'являтися внаслідок антропогенного впливу (внаслідок діяльності людини), зокрема активного використання хлорфторвуглеводнів.

Найяскравішим прикладом таких газів є фреон, який масово використовують як холодоагент у холодильниках і кондиціонерах.

Чималої шкоди завдає запуск космічних супутників: двигуни ракети-носія викидають колосальну кількість газів (оксидів азоту, двоокису вуглецю). 300 подібних запусків вистачило б для повного виснаження озонового шару в місці проходження ракети через стратосферу. Таку саму проблему спричиняє авіатранспорт.

Але, найбільшою загрозою залишаються промислові викиди, і навіть побутове використання препаратів із фреоном шкодить природі. Коли він досягає стратосфери, ультрафіолетові промені сонця розщеплюють ХФВ на речовини, що містять атоми хлору. Атмосфера має "кінцеву здатність поглинати атоми хлору" в стратосфері: 1 атом хлору може знищити понад 100 тисяч молекул озону. У місцях, де відбуваються такі взаємодії, виникають озонові діри.

Озонові діри – це зменшення або повне зникнення даного газу зі стратосфери. Цей газ поглинає небезпечне сонячне випромінювання до того, як воно досягає поверхні Землі. У місцях, де знаходяться діри, все знаходиться там отримує звичайне радіоактивне зараження, що провокує зростання ракових клітин і шкірних захворювань, викликає різні мутації та зниження життєвого тону.

Визнання шкідливого впливу ХФВ та інших озоноруйнівних речовин (ОРР) призвело до прийняття у 1987 році Монреальського протоколу – знакової угоди про поетапне припинення використання шкідливих речовин.

Якби людство вчасно не усвідомило серйозність проблеми, наслідки були б набагато серйозніші: вже до середини 21 ст. зникло б понад 60% озоносфери, внаслідок чого УФ-випромінювання за лічені хвилини викликало б у людини сонячні опіки, а ймовірність мутації під впливом сонячної радіації збільшилася б у шість разів.

Завдяки Монреальському протоколу вдалось уникнути приблизно 135 гігатон СО₂-еквіваленту та запобігти викиду ще 105 млн.тонн СО₂-еквіваленту парникових газів – це допоможе завадити підвищенню глобальної температури. У програмі ООН з довкілля вважають, що реалізація Монреальського протоколу допоможе до 2030 року запобігти 2 мільйонам випадків раку шкіри, а також зробить важливий внесок в охорону дикої природи і розвиток сільського господарства.

Але цей процес може виявитися не таким простим, адже світ досі до кінця не визначився, чим замінити ХФВ. Деякі компанії з промисловою метою використовують гідрохлорфторвуглеці (ГХФВ) – менш шкідливий, але досі недостатньо безпечний замітник ХФВ.

Холодоагенти нового покоління, гідрофторвуглеці (ГФВ), не руйнують озонового шару, але самі є потужними парниковими газами, які при попаданні в атмосферу утримують тепло і сприяють зміні клімату.

Водночас компанії та вчені працюють над створенням екологічно безпечних альтернатив, зокрема нових охолоджувальних рідин і технологій, що знижують або усувають залежність великих підприємств від хімічних речовин. Ліквідація загрози вимагає об'єднання зусиль практично всіх націй.

Напрямки та заходи, що можуть допомогти зберегти озonosферу: менше використовуйте пластик: одноразові трубочки, пакети, стаканчики, пляшки, упаковки для м'ясних виробів руйнують екологію; заборона на використання одноразового пластику, які зараз ухвалюють у багатьох країнах (зокрема й в Україні), дозволять скоротити кількість сміття і викидів в атмосферу; перехід на обов'язкове сортування сміття; перехід з особистих авто на громадський транспорт, що знизить викиди в атмосферу монооксид вуглецю й окис азоту і як наслідок знизить шкідливий вплив на навколишнє середовище; знизити (уникати) використання засобів, що виділяють хлорфторвуглеці (ХФВ) та хімічних добрив у сільському господарстві (через них утворюються парникові гази) і замінити їх на органічні.

4. ВОДНІ РЕСУРСИ

4.1. Водні ресурси та їх використання

Житомирська область розташована в північно-західній частині України, межує на півночі з Гомельською областю республіки білорусь, на заході з Хмельницькою і Рівненською, на сході – з Київською, на півдні з Вінницькою областю.

Гідрографічна мережа Житомирської області розташована у межах суббасейну річки Прип'ять (56 %) території, або 16,6 тис.кв.км та середнього Дніпра (44 %), або 13,2 тис.кв.км. Середня величина річкового стоку складає 3300 млн.куб.м, з них на території області формується 2800 млн.куб.м.

Поверхневі водні ресурси в області формуються в основному із місцевого стоку у річковій мережі переважно на власній території, за рахунок атмосферних опадів, а також транзитного стоку, який надходить із суміжних областей. Водність рік області досить нерівномірна по сезонах року та кліматичних зонах. Так водність рік в північних районах в 1,5-2 рази вище ніж у південних, до 70 % стоку річок припадає на весняну повінь, або літні паводки і лише до 30% - на решту періоду року.

В літню межень значна частина рік в південних районах області пересихає, що робить неможливим забір води без будівництва підпірних споруд, ставків та водосховищ.

Водозабезпеченість в області в середній по водності рік становить 2,6 тис. м³/чол., в маловодний рік – 0,9 тис. м³/чол.

На території Житомирської області протікає 2849 річок, загальною довжиною 13,7 тис.км, із них 8 - середніх, довжиною у межах області – 999,6 км; 348 - більше 10 км, протяжністю 6692 км; 2493 - менше 10 км, протяжністю 7062 км.

В структурі гідрографічної сітки великих річок немає, до середніх річок відноситься річки Тетерів, Случ, Ірша, Уборть, Ствига, Словечна, Уж та Ірпінь.

В області нараховується 53 водосховища, загальною площею 7,51 тис. га, сумарним об'ємом води при НІР 165,65 млн.м³.

Наявність водосховищ та ставків дозволяє певною мірою здійснювати сезонний перерозподіл стоку, створювати необхідні запаси води, забезпечувати потреби населення і галузей економіки у водних ресурсах.

Річки Роставиця і її притоки, Ірпінь, Унава, Гуйва, Гнилоп'ять, Тетерів (вище м. Житомира) та р. Ірша мають значну зарегульованість стоку.

В області нараховується 2134 ставків сумарним об'ємом 148,9 млн.м³ води.

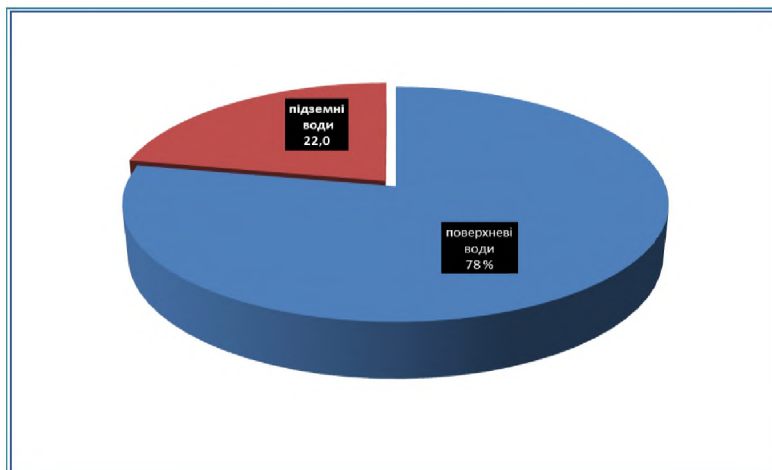
Більшість ставків на Житомирщині побудовані на малих річках та струмках, внаслідок чого їх водний стік зарегульований на 30 – 60%.

Загальна кількість озер - 9 шт. площею водного дзеркала 515,9 га.

За даними державного водообліку за формою № 2ТІІ-водгосп (річна) за 2024 рік в межах Житомирської області 962 водокористувачі здійснювали спеціальне водокористування, із них 92 – підприємства комунальної галузі, 288 – промисловий сектор, 407 – сільське господарство та 175 – інші галузі.

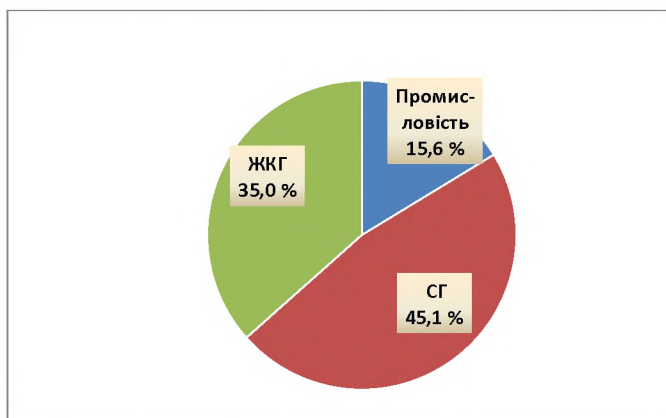
Загалом із водних об'єктів області забрано 93,03 млн.м³.

Джерелом водопостачання населення та галузей економіки області є поверхневі води - 72,43 млн.м.куб (78 %) та підземні води - 20,60 млн.м.куб (22 %).

Діаграма 3. Джерела забору води

Структура водокористування за 2024 рік у межах області виглядає наступним чином: 45,1 % водних ресурсів забирається сільським господарством, 35,0 % житлово-комунальним господарством, 15,6 % промисловістю, 4,3 % - іншими галузями.

Діаграма 4. Структура водокористування

4.1.1 Загальна характеристика

Після підписання у 2014 році Угоди про асоціацію Україна- ЄС було розпочато процес апроксимації національного законодавства до законодавства ЄС в галузі управління водними ресурсами та якості води. Протягом останніх років було розроблено та прийнято низку законів та інших нормативно-правових актів. Зокрема, в 2016 році Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження інтегрованих підходів в управлінні водними ресурсами за басейновим принципом», де закріплюється управління водними ресурсами за басейновим принципом.

В статті 13² Водного кодексу України «Плани управління річковими басейнами» зазначається, що плани управління річковими басейнами розробляються та виконуються з метою досягнення екологічних цілей,

визначених для кожного району річкового басейну, у встановлені строки. А в статті 13¹ закріплено дев'ять районів річкових басейнів, саме для яких і мають бути розроблені плани управління річковими басейнами (ПУРБ). У разі виділення суббасейнів у межах району річкового басейну, ПУРБи за аналогічною структурою включаються до відповідного плану управління річковим басейном як окремі розділи.

Гідрографічна мережа Житомирської області розташована у межах суббасейну річки Прип'ять (56%) території, або 16,6 тис.кв.км та середнього Дніпра (44%), або 13,2 тис. кв. км.

12.03.2024 року проведені громадські обговорення проекту Плану управління річковим басейном Дніпра та суббасейну річки Прип'ять за підтримки проекту ЄС «Водні ресурси та екологічні дані» EU4Environment&Data.

26.06.2024 року члени басейнової ради річки Прип'ять та представники заінтересованих сторін семи областей детально обговорили зауваження та пропозиції громадськості до проекту ПУРБ Дніпра (суббасейн Прип'яті), які отримані впродовж шестимісячного громадського обговорення проекту ПУРБ та Басейнова рада річки Прип'ять схвалила проект Плану управління річковим басейном Дніпра (в частині суббасейну річки Прип'ять) на 2025-2030 роки.

1 листопада 2024 року розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1077-р затверджено План управління річковим басейном Дніпра (в тому числі суббасейн річки Прип'ять та суббасейн середнього Дніпра) на 2025-2030 роки.

Виконання плану управління річковим басейном є ключем до реалізації концепції інтегрованого управління водними ресурсами та досягнення головної мети - доброго екологічного та хімічного стану поверхневих вод.

4.1.2. Водокористування та водовідведення

Показники	2020	2021	2022	2023	2024
Забрано води з природних водних об'єктів - всього	93,95	96,31	85,23	89,26	93,03
у тому числі для використання	55,80	56,36	48,14	55,33	58,65
Спожито свіжої води (включаючи морську) з неї на:	55,80	56,36	48,14	55,33	58,65
виробничі потреби	34,36	37,29	31,36	37,37	40,78
побутово-питні потреби	19,53	19,07	16,69	17,66	17,64
зрошення	-	-	-	-	-
сільськогосподарські потреби	1,869	-	-	-	0,09
ставково-рибне господарство	-	-	-	-	-
Втрати води при транспортуванні	9,97	10,97	10,17	10,01	8,87
Загальне водовідведення з нього	60,71	66,00	54,98	58,86	59,80
у поверхневі водні об'єкти	58,47	63,36	52,61	56,27	57,19
у тому числі					
забруднених зворотних вод	1,903	2,109	1,105	1,301	2,024

МЛН.М³

з них без очищення	0,044	0,194	0,184	0,286	0,251
нормативно очищених	27,618	29,612	24,43	26,21	23,18
нормативно чистих без очистки	28,95	31,64	26,89	28,76	31,99
Обсяг оборотної та послідовно використаної води	108,62	114,48	87,49	35,44	36,60
Частка оборотної та послідовно використаної води, %	57,48	56,78	54,42	29,13	27,96
Потужність очисних споруд	92,385	102,09	105,12	104,48	111,13

Обсяг оборотного та повторного водопостачання у 2024 році становив 36,60 млн. м³, що на 1,16 млн. м³ (3,3 %) більше порівняно з 2023 роком (35,44 млн. м³). Фіксується економія води за рахунок оборотного та повторного використання по філії «Іршанський ГЗК» АТ «ОГХК» на 5,28 млн. м³ та ТОВ «Межирічанський ГЗК» на 1,06 млн. м³.

Найбільшим джерелом водопостачання являється басейн річки Тетерів, з якого у 2024 році було забрано 57,47 млн.м³, або 61,8 % від загального водозабору області.

Усього за 2024 рік у поверхневій водній об'єкти відведено 57,19 млн.м³ зворотних вод, із них із них категорії: нормативно-чисті без очистки – 31,99 млн.м³, нормативно очищені на очисних спорудах - 23,18 млн.м³, недостатньо очищені - 1,773 млн.м³, забруднені без очистки - 0,251 млн.м³ зворотні (стічні) води.

Основні показники забору води по басейнах основних річок за 2024 рік

Назва басейну	Одиниця виміру	Забрано води , всього	в тому числі:	
			поверхневої	підземної
Всього по області	млн.м³	93,03	72,43	20,60
	% від загального забору	100	78	22
у тому числі:				
суббасейн середнього Дніпра	млн.м ³	77,34	64,15	13,19
	% від загального забору	100	83	17
суббасейн Прип'яті	млн.м ³	15,69	8,28	7,41
	% від загального забору	100	53	47

Забір, використання та відведення води 2024 рік

млн. м³

Назва водного об'єкту	Забрано води із природних водних об'єктів - всього	Використано води	Водовідведення у поверхневі водні об'єкти	
			всього	з них забруднених зворотних вод
р. Дніпро в тому числі:	93,03	58,65	57,19	2,024
р. Тетерів від витоку до г/п Житомир	34,49	23,41	21,56	1,363
р. Тетерів від г/п Житомир до гирла р.Ірша (включаючи річку Ірша)	22,72	12,24	14,48	0,646
р. Тетерів від гирла р.Ірша до гирла	0,26	0,25	0	0
р. Ірпінь	5,32	3,90	3,49	-
р. Рось	14,55	9,53	7,54	-
р. Прип'ять від г/п Мозир до гирла (в межах України)	0,44	0,25	0,17	0,004
р.Случ від витоку до гирла р.Хомора (включаючи р.Хомора)	2,05	1,14	0,84	-
р.Случ від гирла р.Хомора до гирла р.Корчик (включаючи р.Корчик)	4,73	3,46	2,53	-
р.Уборть від витоку до державного кордону	0,50	0,44	0,07	0,001
р. Уж	7,97	4,05	6,51	0,010
Разом по області:	93,03	58,65	57,19	2,024

Використання та відведення води підприємствами галузей економіки 2024 рік

млн. м³

Галузь економіки	Використано води	Із них на:		Відведено зворотних вод у поверхневі водні об'єкти		
		побутово-питні потреби	виробничі потреби	всього	у тому числі забруднених	з них без очищення
Житлово-комунальне господарство	22,83	16,08	6,75	21,74	1,886	0,251
Сільське господарство	26,21	0,11	26,01	21,85	-	-
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	1,64	0,06	1,44	6,85	-	-
Переробна промисловість	6,05	0,48	5,57	2,53	0,000	-

Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	0,24	0,02	0,22	-	-	-
Транспорт	0,06	0,03	0,03	0,02	0,01	-
Інші галузі	1,62	0,86	0,76	4,23	0,128	-
Всього	58,65	17,64	40,78	57,19	2,024	0,251

Відсоток втрат води у житлово-комунальному секторі області у 2024 році складає 27,2 %, їх обсяг становить 8,87 млн. м³, що на 1,14 млн. м³ менше порівняно з минулим роком (30,3 %; 10,01 млн.м³), із них КП «Житомирводоканал» на 1,39 млн.м³; Коростенському КП «Водоканал» на 0,04 млн.м³. При цьому обсяг втрат зріс по КП «Енергія» м. Малин на 0,14 млн.м³; КП «Звягельводоканал» на 0,13 млн.м³; МКП «Бердичівводоканал» на 0,01 млн.м³; КП «Гранітне –комунгосп» на 0,005 млн.м³.

Для прикладу втрати води в мережі за 2024 рік

№ з/п	Назва водокористувача	Загальний забір води млн.м ³		Обсяг втрат води в мережі при транспортуванні, млн.м ³		% втрат питної води	
		2023	2024	2023	2024	2023	2024
		1	180490: КП «Житомир-водоканал» Житомирської міської ради	19,910	19,317	6,814	5,422
2	180492: МКП «Бердичівводоканал»	2,854	2,779	0,615	0,626	21,5	22,5
3	180495: Коростишівське МКП «Водоканал»	0,605	0,589	0,143	0,141	23,6	23,9
4	180498: КП «Енергія» м. Малин	0,838	0,982	0,303	0,445	36,1	45,3
5	180501: МКП «Водоканал» м. Радомишль	0,188	0,188	0,031	0,029	16,5	15,4
6	180724: КП «Гранітне – комунгосп» с-ще Гранітне	0,040	0,041	0,012	0,017	30,0	41,5
7	180494: КП «Водоканал» м. Овруч	0,523	0,521	0,085	0,089	16,3	17,1
8	180491: Коростенське КП «Водоканал»	2,087	2,079	0,418	0,379	20,0	18,2
9	180493: КП Звягельської міської ради «Звягельводоканал»	2,590	2,612	0,713	0,844	27,5	32,31
10	180677: КП «Іршанське комунальне підприємство» Хорошівської СР	0,365	0,402	0,151	0,175	41,4	43,5

4.1.3 Водозабезпеченість територій та регіонів

Гідрографічна мережа Житомирської області розміщена в районі річкового басейну річки Дніпро, у межах суббасейну річки Прип'ять (56 %), або 16,58 тис. кв.км та середнього Дніпра (44 %) – 13,20 тис. кв.км.

Робота водогосподарських систем (водосховищ, каналів та інших зв'язаних між собою водних об'єктів) регулювалась шляхом встановлення відповідних режимів для кожного водного об'єкта, системи з урахуванням прогнозу водності.

Враховуючи гідрометеорологічну, гідрологічну та водогосподарську обстановку управлінням розроблено та затверджено Сектором у Житомирській області Держводагентства України режими роботи для 1141 штучних водних об'єктів Житомирської області.

БУВР Прип'яті проведено засідання Міжвідомчої комісії по узгодженню режимів роботи водосховищ комплексного призначення і водогосподарських систем у суббасейні Прип'ять, узгоджено і затверджено 12 режимів роботи на весняно-літній та осінньо-зимовий періоди 2024 року.

За пропозиціями управління Міжвідомчими комісіями по узгодженню режимів роботи водосховищ комплексного призначення та водогосподарських систем у суббасейні середнього Дніпра та річки Рось узгоджено та встановлено режими для 40 водосховищ на весняно-літній та осінньо-зимовий періоди 2024 року.

Забезпечено дотримання екологічних витрат в маловодний період по водотокам у басейні р. Рось на межі Житомирської області.

За даними державного водообліку за звітний період з водних об'єктів області всього забрано 93,03 млн. м³, із них з поверхневих джерел – 72,43 млн. м³, підземних 20,60 млн.м³ води, що на 3,77 млн. м³ (або 4,2 %) більше ніж за 2023 рік (89,26 млн.м³).

4.2 Забруднення поверхневих вод

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

Протягом 2024 року скиди стічних вод у поверхневі водні об'єкти області надходили із 170 точкових джерел. Загалом відведено 57,19 млн.м³ зворотних (стічних) вод, із них 24,954 млн. м³ пройшли очистку на очисних спорудах каналізації.

Загальна потужність очисних споруд у 2024 році становила 111,134 млн.м³, а потужність ОСК перед скидом у водні об'єкти – 97,531 млн.м³.

У поверхневі водойми відведено 2,024 млн.м³ забруднених зворотних (стічних) вод, що на 0,723 млн.м³ (55,6 %) більше порівняно з 2023 роком.

Скидання зворотних вод, млн. куб. м на рік

Рік	Категорія очищення	Річковий басейн	Скидання зворотних вод:		із них:			
			у поверхневі водні об'єкти	у підземні горизонти	Промисловість	Сільське господарство	Комунгосп	
1	2	3	4	5	6	7	8	
2024	О	Басейн р. Дніпро	23,181	-	2,291	-	19,30	
	БО		0,251	-	-	-	0,251	
	НДО		1,773	-	0,000	-	1,635	
	НЧБО		31,989	-	7,245	21,815	0,554	
	Разом по області			57,194	-	9,536	21,815	21,74
	у тому числі							
	О	р. Тетерів від витoku до г/п Житомир	14,806	-	0,231	-	14,573	
	БО		0,251	-	0	-	0,251	
	НДО		1,112	-	0	-	1,111	
	НЧБО		5,387	-	0,656	4,731	-	
	Разом по в/г ділянці			21,556	-	0,887	4,371	15,935
	О	р. Тетерів від г/п Житомир до гирла р. Ірша (включаючи річку Ірша)	3,522	-	1,693	-	0,156	
	БО		-	-	-	-	-	
	НДО		0,646	-	-	-	0,519	
	НЧБО		10,313	-	2,911	5,027	0,0	
	Разом по в/г ділянці			14,481	-	4,604	5,027	0,676
	О	р. Прип'ять від г/п Мозир до гирла (в межах України)	0,013	-	-	-	0,013	
	БО		-	-	-	-	-	
	НДО		0,004	-	0,0	-	0,004	
	НЧБО		0,152	-	0,152	-	-	
Разом по в/г ділянці			0,169	-	0,152	-	0,017	
О	р. Случ від витoku до гирла р. Хомора (включаючи р. Хомора)	-	-	-	-	-		
БО		-	-	-	-	-		
НДО		-	-	-	-	-		
НЧБО		0,844	-	0,046	0,798	-		
Разом по в/г ділянці			0,844	-	0,046	0,798	0,0	
О	р. Случ від гирла р. Хомора до гирла р. Корчик (включаючи р. Корчик)	2,006	-	0,186	-	1,798		
БО		-	-	-	-	-		
НДО		-	-	-	-	-		
НЧБО		0,526	-	0,156	0,080	0,291		
Разом по в/г ділянці			2,532	-	0,342	0,080	2,088	
О	р. Уборть від витoku до державного кордону	0,072	-	0,024	-	0,048		
БО		-	-	-	-	-		
НДО		0,001	-	-	-	-		
НЧБО		-	-	-	-	-		
Разом по в/г ділянці			0,073	-	0,024	-	0,048	
О	р. Уж	2,705	-	0,002	-	2,655		
БО		-	-	-	-	-		
НДО		0,010	-	0,0	-	-		
НЧБО		3,797	-	3,104	0,429	0,264		
Разом по в/г ділянці			6,512	-	3,106	0,429	2,919	

За результатами аналітичного контролю у 2024 році визначено 14 підприємств, які скинули в поверхневі водні об'єкти забруднені стічні води.

Найбільший обсяг недостатньо-очищених зворотних вод відвели водокористувачі у межах водогосподарської ділянки М 5.1.2.05-р. Тетерів від витoku до г/п Житомир (1,363 млн.м³), із них: ТОВ "Комплекс екологічних споруд", м. Бердичів - 0,685 млн.м³, КП «Озерне» Новогуївинської селищної ради - 0,322 млн.м³; КНП «ОМЦВіР», м. Житомир, буд. 5 - 0,001 млн.м³.

Взагалі без очистки скинуло у р. Гнилоп'ять дощові води з території м. Бердичів МКП «Бердичівкомунсервіс» в обсязі 0,037 млн.м³.

КП «Житомирводоканал» Житомирської МР відведено у поверхневі водойми 0,276 млн.м³ забруднених зворотних вод, із них без очистки - 0,214 млн.м³ та недостатньо очищених - 0,104 млн.м³, що на 0,162 млн.м³ більше порівняно з минулим роком.

Значного впливу зазнають масиви поверхневих вод на водогосподарській ділянці М5.1.2.06- р. Тетерів від г/п Житомир до гирла р. Ірша (0,646 млн.м³), із них: МКП "Водоканал" Коростишівської ТГ- 0,287 млн.м³; КП «Іршанське комунальне підприємство» Іршанської ТГ- 0,180 млн.м³; Макарівська квартирно-експлуатаційна частина району Городоцької ТГ та (В/Ч) м. Радомишль - 0,127 млн.м³; Хорошівське житлово-комунальне підприємство – 0,042 млн.м³ та КП «Гранітне-комунгосп» - 0,01 млн.м³.

У межах водогосподарських ділянок: М.5.1.4.41 - р. Прип'ять від г/п Мозир до гирла (в межах України)- КП «Водоканал» Гладковицької сільської ради Житомирської області - 0,004 млн.м³ та М.5.1.4.51 - р. Уборть від витoku до державного кордону - АТ «Українська залізниця» (Виробничий підрозділ Локомотивне ДЕПО Коростень Регіональної філії «Південно-західна залізниця») - 0,01 млн.м³ та ОНЗ БЛ «Радовель»- 0,001 млн.м³.

Обсяги забруднюючих речовин за 2024 рік, які потрапили у поверхневі водойми із зворотними водами складають 14,82 тис. т.

Порівняно з 2023 роком спостерігається тенденція до зменшення скидів забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти в складі зворотних (стічних) вод:

Органічні речовини:

- Біологічне споживання кисню на 18,8 т (6,1 %) - за рахунок КП «Житомирводоканал» на 25,1 т; КП «Озерне» на 4,8 т; КП ЗМР «Звягельводоканал» на 3,5 т; Коростенського КП «Водоканал» на 2,1 т та МКП «Водоканал» м. Коростишів на 0,7 т. При цьому вміст БСК₅ зріс у зворотних водах ТОВ «КЕС» м. Бердичів на 18,4 т та Макарівській КЕЧ району на 0,1 т.

Біогенні речовини:

-Азот амонійний на 10,2 т (20,2 %) - за рахунок КП «Житомирводоканал» на 5,2 т; КП «Озерне» на 2,0 т; КП ЗМР «Звягельводоканал» на 0,8 т; Коростенського КП «Водоканал» на 0,9 т. При цьому фіксується ріст на 5,9 т по МКП «Водоканал» м. Коростишів; ТОВ «КЕС» на 12,8 т та Макарівській КЕЧ району на 0,3 т.

- Нітрити на 5,7 т (15,9 %) - за рахунок КП «Житомирводоканал» на 4,1 т та Коростенського КП «Водоканал» на 1,5 т.

- Хлориди на 458,6 т (15,3 %) - за рахунок КП «Житомирводоканал» на 451,6 т та КП ЗМР «Звягельводоканал» на 45,6 т; Коростенського КП «Водоканал» на 26,1 т; Національному Банку України на 14,2 т та ДП «Коростишівський спиртовий комбінат» дільниця № 2 на 7,2 т. При цьому, на 67,2 т більше відведено хлоридів у складі зворотних вод ТОВ «КЕС» м. Бердичів; ПрАТ «Вайдманн-МПФ» на 8,6 т та МКП «Водоканал» м. Коростишів на 9,6 т.

- Нітрати на 84,7 т (12,9 %) - за рахунок КП «Житомирводоканал» на 73,1 т та КП ЗМР «Звягельводоканал» на 10,5 т. При цьому вміст нітратів зріс у складі зворотних вод по Національному Банку України на 1,7 т.

- Сульфати на 21,9 т (1,9 %) - за рахунок Коростенського КП «Водоканал» на 54,8 т, КП ЗМР «Звягельводоканал» на 5,2 т, ПрАТ «ПБК «Радомишль» на 4,2 т.

При цьому вміст сульфатів зріс по МКП «Водоканал» м. Коростишів на 10,5 т, Національному Банку України на 9,4 т, ТОВ «КЕС» м. Бердичів на 8,3 т, КП «Озерне» на 5,0 т та КП «Іршанське комунальне підприємство» Іршанської СР на 5,1 т.

Небезпечні речовини:

- Мідь на 0,0086 т (72,3 %) - за рахунок Національного Банку України на 0,0086 т.

- Алюміній на 0,0268 т (30,1 %) - лише за рахунок КП «Житомирводоканал» на 0,0268 т.

- Хром загальний на 0,0664 т (15,4 %) - у першу чергу за рахунок КП «Житомирводоканал» на 0,0799 т. При цьому, у зворотних водах ТОВ «КЕС» м. Бердичів на 0,0135 т більше хрому порівняно з попереднім роком.

- Нафтопродукти на 0,237 т (13,4 %) - у першу чергу за рахунок КП «Житомирводоканал» на 0,225 т та Локомотивного ДЕПО Коростень Регіональної філії «Південно-західна залізниця» на 0,0284 т.

- СПАР на 0,0954 т (4,3 %) - за рахунок КП ЗМР «Звягельводоканал» на 0,0716 т та КП «Житомирводоканал» на 0,020 т.

Порівняно з 2023 роком спостерігається тенденція до збільшення скидів забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти в складі зворотних (стічних) вод:

Органічні речовини:

- Хімічне споживання кисню на 24,2 т (2,0 %) - за рахунок ТОВ «КЕС» м. Бердичів на 80,1 т, МКП «Водоканал» м. Коростишів на 12,7 т та Національному Банку України на 4,5 т. При цьому фіксується зниження органічного забруднення за ХСК на 53,4 т по КП «Житомирводоканал» та на 18,4 т по КП «Звягельводоканал».

Небезпечні речовини:

- Формальдегіди на 0,014 т (41,9 %) - за рахунок Національного Банку України на 0,014 т.

- Залізо загальне на 0,191 т (6,9 %) – за рахунок ТОВ «КЕС» м. Бердичів на 0,127 т; КП «Житомирводоканал» на 0,042 т; Національного Банку України на 0,016 т та КП «Озерне» на 0,09 т. При цьому вміст заліза знизився у зворотних водах КП «Іршанське комунальне підприємство» Іршанської СР на 0,021 т.

Скидання забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти за 2024 рік
тон/рік

Рік	Водний об'єкт	Разом	Скидання забруднюючих речовин						
			В тому числі						
			БСК	ХСК	Завислі речовини	N (сума мінеральних форм)	P (ортофосфати)	Мінералізація	Нафтопродукти
1	2	3	4	5	2	7	8	9	10
2024	Басейн р. Дніпро Разом по області	11174,286	287,9	1196,5	186,2	662,6	88,555	8751	1,531
	в тому числі:								
	р. Тетерів від витоку до г/п Житомир	7939,067	207,6	745,1	124,6	487,9	73,86	6298,5	1,507
	р. Тетерів від г/п Житомир до гирла р.Ірша (включаючи річку Ірша)	2118,447	42,8	219	39,4	88,4	4,94	1723,9	0,007
	р.Рось від витоку до кордону Київської та Черкаської областей	19,651	0,3	1,5	0,7	0,2	0,149	16,8	0,002
	р. Прип'ять від г/п Мозир до гирла (в межах України)	2,339	0,3	1,5	0,3	0,2	0,039	0	0,000
	р.Случ від гирла р.Хомора до гирла р.Корчик (включаючи р.Корчик)	771,624	20,2	102,8	2,4	72,5	4,415	569,3	0,009
	р.Уборть від витоку до державного кордону	23,118	0,3	2,4	0,2	0,7	0,018	19,5	0
	р.Уж	300,04	16,4	124,2	18,6	12,7	5,134	123,0	0,006

Типи очищення зворотних вод у 2024 році, млн. куб. м.

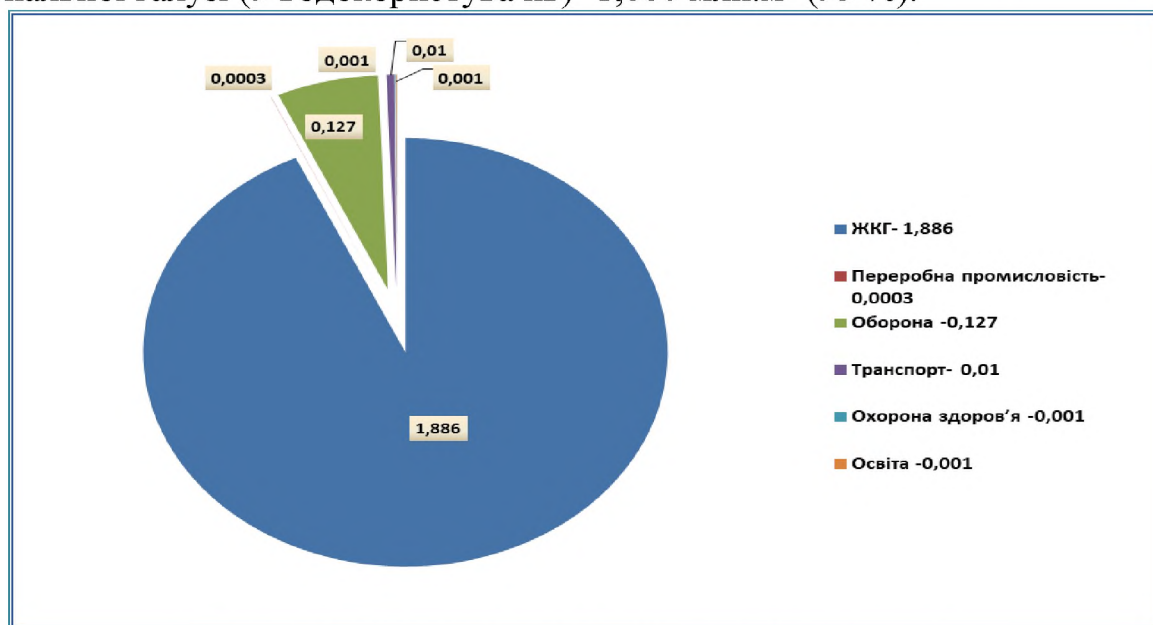
Водний об'єкт	Скинуто разом	Нормативно очищених на очисних спорудах				Потужність очисних споруд	
		Разом	Біол. очистка	Фіз.-хім. очистка	Механічна очистка	Разом	В т.ч. перед скиданням до водного об'єкта
Басейн р. Дніпро	57,19	23,181	20,944	-	2,236	111,134	97,531
Разом по області:	57,19	23,181	20,944	-	2,236	111,134	97,531

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)

Протягом 2024 року скиди зворотних (стічних) вод у поверхневі водні об'єкти області надходили із 170 точкових джерел. Обсяг відведених зворотних (стічних) вод у поверхневі водні об'єкти становив 57,19 млн.м³, із них 2,024 млн.м³ забруднених.

Скид забруднених зворотних (стічних вод) у поверхневі водні об'єкти здійснили 14 підприємств (2023-13 підприємств).

Основними забруднювачами залишаються підприємства житлово-комунальної галузі (9 водокористувачів) -1,886 млн.м³ (93 %).

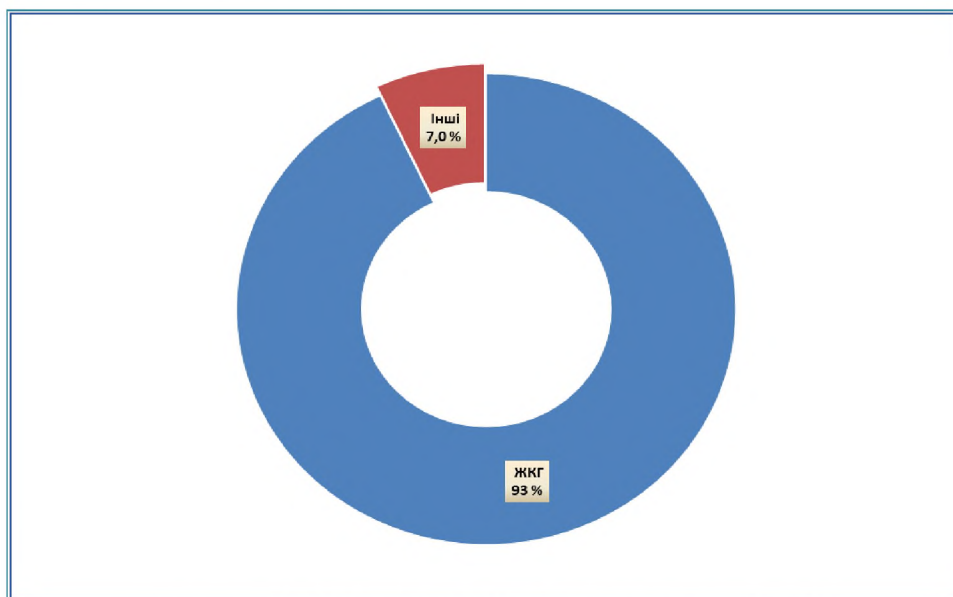

Діаграма 5. Забруднювачі по галузях економіки, млн.м³

Комплекси очисних споруд каналізації комунальних підприємств застарілі і працюють неефективно, тому потребують реконструкції з впровадженням сучасних технологій очистки стічних вод.

Із загального об'єму зворотних (стічних) вод, які потребують очищення на очисних спорудах, а це 24,954 млн.м³, 92,9 % були відведені в поверхневі водні

об'єкти як нормативно очищені (23,181 млн.м³), решта 7,1 % - не досягли нормативної очистки стоків (1,773 млн. м³).

Діаграма 6. Забруднювачі по галузях економіки, %

4.2.3 Транскордонне забруднення поверхневих вод

Басейнове управління водних ресурсів річки Прип'ять у 2024 році не здійснювало заходів міжнародного співробітництва у сфері управління водними ресурсами відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 09.04.2024 № 393 «Про припинення дії деяких міжнародних договорів України з питань прикордонного та міжрегіонального співробітництва з Республікою Білорусь».

Разом з тим на території Житомирської області БУВР Прип'яті здійснює відбір та доставку проб до лабораторії Північного регіону, м. Вишгород для визначення хроматографічних та спектрометричних досліджень вмісту пестицидів, поліароматичних вуглеводнів, лікарських засобів та важких металів в р. Уборть, 120 км від гирла, с. Рудня Хочинська.

Пріоритетні органічні, неорганічні та басейнові специфічні показники досліджувались лабораторією Північного регіону на новітніх приладах, які здатні визначати важкі метали (кадмій, свинець, нікель, хром, кобальт і миш'як), промислові хімікати та пестициди, навіть у низьких концентраціях.

За результатами аналізів в січні 2024 році виявили перевищення в 1,1 раза (37,7 мкг/дм³), в жовтні та грудні в 1,8 раза (60,1 мкг/дм³) максимальних меж Екологічного Нормативу Якості за вмістом нікелю та його сполук.

У межах допустимих значень була виявлена присутність пестицидів- пара-пара-ДДТ; поліароматичних вуглеводнів -флуорантену, антрацену та бензолу; летких органічних сполук-дихлорметану (хлористого метилену) та важких металів - свинцю, нікелю, хрому загального, кадмію та миш'яку.

Крім того, лабораторія моніторингу вод БУВР Прип'яті забезпечує виконання фізико-хімічних показників визначених постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 758. Якість води досліджувалась за 20 хімічними та фізико-хімічними показниками щомісяця.

За результатами аналізів гідрохімічний стан води знаходився на задовільному рівні з сезонними змінами якісних показників.

Вміст розчиненого кисню знаходився на рівні 7,92-12,80 мгО₂/дм³, при нормі не менше 4,0 мгО₂/дм³.

За результатами вимірювань майже усі показники знаходились значно нижче гранично-допустимих концентрацій за винятком заліза загального, марганцю, що обумовлено впливом болотних вод водозбірного басейну та носить природний характер. Так вміст заліза загального знаходився у межах 0,936- 4,73 мг/дм³ (норма-0,1 мг/дм³), а марганцю 0,151- 0,56 мг/дм³ (норма - 0,01 мг/дм³).

Для р. Уборть характерна висока кольоровість води, яка у 2024 році підвищувалась до 295 градусів, для порівняння в інших річках області вона складає 35-45 градусів.

Сполуки органічних елементів знаходились у межах норми: нітроген амонійний становив 0,17-0,792 мг/дм³, нітроген нітритний 0,007-0,023 мг/дм³, нітроген нітратний 0,15- 0,61 мг/дм³, фосфор ортофосфатів 0,01- 0,06 мг/дм³.

Головні іони у межах норми: сульфати - 29,0-61,0 мг/дм³; хлориди- 13,0 - 28,0 мг/дм³.

Показники, які характеризують органічне забруднення знаходились у межах: ХСК (хімічне споживання кисню) - 32,86-36,72 мгО/дм³ (норма-50,0), БСК₅-3,12-3,69 мгО₂/дм³ (норма-3,0).

4.3. Стан поверхневих вод

Стаття 8 Водно Рамкової Директиви (Директива 2000/60/ЄС) встановлює програми моніторингу для моніторингу стану поверхневих вод. Мережа моніторингу розроблена таким чином, щоб забезпечити узгоджений та всебічний огляд екологічного та хімічного стану в межах кожного річкового басейну та дозволити класифікацію масивів поверхневих вод (МПВ) відповідно до Додатку V ВРД.

Необхідно досягти та забезпечити хороший екологічний та хімічний стан для всіх МПВ.

Для тих МПВ, які визначені як істотно змінені (ІЗМПВ) або штучні (ШМПВ), необхідно досягти та забезпечити хороший екологічний потенціал та хімічний стан.

Результати моніторингу з дотриманням вимог ВРД забезпечують базову лінію для розробки заходів та служать для підтвердження оцінки навантажень.

Державний моніторинг поверхневих вод є складовою частиною державної системи моніторингу довкілля і здійснюється в системі Держводагентства України згідно із ст. 16 Водного кодексу України, постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 758 «Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод», № 391 від 30.03.1998 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля».

Державний моніторинг масивів поверхневих вод складається з діагностичного, операційного та дослідницького моніторингу, що здійснюється

за біологічними, фізико-хімічними, хімічними та гідроморфологічними показниками з метою встановлення екологічного стану масивів поверхневих вод.

Діагностичний моніторинг допоможе дізнатись на скільки діяльність людини вплинула на кількісний та якісний стан води. На його основі розроблені заходи для досягнення доброго екологічного та хімічного стану вод.

Операційний моніторинг здійснюється для водойм, де існує ризик недосягнення доброго екологічного стану вод, або щороку здійснюється забір води для питних і побутових потреб населення.

Дані операційного моніторингу є підґрунтям для розробки конкретних заходів у плані управління річковим басейном для поліпшення чи підтримання стану водойм.

31 грудня 2020 року наказом Міндовкілля № 410 затверджено першу сучасну Програму державного діагностичного та операційного моніторингу поверхневих вод, яка відповідає європейським вимогам.

Об'єкти, створи і періодичність відбору проб в суббасейні Прип'яті та середнього Дніпра у межах Житомирської області на 2024 рік визначені «Програмою державного моніторингу вод (в частині діагностичного та операційного моніторингу поверхневих вод)», затвердженою наказом Міндовкілля від 09.01.2024 № 37 та «Порядком здійснення державного моніторингу вод», затвердженого наказом Держводагентства України від 12.01.2024 № 7.

Для визначення вмісту пріоритетних органічних і неорганічних та басейнових специфічних показників БУВР Прип'яті у межах області відібрало проби та доставило до лабораторії Північного регіону, м. Вишгород по 14 пунктах моніторингу та виконало згідно Програми операційний моніторинг по 8 пунктах моніторингу (7- питні водозабори та 1 - транскордонний масив поверхневих вод). Забезпечило виконання вимірювань з визначенням основних фізико-хімічних показників поверхневої води, визначених Постановою КМУ від 19.09.2018 № 758 «Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод». За 2024 рік виконано на р. Уборть 240 вимірювань (100 % до плану).

З метою прийняття управлінських рішень щодо охорони та відтворення водних ресурсів на території громад БУВР Прип'яті щокварталу інформує про якісний стан поверхневої води на транскордонному водотоці.

Крім того, проводиться щомісячне наповнення результатами вимірювань порталу «Моніторинг та екологічна оцінка якісного стану поверхневих вод України» за посиланням:

<http://monitoring.davr.gov.ua/EcoWaterMon/GDKMap/Index>

4.3.1. Екологічний стан та потенціал масивів поверхневих вод

Екологічний стан масивів поверхневих вод (МПВ) базується на біологічних елементах якості (фітопланктон, макрофіти, фітобентос, макробезхребетні та риба) та підтримується фізико-хімічними (поживні речовини, вміст кисню,

температура, прозорість, солоність), а також специфічними забруднюючими речовинами річкових басейнів та гідроморфологічними елементами якості.

Для визначення екологічного стану масивів поверхневих вод систематизовані хімічні та фізико-хімічні показники якості поверхневої води в суббасейні Прип'яті та середнього Дніпра у межах Житомирської області та надані Держводагентству України.

4.3.2. Хімічний стан масивів поверхневих вод

Визначення хімічного стану масиву поверхневих вод здійснювалось на підставі екологічних нормативів якості (ЕНЯ), наведених у додатку 8 до Методики віднесення масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного та хімічного станів масиву поверхневих вод, затвердженої наказом Мінприроди від 14.01.2019 № 5.

ЕНЯ встановлюється на двох рівнях: $ЕНЯ_{max}$ – максимально допустима концентрація і $ЕНЯ_{cp}$ – середньорічна концентрація.

$ЕНЯ_{max}$ означає, що будь-яке виміряне значення забруднюючої речовини не може перевищувати значення максимально допустимої концентрації.

$ЕНЯ_{cp}$ означає, що середньорічне (середнє арифметичне) значення концентрації речовини у будь-якій репрезентативній точці не може перевищувати наведене значення $ЕНЯ_{cp}$.

Для класифікації хімічного стану масиву поверхневих вод використовуються два класи.

Для графічного відображення кожен з класів позначається відповідним кольором:

1 клас хімічного стану, що відповідає хімічному стану «добрий», позначається синім кольором;

2 клас хімічного стану, що відповідає хімічному стану «недосягнення доброго», позначається червоним кольором.

За результатами оцінки хімічного стану МПВ за даними моніторингу за $ЕНЯ_{сер}$ можна зробити висновки, що в результаті операційного та діагностичного моніторингу проведеного протягом 2024 року, хімічний стан 14 масивів поверхневих вод «недосягнення доброго», так як має місце перевищення середніх значень ($ЕНЯ_{сер}$) за вмістом важких металів.

4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

Протягом року ДУ «Житомирський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» відібрав 311 проб по мікробіологічним показникам. Проведено 1018 досліджень. Виявлено 140 відхилень.

4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод

Визначення вмісту радіонуклідів стронцію-90 і цезію-137 у межах Житомирської області проводиться щоквартально лабораторією вод Північного регіону Міжрегіонального офісу захисних масивів дніпровських водосховищ,

м. Вишгород на річках Уж, питний водозабір м. Коростень; Ірша, питний водозабір м. Малин та річці Уборть, с. Рудня Хочинська.

Радіологічний стан поверхневих вод Житомирської області протягом поточного року, як і в останні роки, не зазнав суттєвих змін і характеризується як стабільний. Вміст цезію - 137 у вищезазначених пунктах спостережень нижче діапазону вимірювання приладів.

4.4. Державна політика та заходи щодо покращення стану водних об'єктів

З метою наближення національного законодавства до законодавства ЄС, зокрема Директив ЄС 2000/60/ЄС від 23 жовтня 2000 року про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері водної політики та Директиви 2007/60/ЄС Європейського парламенту та Ради від 23 жовтня 2007 року про оцінку та управління ризиками затоплення, Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження інтегрованих підходів в управлінні водними ресурсами за басейновим принципом» від 04 жовтня 2016 року № 1641-VIII. На виконання цього Закону Держводагентством спільно з Мінприроди протягом 2017 – 2019 років та спільно з Міндовкіллям протягом 2020-2023 років розроблено низку нормативно-правових актів, які започатковують нові підходи в управлінні водними ресурсами.

Стан водних ресурсів на сучасному етапі розвитку безпосередньо залежить від якості управління ними, екологічної політики як держави так і кожного із нас, визначення ролі в системі управлінських правовідносин у сфері охорони довкілля.

Наказом Держводагентства України від 01 березня 2018 року № 95 (із змінами) затверджено структуру Державного агентства водних ресурсів України, якою передбачено створення органу управління (басейнового управління водних ресурсів) у межах річкового басейну (суббасейну). Створено 13 басейнових управлінь водних ресурсів. Крім того, з метою забезпечення раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів, інтегрованого управління ними забезпечено формування басейнових рад.

Басейнові ради відіграють ключову роль при підготовці та реалізації планів управління річковими басейнами.

У рамках розділу 27 «Навколишнє середовище» оцінка рівня відповідності у сфері водних ресурсів передбачає аналіз законодавства, зокрема щодо підготовки планів управління річковими басейнами (далі – ПУРБ). ПУРБ розробляються Держводагентством разом з Держгеонадра, ДСНС, центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування з урахуванням рішень відповідних басейнових рад.

1 листопада 2024 року Кабінет Міністрів України затвердив перший шестирічний План управління річковим басейном Дніпра на 2025-2030 роки, підготовлений у відповідності до підходів Директиви № 2000/60/ЄС про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері водної політики та за підтримки європейських партнерів - програми EU4Environment: Water and Data.

Прийняття планів управління річковими басейнами є євроінтеграційним зобов'язанням відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС та одним з ключових індикаторів у секторі «Якість води» під час переговорного процесу щодо вступу України до ЄС.

Стратегічною екологічною ціллю для всіх районів річкових басейнів є досягнення/підтримання «доброго» стану вод.

Програми заходів є невід'ємною частиною Планів управління річковими басейнами, що розробляються відповідно до вимог водного законодавства України для кожного річкового басейну.

До головних водно-екологічних проблем віднесені:

- забруднення органічними речовинами;
- забруднення біогенними елементами (азотом і фосфором);
- забруднення небезпечними речовинами;
- гідроморфологічні зміни (спрямлення та зарегулювання русел річок) та «інші» - визначені з врахуванням специфіки річкового басейну, це:
- зміни клімату;
- забруднення побутовими відходами (зокрема пластиком);
- біологічне забруднення (інвазійні види).
- військові дії.

Ці проблеми і є навантаженнями (або антропогенними тисками) на водне середовище, які створюють найбільші перепони для досягнення екологічних цілей:

- запобігання погіршенню стану усіх масивів;
- досягнення, або підтримання доброго екологічного та хімічного стану усіх МПВ природних категорій (річки, озера, перехідні та прибережні води);
- досягнення або підтримання доброго екологічного потенціалу та хімічного стану істотно змінених та штучних масивів поверхневих вод;
- поступове зменшення «до нуля» забруднення небезпечними речовинами.

Проект Програми заходів формувався із різних чинних програм та проектів (загальнодержавних, обласних, територіальних громад...), термін дії яких розповсюджується на 2025 та подальші роки за пропозиціями територіальних громад, водокористувачів.

5. ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування екологічної мережі

5.1.1. Загальна характеристика

Фото 5.1.1.1. Пальчатокорінник м'ясочервоний.

Біологічне різноманіття - різноманіття живих організмів Землі на всіх рівнях організації живого і в усіх просторово обмежених середовищах існування (наземних, прісноводних, морських), є результатом тривалого процесу еволюцій органічного світу. Біорізноманіття тваринного та рослинного світу складає основу природних ресурсів, які забезпечують людство продуктами харчування, сировиною, медичними препаратами тощо.

Його збереження й невиснажливе використання в області розглядається як один із пріоритетів у сфері природокористування, екологічної безпеки та охорони природи, невід'ємна складова збалансованого економічного і соціального розвитку регіону.

Географічне положення, орографічні та кліматичні особливості Житомирської області зумовили формування на її території різноманітної рослинності, яка закономірно змінюється з півночі на південь.

Рослинний світ Житомирщини характеризується великою різноманітністю дикорослих компонентів і є джерелом цінних рослинно-сировинних ресурсів: лікарських, технічних, вітамінних тощо. На її території водиться близько трьох тисяч видів тварин, із них 131 занесений до Червоної книги України.

Відповідно до статті 15 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», статті 7 Закону України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі на 2000-2015 роки»

рішенням двадцять четвертої сесії Житомирської обласної ради п'ятого скликання від 11.05.10 №1080 «Про затвердження регіональної схеми екологічної мережі Житомирської області» затверджено регіональну схему екологічної мережі Житомирської області.

Площі земельних угідь – складових національної екомережі за роками, тис.га

Таблиця 5.1.1.1.

<i>Категорії землекористування</i>	2020	2021	2022	2023	2024
Землі природоохоронного призначення	138,2	141,6	143,1	143,1	143,1
Сіножаті та пасовища	312,1	311,9	311,9	311,9	311,9
Землі водного господарства (рибні ставки)	19,9	19,9	19,9	19,9	19,9
Землі водного фонду	55,4	55,4	55,4	55,4	55,4
у т.ч. площа рибних ставків	16,9	16,9	16,9	16,9	16,9
Землі оздоровчого призначення	-	0,1	0,1	0,1	0,1
Землі рекреаційного призначення	-	0,5	0,5	0,5	0,5
Землі історико-культурного призначення	-	-	-	-	-
Ліси	-	1123,4	1123,4	1123,4	1123,4

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

Антропогенне навантаження - показник величини постійного узагальненого впливу людської діяльності на біогеоценозні, ландшафтні, зональні, гірські, океанічні, інші екосистеми та на біосферу загалом, які зумовлюють певні (маловідчутні, відчутні чи декструкційні) зміни в їхній структурно-функціональній організації. Починаючи із минулого сторіччя, природа Житомирської області під дією антропогенних факторів зазнала значних змін.

Велика концентрація населення в більшості промислових районів області, розміщення промислових комплексів і військових об'єктів та їх об'єднання в єдину структуру призвели до побудови численних шляхів сполучень, прокладання трубопроводів, ліній електропередач; що суттєво змінило ландшафти й місця існування дикої флори і фауни.

У складі області налічується 4 райони, 5 міст обласного і 6 – районного значення, 46 селищ міського типу, 1625 сільських населених пунктів – всього понад 1680 населених пунктів.

Основними джерелами забруднення довкілля на Житомирщині продовжують залишатися промислові атмосферні викиди.

Забруднення довкілля призводить до включення забруднюючих речовин до біохімічних ланцюгів рослин і тварин та їх хронічної інтоксикації

У результаті широкомасштабних осушувальних робіт значних втрат зазнали водно-болотні угіддя Полісся, які перебувають під загрозою зникнення.

Лісові масиви області є одними із найбільш постраждалих в Україні. Ситуація в лісових масивах, що зазнали радіоактивного забруднення, залишається

складною: неможливе ведення лісового господарства в повному обсязі, продовжується накопичення радіоізотопів в деревині, лісопродуктах, лікарській сировині. А без проведення, наприклад, рубок догляду за лісом погіршується санітарний стан лісових масивів та умови росту деревостанів, зменшується приріст, збільшується пожежна небезпека. На сьогодні технічна експлуатація цих лісів обмежена і вони в основному виконують водозахисні, ґрунтозахисні, санітарно-гігієнічні функції.

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Сучасна ситуація у Житомирській області є такою, як і в Україні в цілому, таким чином, що рідкісні види відомі переважно в тих районах, де їх вивчають. Для ілюстрації цієї теми науковцями Поліського філіалу Українського науково-дослідного інституту лісового господарства і агролісомеліорації проведено порівняльний аналіз реперезентативності рідкісних видів в околицях м. Житомира (найкраще флористично вивчений район) та лісостепових районах Житомирщини – Бердичівському та Житомирському (найменше вивчені райони). Результати цього аналізу наочно демонструють, що з 147 рідкісних видів судинних рослин Житомирської області в околицях м.Житомира відомий 101 вид, в той же час, у наведених вище районах відомі лише 26 видів. На підставі вивчення стану та загроз рослинному, як складової біорізноманіття, науковцями області запропоновані першочергові завдання з вивчення й охорони рідкісних видів судинних рослин, а саме:

- вивчення біорізноманіття лісостепової частини Житомирської області та виявлення у цьому регіоні рідкісних видів судинних рослин;
- вивчення репрезентативності мережі об'єктів природно-заповідного фонду Житомирської області у відношенні до рідкісних видів судинних рослин і флори області в цілому;
- пошуки у типових місцезростаннях популяцій видів, які нині вважаються зниклими в області, відомих за старими даними, з метою їх заповідання;
- заповідання ряду популяцій рідкісних видів, які заслуговують на індивідуальну охорону і яким загрожує зникнення;
- моніторинг за станом популяцій рідкісних видів.

Основними заходами щодо зниження загроз біорізноманіттю є зменшення суцільного вирубування лісів, рекреаційного навантаження, випасання худоби та витогування нею рослин, заготівлі біоресурсів із медичною й харчовою метою, екологічно вмотивоване ведення сільського і промислового виробництва, протидія браконьєрству й забрудненню навколишнього середовища. Отже, як свідчить практика, найбільш ефективними способам збереження видів природної фауни, флори і локальних популяцій є організація у місцях їхнього зростання заповідників, заказників та інших категорій об'єктів природно-заповідного фонду, широка просвітницька робота, введення системи заохочень.

5.1.4. Формування національної екомережі

Екологічна мережа – єдина територіальна система, яка створюється з метою поліпшення умов для відновлення довкілля, забезпечення сталого розвитку регіону через досягнення екологічної рівноваги, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного і рослинного світу, шляхів міграції тварин – через поєднання об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища і відповідно до Законів та міжнародних зобов'язань України підлягають особливій охороні.

На виконання вимог Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки у 2010 році рішенням 24 сесії Житомирської обласної ради V скликання від 11.05.10 № 1080 «Про затвердження схеми екологічної мережі Житомирської області» затверджено регіональну схему екологічної мережі Житомирщини.

Її основні завдання-збереження, розширення, відтворення та охорона єдиної системи територій з природним станом ландшафту та інших природних комплексів і територій, створення на їх основі природних об'єктів, які підлягають особливій охороні, що сприятиме зменшенню, запобіганню та ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності людей на навколишнє природне середовище, збереженню природних ресурсів, генетичного фонду живої природи.

Конфігурація екологічної мережі Житомирської області обумовлена об'єктивними факторами: реально існуючим просторовим поєднанням більш-менш збережених природних, перш за все лісових та болотних екосистем і об'єднанням їх у широтні смуги значної протяжності; формуванням на окремих ділянках осередків біорізноманіття завдяки унікальному поєднанню природних умов (наприклад, Словечансько-Овруцький кряж, середні течії річок Случ і Тетерів); наявністю сформованої мережі об'єктів природно-заповідного фонду тощо.

Схема екомережі Житомирської області враховує суттєву різницю у збереженості природної рослинності Полісся та Лісостепу області, формує рівномірну мережу ключових та сполучних територій з метою формування та підтримки екологічної рівноваги у регіоні та збереження ландшафтного і біологічного різноманіття. Суттєвою рисою регіональної екомережі є об'єднання в ній близько 95% об'єктів природно-заповідного фонду області, а також вдале поєднання її з регіональними екомережами сусідніх адміністративних областей України, а також Республіки Білорусь (з останньою-через проєктований білатеральний біосферний резерват «Прип'ятське Полісся»). У схемі також об'єднані всі ІВА-території міжнародного рівня, які знаходяться на території області, найбільш цінні для охорони птахів, а також водно-болотні угіддя, які охороняються на цій території за міжнародними угодами.

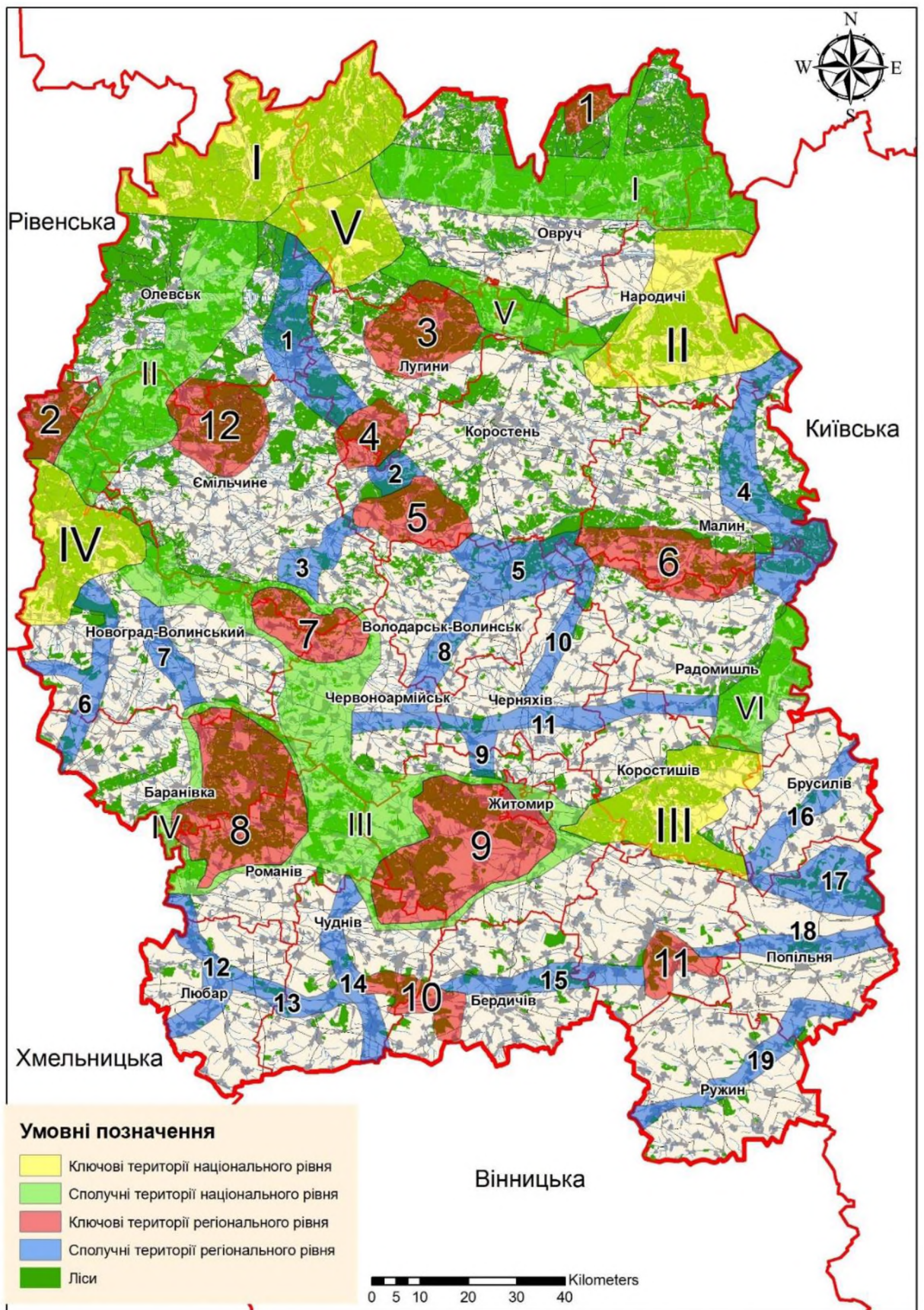

Схема екологічної мережі Житомирської області

Загальна площа регіональної екомережі Житомирської області становить 342,2 тис. га (близько 12% території області), в т.ч.: ключових територій національного рівня - 161 тис. га, сполучних територій національного рівня-132 тис. га, ключових територій регіонального рівня - 26,7 тис. га, сполучних територій регіонального рівня - 21,5 тис. га, відновлювальних ділянок - 11,5 тис. га. Частина відновлювальних ділянок входить до складу ключових територій різних рівнів, а ключові території регіонального рівня - до сполучних територій національного рівня.

Перелік структурних елементів екологічної мережі Житомирської області:

Ключові території (ядра) національного рівня

- I- Убортське;
- II- Чорнобильське (Народицьке суб'ядро);
- III- Коростишівське;
- IV- Надслучанське;
- V- Словечанський кряж;

Сполучні території (екокоридори) національного рівня

- I- Убортсько-Вільчанський;
- II- Городницько-Перганський;
- III- Надслучансько-Коростишівський;
- IV- Довбисько-Мальованський;
- V- Убортсько-Народицький;

Ключові території (ядра) регіонального рівня

- 1- Піщаницьке;
- 2- Червоно вольське;
- 3- Липницьке;
- 4- Радогощанське;
- 5- Ушомирське;
- 6- Малинське;
- 7- Барашівське;
- 8- Баранівсько-Романівське;
- 9- Житомирсько-Тригірське;
- 10- Коровинецьке;
- 11- Андрушівське.

Сполучні коридори (екокоридори) регіонального рівня

- 1- Усівсько-Бучманська;
- 3 Білківсько-Барашівська;
- 4- Голубієвицько-Вепринська;
- 5 Кропивнянсько-Іршанська;
- 6- Церемська (долинна);
- 7- Новоград-Волинська Надслучанська (долинна);
- 8- Кропивнянсько-Новопільська;
- 9- Черняхівсько-Житомирська;

- 10- Тростяницька (долинна);
- 11-Бистриївська (долинна);
- 12- Верхненадслучанська (долинна);
- 13- Любарсько-Трощанська;
- 14- Верхнететерівська (долинна);
- 15- Пустоська (долинна);
- 16- Верхньоздвиська (долинна);
- 17- Верхньоірпінська (долинна);
- 18- Верхньоунавська (долинна);
- 19- Роставицька (долинна).

Відтворювальні ділянки

- 1- Болота «Бучмани» (колишні торфорозробки);
- 2- Болото «Озерянське» та оз. Корма (колишні торфорозробки);
- 3- Заказник «Глушець» (відтворення фауни, вторинне заболочування);
- 4- Заказник «Кутне» - (колишні торфорозробки);
- 5- Військовий полігон Житомирський;
- 6- Військовий полігон Новоград-Волинський;
- 7- Рекультивовані ділянки після розробок ільменіту (м. Іршанськ);
- 8- Район сіл Рижани-Неділище (Смільчинський р-н) – відновлення лучної та лісової рослинності, відслонення гранітів на перелогах;
- 9- Червоноармійський р-н, с. Стрибіж- відновлення лісів на перелогах.

Основні складові структурних елементів екологічної мережі Житомирської області наведені в таблиці 22.

Складові структурних елементів екологічної мережі

Таблиця 5.1.4.1.

№з/п	Роз'яснювальна-територіальна структура	Загальна площа, тис. га	Загальна площа екомережі, тис. га	Складові елементи екомережі, тис. га											
				Об'єкти ПЗФ	Водно-болотні угіддя	Відкриті заболочені землі	Водоохоронні зони, вилесені в натуру	Землі водного фонду	Ліси та інші лісовкриті площі	Курортні та лікувально-оздоровчі території	Рекреаційні території	Землі під консервацією	Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	Пасовища, сіножаті	Радіоактивно забруднені землі, що не використовуються в господарстві
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	Житомирська область	2982,7	1831,19*	137,601	30,3	101,2	163,3	55,4	1096,39	0,1	0,5	0,1	38,3	312,1	33,5

* Загальна площа екологічної мережі становить 1831,19 тис. га у зв'язку із урахуванням того, що території ПЗФ одночасно перебувають у інших складових елементах.

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

У сучасних умовах науково-технічного прогресу, поширення новітніх технологій, а також сфер їх застосування невід'ємною складовою екологічної безпеки Житомирщини стає біологічна безпека при поводженні з генетично модифікованими організмами. В аспекті її правової регламентації слід урахувувати, що забезпечення біологічної безпеки можливе за умови застосування системи правових, організаційно-управлінських, технічних та інших засобів, що запобігають виникненню небезпечних для здоров'я людини та довкілля наслідків генно-інженерних маніпуляцій; досягнення біобезпеки у межах області має здійснюватись із дотриманням принципу застереження, зумовленого відсутністю науково обґрунтованих даних щодо міри можливої небезпеки генетично модифікованих організмів для біорізноманіття і здоров'я людини, та принципу запобігання заподіяння екологічної шкоди; біобезпека допускає наявність прийнятного рівня ризику при здійсненні генетично-інженерної діяльності; забезпечення біобезпеки зумовлює необхідність вироблення, прийняття та дотримання спеціальних правил і нормативів оцінки та управління ризиком тощо.

Досягнення в галузі біотехнології відкривають Житомирщині широкі перспективи і знаходять своє застосування сьогодні у медицині, виробництві фармацевтичних препаратів, сільському господарстві, харчовій промисловості, зберіганні продуктів, запобіганні захворюваності тварин, переробці сміття, біологічному відновленні або очищенні довкілля тощо; але переміщення продуктів генної інженерії за межі лабораторій і поширення їх у найрізноманітніших сферах людського життя сприймається досить неоднозначно як вченими, так і широкою громадськістю. Зумовлено це різними причинами, передусім відсутністю науково доведеного факту безпечності застосування генетично модифікованих організмів для людини та довкілля, тобто використання досягнень генної інженерії з одного боку надає людині значні можливості як у науково-дослідній, так і у прикладній сферах, з іншого - пов'язане із певним ризиком.

Тому на даному етапі необхідним є забезпечення запобігання потенційним негативним наслідкам (у тому числі віддаленим у часі) здійснення генетично-інженерної діяльності. Важлива роль у цьому процесі належить засобам правового регулювання відповідної сфери суспільних відносин. Саме тому протягом останніх десятиліть в екологічному праві (насамперед міжнародному) в рамках інституту правового забезпечення збереження біологічного різноманіття розвивається новий напрям - правове регулювання забезпечення біобезпеки при поводженні з генетично модифікованими організмами.

Регулювання питань забезпечення біобезпеки у генно-інженерній галузі на міжнародному рівні здійснюється передусім у рамках природоохоронної діяльності ООН, а також у межах регіональних міждержавних утворень (наприклад, Європейський Союз).

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

На Житомирщині зустрічається близько 1500 видів судинних рослин, 294 мохоподібних, 240 видів лишайників та ліхенофільних грибів. Серед судинних рослин в області першу десятку за кількістю видів утворюють такі родини: айстрові (151 вид), злакові (95 видів), осокові (76), губоцвіті (59), бобові (57), ранникові (57), гвоздичні (54), капустяні (52), розові (50), зонтичні (50). Список рідкісних видів флори області нараховує 227 видів судинних рослин, На Житомирщині нині відомі єдині в Україні локалітети конюшини Спрігіна, водяного жовтецю струмкового, глоду дюнного.

З метою охорони й збереження рослинного світу регіону рішенням двадцять шостої сесії Житомирської обласної ради п'ятого скликання від 05.09.10 № 1162 «Про затвердження переліку регіонально рідкісних видів судинних рослин Житомирщини» затверджено загальний перелік рідкісних і зникаючих видів судинних рослин усіх рівнів охорони та Положення про них.

Перелік видів судинних рослин, водоростей, грибів та лишайників, яким загрожує небезпека

Таблиця 5.2.1.1.

Назва виду	Кількість видів	Види, яким загрожує небезпека				
		2020	2021	2022	2023	2024
Судинні рослини	599	264	264	264	264	264
Мохи	9	9	9	9	9	9
Гриби	126	2	2	2	2	2
Водорості	6	8	8	8	8	8
Лишайники	140	3	3	3	3	3
Разом:	880	286	286	286	286	286

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів

Лісове господарство є стратегічно важливою галуззю для житомирської області, а лісгосподарські підприємства забезпечують збалансований та поступальний її розвиток, виконують заходи із охорони, раціонального використання та відтворення лісів.

Лісова галузь Житомирщини – це реальний сектор економіки, що має значний матеріально-технічний і кадровий потенціал, який робить значний внесок у розвиток її економіки. Від діяльності лісгосподарських підприємств в значній мірі залежить соціально-економічний розвиток місцевих територіальних громад. Переважно лісгоспи є найбільшими платниками податків у регіоні та вирішують низку важливих соціальних питань.

Площа земель лісгосподарського призначення становить області становить 1046,359 тис. га, у тому числі:

- філій ДП «Ліси України» – 746,1 тис. га;
- комунальних лісгосподарських підприємств – 300,259 тис. га.

До складу ДП «Ліси України» входять 13 філій, які здійснюють лісгосподарську діяльність у межах Житомирської області.

Державні лісгосподарські підприємства області забезпечують роботою близько 4,5 тисяч осіб, дають гарантований соціальний захист своїм працівникам та члена їх сімей.

До складу Житомирського обласного комунального агролісгосподарського підприємства «Житомироблагроліс» Житомирської обласної ради входять 10 дочірніх підприємств.

Землі лісгосподарського призначення

Таблиця 5.2.2.1.

№ з/п		Одиниця виміру	Кількість
1	2	3	4
1.	Загальна площа земель лісгосподарського призначення	тис. га	1046,359
	у тому числі:		
1.1	площа земель лісгосподарського призначення державних лісгосподарських підприємств	тис. га	746,1
1.2	площа земель лісгосподарського призначення комунальних лісгосподарських підприємств	тис. га	300,259
1.3	площа земель лісгосподарського призначення, що не надана у користування	га	-
2.	Площа земель лісгосподарського призначення, що вкрита лісовою рослинністю	тис. га	911,724
3.	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі регіону)	%	34,1

Підвищення лісистості України для лісівників Житомирщини є одним із важливих завдань при виконанні державної програми «Ліси України» й орієнтиром досягнення оптимальної лісистості області – 37%.

Для виконання лісокультурних робіт в стислі агротехнічні строки підприємства в повному обсязі забезпечені силами, засобами, садивним і посівним матеріалом. Для цього вирощено близько 40 млн. шт стандартних сіянців, що повністю задовільняє потребу.

У 2024 році філії ДП «Ліси України» забезпечили виконання всього комплексу лісокультурних робіт в передбачених обсягах. Проведено відтворення лісів на площі 8888 га, з них методом садіння і висівання лісу створено 6588 га лісових культур і на площі 2300 га проведено природне поновлення.

Дочірніми підприємствами Житомирського обласного комунального агролісгосподарського підприємства «Житомироблагроліс» Житомирської обласної ради у 2024 році проведено лісовідновлення на загальній площі 2208,4 га, в тому числі створено лісових культур на площі 1249 га, а також природне поновлення на площі 959,4 га.

Динаміка лісовідновлення та створення захисних лісонасаджень, га

Таблиця 5.2.2.2.

	2020	2021	2022	2023	2024
Лісовідновлення, лісорозведення на землях лісового фонду	8470,6	11028,8	8983,9	9056,4	1046,359
Створення захисних лісонасаджень на непридатних для с/г землях	-	-	-	-	
Створення полежахисних лісових смуг	-	-	-	-	

Питання охорони лісів від пожеж є одним із найважливіших завдань сьогодення. Зміна кліматичних умов, швидке потепління, зниження рівня ґрунтових вод, відсутність снігового покриву та сильні вітри, підпали, необережне поводження громадян з вогнем сприяють підвищенню пожежної небезпеки в лісах та екосистемах Житомирщини.

Як свідчать статистичні дані, за останні десять років кількість пожеж у природних екосистемах України щороку збільшується.

Одним із основних чинників виникнення та розповсюдження таких пожеж, крім кліматичних змін, є несвоєчасне виявлення їх осередків, неготовність ліквідувати їх на першочерговому етапі. А також, людський фактор, а саме: порушення вимог пожежної безпеки, низька свідомість та обізнаність населення під час перебування в лісах при збиранні грибів та ягід, у місцях відпочинку громадян, під час проведення сільськогосподарських робіт та сезонних робіт на присадибних ділянках.

З метою удосконалення взаємодії лісогосподарських підприємств та пожежно - рятувальних підрозділів Управління ДСНС України в області щороку видаються спільні накази про порядок взаємодії.

Крім того, на міжрегіональному рівні налагоджена взаємодія із спеціалізованими службами цивільного захисту суміжних областей.

Лісогосподарськими підприємствами області розроблені мобілізаційно-оперативні плани ліквідації лісових пожеж на 2024 рік.

Загибель лісових насаджень від пожеж

Таблиця 5.2.2.3.

№	Район	Кількість випадків	Пройдено пожежами, га		Площа на 1 випадок, га		Завдані збитки, тис. грн.		
			Лісові землі	Нелісові землі	Звітний рік, га	Попередній рік, га	всього	в т.ч. побічні **	
									всього
1.	Житомирська область	2	157,49	-	-	5,19	7,15	331,26	309,06

Філіями ДП «Ліси України» і дочірніми підприємствами Житомирського обласного комунального агролісогосподарського підприємства «Житомироблагроліс» Житомирської обласної ради рубки головного користування проводилися в межах затверджених розрахункових лісосік.

Заготівля лісових ресурсів побічного користування та другорядних лісових матеріалів здійснювалося на підставі лімітів, затверджених розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 27.06.2019 № 239 «Про затвердження лімітів на використання лісових ресурсів при здійсненні побічних лісових користувань і заготівлі другорядних лісових матеріалів на 2019-2024 роки».

5.2.3. Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Житомирська область нині є однією з найкраще вивчених у флористичному відношенні адміністративних областей України. Ми маємо досить повні дані відносно місцезнаходжень більшості видів судинних рослин.

За результатами наукових досліджень, проведеними науковцями Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького був створений Список рідкісних та зникаючих видів судинних рослин Житомирської області. При відборі видів до списку рідкісних застосований загальний принцип обов'язковості охорони в області видів судинних рослин, які вже мають високий статус охорони – міждержавний (занесені до світового Червоного списку; Бернської конвенції, Європейського Червоного списку) або загальнодержавний (занесені до «Червоної книги України» (2009)). Крім того, до списку рідкісних в області включена численна група регіонально рідкісних видів, популяції яких у Житомирській області є рідкісними, проте в інших регіонах України є більш звичайними.

З використанням зазначених принципів формування в регіоні розроблено й затверджено рішенням XXVI сесії обласної ради V скликання від 08.09.10 № 1162 «Про затвердження переліку регіонально рідкісних видів судинних рослин Житомирщини» сучасний Список регіонально рідкісних видів судинних рослин Житомирської області, який включає 154 види, що становить близько 10% видів флори судинних рослин на цій території.

Всього рослинний світ області налічує близько 1550 видів, із яких підлягають особливій охороні за Бернською конвенцією (1979) 13 видів; занесені до Європейського червоного списку рідкісних видів, які зникають у Всесвітньому масштабі (1991), - 4 види; занесені до Червоної книги України (2009) 99 видів тощо.

Охорона невиснажливого використання та відтворення дикорослих рослин

Таблиця 5.2.3.1.

Район	Усього видів рослин, занесених до Червоної книги України, екз.	Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.	Кількість видів рослин, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, екз., назва	Кількість популяцій видів рослин, занесених до Червоної книги України, які зникли, од., назва
Житомирська область	102	26	76	16
			Підсніжник звичайний (<i>Galanthus nivalis</i> L.), любка зеленоквіткова (<i>Platanthera chlorantha</i> (Cust.) Rchb.), коручка темно-червона (<i>Epipactis atrorubens</i> (Hoffm. ex Bernh.) Besser), пухирник малий (<i>Utricularia minor</i> L.), гніздівка звичайна (<i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.), пухирник середній (<i>Utricularia intermedia</i> Hayne), любка дволиста (<i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich.), лілія лісова (<i>Lilium martagon</i> L.), гудієра повзуча (<i>Goodyera repens</i> (L.) R. Br.), ситняг карніолійський (<i>Eleocharis camiolica</i> W.D.J.Koch), журавлина дрібнопліда (<i>Oxycoccus microcarpus</i> Turcz. ex Rupr.), росичка середня (<i>Drosera intermedia</i> Hayne), зозулині черевички справжні (<i>Cypripedium calceolus</i> L.).	-

5.2.4 Охорона природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України

Зелена книга України є офіційним державним документом, в якому зведено відомості про сучасний стан рідкісних, таких, що перебувають під загрозою зникнення, та типових природних рослинних угруповань, які підлягають охороні.

Вона є основою для розроблення охоронних заходів щодо збереження, відтворення та використання занесених до неї природних рослинних угруповань. Охорона цих угруповань спрямовується на збереження їх ценотичної структури, популяцій рідкісних видів рослин та умов місцезростання.

Охорона природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги, забезпечується шляхом:

- установлення їх особливого правового статусу, врахування вимог щодо охорони цих угруповань під час розроблення нормативно-правових актів;
- створення на місцевостях, де існують угруповання, біосферних заповідників, інших територій та об'єктів природно-заповідного фонду, в тому числі транскордонних;
- врахування спеціальних вимог щодо їх збереження під час розміщення продуктивних сил, вирішення питань відведення земельних ділянок, розроблення проектної та проектно-планувальної документації, проведення екологічної експертизи тощо;
- проведення постійного спостереження (моніторингу) за їх станом та необхідних наукових досліджень;
- запровадження особливих видів режиму збереження;

- проведення відповідної еколого-просвітницької роботи та інформування громадськості про їх стан;
- установа адміністративної, цивільної та кримінальної відповідальності за знищення чи пошкодження угруповань та їх місць зростання;
- приєднання України до відповідних природоохоронних конвенцій, укладення міжнародних угод у цій сфері.

Основні поширені рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України:

Група асоціацій соснових лісів зеленомохових та чорницевих – *Pineta hylocomiosa*, *Pineta myrtillosa*.

Група асоціацій дубово-соснових лісів рододендронових – *Querceto-Pineta rhododendrosa*.

Група асоціацій дубово-соснових лісів ліщинових – *Querceto-Pineta corylosa*.

Група асоціацій дубових лісів із дуба звичайного ліщинових – *Querceta (roboris) corylosa*.

Асоціації дубових лісів із дуба звичайного ліщиново-трясучковидноосокових – *Quercetum (roboris) coryloso-caricosum (brizoidis)* і дубових лісів із дуба звичайного крушиново-трясучковидноосокових *Quercetum (roboris) franguloso-caricosum (brizoidis)*.

Асоціації грабово-дубових лісів волосистоосокових – *Carpineto-Quercetum caricosum (pilosae)* та грабово-дубових лісів яглицевих – *C.-Q. Aegopodiosum*.

Формація латаття білого – *Nymphaeeta albae*.

Формація глечиків жовтих – *Nuphareta luteae*.

5.2.5. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень Житомирської області

Зелені насадження є важливим чинником формування мікроклімату населених пунктів. Вони насичують повітря киснем, затримують пил, дим, захищають від вітру, а влітку – від прямого сонячного проміння, поглинають звукову енергію. Збереження зелених насаджень є пріоритетним напрямом діяльності багатьох громадських екологічних організацій.

Загальна площа зелених насаджень Житомирщини становить 28983,6 га, серед них загального користування – 3866,2 га, у тому числі парки культури та відпочинку – 269,5 га; парки міські, районні, сади житлових районів при житлових будинках – 504,43 га, сквери – 52,8 га, набережні й бульвари – 54,8 га; гідропарки, лугопарки, лісопарки – 1191,37 га тощо.

Житомирський міський голова підписав розпорядження про створення робочої групи з питань розробки модулів «Реєстр зелених зон та насаджень». За грантові кошти буде розроблено модуль реєстр зелених зон та насаджень.

Наразі це лише програмна оболонка, яка буде поступово наповнюватися даними, навчання спеціалістів входить у закупівлю по розробці цього модуля, буде ряд навчань для внутрішніх користувачів, презентація для зовнішніх користувачів. Заплановано залучити громадськість до заповнення реєстру зелених насаджень, провести навчання.

5.2.6. Інвазійні чужорідні види рослин у флорі Житомирської області

Інвазійні види трансформують цілі екосистеми та роблять їх бідними на біорізноманіття, витісняючи природні види. Частина їх є видами - трансформерами, які не просто витісняють один два природні конкуренти, а й своєю життєдіяльністю змінюють умови довкілля (наприклад, деякі рослини мають здатність змінювати хімічний склад ґрунту). Нові умови приваблюють інші нехарактерні види, і в результаті змінюється вся екосистема.

Інформація про інвазійні (чужорідні види рослин)

Таблиця 5.2.6.1.

Назва виду	Занесення виду до карантинного списку	Заходи із запобігання розповсюдження виду
Амброзія полинолиста	Так	Механічне знищення на стадії молодих рослин до цвітіння; застосування гербіцидів
Повитиця польова	Так	Механічне знищення на стадії молодих рослин, випалювання ділянок трав'яних угруповань з заростями повитиць

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Тваринний світ Житомирщини багатий і різноманітний. Він нараховує близько 400 видів, у тому числі ссавців – 67, птахів – 270, риб – 30. Особливо цінними є мисливські тварини: олень благородний, козуля, дикий кабан. У заплавах річок водяться бобри, видра, норка європейська. У північних районах області розмножуються такі цінні види птахів як глухар, тетерук, рябчик. З рідкісних птахів тут трапляються лелека чорний, орлан білохвіст, зміїд.

5.3.2. Стан і ведення мисливського господарства

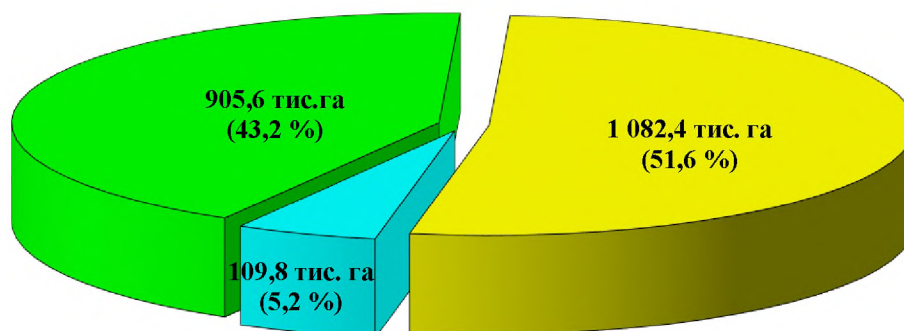
Мисливське господарство в Житомирській області ведуть 99 користувачів мисливських угідь, а саме: 12 філій Столичного лісового офісу ДП «Ліси України», Житомирська обласна організація УТМР та 8 окремих районних організацій УТМР, ГО "Житомирська гарнізонна організація ТВМР ЗСУ", 77 інші користувачі.

Загальна площа закріплених мисливських угідь області становить 2097,8 тис. га у тому числі: лісові – 905,6 тис. га, польові – 1082,4 тис. га, водно-болотні – 109,8 тис. га.

При веденні мисливського господарства користувачами мисливських угідь задіяно 334 чоловік, з них 43 – мисливствознавці (8 – УТМР, 14 – столичний лісовий офіс, ТВМР – 1, інші – 20) та 244 – штатні егері (73 – УТМР, 38 – Столичний лісовий офіс, 3 – ТВМР, 130 – інші). В середньому на одного штатного егеря припадає 8,6 тис. га мисливських угідь.

На виконання вимог статті 28 Закону України «Про мисливське господарство та полювання» мисливське впорядкування проведено на загальній площі 2022,4 тис. га, що становить 96,4 %.

Мисливські угіддя Житомирської області

■ Лісові угіддя ■ Польові угіддя ■ Водно-болотні угіддя

Діаграма 5

Мисливське господарство 12 філій Столичного лісового офісу ДП «Ліси України» займає площу 295655 га (14,1 % від загальної площі угідь області), УТМР в Житомирській області господарює на площі 1022090 га (48,7 %), площа мисливських угідь ГО "Житомирська ГОТВМР ЗСУ" складає 18506 га (0,9 %), іншим користувачам надано 761517 га (36,3 %).

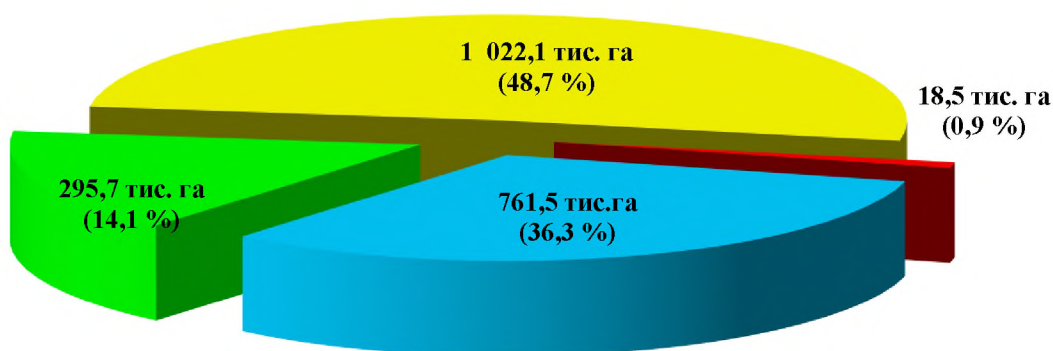
У 2024 році при проведенні рейдових патрулювань по охороні мисливських угідь, працівниками філій ДСГП «Ліси України» та егерською службою УТМР складено 61 протокол на порушників правил полювання, до адміністративної відповідальності притягнуто 61 особу, накладено 30,6 тис. грн. штрафів, з яких стягнуто – 25,5 тис. грн. Нараховано збитків завданих мисливському господарству на суму 74,0 тис. грн., стягнуто – 64,0 тис. грн.

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (голів)

Таблиця 5.3.2.1.

Види мисливських тварин	2022	2023	2024
Копитні	25426	28852	31402
Хутрові	75295	79013	79247
Пернаті	357804	380122	387955

Площа мисливських господарств Житомирської області

- Державні підприємства Житомирського ОУЛМГ
- Угіддя УТМР Житомирської області
- ГО "Житомирська гарнізонна організація ТВМР ЗСУ"
- Інші

Діаграма 6

Користувачами мисливських угідь з метою ефективного ведення мисливського господарства впровадженій вольєрний метод їх утримання та розведення.

Інформація про утримання мисливських тварин у вольєрах у 2024 році

Таблиця 5.3.2.2.

Користувач мисливських угідь	Вид тварин	Площа вольєру, га	Чисельність основного поголів'я, голів	Діловий вихід молодняка, голів
Філія «Баранівське ЛМГ» ДП «Ліси України»	Олень плямистий	56,2	37	4
	Олень європейський	14	15	4
	Кабан	1,9	12	10
Філія «Коростенське ЛМГ» ДП «Ліси України»	Фазан	0,2	160	690
Філія «Радомишльське ЛМГ» ДП «Ліси України»	Кабан	1,5	4	6
Філія «Білокоровицьке ЛГ» ДП «Ліси України»	Олень європейський	70,5	22	8
Філія «Лугинське ЛГ» ДП «Ліси України»	Козуля	1,0	3	2
	Кабан	2,2	18	9
	Качка	0,2	70	12

Філія «Коростишівське ЛГ» ДП «Ліси України»	Муфлон	21,0	22	5
Філія «Овруцьке СЛГ» ДП «Ліси України»	Олень плямистий	1,1	6	1
	Кабан	1,1		
Філія «Словечанське ЛГ» ДП «Ліси України»	Кабан	15,9	14	15
	Фазана	0,03	50	15
Житомирська ОО УТМР	Кабан	12,0		
Бердичівська МРО УТМР	Кабан	0,7		
	Качка	2,0		
Червоноармійська РО УТМР	Кабан	6,0	2	
ГО "Богданівський мисливський клуб"	Кабан	4,2		
ГО "МК"Блазер"	Олень плямистий	1,0	5	
	Лань		5	
	Кабан		2	5
ГО "Коростенське ТМР"	Олень плямистий	3,8	8	4
	Кабан	3,2	10	5
	Фазан	0,3	30	22
	Качка	0,05	8	11
ГО "Романівський МРК "Ірбис-Брачки"	Кабан	2,0		
СФГ "Земля Полісся"	Олень плямистий	228,0	50	3
ТОВ "СМГ "Ушомир"	Олень плямистий	42,6	55	15
	Козуля		6	
	Кабан	2,0	7	10
ТОВ "МК "Хантер"	Олень європейський	40,0	5	
	Лань		39	9
	Муфлон		36	6
ТОВ "Андрушівське МГ"	Олень європейський	500,0	140	25
	Лань		150	27
	Муфлон		72	29
ТОВ "МРГ "Гамарня"	Олень плямистий	6,0		
ТОВ "УТМР"	Олень європейський	29,0	14	4
	Олень плямистий		6	2

	Лань		6	2
	Муфлон		34	11
	Кабан		3	
ТОВ "Престиж-О"	Олень плямистий	4,0		

Добування основних видів мисливських тварин

Таблиця 5.3.2.3.

Рік	Види мисливських тварин	Затверджений ліміт добування	Видано ліцензій	Добуто	Не використано ліцензій	Причина невикористання
2022	Олень європейський	В зв'язку з введеним військовим станом 24.02.2022 р. надати дану інформацію неможливо				
	Олень плямистий					
	Козуля					
	Кабан					
2023	Олень європейський					
	Олень плямистий					
	Козуля					
	Кабан					
2024	Олень європейський	132	–	–	–	Відповідно до Алгоритму проведення контрольованого регулювання чисельності (санітарного відстрілу) хижих та копитних тварин, відповідно до затверджених лімітів, згідно з рішенням ради оборони Житомирської області від 26.11.2024 «Про забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану», уведеним у дію розпорядженням голови ради оборони Житомирської області від 26.11.2024 № 55
	Олень плямистий	34	–	–	–	
	Козуля	2533	554	414	1979	
	Кабан	1806	377	178	1429	

5.3.3. Стан і ведення рибного господарства

На території області промисловий вилов риби не здійснюється.

5.3.4. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Тваринний світ Житомирщини відрізняється значним розмаїттям складу. На території області багато унікальних природних комплексів, де водяться рідкісні і зникаючі види тварин. Охорона і відновлення їх завжди розглядались як загальнодержавна справа.

Із видів, занесених до Європейського Червоного списку, на території області знаходяться вовчок ліщиновий, рись, деркач, мінога українська тощо.

Із видів, занесених до Червоної книги України, - лелека чорний, заець-біляк, мінога українська, глухар, видра річкова, рись, норка європейська тощо.

З великої кількості безхребетних зазначимо рідкісні види, занесені до Червоної книги України. Це бабки красуня-діва та дозорець-імператор; твердокрилі – красотіл пахучий, стафілін волохатий, жук-олень, вусачі мускусний та великий дубовий західний; лускокрилі – поліксена, махаон, мнемозина, райдужниця велика, сінниця Геро, синявець Мелеагр, бражники мертва голова, скабіозовий, прозерпіна, шовкопряди березовий та кульбабовий, ведмедиця господиня, стрічкарка блакитна; з перетинчастокрилих – абія блискуча, бджола-тесляр, джміль моховий, ктир шершнеподібний; з молюсків - ставковик булавовидний.

Слід зауважити, що для окремих представників Червоної книги України, які значаться у списку таких, що зустрічаються в межах Житомирської області, є потреба в уточненні. Зокрема для сови довгохвостої, золотомушки червоночубої, вовчка садового, kota лісового.

Впродовж ХХ століття у зв'язку з інтенсивним господарюванням людини відбулись значні зміни, які вплинули на стан тваринного світу. Живі організми, які в процесі еволюційного розвитку пристосувались до певних умов, не можуть за відносно короткий термін змінити свій спосіб життя, а тому без допомоги людини приречені на вимирання. Порушення екологічної рівноваги може докорінно змінити видовий склад фауни, викликати різке зменшення чисельності окремих видів, переводячи їх із статусу звичайних у рідкісні. Неабияке значення має і безпосереднє використання тварин людиною, у тому числі і інтродукованих видів. У фауні Житомирщини з'явилися собака єнотовидний, ондатра, норка американська, яка успішно освоїла життєвий простір і, можливо, є однією із причин витіснення нині рідкісного аборигенного виду – норки європейської. Локальне поширення має завезена з Кавказу вірменська скельна ящірка а також, як нині з'ясувалося, і ящірка Даля. В умовах ретельного нагляду та відповідних біотехнічних заходів зустрічаються олень плямистий та фазан. Безрезультатною виявилась акліматизація білки-телеутки.

Серед природоохоронних територій Житомирщини, які безпосередньо спрямовані на охорону рідкісних і зникаючих видів тварин важливе значення мають Поліський природний заповідник; природний заповідник «Древлянський»; заказники загальнодержавного значення: «Казява», «Кутне», «Часниківський»; заказники місцевого значення: «Барвінкове», «Боброве болото», «Довгий Брід», «Довгий Мох», «Заболоття», «Кленовський», «Страхов», «Тетерукове токовище», «Токов Мох», «Токовище», «Чернеча»,

«Щабель», «Колонія чепель», «На чаплях», «Берльоне», «Мусієвка» та «Власенки».

Для підтримання життєдіяльності глобально та регіонально вразливих видів птахів в межах області є ІВА території: Поліський природний заповідник, долина р.Уж, ДП «Радомишльське лісомисливське господарство», ДП «Городницький лісгосп», ДП «Коростенське лісомисливське господарство», ДП «Баранівське лісомисливське господарство».

Охорона та відтворення тваринного світу

Таблиця 5.3.4.1.

	<i>Усього видів тварин, занесених до Червоної книги України, екз.</i>	<i>Кількість видів тварин, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, екз., назва</i>	<i>Кількість популяцій видів тварин, занесених до Червоної книги України, які зникли, од., назва</i>
Житомирська область	131	Лелека чорний	—

Кількість видів фауни, яким загрожує небезпека

Таблиця 5.3.4.2.

<i>Назва виду</i>	<i>Кількість видів</i>	<i>Види, яким загрожує небезпека</i>		
		<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>
1	2	4	5	6
Хребетні	301	54	54	54
ссавці	67	15	15	15
птахи	180	36	36	36
плазуни	7	1	1	1
земноводні	11	1	1	1
риби	30	-	-	-
круглороті	6	1	1	1
Безхребетні	69	26	26	26
Разом:	370	134	134	134

5.3.6. Інвазивні види тварин у фауні Житомирської області

Розповсюдження інвазивних видів і збудників хвороб зростає внаслідок розширення обсягів торгівлі і зростання туристичної діяльності. Підвищений ризик біотичного обміну є невід'ємним наслідком глобалізації. Інтродуковані інвазивні види можуть викликати різкі зміни у структурі і функціях екосистем.

Зростання конкуренції за їжу та місце зростання призводить до зниження чисельності і втрат цінного аборигенного генофонду.

Інтродукція та занесення чужорідних видів в Україну, зокрема й на Житомирщину, є однією з причин зникнення місцевих видів, що пов'язано з негативними проявами збіднення навколишнього середовища.

Серед інвазійних видів тварин, що мають певний негативний вплив, на території області зустрічаються найчастіше хребетні, такі як сріблястий карась (*Carassius auratus gibelio*), ондатра (*Ondatra zibethicus*), норка американська (*Mustela vison*), собака єнотоподібний (*Nyctereutes procyonoi*).

Заходи щодо збереження тваринного світу

У сучасних умовах антропогенного впливу на мисливські угіддя біотехнічні заходи є ефективним засобом інтенсифікації мисливського господарства, що сприяє не тільки зберіганню, але і збільшенню чисельності мисливських тварин. Тільки при проведенні комплексу біотехнічних заходів у мисливських господарствах можливо підтримувати високу чисельність мисливських тварин.

Біотехнічні заходи поділяються на дві основні групи:

- заходи загальної конструктивної дії (А) – кардинально (реформуючі) змінюють корисні та захисні властивості мисливських угідь на значний проміжок часу;
- заходи окремої (обмеженої) дії (Б) – призводять до тимчасової (сезонної) зміни ємкості угідь.

5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні

5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду Житомирщини

Одним із головних і найдієвіших методів збереження біорізноманіття на території Житомирської області є створення природоохоронних територій. Саме вони забезпечують умови, необхідні для зменшення шкідливого антропогенного впливу на біологічні об'єкти, сприяють збереженню цілісності екологічних систем, у яких можуть підтримуватися природні механізми відносин між біологічними видами, необхідними для їх існування.

Станом на 01.01.2025 р. до складу природно-заповідного фонду Житомирської області входить 299 об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 143251,9782 га, з них 20 об'єктів загальнодержавного значення (їх площа становить 57940,04 га) та 279 об'єктів місцевого значення (їх площа становить 85311,9382 га). Відсоток заповідності становить 4,8 %.

Природно-заповідний фонд області має таку структуру:

- природні заповідники – 2, площа – 50976,84 га;
- заказники загальнодержавного значення – 10, площа - 6757 га;
- заказники місцевого значення – 203, площа – 84763,8257 га;
- пам'ятки природи загальнодержавного значення – 2, площа – 51 га;
- пам'ятки природи місцевого значення – 55, площа – 302,5098 га;
- ботанічні сади загальнодержавного значення – 1, площа – 35,4 га;
- дендрологічні парки місцевого значення – 3, площа – 14,9 га;
- парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення – 5, площа – 119,8 га;
- парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення – 18, площа – 230,7027 га.

На виконання Указу Президента України від 21 листопада 2017 року № 381 «Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального

природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду», з метою розширення мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду та забезпечення збереження біорізноманіття у 2024 році рішенням двадцятої сесії Житомирської обласної ради VIII скликання від 20.06.2024 № 767 «Про оголошення нових об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення» створено:

- Ландшафтний заказник місцевого значення «Брусилівський»;
- Ландшафтний заказник місцевого значення «Княжий»;
- Лісовий заказник місцевого значення «Прикам'янський ліс»;
- Ботанічний заказник місцевого значення «Кам'янка»;
- Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Провалівка»;
- Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Людвиківка».

Рішенням двадцятої сесії VIII скликання Житомирської обласної ради від 20.06.2024 № 768 уточнено площу та розширено межі ландшафтного заказника місцевого значення «Гамарня» на 31,57 га (загальна площа заказника становить 1136,5149 га).

Рішенням двадцятої сесії Житомирської обласної ради VIII скликання від 20.06.2024 № 766 «Про перейменування об'єкта природно-заповідного фонду місцевого значення» Парк-пам'ятку садово-паркового мистецтва місцевого значення «Парк ім. Ю. Гагаріна» перейменовано на Парк-пам'ятку садово-паркового мистецтва місцевого значення «Шодуарівський парк».

Рішенням двадцять першої сесії VIII скликання від 26.09.2024 № 823 «Про зміну меж об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення», відповідно до пункту 1 розділу XII «Перехідні положення» Закону України «Про природно-заповідний фонд України» з метою будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій, вилучено прикордонну смугу шириною 30-50 метрів у об'єктах природно-заповідного фонду:

- Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Соловійове»;
- Ботанічний заказник місцевого значення «Циганка»;
- Гідрологічний заказник місцевого значення «Страхів»;
- Лісовий заказник місцевого значення «Словечанський кряж».

Рішенням двадцять третьої сесії VIII скликання Житомирської обласної ради від 26.12.2024 № 876 оголошено нові об'єкти природно-заповідного фонду місцевого значення:

- Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Булатка»;
- Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Квітучий берег»;
- Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Орхідейний берег»;
- Ботанічний заказник місцевого значення «Княжа гора»;
- Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Коростенські орхідеї»;
- Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Орхідеї зозульки»;
- Ландшафтний заказник місцевого значення «Гришковецький»;
- Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Орхідейне болото»;
- Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Орхідейний куточок».

Рішенням двадцять третьої сесії Житомирської обласної ради VIII скликання від 26.12.2024 № 874 «Про зміну назви ботанічного заказника» ботанічний заказник місцевого значення «Жовтневе» перейменовано на ботанічний заказник місцевого значення «Квітневе».

Таким чином площу природно-заповідного фонду області у 2024 році було збільшено на 38,1968 га.

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

Частина боліт Поліського природного заповідника під назвою «Поліські болота» має міжнародне значення згідно з Конвенцією про водно-болотні угіддя, їх загальна площа складає 2145 га.

Угіддя є типовим водно-болотним комплексом для одного з найбільш заболочених регіонів Європи – Полісся і включає ділянку верхових і перехідних боліт Міроші та ділянку перехідних низинних боліт у заплавах малих річок Болотниці і її притоки Жолобниці, що входять до складу Поліського природного заповідника.

Угіддя знаходиться у межах природоохоронної території, і тому тут здійснюються лише наукові дослідження, природоохоронні заходи. Поліський природний заповідник щорічно в план роботи включає організацію робіт щодо контролю за станом водно-болотного угіддя міжнародного значення «Поліські болота».

Головний напрямок досліджень - моніторинг за станом збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.

5.4.3. Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина

На території Житомирської області планується створити біосферний резерват «Центральне Полісся».

Біосферний резерват «Центральне Полісся» (надалі – БРЦП) забезпечує збереження біологічного, екосистемного та ландшафтного різноманіття, а також сталий розвиток в регіоні та виконання логістичної функції. БРЦП сприятиме покращенню ефективності спільних зусиль у забезпеченні виконання вимог міжнародного природоохоронного законодавства та сталого розвитку у східному регіоні Європейського Союзу, а також збереженню природних екосистем басейну річки Прип'ять з комплексом найбільших за площею суцільних боліт Східної Європи, які є складовою Пан'європейської екомережі.

Територія БРЦП розташована практично в центрі Європи на півночі України вздовж кордону з Республікою Білорусь в межах Рівненської та Житомирської областей. Вона включає значне різноманіття ландшафтів, екосистем, видів та їх генетичних різновидів, притаманних Поліссяю.

Ландшафти БРЦП сформовані в умовах двох прилеглих та різних за географічними характеристиками фізико-географічних областей – Волинського та Житомирського Полісся. Це зумовило присутність на території резервату усіх ландшафтів поліського підтипу зони хвойно-широколистяних лісів: 1) Поліських моренно-зандрових і долинних; 2) Недренованих перезволожених і заболочених;

3) Поліських рівнинно-денудаційних; 4) Поліських алювіально-зандрових і терасних.

Характерною ландшафтною особливістю БРЦП є чергування лісових масивів з мезотрофними та оліготрофними болотами, які створюють унікальну мозаїку лісо-болотних біотопів, притаманну тільки цьому регіону півночі Полісся України.

Особливу ландшафтну цінність має збережений у Житомирському Поліссі масив лесових височин (лесові острови) з грабовими дібровами, ярами і балками, врізаними переважно у четвертинні відклади, а іноді тальвегами у кристалічному фундаменті (Словечансько-Овруцький кряж). Кряж складається з пісковиків, рожевих і червоних овруцьких кварцитів віком майже півтора мільярда років, і є єдиним місцем в Європі, що зберігає родовище дуже рідкісної гірської породи - пірофілітового сланцю.

Екосистеми представлені великими площами лісо-болотних комплексів, незначними за площею лучними комплексами, мережею невеликих річок, ставів, озер, джерел.

Ліси бореальні хвойні, широколистяні та мішані. Серед них присутні особливо цінні для збереження ділянки природних лісів, наближених до пралісів, які є еталонами корінного поліського лісу басейну річки Прип'ять (виявлено загалом 1925 га). Домінуюча їх частина – соснова формація, менше – дубова та вільхова. Також зустрічаються унікальні рештки пралісів / природних лісів із дуба скельного (на Словечансько-Овруцькому кряжі). Частина із них знаходиться в межах об'єктів природно-заповідного фонду: пам'ятка природи «Корніїв», заказники «Словечанський кряж», «Поясківський ліс».

Болотні екосистеми представлені великими площами оліготрофних, мезотрофних та евтрофних боліт. Серед них найбільший в Європі збережений в природному стані суцільний комплекс оліготрофних, мезотрофних та евтрофних боліт «Ольмани-Переброди» загальною площею 107 тис.га. Оліготрофні болота резервату розташовані на південній межі їх поширення і завдяки цьому є одними з самих цінних оселищ та екосистем регіону щодо збереження біорізноманіття та соціального значення для місцевого населення. З ними пов'язана значна кількість рідкісних видів рослин і тварин з міжнародних конвенцій, Червоної книги України, 2009 (ЧКУ) та рідкісних і охоронюваних оселищ Європи.

Територія вкрита дость густою мережею переважно малих річок (загалом більше 40) та великою кількістю річкових витоків (26), стале збереження яких є глобально важливим для підтримки водності р. Прип'ять (однієї із ключових приток Дніпра) та всього регіону басейну Прип'яті, що має високу екологічну та соціально-економічну значимість.

Флора БРЦП молода, сформована під впливом палеогеографічних процесів за рахунок дальньої міграції видів у післяльодовиковий період: з півночі на південь – бореальних видів; з заходу (район Карпат) на схід – монтанних та центральноєвропейських видів; з півдня (Поділля) на північ – лісових та степових видів; зі сходу на захід – реліктових видів сибірського міжльодовикового періоду та широкоареальних лісових видів у більш пізній період.

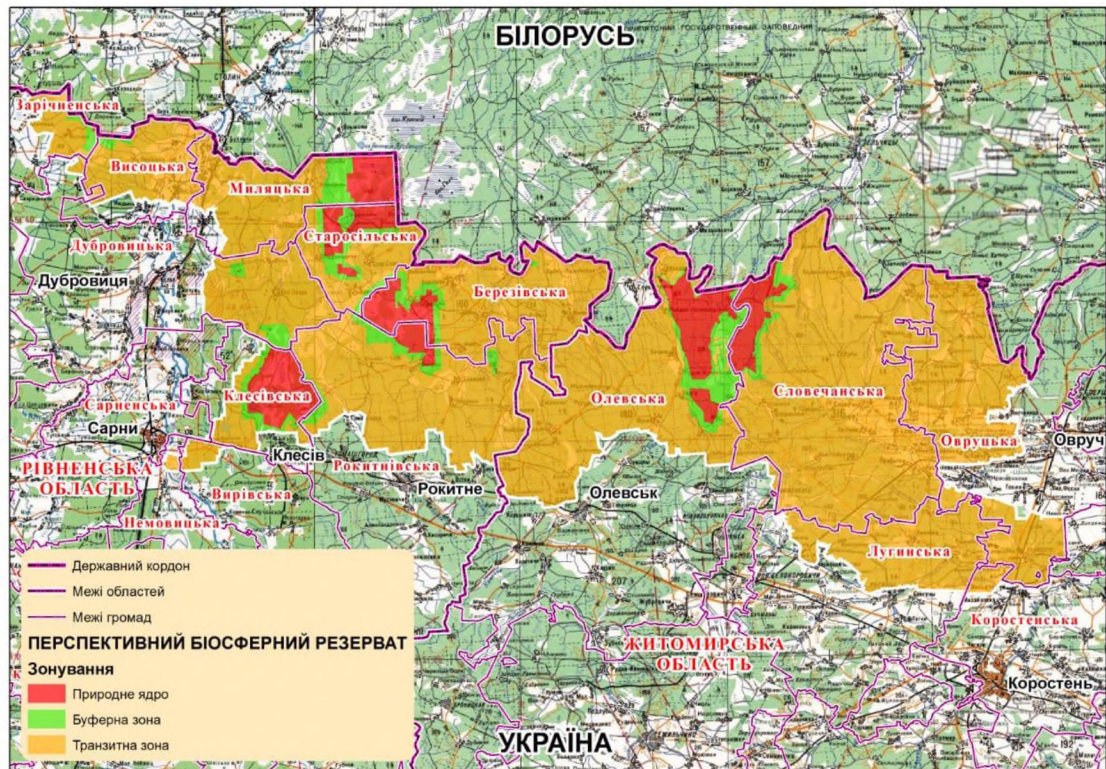

Фото 5.4.2.1. Планована територія біосферного резервату «Центральне Полісся»

Особливу цінність у флорі БР складає велика кількість (210) рідкісних видів рослин, які охороняються в рамках Бернської, Боннської та Вашингтонської (СІТЕС) конвенцій, вказані в Червоному списку Міжнародного союзу охорони природи (IUCN), в Європейському Червоному списку та в Червоній книзі України (2009) (ЧКУ). Серед них понад 80 видів реліктових рослин.

В групі реліктів багате різноманіття видів льодовикового періоду (астрагал пісковий (*Astragalus arenarius*), верби чорнична (*Salix myrtoloides*) та лапландська (*Salix lapponum*), береза низька (*Betula humilis*), шейхцерія болотна (*Scheuchzeria palustris*) та ін.), сибірського міжльодовикового періоду (клопогон європейський (*Cimicifuga europaea*) лілія лісова (*Lilium martagon*), ломонос цілолистий (*Clematis integrifolia*) та ін.) та Центральноєвропейських (дуб скельний (*Quercus petraea*), фітеума колосиста (*Phyteuma spicata*), зубниця залозиста (*Dentaria glandulosa*), підсніжник білосніжний (*Galanthus nivalis*) та ін.).

Серед реліктів особливо цінним є рододендрон жовтий (*Rhododendron luteum* Sweet), який охороняється Бернською конвенцією та Оселищною директивою ЄС. В Україні знаходиться основний природний ареал поширення рододендрону жовтого в Європі, який є найбільшою за площею рівнинною частиною ареалу *Rhododendron luteum* у Європі та в світі (Орлов, Якушенко, 2017). В БРЦП рододендрон жовтий зустрічається практично по всій території, причому межі резервату запроєктовані таким чином, що вони охоплюють найбільш щільну і цінну частину його популяції. Відповідно, однією з головних задач БРЦП щодо збереження видів рослин є стале збереження унікальної для Європи та Світу популяції *Rhododendron luteum*.

Фауна на поточний час (інвентаризація території не завершена) представлена 1511 видами, у тому числі 345 видів хребетних тварин, з них 62 - ссавців, 235 - птахів (із 424 видів, які зустрічаються в Україні), 11 - плазунів, 7 – земноводних, 28 - риб.

Особливу цінність мають види бореального комплексу, широко поширені в більш північних широтах, проте є корінними для Полісся. Це, зокрема, із ссавців – лось (*Alces alces*), рись (*Lynx lynx*), заєць білий (*Lepus timidus*), нориця економка (*Microtus oeconomus*). Із птахів - низка раритетних лісових видів (глушець (*Tetrao urogallus*), орябок (*Tetrastes bonasia.*), сич волохатий (*Aegolius funereus*), сичик-горобець (*Glaucidium passerinum*), дрізд білобровий (*Turdus iliacus*), болотних видів (тетерук (*Lyrurus tetrix*), журавель сірий (*Grus grus*), коловодник болотяний (*Tringa glareola*), кульон великий (*Numenius arquata*)), лучних (брижач (*Phylomachus pugnax*), баранець великий (*Gallinago media*)). Із земноводних – жаба трав'яна (*Rana temporaria*). Більшість із них занесені до міжнародних, національних та регіональних червоних списків.

Високо цінними є рідкісні види, які знаходяться на межі ареалу поширення (глобально загрозливий вид, очеретянка прудка (*Acrocephalus paludicola*) - на південній межі ареалу поширення; сиворакша (*Coracias garrulus*) – на північній межі поширення; тинівка лісова (*Prunella modularis*) - на східній межі поширення), та такі, що розселяються на територію Полісся і з'явилися в межах БРЦП у останні десятиліття (коловодник великий (*Tringa nebularia*) і дятел трипалий (*Picoides tridactylus*) - з півночі; пісочник великий (*Charadrius hiaticula*) і синиця біла (*Parus cyanus*) – з північного заходу; чепура велика (*Egretta alba*) – з півдня; плиска жовтоголова (*Motacilla citreola*), вівчарик зелений (*Phylloscopus trochiloides*) - зі сходу).

Територія БРЦП важлива також для збереження мігруючих птахів. Вона знаходиться на перетині меридіонального та широтного міграційних коридорів птахів. По меридіональному коридору через резерват щороку мігрують 170 видів птахів. З них 28 видів із Червоної книги України (2009), 12 - з Червоного списку МСОП, 161 - під охороною Бернської конвенції, 88 – під охороною Бонської конвенції, 19 - із конвенції CITES.

В широтному Поліському міграційному коридорі відбувається міграція 49 видів птахів, 9 з яких із Червоної книги України (2009), 2 – з Червоного списку МСОП, 46 – під охороною Бернської конвенції, 28 – під охороною Бонської конвенції, 3 – з конвенції CITES.

БРЦП буде сприяти збереженню і поширенню сталого природокористуванню в регіоні, зокрема, веденню лісового господарства у сталий спосіб; сталому розвитку скотарства через збереження луків, пасовищ, сіножатей; традиційним методам збиральництва через збереження місць зростання ягід, лікарських рослин, грибів, які активно збирає населення.

5.4.4. Формування Смарагдової мережі

В Україні завершився проект “Смарагдова мережа” за програмою Європейської комісії і Ради Європи ЄС “Natura-2000”. Однак співпраця

Євросоюзу з Україною в екологічному напрямку й справі охорони природного середовища продовжитися.

Узгоджуються відповідні плани роботи. Збереження довкілля, охорона флори та фауни повинні стати ще одним спільним об'єднаним фактором, що допоможе здолати негативні наслідки будь-якої кризи й вийти з неї сильнішими. 28 країн Європейської спільноти вже давно впроваджують спільну програму розвитку природно-заповідних територій. Європейська комісія також ефективно реалізує положення Конвенції про біологічне різноманіття в країнах східного регіону.

Сьогодні найефективнішим способом збереження видів та екосистем залишаються створення нових природоохоронних територій, розширення площі природно-заповідних об'єктів через запровадження спеціальних об'єктів “Смарагдової мережі” – системи природоохоронних територій, що забезпечує збереження біологічного різноманіття на основі екологічних принципів, передбачаючи незначну експлуатацію природних ресурсів. Житомирщина в цих планах – не виняток. До об'єктів такої мережі внесено Поліський природний заповідник. В області та й в цілому в Україні досліджують подібні території.

Покращення екологічної ситуації завдяки співпраці України з Європейською комісією ЄС хоча й повільно, та все ж відбувається.

Так завдяки розширенню мережі об'єктів природно-заповідного фонду на Житомирщині відтворено 12 видів рослин, занесених до Червоної книги України (підсніжник звичайний (*Galanthus nivalis* L.), любка зеленоквіткова (*Platanthera chlorantha* (Cust.) Rchb.), коручка темно-червона (*Epipactis atrorubens* (Hoffm. ex Bernh.) Besser), пухирник малий (*Utricularia minor* L.), гніздівка звичайна (*Neottia nidus-avis* (L.) Rich.), пухирник середній (*Utricularia intermedia* Hayne), любка дволиста (*Platanthera bifolia* (L.) Rich.), лілія лісова (*Lilium martagon* L.), гудієра повзуча (*Goodyerarepens* (L.) R. Br.), ситняг карніолійський (*Eleocharis carniolica* W.D.J.Koch), журавлина дрібноплода (*Oxycoccus microcarpus* Turcz. ex Rupr.), росичка середня (*Drosera intermedia* Hayne).

Благополуччя суспільства й окремої людини прямо залежить від різноманіття екологічних систем. Їх стабільність, стійкість, біологічний прогрес визначаються видовою різноманітністю; тобто чим більше видів флори та фауни поширені на певній ділянці території, тим більше виникає зв'язків і взаємодій між різними організмами й складовими елементами неживої природи.

Становище людини в суспільстві, її майбутнє залежать від різноманіття її напрямків діяльності, інтересів, широти мислення, глибини і обсягу світогляду. Криза духовності, моралі, економічна, екологічна починається з руйнування безлічі природних зв'язків часто завдяки нерозумній діяльності людства.

5.5. Еколого-освітня та рекреаційна діяльність на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду

За наявністю рекреаційних ресурсів Житомирщина посідає одне з провідних місць у державі.

У Житомирській області більше 1 млн га лісів, лісистість території становить близько 34,1%, на одного мешканця припадає орієнтовно 0,7 га лісу.

Територією області протікає 221 річка довжиною понад 10 км, загальною протяжністю 5366 км, на річках побудовано 41 водосховище з запасами води понад 160 млн.м³.

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» території та об'єкти природно-заповідного фонду з додержанням вимог, встановлених чинним законодавством, можуть використовуватися:

- у природоохоронних цілях;
- у науково-дослідних цілях;
- в оздоровчих та інших рекреаційних цілях;
- у освітньо-виховних цілях;
- для потреб моніторингу навколишнього природного середовища.

На базі Ботанічного саду Поліського національного університету проводиться навчальна та освітня робота.

Поліський природний заповідник, як і інші природоохоронні установи України, має екологічні стежки, видає недорогу літературу, співпрацює з засобами масової інформації з метою поширення знань на природоохоронну тематику. До складу екологічних стежок входять водяний млин, землянка, лісовий курінь, українська хата-світлиця. На території заповідника відвідувачі мають можливість пройти екологічними стежками різної протяжності. Науковими співробітниками заповідника накопичений вагомий об'єм екологічних знань, традицій та звичаїв місцевого населення.

5.6. Державна політика та заходи збереження біорізноманіття

Одним із основних заходів збереження біорізноманіття є інтеграція державної екологічної політики до Європейських стандартів. Створення екомережі є логічним кроком розвитку природоохоронної справи України, одним з факторів інтеграції нашої держави до міжнародної системи співробітництва у цій сфері. Екомережа розглядається як єдина територіальна система об'єктів, що перебувають під особливою охороною, з метою збереження всього біо- і ландшафтного різноманіття, покращання стану довкілля в цілому. Екомережа України має формуватися з урахуванням соціально-економічних реалій у державі і мати належну нормативно-правову основу.

Європейська екомережа, до якої має складовою частиною увійти екомережа України та, відповідно, Житомирської області, є головним напрямком реалізації Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, що була затверджена на конференції міністрів довкілля країн Європи у Софії у 1995 році.

Вона передбачає:

- а) розробку критеріїв для виділення ключових районів, екокоридорів, відновлювальних районів і буферних зон, з урахуванням біогеографічних зон Європи;

б) відбір екосистем, типів середовищ існування (екотопів), видів і ландшафтів європейського значення;

в) визначення конкретних ділянок для збереження, покращання або відновлення екосистем, середовищ існування, видів та їх генетичного різноманіття, а також ландшафтів європейського значення;

г) розробку керівних принципів (директив), які забезпечать максимально послідовне та ефективне здійснення заходів щодо створення екомережі.

У Всеєвропейській стратегії також сформульовані основні завдання щодо створення екомережі. Ці завдання вкрай актуальні і на Житомирщині:

1. Збереження всього комплексу екосистем, середовищ існування, видів та їх генетичного різноманіття, а також ландшафтів європейського значення;

2. Забезпечення достатнім простором природних середовищ для збереження видів;

3. Створення необхідних умов для розселення і міграції видів;

4. Забезпечення відновлення компонентів ключових екосистем, які зазнали руйнації;

5. Захист систем від потенційних негативних факторів.

Природні території, які входять до природно-заповідного фонду України, в національній екомережі будуть виконувати функції її природних осередків, а в багатьох випадках і екокоридорів. Статус таких об'єктів буде визначатися рівнем значущості, що відповідає загальноновизнаному в Європі і закріпленому в Законі України "Про природно-заповідний фонд України" принципу "ієрархічності". В якості природних осередків національної екомережі можуть виступати насамперед природно-заповідні території загальнодержавного значення, а також ті, які отримують міжнародне визнання. Природно-заповідні території місцевого значення можуть виконувати функції природних осередків на місцевому рівні, а на вищих рівнях вони розглядатимуться лише як екокоридори.

Створення екокоридорів та нових природоохоронних об'єктів у Житомирській області повинно бути цілеспрямованим, саме таким чином буде оптимізована мережа природних охороняємих об'єктів у області, організоване збереження біорізноманіття, підтримання екологічної рівноваги на Житомирщині.

З метою збереження та відтворення окремих видів флори та фауни та природних середовищ їх існування постійно вживаються заходи щодо виконання наказу Міндовкілля від 11.03.2019 № 102 «Про затвердження Плану дій щодо збереження чорного лелеки (*Ciconia nigra* L.) в Україні», наказу Міндовкілля від 20.10.2021 № 679 «Про затвердження Плану дій щодо збереження ведмеда бурого (*Ursus arctos* L.) в Україні» та наказу Міндовкілля від 16.09.2021 № 595 «Про затвердження Плану дій щодо збереження рисі євразійської (*Lynx lynx* L.) в Україні»: оголошення нових та розширення меж існуючих об'єктів природно-заповідного фонду, удосконалення структурних елементів екомережі та проведення роз'яснювальної роботи з користувачами мисливських угідь, а також представниками органів місцевого самоврядування щодо збереження зазначених тварин.

6. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ҐРУНТИ

6.1. Структура та стан земель

Земельний фонд Житомирської області станом на 1 січня 2025 року становить 2982,7 тис. га, в тому числі землі:

- сільськогосподарських підприємств складають 559,2 тис. га;
- громадян – 760,4 тис. га;
- закладів, установ і організацій – 36,1 тис. га;
- промислових та інших підприємств – 14,1 тис. га;
- підприємств і організацій транспорту, зв'язку – 29,9 тис. га;
- частин, підприємств, організацій, установ, навчальних закладів оборони – 33,1 тис. га;
- організацій, підприємств і установ природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення – 20,4 тис. га;
- лісогосподарських підприємств – 1048,1 тис. га;
- водогосподарських підприємств – 10,9 тис. га;
- спільних підприємств, міжнародних об'єднань і організацій з участю українських, іноземних, юридичних та фізичних осіб – 0,1 тис. га;
- державної власності, які не надані у власність або користування (запасу, загального користування, резервного фонду) – 470,4 тис. га.

6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

Структура земельного фонду по основних видах угідь та функціональному використанню

Таблиця 6.1.1.1.

Категорії земель та види земельних угідь	2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території
1	2	3	4	5	6	7
Категорії земель за основним цільовим призначенням						
Загальна площа території регіону	2982,7	100	2982,7	100	2982,7	100
з них:						
Землі сільськогосподарського призначення	1244,3	41,7	1244,3	41,7	1244,3	41,7
землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення	20,1	0,7	20,1	0,7	20,1	0,7
землі оздоровчого призначення	0,1	0	0,1	0	0,1	0
землі рекреаційного призначення	0,2	0	0,2	0	0,2	0
землі лісогосподарського призначення	1048,1	35,1	1048,1	35,1	1048,1	35,1
землі водного фонду	10,9	0,4	10,9	0,4	10,9	0,4
Інші землі	659,0	22,1	659,0	22,1	659,0	22,1
Види земельних угідь						

Загальна площа земель	2982,7	100	2982,7	100	2982,7	100
з них:						
Сільськогосподарські угіддя, з них:	1510,1	50,6	1510,1	50,6	1510,1	50,6
рілля	1112,7	37,3	1112,7	37,3	1112,7	37,3
перелоги	62,1	2,1	62,1	2,1	62,1	2,1
сіножаті	126,9	4,3	126,9	4,3	126,9	4,3
пасовища	185,0	6,2	185,0	6,2	185,0	6,2
багаторічні насадження	23,4	0,8	23,4	0,8	23,4	0,8
Землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом, з них:	38,3	1,3	38,3	1,3	38,3	1,3
болота	101,2	3,4	101,2	3,4	101,2	3,4
яри	1,0	0	1,0	0	1,0	0
Чагарникова рослинність природного походження	55,2	1,9	55,2	1,9	55,2	1,9
Ліси та інші лісовкриті землі, з них:	1123,4	37,7	1123,4	37,7	1123,4	37,7
земельні лісові ділянки, вкриті лісовою рослинністю	1068,2	35,8	1068,2	35,8	1068,2	35,8
Води	48,6	1,6	48,6	1,6	48,6	1,6
Інші землі	161,1	5,4	161,1	5,4	161,1	5,4

Примітка*

Структура земельного фонду регіону надана відповідно до форм державної статистичної звітності (форми №6-зем, №2-зем) станом на 1 січня 2016.

Наказом Державної служби статистики України від 19.08.2015 № 190, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 08.09.2015 за № 1084/27529 (набрав чинності з 01.01.2016) наказ Державного комітету статистики України від 05.11.98 № 377, який

зареєстрований в Міністерстві юстиції 14.12.1998 за № 788/3228 «Про затвердження форм державної статистичної звітності з земельних ресурсів та Інструкції з заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель (форми №№ 6-зем, ба-зем, бб-зем, 2-зем), було визнано таким, що втратив чинність.

Отже, останні данні про кількісний склад земель, які сформовані відповідно до форм державної статистичної звітності з кількісного обліку земель, затверджених зазначеним наказом, є дані станом на 01.01.2016.

6.1.2. Стан ґрунтів

Область має вигляд хвилястої рівнини із загальним зниженням на північ і північний схід (від 280 – 220 м до 150 м і менше).

За характером рельєфу область поділяється на південно-західну, підвищену частину, розташовану в межах Придніпровської та Волино-Подільської височин, та північно-східну – низинну, слабо розділену, в межах Поліської низовини. Поверхня області в межах Поліської низовини плеската, мало розчленована, в межах Придніпровської височини, густо порізана ярами, річковими долинами, які місцями досягають глибини 50-70 метрів.

В місцях високого залягання кристалічних порід розвинуті денудаційні форми рельєфу у вигляді пагорбів, скель із крутими схилами, що простягаються на десятки кілометрів. Це Словечансько-Овруцький, Білокоровичсько-Топильнянський, Озернянський та інші кряжі. Найвища точка Словечансько-

Овруцького кряжу, сягає 316 метрів над рівнем моря.

Структура ґрунтового покриву області обумовлена геологічною будовою Українського кристалічного щита, переважно рівнинним рельєфом місцевості, особливостями формування льодовикових та водно-льодовикових відкладів південно-польського і дніпровського періодів зледенінь та відкладами четвертинного періоду пов'язаного з антропогенною діяльністю.

Ґрунти та їх материнські породи Поліської частини області, по умовній широтній межі північніше міста Житомира, сформовані переважно на льодовикових та водно-льодовикових відкладах, за винятком височини Словечансько-Овруцького кряжу. Близьке розташування кристалічних порід до поверхні землі обумовлює розвиток процесів заболочування, які уповільнюють ґрунтоутворення на Поліссі, це призводить до формування в низинах торф'яників, торф'яно-болотних ґрунтів. На підвищених ділянках місцевості та на ділянках з потужним шаром льодовикових наносів відбуваються процеси формування дерново-підзолистих піщаних та супіщаних ґрунтів з кислотою реакцією ґрунтового розчину.

Серед усього різноманіття ґрунтового покриву області найбільш родючі ґрунти зосереджені у південній частині: сірі лісові, темно сірі опідзолені ґрунти та чорноземи опідзолені – 119,3 тис. га, чорноземи типові – 205,6 тис. га, лучні та чорноземно лучні – 35,8 тис. га, дерново глейові – 21,5 тис. га.

Всього площа угідь з ґрунтами високої природної родючості становить близько 232 тис. га, площа сільськогосподарських угідь – 1510,1 тис. га або 50,6% території.

Нинішній стан ґрунтів сільськогосподарських угідь є достатньо проблемним. Ерозія, зменшення вмісту гумусів, засолення, закислення, ущільнення ґрунтів є дуже поширеним явищем на території області.

За еколого-агрохімічним станом ґрунтового покриву сільськогосподарські угіддя області оцінені у 37 балів, а орні землі – у 39 балів. В середньому по Україні оцінка таких земель становить 55 балів, що в 1,3 раза більше, ніж по області. Орні землі в Лісостеповій зоні області мають середню оцінку 51 бал, Поліській – 32 бали.

6.1.3. Деградація земель

За поширеністю основних екзогенних геологічних процесів в Житомирській області відбувається характерне розмежування між Поліссям і Лісостепом, яке насамперед пов'язане з особливостями геологічної будови земної кори, процесами вивітрювання гірських порід, їх перенесення водними і повітряними потоками та льодовиковими масами у період зледенінь, що сформувало існуючий рельєф земної поверхні та обумовлює процеси ґрунтоутворення. Також режим зволоження, перезволоження та заболочування земель і ґрунтів залежить від природного географічного розподілу атмосферних опадів та зволоженням земель, особливостями осадконакопичення, рівнями та об'ємами ґрунтових вод, формуванням та розподілом стоку річкових систем та наявності природних і створення штучних стійких, самодостатніх і саморегулюючих лісових екосистем.

Полісся Житомирщини знаходиться в зоні рівнинної території, яка характеризується поступовим зниженням абсолютних висот в північному напрямку до зони Прип'ятського прогину. Для цієї території характерні процеси природного підтоплення та високого багаторічного стояння ґрунтових вод, повільна швидкість стоку річкової мережі. Північна частина Полісся на території Житомирської області найбільше постраждала від Чорнобильської катастрофи. Сукупність природних умов, які характеризують процеси підтоплення, заболочування та формування торфових ґрунтів, для яких характерні високі коефіцієнти переходу радіонуклідів по трофічних зв'язках (ґрунт-рослина-тварина-людина, ґрунт-рослина-людина) обумовлюють високі ризики додаткового іонізуючого опромінення місцевого населення. Ця територія є мало заселеною і виконує переважно лісогосподарські, природоохоронні та кліматостабілізуючі функції.

Винятковим і унікальним геологічним утворенням, яке знаходиться на півночі Житомирської області є підняття Словечансько-Овруцького кряжу, яке складене ґрунтами легкого механічного складу - лесовидними суглинками на яких поширені інтенсивні процеси водної ерозії та виражений яружно-балковий рельєф місцевості. В Коростенському районі, на схилах Словечансько-Овруцького кряжу, еродовані землі займають понад 13 тис. га і розвиток ерозійних процесів на цій території дуже інтенсивний. Окремі яри, на території кряжу, можуть поширюватись зі швидкістю до 100 метрів за рік.

Дефляційні процеси в Житомирській області поширені на рівнинній території Полісся на піщаних і супіщаних ґрунтах, сформованих на глибоких пісках. Площа таких земель сягає 114,5 тис. га, а загальний відсоток дефляційно небезпечних ґрунтів досить великий (40%). Поширення дефляційних процесів стримується тільки завдяки щільній лісистості Поліської частини Житомирщини. Дефляційно нестійкі піщані ґрунти найбільш поширені на землях Малинської міської ради, площа яких становить близько 17%. Вітрова ерозія на Поліссі проявляється, головним чином, на осушених торф'яниках та легких ґрунтах, де критична швидкість вітру для відкритої поверхні ґрунту, за якої починається дефляція, становить: для мінеральних ґрунтів - 5-6 м/сек, органічних - 8-9 м/сек.

Лісостепова частина області знаходиться в зоні поширення площинної ерозії. Ціла низка природних і антропогенних факторів, які присутні у сільськогосподарському виробництві призводить до поширення ерозійних процесів сільськогосподарських угідь Лісостепової частини області. Найбільша площа ерозійно нестійких (слабо, середньо та сильно змитих) земель у Бердичівському районі (в межах Ружинської селищної ради та Вчорайшенської сільської ради - 32 %, Любарської селищної ради - 26 %, Попільнянської селищної ради, Корнинської селищної ради, Андрушківської та Квітневої сільських рад - 16 %). На даний час 21,3 тис. га ріллі розташовано на схилах крутизною більше 5°, з них 6,7 тис. га на схилах більше ніж 7°. У цілому по Лісостепу сильно і середньо змитих земель близько 13 %.

В Житомирській області площі малопродуктивних земель, на яких спостерігаються деградаційні процеси, досягають 460 тис. га, в тому числі

заболочені 284,9, тис га, перезволожені 79,2 тис. га, піддано вітровій ерозії 27,0 тис. га, водній ерозії - 68,9, тис. га, у т. ч. середньо та сильно змитих - 23,5 тис. га.

Висновок щодо деградації ґрунтів підтверджують результати агрохімічних обстежень. Найбільший вміст гумусу в ґрунтовому покриві ріллі встановлено в 1966-1970 роках. Помітне зниження його відбулося в 1981 - 1985 роках. Ця тенденція продовжується і в останній період. У результаті вміст гумусу на даний час, порівняно з вихідним, знизився відповідно в зоні Полісся в 1,27 рази, в зоні Лісостепу - в 1,17 рази в ґрунтовому покриві області - в 1,2 рази.

Як засвідчують результати аналізу, призупинити деградаційні процеси в агроландшафтах області можливо, лише запровадивши цілий комплекс організаційних, агротехнічних, агрохімічних, гідротехнічних й інших заходів, та при науково обґрунтованих підходах і достатньому фінансуванні.

Через дію різних природних, а здебільшого антропогенних факторів, на значній площі території Житомирської області, й насамперед на землях сільськогосподарського призначення, спостерігається погіршення якісного стану ґрунтового покриву, чому сприяє вирощування не районованих культур (соняшник, кукурудза) на ґрунтах з низькими показниками природної родючості у Поліській частині області (табл. 6.1.3.1).

Площа ерозійно-небезпечних ґрунтів зони Полісся.

Таблиця 6.1.3.1.

Показник	Площа, тис. га	Питома вага, %
Дефляційно небезпечні ґрунти	154,2	100
Після вітрової ерозії:	16,3	10,6
Слабоеродовані	12,5	8,1
Середньоеродовані	3,1	2,0
Сильноеродовані	0,7	0,5
Ґрунти, розташовані на схилах	24,0	100
Після водної ерозії:	7,6	31,6
Слабозмиті	4,0	16,6
Середньозмиті	2,0	8,3
Сильнозмиті	1,6	6,7
Ерозійно небезпечні ґрунти	178,2	

Загальна площа сільськогосподарських угідь Житомирщини, розташована на схилах, становить більше 63 тис. га. Серед них майже 66 % займають пологі схили, близько 30 % покаті схили крутістю 3-5° і 14 % - круті схили з ухилом поверхні більше 7°.

На пологих схилах розвивається, головним чином, площинна водна ерозія. Проходить цей процес непомітно, особливо на початкових стадіях свого розвитку. З ґрунту виносяться мікро- і макроагрегати, що сформовані активною

частиною гумусу. В результаті, ґрунти втрачають значну кількість водостійких агрегатів, зростає розпиленість та глибистість їх поверхні. Поступово змивається орний шар і оголюється нижній горизонт, колір ґрунту набуває світлішого відтінку.

Швидкість змиву ґрунту, значною мірою, залежить від способу його використання. Відсутність науково-обґрунтованої агротехнічної організації території, ігнорування ґрунтозахисними технологіями вирощування сільськогосподарських культур, обумовлюють змив ґрунту на крутих схилах, який призводить до утворення ярів та балок, зменшення площ орних земель.

Для запобігання змиву, схили які мають крутизну більше ніж 5° , повинні бути виведені з обробітку і переведені під залуження та заліснення.

В умовах Полісся водна ерозія проявляється значно слабше ніж у Лісостепу, що пояснюється відносно рівнинною територією з пологими схилами. На Поліссі водна ерозія ґрунтів існує переважно на території Словечансько-Овруцького кряжу у Коростенському районі та на лесових підвищеннях у межах Житомирського району.

Іншим видом деградації земель, за масовістю і факторами шкідливого впливу на людину та живі біологічні об'єкти, являється їх радіоактивне забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Радіаційний ризик значно підвищується на заболочених і підтоплених ділянках та на кислих ґрунтах. При цьому тривала дія радіації, навіть у малих дозах, є значно шкідливішою для людей ніж для тварин і об'єктів рослинного світу. Найбільша міграційна здатність радіонуклідів на ґрунтах з легким гранулометричним складом, високим показником кислотності (низьким рівнем рН), заболочених і перезвожених ґрунтах.

Зазначені вище міграційні чинники можуть поєднуватись, сприяючи швидкій міграції радіонуклідів по трофічним ланцюгам екосистем із накопиченням у великих дозах в грибах, ягодах, лікарських рослинах та диких мисливських тваринах.

Внаслідок Чорнобильської катастрофи значні площі угідь Полісся забруднені радіоактивними ізотопами, найбільш поширені з яких: ^{137}Cs та ^{90}Sr .

Щільність забруднення ґрунтів сільськогосподарських угідь області ^{137}Cs за станом на 01.01.2001 виявлено: більше 1 Кі/км^2 на площі 148,4 тис. га (13,0%), з них більше 5 Кі/км^2 – на площі 10,1 тис. га, що становить 0,9% обстежених земель. Найбільше забруднені ^{137}Cs угіддя Коростенського району (Овруцька міська рада, Гладковицька і Словечанська сільські ради; Народицька селищна рада; Коростенська міська рада та Лугинська селищна рада, щільність забруднення їх понад 1 Кі/км^2 становить, відповідно: 36,6; 35,5; 25,5 та 23,1 тис. га або 47,6 %; 74,6 %; 89,5 % та 92,8 % обстежених земель. Значно забруднені угіддя Олевської міської ради, Малинської міської ради та Чоповицької селищної ради Коростенського району, а також Ємільчинської селищної ради Новоград-Волинського району.

За видами сільськогосподарських угідь, щільність забруднення яких ^{137}Cs перевищує 1 Кі/км^2 , до орних земель відноситься 126,6 тис. га, до сіножатей та пасовищ - 47,4 тис. га.

Середній показник забруднення сільськогосподарських угідь області ^{137}Cs становить $0,55 \text{ Кі/км}^2$ і в розрізі районів варіює від $0,06$ до $2,95 \text{ Кі/км}^2$. Найвищі середні величини вмісту цезію-137 в ґрунтах Коростенського району (Народицька селищна рада; Овруцька міська, Гладковицька і Словечанська сільські ради, Коростенська міська рада, Лугинська селищна рада, Олевська міська рада, відповідно: $2,95, 1,95, 1,84, 1,39$ та $1,21 \text{ Кі/км}^2$).

На орних землях середній вміст ^{137}Cs на $0,09 \text{ Кі/км}^2$ нижчий ніж в цілому по сільськогосподарських угіддях і становить $0,46 \text{ Кі/км}^2$. Як і в цілому по сільськогосподарських угіддях, на орних землях він найнижчий в ґрунтах ріллі Житомирського району (Пулинська селищна рада, Романівська селищна рада, Черняхівська селищна рада): $0,06 - 0,07 \text{ Кі/км}^2$, найвищий – в орних землях Коростенського району (Олевська міська рада; Овруцька міська, Гладковицька і Словечанська сільські ради, Коростенська міська рада, Лугинська селищна рада та Народицька селищна рада, відповідно: $1,16; 1,39; 1,79; 1,92$ та $2,82 \text{ Кі/км}^2$).

У ґрунтах пасовищ та сіножатей величина середнього вмісту ^{137}Cs становить відповідно $0,66$ та $1,26 \text{ Кі/км}^2$. Найвища середньозважена величина цього елемента відмічена в угіддях Коростенського району (Олевська міська рада, Овруцька міська, Гладковицька і Словечанська сільські ради, Коростенська міська рада, Лугинська селищна рада та Народницька селищна рада): від $1,23$ до $5,79 \text{ Кі/км}^2$.

Набагато складніша ситуація із визначенням рівня забруднення сільськогосподарських угідь ^{90}Sr , у зв'язку із значно меншим об'ємом проведених досліджень. За рівнем забруднення ^{90}Sr територія з щільністю забруднення вище $0,15 \text{ Кі/км}^2$ займає $39,5$ тис. га ($3,4 \%$). Найбільше ґрунтів з щільністю забруднення ^{90}Sr від $0,15$ до $3,0 \text{ Кі/км}^2$ виявлено в Коростенському районі (Народицька селищна рада; Лугинська селищна рада; Овруцька міська, Гладковицька і Словечанська сільські ради), де вищезазначені ґрунти займають відповідно $13,2; 9,2$ та $12,5$ тис. га або $51,2; 37,0$ та $26,2 \%$ обстежених земель. Середні рівні забруднення ^{90}Sr в Овруцькій міській та Гладковицькій і Словечанській сільських радах, Лугинській селищній раді та Народицькій селищній раді становлять: $0,148; 0,151$ та $0,168 \text{ Кі/км}^2$.

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Антропогенне навантаження на навколишнє природне середовище протягом багатьох десятиріч спричинило значну техногенну ураженість екосфери України, в тому числі і в Житомирській області.

Найбільшу небезпеку, для здоров'я людини, становить забруднення земель і ґрунтів радіоактивними ізотопами, важкими і рідкоземельними елементами внаслідок Чорнобильської катастрофи, що спричиняють токсичну і мутагенну дію, а також небезпечними хімічними речовинами – хімічними засобами захисту рослин при здійсненні інтенсивного землеробства і порушенні правил поводження з такими речовинами.

Радіоактивне забруднення земель Полісся на території Коростенського і Звягельського районів (колишні Народницький, Овруцький, Олевський, Коростенський, Лугинський, Малинський, Ємільчинський, Новоград-

Волинський, Хорошівський райони) при низькому показнику рН (переважають кислі і сильно кислі ґрунти), легкому механічному складі та перезволожені земель, значно ускладнює їх екологічно-безпечне сільськогосподарське використання.

Основними чинниками антропогенного впливу на земельні ресурси Лісостепового регіону є сільське господарство, промисловість та транспорт.

Найбільшу загрозу для фізичної структури ґрунтів і земель, представляють ерозійні явища.

В результаті інтенсивного землеробства, сільськогосподарське освоєння території області становить 50,6%, а розораність сільськогосподарських угідь – 64,33%. Хоча розораність сільськогосподарських угідь по районах області має досить високу строкатість у показниках, вона має досить тісний зв'язок із природною родючістю ґрунтового покриву. Найбільше розорана лісостепова частина – 74%, у перехідній зоні розораність становить 47%, у Поліській частині - 29%.

За низької культури сільськогосподарського природокористування, при інтенсивному веденні рослинництва, посилюються несприятливі та шкідливі і деструктивні процеси у природних ландшафтах. Це призвело до того, що природне середовище втратило притаманні йому властивості до саморегуляції, що має критичні прояви у посушливі періоди та у зв'язку із тенденцією загального зниження рівня ґрунтових вод і рівнів водності водних об'єктів.

Що стосується хімічної меліорації ґрунтів, то вона практично призупинена. Для прикладу, за період 1986-1990 років було провапновано 174,4 тис. га, тоді як у 2001-2005 рр.- 5,2 тис. га, у 2006-2010 рр. - 7,3, у 2011 р. - 3,4, у 2012 р. - 3,7 тис. га.

6.3. Державна політика та заходи у сфері охорони земель

Охорона земель – це система правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського і лісогосподарського призначення, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісогосподарського призначення, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Основним завданням охорони земель є забезпечення збереження та відтворення земельних ресурсів, екологічної цінності природних і набутих якостей земель.

Закон України «Про охорону земель» чітко регламентує основні напрямки охорони земель при здійсненні різноманітних видів господарської діяльності (здійсненні меліорації, веденні лісового та водного господарства, спорудженні та експлуатації лінійних інженерних споруд, веденні містобудівної діяльності тощо).

Захист земель від ерозії повинен здійснюватиметься відповідно до цільових програм і планів на основі землевпорядних, містобудівних і інших

проектів, що забезпечують підвищення протиерозійної стійкості території. З цією метою на землях сільськогосподарського призначення має широко впроваджуватися ґрунтозахисна система землеробства з контурно-меліоративною організацією території, що передбачає диференційоване використання земель залежно від рельєфу, ґрунтово-екологічних умов.

6.3.1. Практичні заходи

Протягом 2024 року практичні заходи у сфері охорони земель за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища не здійснювалися.

7. НАДРА

7.1. Мінерально-сировинна база

Фото 7.1.1. Родовище габро

Потужна мінерально-сировинна база зумовлює значний потенціал гірничодобувної галузі Житомирщини, що базується на розвіданих природних ресурсах регіону.

Надра області містять поклади розсипного ільменіту, комплексних апатит-ільменітових руд, самоцвітів, кварцитів, облицювального каменю, каолінів, мінеральної сировини для виробництва різних будівельних матеріалів, бурого вугілля, торфу, пірофіліту.

У добувній галузі функціонує 49 великих, середніх та вагомих за обсягами виробництва гірничо-видобувних та гірничо-переробних підприємств.

Запаси титану на Житомирщині складають понад 85% усіх розвіданих запасів титанових руд України. Пріоритетним напрямом розвитку гірничої галузі є залучення до розробок розвіданих корінних комплексних родовищ титано-apatитових руд у Коростенському та Житомирському районах.

Особливого значення в Україні в умовах сьогодення набуває формування та освоєння рідкіснометалевої та рідкісноземельної сировинної бази. Серед попередньо детально вивчених об'єктів слід відмітити перспективну Суцано-Пержанську рудну зону (Коростенський район). В межах рудного поля відкрито унікальне Пержанське родовище берилію, Ястребецьке родовище фтор-рідкісноземельно-цирконових руд, Юрівське апатит-ільменітове та Суцанське дистенове родовища, Центральний рудопрояр ітрофлюориту, колумбіт-циркон-каситеритові розсипи та ін. При цьому підраховані запаси промислових категорій та прогнозні ресурси корисних копалин можуть бути суттєво збільшені при подальшому вивченні території та окремих об'єктів. Наведені родовища та перспективні рудопрояви розміщені в безпосередній близькості одне від одного, а враховуючи подібність технологічних властивостей руд, можуть відпрацьовуватись єдиним гірничо-збагачувальним підприємством.

Позитивні результати геологорозвідувальних робіт і економічні розробки останніх років показали можливість створення в межах Пержанського рідкіснометалевого рудного району стратегічно-важливої сировинної бази рідкісних та рідкісноземельних металів, яка за світовим досвідом освоєння подібних районів може забезпечити розвиток гірничодобувної промисловості в цьому регіоні Поліського краю принаймні на 100 років.

Існують перспективи пошуків родовищ сульфідного нікелю на північному заході Українського щита у Красногірсько-Житомирській зоні.

Область володіє унікальним Волинським родовищем п'єзокварцу, запаси якого також вміщують супутню сировину - різноманітне напівдорогоцінне каміння: моріон, берил, топаз, гірський криштал, аметист, опал, халцедон, агат.

Однією з перспективних бурштиноносних зон в Україні є Барашівська зона в Житомирській області, яка є продовженням Клесівської зони Рівненської області, де на сьогодні розробляється значне за запасами Клесівське родовище бурштину. Родовища і рудопрояви бурштину Житомирської області мало вивчені, дослідно-промисловий видобуток бурштину має не систематичний характер і не значні об'єми для ювелірної промисловості та на ринку дорогоцінного каміння.

У геологічній будові надр Житомирщини велику роль відіграють міцні кристалічні породи.

Група нерудних корисних копалин представлена кварцитами унікальних Овруцького та Товкачівського родовищ, розвіданих в Коростенському (колишньому Овруцькому районі), на яких сконцентровано майже 84% усіх запасів цієї сировини в Україні. Щороку видобування кварциту на родовищах складає майже 80% від загальнодержавного обсягу, що повністю задовольняє потреби вітчизняних металургійних заводів. Завершено будівництво нових сучасних ліній з випуску щебеневої продукції з кварцитів, що дозволить щороку переробляти понад 3 млн. тон гірничої маси.

Особливе місце в мінерально-сировинному потенціалі області займають поклади гранітів, габро, лабрадоритів, які забезпечують мінерально-сировинну базу для підприємств по видобутку та виробництву декоративно-облицювального каменю та виробів з нього.

Розвідані запаси різновидів облицювального каменю складають 60 % від загальноукраїнських, а запаси лабрадоритів і габро становлять майже 90 % запасів цих корисних копалин в Україні. Щодо їх запасів, регіон займає лідируючі позиції не тільки в державі, але й у Європі.

Видобування та обробку природного каменю віднесено до пріоритетних видів економічної діяльності.

На Житомирщині користувачам надано право на експлуатацію 92 родовищ природного (блочного) каменю з широкою гамою кольорових та декоративних властивостей, з загальними запасами понад 140 млн м³, до розробки вже залучено понад 70 родовищ, які зосереджені в Коростенському та Житомирському районах.

Водночас, невід'ємним наслідком щільної зосередженості гірничих і каменепереробних підприємств в окремих районах області є поступове

накопичення техногенних твердої некондиційної мінеральної сировини та псування земель шламо-муловідходами від переробки природного каменю. В переважній більшості вторинний ресурсний потенціал цих відходів практично не використовується. Такі відходи необхідно розглядати як тверду некондиційну мінеральну сировину що може забезпечити ресурсозбереження у дорожньому будівництві, містобудівній діяльності та у виробництві будівельних матеріалів.

На окремих каменепереробних підприємствах області впроваджуються сучасні лінії, (виробництво Італії, Китай) що розраховані на обробку пульпових рідких відходів: шлам фільтрується, обезводнюється, пакується в біг-беги або після пресування брикетується. В подальшому, може частково використатись в будівництві та випуску на його основі нової будівельної продукції.

Проте відсоток каменярів області з сучасним європейським поглядом на ведення бізнесу є незначним.

Інша частина, а це переважно невеликі цехи і майстерні, що працюють за спрощеною або застарілою технологією, яка не враховує сучасні екологічні вимоги ведення господарської діяльності.

Житомирська область володіє добре розвиненою сировинною базою каменю будівельного для виробництва щебеню та каменю бутового. Питома вага випуску щебеню, гальки, гравію та каменю дробленого в області становить більше 30% від загального випуску цієї продукції в Україні.

Гірничорудні корисні копалини представлені польвошпатною сировиною, каоліном, сланцями пірофілітовими.

Сировина польвошпатна - важлива складова для фарфоро-фаянсової промисловості, налічує два родовища: Грузлівецьке родовище пегматиту та родовище «Гірне», які практично відпрацьовані. З метою забезпечення потреб ринку сировиною, розпочато детальні пошуки нових ділянок в межах перспективних площ.

Сланці пірофілітові представлені двома родовищами - Нагорянським і Кур'янівським. Пірофіліт Нагорянського родовища, згідно з позитивним висновком за результатами науково-дослідних робіт, виконаних в останні роки, планується використовувати в металургії.

На території Житомирщини знаходяться одні із найвідоміших в державі каолінових родовищ, на базі яких ще наприкінці XVIII ст. працювали фарфоро-фаянсові заводи.

Після завершення детального геологічного довивчення розпочато перший етап освоєння, одного з найбільших в Україні - Велико-Гадоминецького родовища каолінів в Бердичівському районі, з загальними запасами сировини 315 млн. тон.

За рахунок накопичення продуктів фізичного та хімічного руйнування кристалічних порід в області сформовано значні запаси будівельних пісків, керамічних та цегельно-черепичних глин.

Пісками будівельними область забезпечена повністю. Проте, кількість виданих спеціальних дозволів на користування надрами недостатня і не враховує місцевий попит на будівельну сировину.

На території області знаходиться 77 родовищ цегельно-черепичної сировини з загальними запасами 76,5 млн. м³.

Підземні прісні води в області для питного та виробничо-технічного постачання розвідано на 36 ділянках, на 9 - лікувальні мінеральні води.

За наявністю родовищ торфу високої якості в області існують значні перспективи нарощування добування торфу як паливно-енергетичного призначення так і для виготовлення добрив на основі торфу для потреб сільських господарств. Розвідано 187 родовищ торфу. На сьогодні видобуток торфу в Житомирській області не здійснюється.

В області виявлено та детально розвідано родовища цементної, керамзитової, карбонатної сировини, пірофілітового сланцю, апатитів, піщано-гравійної суміші та природного каменю, розробка яких на сьогодні потребує залучення інвестиційних коштів.

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

Загальний обсяг видобутої сировини граніту не обробленого або начорно обробленого становить понад 22 млн. т. Об'єм виробництва каменю дробленого, який придатний для використання в дорожньому будівництві та, як наповнювач бетону в будівельній галузі та промисловості будівельних матеріалів становить більше 14 млн. т. Обсяги виробництва бруківки, каменю бордюрного, плит для брокування з каменю природного становить близько 80 тис. т.

Обсяг виробництва каменю обробленого для пам'ятників або будівництва з граніту та виробів з нього становить майже 22 тис. т. готових виробів.

Видобування мінеральної сировини для забезпечення підприємств, які спеціалізуються на виробництві пегматитів, фарфору та керамічної продукції, загальний обсяг видобутку мінеральної сировини становить близько 600 тис. т.

В перспективах гірничо-добувної та переробної промисловості існує потенціал для створення нових підприємств з видобутку та переробки мінеральної сировини для забезпечення потреб таких галузей економіки, як: металургія, хімічна промисловість, машинобудування, електроенергетика, сільське господарство, легка промисловість, фармацевтичне виробництво.

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

Моніторинг геологічного середовища - система спостережень, збирання, оброблення, передавання, зберігання та аналізу інформації про стан геологічного середовища, прогнозування його змін, розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття відповідних рішень.

Моніторинг стану геологічного середовища проводиться щодо: екзогенних та ендемогенних геодинамічних процесів (у тому числі визначення їх просторових і видових характеристик, активності проявів); геохімічних показників (у тому числі визначення вмісту та поширення природних і техногенних хімічних елементів та сполук); геофізичних полів (у тому числі фонових та аномальних); підземних вод (у тому числі оцінки ресурсів, їх гідрогеологічних та гідрохімічних показників і властивостей).

До суб'єктів моніторингу довкілля, які проводять дослідження стану

геологічного середовища в Житомирській області належать: Головне управління Держпродспоживслужби в Житомирській області - за якісним станом підземних вод, що видобуваються; північне державне регіональне геологічне підприємство «Північгеологія» - за рівнем підземних вод та центр геолого-геофізичних робіт та виробничого забезпечення (Волинська ЕГП) - за станом експлуатаційних водозаборів підземних вод області.

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

Підземні прісні води в області для господарсько-питного і виробничо-технічного водопостачання розвідані на 36 ділянках.

Сумарна кількість затверджених запасів прісних вод складає 205,797 тис.м³/добу за категоріями А+В+С, 150,430 тис м³/добу з них не розроблялось.

Мінеральні підземні води розвідані на 5 ділянках з запасами 963,0 м³/добу, на даний час введена в експлуатацію 1 ділянка.

Мінеральні води відносяться до типу радонових використовуються для лікувальних цілей (зовнішнє лікування).

Прогнозні ресурси підземних вод у Житомирській області складають 628,60 тис м³/добу. В Житомирській області обліковуються наступні родовища прісних підземних вод:

1. Родовище Андрушівське, ділянка Андрушівська 1, затверджені запаси 5,6 тис м³/добу.
2. Родовище Баранівське
 - 2.1. Ділянка Баранівська 1, затверджені запаси 3,1 тис м³/добу.
 - 2.2. Ділянка Баранівська 2, затверджені запаси 0,2 тис м³/добу.
3. Родовище Бердичівське
 - 3.1. Ділянка Бердичівська 1, затверджені запаси 19,1 тис м³/добу.
 - 3.2. Ділянка Гришковецька, затверджені запаси 1,2 тис м³/добу.
 - 3.3. Ділянка Нізгорецька, затверджені запаси 1,1 тис м³/добу.
 - 3.4. Ділянка Північна, затверджені запаси 4,8 тис м³/добу.
 - 3.5. Ділянка Семенівська, затверджені запаси 0,9 тис м³/добу.
 - 3.6. Ділянка Південна, затверджені запаси 6,4 тис м³/добу.
4. Родовище Рейське, Ділянка Рейська, затверджені запаси 2,6 тис м³/добу.
5. Родовище Хорошівське
 - 5.1. Ділянка Хорошівська 1, затверджені запаси 3,56 тис м³/добу.
 - 5.2. Ділянка Хорошівська 2, затверджені запаси 3,3 тис м³/добу.
6. Родовище Романівське.
 - 6.1. Ділянка Центральна, затверджені запаси 1,0 тис м³/добу.
 - 6.2. Ділянка Східна, затверджені запаси 3,7 тис м³/добу.
7. Родовище Ємільчинське, ділянка Ємільчинська, затверджені запаси 2,7 тис м³/добу.
8. Родовище Коростенське, Ділянка Ушомирська, затверджені запаси 32,0 тис м³/добу.
9. Родовище Коростишівське.

- 9.1. Ділянка Кростишівська 1, затверджені запаси 1,3 тис м³/добу.
- 9.2. Ділянка ККП, затверджені запаси 2,5 тис м³/добу.
- 9.3. Ділянка Харитонівська, затверджені запаси 10,7 тис м³/добу.
10. Родовище Любарське, Ділянка Марківська, затверджені запаси 3,8 тис м³/добу.
11. Родовище Народицьке.
 - 11.1 Ділянка Лівобережна, затверджені запаси 5,7 тис м³/добу.
 - 11.2. Ділянка Межеріченська, затверджені запаси 2,5 тис м³/добу.
12. Родовище Городницьке, Ділянка Безіменна, затверджені запаси 2,9 тис м³/добу.
 13. Родовище Овруцьке.
 - 13.1 Ділянка Овруцька 1, затверджені запаси 1,58 тис м³/добу.
 - 13.2. Ділянка Центральна, затверджені запаси 8,23 тис м³/добу.
 14. Родовище Олевське.
 - 14.1. Ділянка Східна, затверджені запаси 2,25 тис м³/добу.
 - 14.2 Ділянка Західна, затверджені запаси 3,85 тис м³/добу.
 15. Родовище Попільнянське, Ділянка Попільнянська 1, затверджені запаси 4,5 тис м³/добу.
 16. Родовище Радомишльське.
 - 16.1. Ділянка Ленінська, затверджені запаси 25,9 тис м³/добу.
 - 16.2. Ділянка Радомишльська 1, затверджені запаси 3,2 тис м³/добу.
 17. Родовище Негребівське, Ділянка Негребівська, затверджені запаси 13,5 тис м³/добу.
 18. Родовище Ружинське.
 - 18.1. Ділянка Ружинська 1, затверджені запаси 5,5 тис м³/добу.
 - 18.2. Ділянка Ружинська 2, затверджені запаси 0,3 тис м³/добу.

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси.

До основних екзогенних геологічних процесів на території Житомирської області відносяться: природне підтоплення (високе багаторічне стояння ґрунтових вод), водна і вітрова ерозія.

За ступенем ураження екзогенними геологічними процесами територія області відноситься переважно до зон із слабкою ураженістю території.

До зон із середнім і сильним проявом екзогенних геологічних процесів відноситься Словечано-Овруцький кряж та територія Прип'ятського прогину на крайньому півночі області.

Ерозійним процесам піддано 104,8 тис га сільськогосподарських угідь, з них: водній - 83,9 тис га, вітровій - 20,9 тис га, одночасно піддані водній і вітровій ерозії 87,8 тис. га.

За попередніми оцінками площа зсувонебезпечних ділянок в населених пунктах області становить 0,2 тис. га. При ширині зсувонебезпечних ділянок в міських населених пунктах від 50 до 100 метрів, для розрахунку взята середня величина 75 метрів, орієнтовної розмір площ склав 186 га: в м. Житомирі – 71,25 га; м. Звягелі – 22,5 га; м. Бердичеві – 24 га; м. Коростишеві – 18,75 га; м. Чуднові – 15,75 га; смт. Любар – 18,75 га, смт. Ружин – 15,0 га.

7.3. Дозвільна діяльність у сфері використання надр.

Державною службою геології та надр України у 2024 році в межах Житомирської області було видано 9 спеціальних дозволів на користування надрами, анульовано – 3.

7.4. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр.

Державний геологічний контроль на території Житомирської області здійснює Центральний міжрегіональний відділ Департаменту державного геологічного контролю Державної служби геології та надр України.

7.5. Державна політика та заходи щодо геологічного вивчення та раціонального використання надр.

Державна політика у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр визначається Законом України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року».

8. ВІДХОДИ

Фото 8.1. Полігон ТПВ м. Житомир

Серед низки екологічних проблем, які мають місце в області, особливо гостро стоїть проблема управління з відходами, які є одним з найбільших забруднювачів навколишнього середовища та негативно впливають на всі його компоненти. Ситуація ускладнюється і тим, що зберігається значний розрив між обсягами накопичених відходів і обсягами їх знешкодження та використання в умовах військового стану.

Основну складову в загальній масі відходів, що утворюються в області, займають тверді побутові відходи та виробничі відходи 4 класу небезпеки, які в основному, видалюються на полігони, сміттєзвалища, накопичувачі тощо.

Разом з тим ситуація ускладнюється ще через повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України 24.02.2022 року та введенням на території України воєнного стану. Під час ведення бойових дій на окремих територіях області утворились побутові та інші відходи руйнувань будівель та споруд.

В більшості відходи на зруйнованих об'єктах перебувають на місцях їх утворення. Окремі операції із поводження з цими відходами, в т.ч їх сортування поки не проводиться, а тому достеменно визначити компоненти цих відходів та їх об'єми не представляється можливим. Частина цих відходів за можливості звозиться на тимчасово утворені громадами місця зберігання таких відходів а частина відходів використовується власниками приватних господарств які зазнали пошкоджень у власних потребах.

На деяких територіях громад заходи з демонтажу на місцях руйнувань не проводяться, у зв'язку з тим, що власники не надають згоду на проведення відповідних заходів.

В обласному реєстрі місць видалення відходів (станом на 01.07.2023) обліковано 6 полігонів та 824 сміттєзвалища. Недостатня кількість та технічний стан спеціалізованої техніки ставить під загрозу процес сміттєвидалення в більшості районних центрів області. На територіях сільських рад відсутні спеціалізовані підприємства у сфері управління побутовими відходами, самі

відходи складаються у природних рельєфних утвореннях. Існуюча система санітарного очищення населених пунктів недосконала, її фрагментарність, роз'єднаність та різноманітність не забезпечує достатнього контролю за санітарним станом територій та операціями управління з побутовими відходами.

Основну масу відходів, як вторинної сировини складають тара (упаковка) від продуктів харчування та продукції споживання населенням, відходи тваринного походження, відходи домашнього господарства.

У травні 2021 року у м. Житомирі було розпочато будівництво сміттєпереробного заводу. При будівництві заводу використано новітні технології перероблення твердих побутових відходів які не передбачають викидів в навколишнє середовище, має власну систему очищення стічних і каналізаційних вод. Глибина перероблення запланована на рівні 85-95%, а отримана вторинна сировина буде використовуватися як альтернативне RDF-паливо для цементних заводів або ТЕС і компосту з 11 органічної фракції.

Всі отримані продукти будуть продаватися для повторного використання, що повністю відповідає концепції економіки безперервного циклу. Технологія забезпечує стабільне управління відходами без утворення звалищ і полігонів, економічну самостійність заводів, поводження з відходами без забруднення навколишнього середовища, використання існуючої логістики для збору і транспортування, компактність заводу і невелику територію для його розміщення.

Запланований обсяг переробки сміття мав бути на рівні 85 тисяч тонн щороку, проте виробничі показники показали, що європейське провідне обладнання, на жаль, не адаптоване до українських реалій та реалій українського сміття що в свою чергу показало, що на сьогодні потужність може становити не вище 40-45 тисяч тонн сміття щороку, тобто вдвічі менше ніж планувалося.

Аналіз управління з відходами у цілому по області проводиться за інформацією, розміщеною на сайті Головного управління статистики у Житомирській області. Так, протягом 2023 року по містах обласного значення та районах, підприємствами області та суб'єктами господарювання утворено 391303,7 тис. тонн відходів I-IV класів, дані за 2024 на сайті Держстату відсутні.

В основному це відходи сільського, лісового та рибного господарства, переробної промисловості, відходи видобувної промисловості розроблення кар'єрів, відходи домогосподарств.

Відходи I-III класу небезпеки у 2023 році склали 1303,8 тон. Основна частина утворених відходів це відходи кислот, лугів чи солей; відпрацьовані оливи; люмінесцентні лампи; енергозберігаючі лампи; батареї свинцеві зіпсовані або відпрацьовані; масла та мастила моторні трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані; матеріали фільтрувальні зіпсовані, відпрацьовані чи забруднені; матеріали обтиральні зіпсовані, відпрацьовані чи забруднені; шини зіпсовані перед початком експлуатації відпрацьовані, пошкоджені чи забруднені під час експлуатації; залишки очищення резервуарів, що містять нафтопродукти; суміш речовин мастильних та масел з вод стічних; осад промислових стоків; абсорбенти зіпсовані, відпрацьовані чи забруднені, тощо.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2024 року № 1353-р затверджено Національний план управління відходами до 2033 року і з метою недопущення забруднення навколишнього природного середовища кожна з областей України має розробити власний регіональний план управління відходами, який врахує структуру економіки, обсяги утворення різних типів відходів, наявні та необхідні потужності для екологічно безпечного оброблення відходів. Дана система управління відходами має враховувати думки на місцях, тому саме регіональні плани є запорукою як розвитку області так і громад, та необхідною умовою для залучення інвестицій у галузь управління відходами.

8.1. Структура утворення та накопичення відходів

Аналіз у сфері управління відходами у цілому по області проводиться за інформацією Головного управління статистики у Житомирській області. За даними Головного управління статистики у Житомирській області інформація сформована на основі фактично поданих підприємствами звітів та наведена лише за 2023 рік, дані за 2024 рік відсутні (таблиця 8.1.1).

Динаміка основних показників поводження з відходами
I-IV класів небезпеки (тис. т).

Таблиця 8.1.1

№ з/п	Показники	2022	2023	2024
1	2	3	4	5
1	Утворено	375572,2	391303,7	-
2	Одержано від інших підприємств	-	-	-
3	Спалено	29008,3	18226,4	-
3.1	у тому числі з метою отримання енергії	26155,4	17153,2	-
4	Використано (утилізовано)	-	-	-
5	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	*334645,8	*334645,8	-
6	Передано іншим підприємствам	-	-	-
7	Втрати відходів внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	-	-	-
8	Наявність на кінець звітного року у сховищах організованого складування та на території підприємств	-	-	-

* пункт. 5 - інформація взята зі звіту про управління з твердими побутовими відходами
Форма 1-ТПВ

Показники утворення відходів у динаміці за 2020 -2023 роки (тис. т).

Таблиця 8.1.2

	Утворено ²	Утилізовано	Спалено	Видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти	Загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах (місцях видалення відходів)
2020 ³	397,2	33,4	30,1	224,3	5637,5
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	1,0	0,9	0,0	0,1	-
2021 ^{3,4}	421,1	30,7	30,7	206,4	-
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	1,1	0,9	0,6	0,1	-
2022 ^{3,4}	375,6	22,3	29,0	177,8	-
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	0,6	0,5	0,3	0,1	-
2023 ^{3,4}	391,3	2,2	18,2	199,1	-
у т.ч. відходи I-III класів небезпеки	1,3	0,4	0,3	0,0	-

³ Дані наведено за місцезнаходженням (реєстрації) підприємств.

⁴ Інформація сформована на основі фактично поданих підприємствами звітів (рівень звітування становив у 2021р. – 91,2%, 2022р. – 92,5%). Дані можуть бути уточнені.

Утворення відходів зосереджено переважно у місцях, де розміщені промислові підприємства, які є джерелами їх утворення. На підприємствах Житомирської області протягом 2023 року утворилось 391,3 тис. т відходів I-IV класів небезпеки, що на 15,7 тис. т більше ніж у 2022 році. (табл. 8.1.3).

Утворення та поводження з відходами I-IV класів небезпеки за категоріями матеріалів у 2023 році (тонн).

Таблиця 8.1.3

	Обсяг утворених відходів	Обсяг відновлених відходів	Обсяг спалених відходів	У т.ч. з метою		Обсяг видалених відходів на полігони
				виробництва енергії або матеріальних продуктів	термічного оброблення відходів	
Усього	391303,7	2182,7	18226,4	17153,2	1073,2	199088,5
Використані розчинники	127,1	–	–	–	–	–
Відходи кислот, лугів чи солей	9,6	–	–	–	–	–
Відпрацьовані оливи	74,0	6,9	88,0	0,0	88,0	–
Хімічні відходи	15,1	–	200,1	0,0	200,1	–

Осад промислових стоків	8412,7	373,3	765,7	765,7	0,0	148,2
Шлами та рідкі відходи очисних споруд	673,2	–	2,1	0,0	2,1	71,1
Відходи від медичної допомоги та біологічні	32,2	–	406,4	0,0	406,4	–
Відходи чорних металів	6126,4	–	–	–	–	–
Відходи кольорових металів	147,0	–	–	–	–	–
Змішані відходи чорних та кольорових металів	805,8	–	26,8	0,0	26,8	–
Скляні відходи	257,7	–	18,6	0,0	18,6	–
Паперові та картонні відходи	1608,7	–	47,5	0,0	47,5	–
Гумові відходи	190,7	–	–	–	–	–
Пластикові відходи	925,6	26,0	7,5	0,0	7,5	–
Деревні відходи	32412,9	382,6	16007,5	15833,8	173,7	–
Текстильні відходи	241,0	–	3,5	0,0	3,5	0,2
Відходи, що містять поліхлордифеніли	–	–	1,2	0,0	1,2	–
Непридатне обладнання	38,3	–	68,1	0,0	68,1	–
Непридатні транспортні засоби	–	–	–	–	–	–
Відходи акумуляторів та батарей	27,7	–	–	–	–	–
Відходи тваринного походження та змішані харчові відходи	1759,1	–	–	–	–	–
Відходи рослинного походження	27610,6	993,1	555,2	553,7	1,5	349,5
Тваринні екскременти, сеча та гній	3772,3	–	–	–	–	–
Побутові та подібні відходи	161726,0	39,0	–	–	–	164647,1
Змішані та недиференційовані матеріали	998,0	–	27,3	0,0	27,3	119,2
Залишки сортування	330,7	–	–	–	–	4283,7
Звичайний осад	5035,3	1,6	–	–	–	5067,7
Мінеральні відходи будівництва та знесення об'єктів, у т. ч. змішані будівельні відходи	415,2	206,4	–	–	–	–
Інші мінеральні відходи	120607,2	153,8	–	–	–	24064,6
Відходи згоряння	5685,6	–	0,9	0,0	0,9	15,3
Ґрунтові відходи	109,1	–	–	–	–	–
Пуста порода від днопоглиблювальних робіт	10928,4	–	–	–	–	–
Затверділі, стабілізовані або засклянілі відходи; мінеральні відходи, що утворюються після переробки	200,5	–	–	–	–	321,9

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Фото 8.2.1. Полігон ТПВ, м. Житомир

Згідно даних наведених у таблиці 8.1.3 обсяг видалених відходів на полігон за 2023 рік становить 199,1 тис. т відходів.

Утворення відходів зосереджено переважно у місцях, де розміщені промислові підприємства, які є джерелами їх утворення. Станом на 01.07.2023 року в обласному реєстрі було зареєстровано 824 об'єкти місць видалення відходів та 6 полігонів для зберігання твердих побутових відходів. Площа зайнята цими відходами складала близько 705,2 га. Майже всі з них експлуатуються з порушенням екологічних та санітарних вимог: не дотримуються технологічні вимоги складування відходів, відсутні спостережні свердловини за змінами у стані підземних вод, не дотримані розміри санітарно-захисних зон.

Інформація про кількість сміттєзвалищ (місць видалення відходів)
станом на 01.07.2023 року.

Таблиця 8.2.1

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га	Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року
1	2	3	4	5
Сміттєзвалища				
1	Бердичівський р-н	95	-	-
2	Житомирський район	342	-	-
3	Коростенський район	259	-	-
4	Новоград-Волинський р-н	128	-	-
5	Всього	824	-	-
Полігони				
1	м. Бердичів	1	24	49.916587 28.557506
2	м. Житомир	1	18,7	50,303474 28,641417

3	м. Коростишів	1	1,9	50.309722 29.048611
4	м. Радомишль	1	2,8	50.537866 29.247193
5	м. Коростень	1	20,8	50,948814 28,712861
6	м. Новоград-Волинський	1	7,8	50.641399 27.663670
	Всього	6	76	

У Житомирській області наявно 756 звалищ побутових відходів (діючих та закритих, окрім МВВ підприємств) з них 6 полігонів для відходів, що не є небезпечними. Відповідно до проекту Регіонального плану управління відходами в Житомирській області до 2033 року, згідно графіку закриття та рекультивациі стіттезвалищ, запропоновано залишити 6 полігонів для відходів, що не є небезпечними та 64 об'єкти оброблення відходів, які найоптимальніше розташовані до центрів територіальних громад або мають найбільшу площу, до моменту визначення місця розташування та будівництва таких об'єктів на територіях ОТГ.

На території **Бердичівського кластера** знаходиться 169 паспортизованих звалищ побутових відходів.

Протягом 2026-2030 років планується закрити і рекультивувати таку кількість сміттєзвалищ:

2026 рік – 63 сміттєзвалища загальною площею 44,58 га;

2027 рік – 52 сміттєзвалища загальною площею 46,99 га.

2028 рік – 31 сміттєзвалище загальною площею 22,08 га;

2029 рік - 15 сміттєзвалищ загальною площею 10,81 га;

2030 рік - 7 сміттєзвалищ загальною площею 12,10 га.

На території **Житомирського кластера** знаходиться 140 паспортизованих звалищ побутових відходів.

Протягом 2026 - 2030 років планується закрити і рекультивувати наступні звалища побутових відходів:

2026 рік – 49 звалищ побутових відходів загальною площею 29,79 га;

2027 рік – 39 звалищ побутових відходів загальною площею 38,73 га;

2028 рік - 16 звалищ побутових відходів загальною площею 11,62 га;

2029 рік - 18 звалищ побутових відходів загальною площею 19,10 га;

2030 рік - 18 звалищ побутових відходів загальною площею 32,20 га

На території **Коростенського кластера** знаходиться 246 паспортизованих звалищ побутових відходів.

Протягом 2026 - 2030 років планується закрити і рекультивувати таку кількість звалищ побутових відходів:

2026 рік – 54 звалища побутових відходів загальною площею 26,43 га;

2027 рік – 71 звалище побутових відходів загальною площею 51,79 га;

2028 рік - 51 звалище побутових відходів загальною площею 34,83 га;

2029 рік – 39 звалищ побутових відходів загальною площею 26,48 га;
2030 рік - 31 звалище побутових відходів загальною площею 26,89 га.

На території **Звягельського (Новоград-Волинського) кластера** знаходиться 131 паспортизоване звалище побутових відходів.

Протягом 2026 - 2030 років планується закрити і рекультивувати наступні сміттєзвалища:

2026 рік – 47 звалищ побутових відходів загальною площею 26,98 га;
2027 рік – 39 звалищ побутових відходів загальною площею 20,63 га;
2028 рік – 21 звалище побутових відходів загальною площею 8,47 га;
2029 рік – 19 звалищ побутових відходів загальною площею 9,44 га;
2030 рік – 5 звалищ побутових відходів загальною площею 1,40 га.

Інформація про полігони побутових відходів в Житомирській області

Таблиця 8.2.2

№	Назва полігону	Фактична адреса	Власник	Балансоутримувач	Наявність проекту полігону	Проектна потужність існуючого об'єкта	Площа земельної ділянки	Рік введення в експлуатацію	Відповідність об'єкта нормам екобезпеки	Потреба у рекультивації об'єкта	Наявність системи збирання і
1	Полігон ТПВ в м. Коростишів № 10.40	м.Коростишів, 1825510100	КП «Коростишівський комунальник», вул.Святотроїцька,6, м.Коростишів, 34403525	КП «Коростишівський комунальник», вул. Святотроїцька,6, м.Коростишів, 34403525	ні	1,9 га, наземне	1,9 га	-	так	ні	ні
2	Радомишльський полігон по знешкодженню твердих побутових відходів № 19.41	Радомишльський район, 3 км від м. Радомишль, 1825010100	МКП " Радомишль", м. Радомишль, вул. Мала Житомирська, б. 119 (04132)42281 код.31124594	МКП " Радомишль", м. Радомишль, вул. Мала Житомирська, б. 119 (04132)42281 код.31124594	ні	4319м3/рік, 28000м2, наземне	2,8 га,	-	ні	так	ні
3	Полігон твердих побутових відходів м. Бердичів № 24.2	м. Бердичів, вул.Чуднівська, буд.156 а, 1810400000	Бердичівська міська рада, відділ комунальної власності та земельних відносин Бердичівської міської ради, код 25308153	Бердичівська міська рада, відділ комунальної власності та земельних відносин Бердичівської міської ради, код 25308153	ні	405495,0 т, S=5,1га, наземне	4,67 га	1956	так	ні	ні
4	Житомирський міський полігон по захороненню ТПВ № Ж-10.1 (25.8)	м. Житомир, вул. Андріївська,29	Територіальна громада міста Житомира	Комунальне підприємство "Автотранспортне підприємство 0628" Житомирської міської ради (КАТП 0628)	ні	21,567 га	18,7 га	1957	так	ні	ні

5	Полігон твердих побутових відходів м. Коростень № 26.3	1 км на захід від с. Грозино	Комунальне виробничо-господарське підприємство м. Коростень, вул. Грушевського, 23	Комунальне виробничо-господарське підприємство м. Коростень, вул. Грушевського, 23	ні	61,852 тис.т	20,88 га наземне	1972	так	ні	ні
6	Полігон твердих побутових відходів № Н-8.1.	3,3 км. від м. Звягель	Товариство з обмеженою відповідальністю „Міськкомунсервіс“ м. Звягель, вул. Чехова, 5	Товариство з обмеженою відповідальністю „Міськкомунсервіс“ м. Звягель, вул. Чехова, 5	ні	82,045 тис. т 11,1982 га.	7,8 га.	2009	ні	ні	ні

Захоронення твердих побутових відходів (ТПВ) на полігонах (звалищах).

Таблиця 8.2.3

Тверді побутові відходи та їх компоненти, які захоронюються на об'єктах поводження з ТПВ	Номер рядка	Обсяги захоронення на полігоні (звалищі) – всього		у тому числі:			
				від початку експлуатації полігону (звалища)		за звітний період	
		м ³	т	м ³	т	м ³	т
А	Б	1	2	3	4	5	6
Змішані ТПВ	01	30519105,82	7988539,1	29112316	7653893,3	1406790	334645,8
Великогабаритні ТПВ	02						
Неперероблюваний залишок (несортований, некомпостований, піролізний, золошлаковий тощо)	03						
Відходи зеленого господарства	04	161337,52	33666,28	161337,5	33666,28		
Вуличний змет	05	12150,01	3040,5	12150,01	3040,5		
Будівельні відходи	06	179,78	42,73	179,78	42,73		
Промислові відходи 3 класу небезпеки	07	9997,5	2632,64	9997,5	2632,64		
Промислові відходи 4 класу небезпеки	08						
Інші	09						
Всього	10	30702770,63	8027921,2	29295980	7693275,4	1406790	334645,8

Інформація зі звіту про поводження з твердими побутовими відходами за 2023 рік по формі 1-ТПВ

Перелік суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у сфері поводження з побутовими відходами у Житомирській області станом на 01.01.2024 року.

Таблиця 8.2.4

№ п/п	Код згідно з ЄДРПОУ	Назва суб'єкта господарювання	Форма власності	Населений пункт**, на території якого суб'єкт господарювання надає послугу поводження з побутовими відходами, зокрема:		
				вивезення	перероблення	захоронення
1	2	3	4	5	6	7
1	03328327	Комунальне підприємство "Автотранспортне підприємство 0628" Житомирської міської ради	комунальне	м. Житомир, с. Тетерівка, с. Станишівка,		м. Житомир
2	36549046	Приватне підприємство "Виробниче житлове ремонтно-експлуатаційне підприємство №4"	приватне	м. Житомир	м. Житомир сортування	м. Житомир
3	35533809	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЛНК"	приватне		м. Житомир*	
4	42280155	Товариство з обмеженою відповідальністю "ГРІН БІН УКРАЇНА"	приватне	м. Житомир		м. Житомир
5	37046517	Товариство з обмеженою відповідальністю «МС СОЦІАЛЬНИЙ ПРОЕКТ»	приватне		м. Житомир	
6	38797172	Приватне підприємство "КВЖРЕП №8"	приватне	м. Житомир		м. Житомир
7	32510836	КП «Армійське»	комунальне	смт Лугини		смт Лугини
8	41568022	КП «Полісся»	комунальне	смт Лугини		смт Лугини

9	31674885	Комунальне підприємство «Слава» по обслуговуванню комунальної власності села Липники Липниківської сільської ради	комунальне	с. Липники		с. Липники
10	24698873	Озерянський торфозавод філія державного підприємства «Житомирторф»	з часткою комунальної власності	смт. Миролюбів		смт. Миролюбів
11	36115361	ПКП "Добробут"	комунальне	с.Поліське, с.Рудня, с.Ушомир, с.Ковбачина, с.Рудня Ушомирська		с.Поліське, с.Рудня, с.Ушомир, с.Ковбачина, с.Рудня Ушомирська
12	33555045	Гулянецьке комунальне підприємство	комунальне	с.Гулянка		с.Гулянка
13	24700185	КП «Червоненський селищний ринок»	комунальне	смт. Червоне		смт. Червоне
14	33168020	ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Спіка»	приватне	с. Глинівці		с. Глинівці
15	33341154	Комунальне підприємство «Народичі комунсервіс» Народичької селищної ради	комунальне	смт.Народичі		смт.Народичі
16	40569774	КП "Овруч" Овруцької міської ради	комунальне	м. Овруч		м. Овруч
17	34403525	КП "Коростишівський комунальник"	комунальне	м.Коростишів		м.Коростишів
18	4344386	Відділ благоустрою та житлово-комунального господарства Баранівської міської ради	комунальне	м. Баранівка		м. Баранівка
19	37572944	КП "Першотравенське	комунальне	смт.Першотравенськ		смт.Першотравенськ

20	41342757	КП "Конкурент"	комунальне	смт. Довбиш, смт. Марянівка		смт. Довбиш, смт. Марянівка
21	35144258	КП "Фаянсовик"	комунальне	смт Кам'яний Брід		смт Кам'яний Брід
22	38395068	КП «Гранітне-комунгосп»	комунальне	смт Гранітне		смт Гранітне
23	34841924	Комунальне підприємство "Сервіс"	комунальне	смт. Романів		смт. Романів
24	25303925	Комунальне підприємство "Миропільське"	комунальне	смт. Миропіль		смт. Миропіль
25	36083673	КБП "Пулинський водоканал" Пулинської селищної ради	комунальне	смт. Пулини		смт. Пулини
26	13566750	ТОВ Олевське орендне підприємство теплових мереж»	комунальне	м.Олевськ		м.Олевськ
27	35215119	ДП «Будпослуги №2» ПП «Будпослуги № 1»	комунальне	м.Олевськ		м.Олевськ
28	34546838	Новобілокоровицьке багатогалузеве комунальне підприємство	комунальне	смт.Нові Білокоровичі, смт.Бучмани		смт.Нові Білокоровичі, смт.Бучмани
29	41964025	КП «Райківське» Райківської сільської ради	комунальне	с.Райки		с.Райки
30	41908149	Комунальне підприємство«Благоустрій» Ємільчинської селищної ради	комунальне	смт. Ємільчине с.Руденька		смт. Ємільчине с.Руденька
31	34657972	Товариство з обмеженою відповідальністю "Полісся Екосфера"	приватне	м. Бердичів		м. Бердичів
32	36402607	КП «Благоустрій міста» Радомишльської міської ради	комунальне	м. Радомишль		м. Радомишль

33	32226306	Мале комунальне підприємство «Господарник»	комунальне	смт Ружин		смт Ружин
34	4344707	Відокремлений виробничий підрозділ «Господарник» Ружинської селищної ради	комунальне	смт Ружин с. Заріччя		смт Ружин
35	20417050	КП "Іршанське комунальне підприємство"	комунальне	смт.Іршанськ		смт.Іршанськ
36	30393828	Новоборівське житлово-комунальне підприємство	комунальне	смт.Нова Борова		смт.Нова Борова
37	35485609	Хорошівське житлово-комунальне підприємство	комунальне	смт.Хорошів		смт.Хорошів
38	41168224	Комунальне підприємство "Екоресурс" Малинської міської ради Житомирської області	Комунальне	м.Малин		м.Малин
39	32876007	Малинське комунальне підприємство "Благоустрій"	Комунальне	м.Малин		м.Малин
40	37808214	Товариство з обмеженою відповідальністю „Міськкомунсервіс“	приватне	м. Новоград-Волинський		м. Новоград-Волинський
41	03364889	Комунальне виробничо-господарське підприємство	комунальне	м.Коростень		м.Коростень
42	41255505	КП "Добробут"	комунальне	смт. Брусилів		смт. Брусилів
43	2718702198	ФОП "Коструба Андрій Миколайович"	приватне	смт. Брусилів		смт. Брусилів
44	36328136	КП "Добробут" Любарської селищної ради	комунальне	смт.Любар		смт.Любар
45	36899630	КП «Гарант»	комунальне	смт.Попільня		смт.Попільня
46	33662206	КП «Корнин»	комунальне	смт.Корнин		смт.Корнин
47	1528855	ПСП «Кам'янка»	приватне	село Кам'янка		село Кам'янка

48		ПП Згортюк Б.М.	приватне	с.Паволоч		с.Паволоч
49		ПП Висловух І.М.	приватне	с.Паволоч		с.Паволоч
50		ПП Краснодемський С.А.	приватне	с.Соколів Брід		с.Соколів Брід
51	32777234	Чуднівське міське комунальне підприємство	комунальне	м.Чуднів		м.Чуднів
52	34546877	КП «Черняхів-добробут»	комунальне	смт. Черняхів		смт. Черняхів

Використання відходів, як вторинної сировини.

На території Житомирської області впроваджено роздільне збирання твердих побутових відходів у містах: Баранівка, Бердичів, Коростишів, Радомишль, Звягель, Олевськ, Житомир, Малин, Коростень; селища міського типу: Черняхів, Попільня, Ружин; селах: Наталівка (Звягельський район), Дружба, Новоозерянка, Журжевичі, Жубровичі, Олександрівка (Коростенський район).

Впровадження роздільного збирання побутових відходів (ТПВ) станом на 01.01.2024 року

Таблиця 8.2.5.

№ п/п	Найменування населеного пункту	Загальна кількість мешканців в населеному пункті, тис. чол.	Кількість населення, яке охоплено роздільним збиранням побутових відходів, тис. чол.	Відсоток населення охопленого роздільним збиранням побутових відходів, %	Рік впровадження роздільного збирання ТПВ	Об'єм ТПВ, що утворюється у населеному пункті, тис. м ³ на рік	Об'єм ресурсоцінних компонентів побутових відходів, що збираються роздільним методом, тис. м ³ на рік	Кількість контейнерів за видами окремих компонентів. Перелік компонентів ТПВ, які збираються окремо.
1	м. Баранівка	11,8	3,15	27	2016	15,1	-	- контейнери металеві сітчасті для пластика -15 шт;

								- контейнери металеві фарбовані для скла -15 шт;
2	м. Бердичів	77	31,1	40,39	2015	10,3	2,1	Скло, пластмаса, папір, пакети «ТетраПак», батарейки.
3	м. Коростишів	25,7	8,7	33,85	2009	11,6	1,021	Скло, пластмаса, чорний метал, текстиль, папір, пакети «ТетраПак»
4	м. Радомишль	13.4	8.5	63	2014	2.3	0.08	35(ТПВ)/25 (скло,пет)
5	с. Наталівка	1,4	-	-	2010	-	-	Пластик (обслуговуються КП м. Новоград-Волинський)
6-12	м. Олевськ та 6 населених пунктів району (сmt. Дружба, сmt. Новоозерянка, с. Журжевичі, с. Жубровичі, с. Варварівка, с. Рудня-Бистра)	42	26,7	63,57	2013	53,7	20,5	Контейнерів - 8 Скло, пластмаса, чорний метал, папір,
13	с.Олександрівка	0,5	-	-	2010	-	-	Пластик (обслуговуються КП м. Новоград-Волинський)
14	м. Коростень	66	29,8	45,2	2008	94,535	1,67	Папір 38од, скло 38од, пластик 38 од, батарейки.
15	м. Житомир	265,6	256,5	95	2012	450	12,1	Папір, полімер, скло, батарейки.

1 6	м. Звягель	56,1	34,6	62	2009	54,6	5,1	8 конт. Пластик, скло,батарейки.
1 7	смт Черняхів	9,5	5,7	60	2017	6,7	0,9	Пластик 4 конт
1 8	смт Попільня	5,6	3,9	69	2017	3,8	0,4	6 контейнерів пластик
1 9	м. Малин	26,1	26,1	100	2018	39	6	32. Пластик, плівка, скло, папір, метал
2 0	смт Ружин	4,78	0,652	13,6	2017-2018	2,396	0,124	5 (пластик)
			1,35	28,2	2017-2018	2,396	0,22	Пункт збору ТПВ (скло)

В області налічується 4 підприємства, які займаються переробкою та утилізацією відходів III класу небезпеки (поліетиленового та поліпропіленового виробництва) загальною потужністю 1,5 тис. т/рік та відходів IV класу небезпеки (паперової та картонної макулатури) – потужністю 154,5 тис. т/рік.

Фото 8.2.2. Роботи на полігоні ТПВ, м. Житомир

Перелік підприємств, які займаються переробкою та утилізацією відходів III-IV класу небезпеки (відходів упаковки).

Таблиця 8.2.6

№ з/п	Назва підприємства або виробництва, адреса *	Спеціалізація (види відходів, що утилізуються та переробляється)	Потужність т/рік	Утилізовано та перероблено відходів за звітний рік, т
1.		Гранулят, пластмасові вироби, переробка полімерної сировини	1460	87,2
2.		Паперова макулатура	54000	80911,398
3.		Паперова та картонна макулатура	90000	86491
4.		Паперова та картонна макулатура	9500-10500	3623

* - інформація не висвітлюється зважаючи на воєнний стан

Перелік підприємств або виробництв,
які займаються збиранням відходів I-IV класів небезпеки.

Таблиця 8.2.7

Назва підприємства	Місцезнаходження *
ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВ "МАЛИНСЬКА ПАПЕРОВА ФАБРИКА-ВАЙДМАНН"	
МІСЬКЕ КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ВОДОКАНАЛ"	
НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ	
КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО "БАРАНІВКА МІСЬКВОДОКАНАЛ"	
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЕКОГІДРОТЕХ"	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЕКО ЗАХИСТ-УКРАЇНА"	
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "БУД-МАШ"	
ВИРОБНИЧИЙ КООПЕРАТИВ "ВЕРНІСАЖ"	
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ВІКТОРІЯ-ЦЕНТР"	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ОНВІ"	
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "МОНОЛІТ"	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЮКА- ІНВЕСТ"	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЕКО ЗАХИСТ-УКРАЇНА"	
ЖИТОМИРСЬКЕ КОМУНАЛЬНЕ КНИЖКОВО-ГАЗЕТНЕ ВИДАВНИЦТВО "ПОЛІССЯ" ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ " ЖИТОМИРВТОРРЕСУРСИ "	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКВТОРРЕСУРСИ"	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПАПІР- МАЛ"	
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "МАЛИНВТОРРЕСУРСИ"	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЮКА- ІНВЕСТ"	
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЕКОГІДРОТЕХ"	

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПОЛІССЯСПЕЦПАРТНЕР"	
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "УКРПРОМРЕСУРС-2008"	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЕКО ЗАХИСТ-УКРАЇНА"	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЖИТОМИРКОМУНСЕРВІС"	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЖЕРОК- АЛЬФА"	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКВТОРРЕСУРСИ"	
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ГАМА-ПЛАСТИК"	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЮКА- ІНВЕСТ"	
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "УКРПРОМРЕСУРС-2008"	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЕКО ЗАХИСТ-УКРАЇНА"	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЖИТОМИРКОМУНСЕРВІС"	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЕКО НОВА"	
МІСЬКЕ КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО "БЕРДИЧІВКОМУНСЕРВІС"	
ФІЛІЯ "ЧУДНІВСЬКА" ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО "НІБУЛОН"	
ФІЛІЯ "БИСТРИЦЬКА" ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО "НІБУЛОН"	
ВИРОБНИЧИЙ ПІДРОЗДІЛ "АГРОФІРМА "ГОРОПАЇВСЬКЕ" ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ХМІЛЬНИЦЬКЕ"	
ФІЛІЯ "РОМАНІВСЬКА" ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО "НІБУЛОН"	
ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ПІДПРИЄМСТВО ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ (№71)"	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ГРАНТЕХ"	

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЮНКАМ"	
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЖИТОМИРСЬКИЙ КОМБІНАТ СИЛКАТНИХ ВИРОБІВ"	
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ГРАНД ЛАЙТ"	

* - інформація не висвітлюється зважаючи на воєнний стан

8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів

На сьогодні в Україні відсутні промислові потужності для повного відновлення та видалення відходів, що містять стійкі органічні забрудники. Збирання та зберігання здійснюються компаніями, що мають ліцензії на провадження господарської діяльності з управління небезпечними відходами. Для оброблення відходів, що містять стійкі органічні забрудники, вони передаються за кордон відповідно до умов транскордонного перевезення відходів. Ця діяльність зазвичай провадиться в рамках проектів міжнародної технічної допомоги.

8.4. Державне регулювання у сфері поводження з відходами

В області діє обласна комплексна програма охорони навколишнього природного середовища на 2023-2027 роки, відповідні розділи включені до проекту Регіонального плану управління відходами в Житомирській області до 2033 року.

На виконання п. 3 «Про стан поводження з небезпечними відходами, у тому числі непридатними до використання та забороненими до застосування хімічними засобами захисту рослин (далі – ХЗЗР)» протоколу чергового засідання регіональної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій № 9 від 22 листопада 2024 року, та доручення голови Житомирської обласної державної військової адміністрації від 06.10.2023 за № 5484/2-23/36 «Про проведення комплексної інвентаризації місць накопичення, зберігання заборонених і непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин» Департаментом екології та природних ресурсів Житомирської облдержадміністрації проведено узагальнення інформації відповідно до зібраних актів інвентаризації та відомостей від районних державних (військових) адміністрацій та об'єднаних територіальних громад області.

Згідно з даними інвентаризації на 01.01.2025 в області налічується 404,6178 тонн непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин, які підлягають знешкодженню. Умови зберігання більшості хімічних речовин є незадовільними. Із метою зменшення техногенного навантаження на навколишнє середовище та запобігання забрудненню об'єктів довкілля необхідно забезпечити екологічне безпечне збирання та зберігання залишків зазначених небезпечних речовин у повному об'ємі.

Разом з тим, на виконання Закону України «Про управління відходами» та окремого доручення заступника голови Житомирської обласної державної (військової) адміністрації від 02.02.2024 № 781/2-24/36 районним державним

(військовим) адміністраціям спільно з органами місцевого самоврядування доручено:

забезпечити затарення та безпечне зберігання невизначених та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин із залучення спеціалізованих організацій які мають відповідні ліцензії на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами;

визначити централізовані складські приміщення на територіях громад, які відповідатимуть вимогам санітарного та природоохоронного законодавства та забезпечити звезення та зберігання в такому місці всіх наявних невизначених та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин.

З метою реалізації державної політики України у галузі охорони довкілля, активізації роботи по здійсненню природоохоронних заходів та визначення пріоритетних напрямків з охорони навколишнього природного середовища в області розроблена і затверджена розпорядженням начальника Житомирської обласної військової адміністрації від 20.12.2022 № 376 Програма охорони навколишнього природного середовища в Житомирській області на 2023-2027 роки.

Відповідно до розпорядження обласної військової адміністрації від 22.12.2023 № 623 «Про затвердження кошторису витрат обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на 2024 рік» із змінами, передбачено виконання заходів з природоохоронної діяльності на загальну суму 9020,00 тис. грн.

Протягом 2024 року Департаментом екології та природних ресурсів обласної військової адміністрації (далі – Департамент), як розпорядником коштів фонду охорони навколишнього природного середовища, виконано природоохоронних заходів на загальну суму 9019,46 тис. грн, що становить 99,99 % від запланованих:

Нове будівництво очисних споруд каналізації у смт Романів Житомирського району Житомирської області. Коригування – 9019,46 тис. грн.

Загалом природоохоронні заходи Департамент екології та природних ресурсів Житомирської облдержадміністрації проводяться згідно календарного плану в межах кошторису витрат обласного фонду.

9. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

Екологічні проблеми спричиняють небезпеку існування людини на усіх рівнях починаючи від локального і закінчуючи глобальним. Такі проблеми для України постають достатньо гостро, серед яких має місце сильна концентрація небезпечних виробництв, неефективне використання природних ресурсів, недостатня забезпеченість виробничих та контролюючих структур кваліфікованими фахівцями у вказаній галузі. Екологічна безпека розглядається як такий стан навколишнього природного середовища, при якому відбувається попередження погіршення екологічної обстановки та усунення небезпеки для життя і здоров'я людей.

Екологічну безпеку можна поділити на декілька видів:

- залежно від територіальних показників;
- залежно від способів забезпечення;
- залежно від об'єкта захисту.

Складовими екологічної безпеки є: екологічний аудит, моніторинг, прогноз розвитку екологічної ситуації, екологічний менеджмент тощо.

9.2 Перелік екологічно небезпечних об'єктів

Таблиця 9.2.1.

№ з/п	Підприємства (найбільші забруднювачі)	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)	Примітка
1	2	3	4	5
Атмосферне повітря				
1	КП "Жиомиртеплокомуненерго" Житомирської міської ради	Постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря	Державна власність (власність територіальних громад)	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря
2	ТОВ "ЦЕРСАНІТ ІНВЕСТ"	Виробництво керамічних санітарно-технічних виробів	Приватна Товариство з обмеженою відповідальністю	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря
3	ТОВ "ОБІО"	Виробництво неметалевих мінеральних виробів, н.в.і.у.	Приватна Товариство з обмеженою відповідальністю	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря
4	ПрАТ «КОРОСТЕНСЬКИЙ ЗАВОД МДФ»	Вир-цтво фанери, дерев'яних плит і панелей, шпону	Приватна Акціонерне товариство	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря
5	ТОВ «МОНСАНТО НАСІННЯ»	Оброблення насіння для відтворення	Приватна Товариство з обмеженою відповідальністю	Викиди забруднюючих речовин в

				атмосферне повітря
6	ТОВ «Оператор ГТС України» Подільське (Бердичівське) ЛВУМГ	Трубопровідний транспорт	Державна Товариство з обмеженою відповідальністю	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря
Земельні ресурси				
1	Філія "Іршанський гірничо-збагачувальний комбінат" Акціонерного товариства "Об'єднана гірничо-хімічна компанія"	07.29 Добування руд інших кольорових металів	Державна	Під час видобування корисних копалин порушується значна площа земель
2	Товариство з обмеженою відповідальністю «Межиріченський гірничо-збагачувальний комбінат»	07.29 Добування руд інших кольорових металів	Приватна	Під час видобування корисних копалин порушується значна площа земель
3	Товариство з обмеженою відповідальністю «Валки-Ільменіт»	07.29 Добування руд інших кольорових металів	Приватна	Під час видобування корисних копалин порушується значна площа земель
Водні ресурси				
1	ТОВ «Комплекс екологічних споруд»	Каналізація, відведення й очищення стічних вод	приватна	Скид зворотних вод з перевищення встановленого нормативу ГДС
2	МКП «Водоканал» Коростишівської міської ради	Забір, очищення, транспортування та постачання води	комунальна	Скид зворотних вод з перевищення встановленого нормативу ГДС
3	КП «Озерне» Новогуївинської селищної ради	Забір, очищення, транспортування та постачання води	комунальна	Скид зворотних вод з перевищення встановленого нормативу ГДС
4	КП «Іршанське комунальне підприємство» Іршанської селищної ради	Забір, очищення, транспортування та постачання води	комунальна	Скид зворотних вод з перевищення встановленого нормативу ГДС
5	Макарівська квартирно-експлуатаційна частина району	Забір, очищення, транспортування та постачання води	державна	Скид зворотних вод з перевищення встановленого нормативу ГДС

6	КП «ЖИТОМИРВОДОКАНАЛ» ЖИТОМИРСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ	Забір, очищення, транспортування та постачання води	комунальна	Без очистки
7	Вакулечуківське селищне комунальне підприємство Чуднівської міської ради	Забір, очищення, транспортування та постачання води	комунальна	Скид зворотних вод з перевищення встановленого нормативу ГДС
8	МКП «Бердичівкомунсервіс» Бердичівської міської ради	Відведення ливневих вод	комунальна	Без очистки
9	Хорошівське житлово- комунальне підприємство Хорошівської селищної ради	Забір, очищення, транспортування та постачання води	комунальна	Скид зворотних вод з перевищення встановленого нормативу ГДС
10	КП «Водоканал» Гладковецької сільської ради	Забір, очищення, транспортування та постачання води	комунальна	Скид зворотних вод з перевищення встановленого нормативу ГДС
11	Любарське комунальне підприємство «Добробут» Любарської селищної ради	Забір, очищення, транспортування та постачання води	комунальна	Скид зворотних вод з перевищення встановленого нормативу ГДС
Відходи				
1	КП «АВТОТРАНСПОРТНЕ ПІДПРИЄМСТВО 0628» Житомирської міської ради	Збирання безпечних відходів	Державна власність (власність територіальних громад)	Збирання побутових відходів
2	КП «НОВОГРАД- ВОЛИНСЬКЖИТЛОСЕРВІС	Управління нерухомим майном за винагороду або на основі контракту (в т.ч. збирання безпечних відходів)	Державна власність (власність територіальних громад)	Збирання побутових відходів
3	КОМУНАЛЬНЕ ВИРОБНИЧО- ГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО	Оброблення та видалення безпечних відходів	Державна власність (власність територіальних громад)	Збирання побутових відходів
4	КП КОРОСТИШІВСЬКИЙ КОМУНАЛЬНИК	Збирання безпечних відходів	Державна власність (власність територіальних громад)	Збирання побутових відходів

5	ТОВ «ПОЛІСНЯ ЕКОСФЕРА»	Збирання безпечних відходів	Не державна власність, Товариство з обмеженою відповідальністю	Збирання побутових відходів
6	ТОВ «ЕКО ЗАХИСТ- Україна»	Збирання небезпечних відходів	Не державна власність, Товариство з обмеженою відповідальністю	Збирання небезпечних відходів

9.3. Радіаційна безпека

9.3.1. Стан радіаційного забруднення території

На 1 червня 2015 року в Житомирській області до зон радіоактивного забруднення постановою Кабінету Міністрів Української РСР від 23 липня 1991 р. № 106 (з поточними змінами та доповненнями) «Про організацію виконання постанов Верховної Ради Української РСР про порядок введення в дію законів Української РСР «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» та «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи», з урахуванням Закону України № 76-УТТТ від 28.12.2014 р., включено 371 населених пункти в 8 адміністративних районах області.

Кількість населених пунктів, віднесених до зон радіоактивного забруднення, згідно адміністративно-територіального устрою, визначеним Постановою Верховної Ради України № 807-ІХ від 17 липня 2020 року.

Таблиця 9.3.1.1

Район	Всього населених пунктів віднесених до зон радіоактивного забруднення	Зона відчуження	Зона безумовного (обов'язкового) відселення	Зона гарантованого добровільного відселення
Звягельський	52	-	-	52
Барашівська с. р.				20
Городницька сел. р.				7
Ємільчинська сел. р.				19
Чижівська сел. р.				6
Коростенський	319	7	63	249
Гладковицька с. р.			7	9
Горщиківська с. р.				3
Коростенська м. р.			1	19
Лугинська сел. р.			4	35
Малинська м. р.			1	
Народицька с. р.			36	36
Овруцька м. р.			3	66
Олевська м. р.			2	45
Словечанська с. р.				32
Ушомирська с. р.				4
Населені пункти віднесені до зони безумовного (обов'язкового) відселення з урахуванням додаткового опромінення				
Гладковицька с. р.			1	
Овруцька м. р.			5	
Словечанська с. р.			3	
Всього	371	7	63	301

9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами

Загальна кількість об'єктів, які знаходяться на обліку та контролі Державного спеціалізованого підприємства «Київський державний міжобласний спеціальний комбінат», на території області - 29, з них:

- пунктів зберігання відходів дезактивації (ПЗВД) - 28;
- пунктів складування відходів дезактивації (ПСВД) – 1.

Фахівцями ДСП «Київський ДМСК» у весінній період 2019 року проведено обстеження 7 пунктів зберігання відходів дезактивації на території Лугинської селищної ради, 2 ПЗВД на території Олевської міської ради, 1 ПЗВД на території Коростенської міської ради Коростенського району.

За результатами обстеження встановлено, що технічний стан об'єктів незадовільний: відсутня огорожа, ворота, водовідвідні канали, радіаційний стан об'єктів задовільний.

Останні регламентні роботи на об'єктах в Народицькому районі були виконані у весінній період 2015 року, в Овруцькому районі - в осінній період 2017 року. Під час обстеження об'єктів у цих районах встановлено, що технічний стан на 6 ПЗДВ задовільний, 13 ПЗДВ – незадовільний, що пов'язано з відсутністю огорожі та в'їзних воріт.

Усі 28 ділянок ПЗДВ та 1 ділянка ПСВД мають радіоактивне забруднення, однак існуюча ситуація вважається задовільною, у зв'язку з тим, що параметри радіаційного забруднення поверхні об'єктів не перевищують раніше узгоджені Житомирською обласною СЕС «Рівні радіоактивного забруднення поверхні об'єктів, які знаходяться на обліку та контролі ЦСЕ КДМСК Укр ДО «Радон».

Пункти захоронення (складування) відходів дезактивації розташовані:

Народицька селищна рада

1. ПЗВД «Мотійки» - 1 км на північ від с. Мотійки (зона гарантованого добровільного відселення).
2. ПЗДВ «Великі Кліщі» - 1 км на захід від с. Великі Кліщі (зона безумовного (обов'язкового) відселення).
3. ПЗВД «Звіздаль-1» - 0,5 км на південь від с. Звіздаль (зона безумовного (обов'язкового) відселення).
4. ПЗВД «Звіздаль-2» - 0,5 км на південь від с. Звіздаль (зона безумовного (обов'язкового) відселення).
5. ПЗВД «Калинівка-1» - 1 км на захід від с. Калинівка (зона безумовного (обов'язкового) відселення).
6. ПЗВД «Калинівка-2» - 1 км на захід від с. Калинівка (зона безумовного (обов'язкового) відселення).
7. ПЗВД «Малилі Кліщі» - 1 км на північ від с. Малі Кліщі (зона безумовного (обов'язкового) відселення).
8. ПЗВД «Любарка» - 3 км. На захід від с. Любарка (зона безумовного (обов'язкового) відселення).
9. ПЗВД «Перемога» - 1 км на схід від с. Перемога (зона безумовного (обов'язкового) відселення).

10. ПЗВД «Рохсохівське» - 1 км на південь від с. Розсохівське (зона безумовного (обов'язкового) відселення).
11. ПЗВД «Залісся» - 2 км на північ від с. Залісся (зона гарантованого добровільного відселення).

Овруцька міська рада

12. ПЗВД «Рудня» - 2 км на північний захід від с. Рудня (зона гарантованого добровільного відселення).
13. ПЗВД «Деркачі» - 0,4 км (зона відчуження).

Гладковицька сільська рада

14. ПЗВД «Олександрі-1» - 1 км на захід від с. Олександрі (зона безумовного (обов'язкового) відселення).
15. ПЗВД «Олександрі – 2» - 1 км на захід від с. Олександрі (зона безумовного (обов'язкового) відселення).
16. ПЗВД «Олександрі – 3» - 1 км на захід від с. Олександрі (зона безумовного (обов'язкового) відселення).
17. ПЗВД «Олександрі-4» - 1 км. На захід від с. Олександрі» (зона безумовного (обов'язкового) відселення).
18. ПЗВД «Журба» - 1 км на захід від с. Журба (зона відчуження).
19. ПЗВД «Липські Романи» - 1 км на північ від с. Липські Романи (зона відчуження).

Лугинська селищна рада

20. ПЗВД «Бобричі» - 1 км на північ від с. Бобричі (зона гарантованого добровільного відселення).
21. ПЗВД «Малахівка» - 1 км на північ від с. Малахівка (зона безумовного (обов'язкового) відселення).
22. ПЗВД «Жеревці» - 3,3 км на північний захід від с. Жеревці (зона гарантованого добровільного відселення).
23. ПЗВД «Рудня Повчанська» - 1,5 км на північ від с. Рудня Повчанська (зона безумовного (обов'язкового) відселення).
24. ПЗВД «Степанівка» - 1 км на північ від с. Степанівка (зона гарантованого добровільного відселення).
25. ПЗВД «Червона Волока» - 1 км на північ від с. Червона Волока (зона гарантованого добровільного відселення).
26. ПЗВД «Мощаниця» - 0,7 км на північний захід від с. Мощаниця (зона безумовного (обов'язкового) відселення).

Олевська міська рада

27. ПЗВД «Дружба» - 1,5 км на північний схід від с. Дружба (зона гарантованого добровільного відселення).
28. ПЗВД «Діброва» - 0,8 км на схід від с. Діброва (зона безумовного (обов'язкового) відселення).

Коростенська міська рада

29. ПЗВД (пункт складування відходів дезактивації) – 7 км на північний захід від м. Коростеня (зона гарантованого добровільного відселення).

Характеристика об'єктів

Таблиця 9.3.2.1

№ з/п	Коростенський район	Кількість ПЗВД/ПСВД	За класифікацією відходів дезактивації		за розташуванням		
			Низько-активні радіо-активні	Радіо-активно забруднені	зона гарантованого добровільного відселення	зона безумовного (обов'язкового) відселення	зона відчуження
1.	Народицька селищна рада	ПЗВД 11	9	2	2	9	-
2.	Овруцька міська рада	ПЗВД 4	5	2	1	4	3
3.	Гладковицька сільська рада	ПЗВД 4	3	1			
4.	Лугинська селищна рада	ПЗВД 7	5	2	4	3	-
5.	Олевська міська рада	ПЗВД 2	1	1	1	1	-
6.	Коростенська міська рада	ПСВД 1	даних немає	даних немає	1	-	-
	Всього:	29	20	8	9	17	3

9.3.3. Стан радіаційної безпеки у зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення

У відповідності до ст. 1 і ст. 2 Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» до територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, в межах України належать території, на яких виникло стійке забруднення навколишнього середовища радіоактивними речовинами понад доаварійний рівень, що з урахуванням природно- кліматичної та комплексної екологічної характеристики конкретних територій може привести до опромінення населення понад $1,0 \text{ м}^3$ в (0,1 бер) за рік, і яке потребує вжиття заходів щодо радіаційного захисту населення та інших спеціальних втручань, спрямованих на необхідність обмеження додаткового опромінення населення, зумовленого Чорнобильською катастрофою, та забезпечення його нормальної господарської діяльності.

Залежно від ландшафтних та геохімічних особливостей ґрунтів, величини перевищення природного доаварійного рівня накопичення радіонуклідів у навколишньому середовищі, пов'язаних з ними ступенів можливого негативного впливу на здоров'я населення, вимог щодо здійснення радіаційного захисту населення та інших спеціальних заходів, з урахуванням загальних виробничих та

соціально-побутових відносин територія, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, поділяється на зони.

1. Зона відчуження - це територія, з якої проведено евакуацію населення в 1986 році. За інформацією Державного агентства України з управління зоною відчуження від 18.06.2025 № 03-1918/12-25 Народицькою районною радою народних депутатів у 1993 році надані Державному агентству України з управління зоною відчуження в постійне користування земельні ділянки колишніх населених пунктів сіл Довгий Ліс, Мотилі, Нове Шарне, Омельники загальною площею 162,8 га, Овруцькою районною радою народних депутатів у 1993 році надані в постійне користування Державному агентству України з управління зоною відчуження земельні ділянки колишніх населених пунктів сіл Деркачі, Журба, Липські Романи загальною площею 233,3 га.

Загальна площа земельних ділянок, які надані в постійне користування Державному агентству України з управління зоною відчуження в межах Житомирської області становить 396,1 га.

2. Зона безумовного (обов'язкового) відселення.

Коростеньський район

Коростенська міська рада

1. с. Обиходи

Лугинська селищна рада

1. с. Малахівка 2. с. Мощаниця 3. с. Рудня-Жаревці 4. с. Рудня-Повчанська

Малинська міська рада

1. с. Рудня-Калинівка

Народицька селищна рада

1. с. Базар 2. с. Булів 3. с. Васьківці 4. с. Великі Кліщі 5. с. Великі Міньки 6. с. Ганнівка 7. с. Голубієвичі 8. с. Журавлінка 9. с. Заводне 10. с. Звіздаль 11. с. Калинівка 12. с. Карпилівка 13. с. Колосівка 14. с. Листвинівка 15. с. Лозниця 16. с. Любарка 17. с. Малинка 18. с. Малі Кліщі 19. с. Малі Міньки 20. с. Межиліска 21. смт. Народичі 22. с. Ноздрище 23. с. Осика 24. с. Перемога 25. с. Поліське 26. с. Роги 27. с. Розсохівське 28. с. Рудня-Базарська 29. с. Рудня-Осошня 30. с. Северівка 31. с. Селець 32. с. Слобода 33. с. Старе Шарне 34. с. Хрипля 35. с. Христинівка 36. с. Шишелівка

Гладковицька сільська рада

1. с. Колесники 2. с. Маленівка 3. с. Олександрі 4. с. Переїзд 5. с. Сидори 6. с. Соснівка 7. с. Степки

Овруцька міська рада

1. с. Борутино 2. с. Виступовичі 3. с. Солотине

Олевська міська рада

1. смт. Діброва 2. с. Рудня-Радовельська

2. Зона безумовного (обов'язкового) відселення згідно з розрахунками доз додаткового опромінення.

Житомирська область Коростеньський район:

Гладковицька сільська рада

1. Стовпичне

Овруцька міська рада

1. с. Думинське 2. Людвинівка 3. с. Млини 4. с. Піхоцьке 5. с. Рудня (колишня Руднянська с/р).

Словечанська сільська рада

1. с. Возлякове 2. с. Делета 3. с. Червоносілка

3. Зона гарантованого добровільного відселення

Житомирська область

Звягельський район

Городницька селищна рада

1. Брониця 2. смт Броницька Гута 3. с. Дубники 4. с. Кленова * 5. с. Липине 6. с. Перелісянка * 7. с. Прихід

Ємільчинська селищна рада

1. с. Адамове 2. с. Бобриця 3. с. Велика Глумча 4. с. Горбове 5. с. Заровенка 6. с. Здоровець 7. с. Зосимівка 8. с. Кочичине 9. с. Красногірка 10. с. Льонівка 11. с. Лука 12. с. Малоглумчанка 13. с. Медведеве 14. с. Нитине 15. с. Омелуша 16. с. Паранине 17. с. Підлуби 18. с. Руденька 19. с. Рудня-Іванівська

Барашівська сільська рада

1. с. Антонівка 2. с. Бастова Рудня 3. с. Вікторівка 4. с. Вільхівка 5. с. Ганнопіль 6. с. Дуга 7. с. Зелениця 8. с. Зорянка 9. с. Йосипівка 10. с. Кам'янка 11. с. Киселівка 12. с. Майдан 13. с. Неділище 14. с. Новоолександрівка 15. с. Рясне 16. с. Синявка 17. с. Сорочець 18. с. Усолуси 19. с. Хотиж 20. с. Шевченкове

Чижівська селищна рада

1. с. Варварівка 2. с. Вересівка 3. с. Катеринівка 4. с. Мойсіївка 5. с. Михіївка 6. с. Радичі

Коростенський район

Горщиківська сільська рада

1. с. Жупанівка 2. с. Піски 3. с. Вигів.

Коростенська міська рада

1. с. Барди 2. с. Берестовець 3. с. Бехи 4. с. Вороневе 5. с. Грозине 6. с. Давидки 7. с. Житомирське 8. с. Ключеве * 9. с. Кожухівка 10. м. Коростень 11. с. Купеч * 12. с. Немирівка 13. с. Обиходівка 14. с. Сингаї 15. с-ще Сокорики 16. с. Чигирі 17. с. Шатрище 18. с. Сарновичі 19. с. Горбачі

Ушомирська сільська рада

1. с. Велень 2. с. Жабче 3. с. Купище 4. с. Красногірка

Лугинська селищна рада

1. с. Бобричі 2. с. Бовсуни 3. с. Буда * 4. с. Великий Дивлин 5. с. Вербівка 6. с. Волошино 7. с-ще гранітного кар'єру 8. с. Діброва 9. с. Жеревці 10. смт Жовтневе 11. с. Запілля 12. с. Зарічка 13. с. Іванівка 14. с. Кам'яна Гірка 15. с. Красносілка 16. с. Кремне 17. с. Крупчатка 18. с. Леонівка 19. с. Липники 20. смт Лугини 21. с. Лугинки 22. с. Малий Дивлин 23. с. Нова Рудня 24. с. Осни 25. с. Остапи 26. с. Повч 27. с. Путиловичі 28. с. Радогоща 29. с. Старі Новаки

30. с. Солов'ї 31. с. Степанівка 32. с. Теснівка 33. с. Топільня 34. с. Чапаєвка
35. с. Червона Волока

Народицька селищна рада

1. с. Бабиничі 2. с. Батьківщина 3. с. Бродник 4. с. Вільхова 5. с. В'язнівка
6. с. Гута-Ксаверівська 7. с. Гуто-Мар'ятин 8. с. Грезля 9. с. Давидки 10. с. Жерев
11. с. Закусили 12. с. Залісся 13. с. Ключки 14. с. Ласки 15. с. Латаші
16. с. Липлянщина * 17. с. Мар'янівка * 18. с. Мотійки 19. с. Нова Радча
20. с. Новий Дорогинь 21. с. Норинці 22. с. Одруби 23. с. Оржів * 24. с. Радча
25. с. Ровба 26. с. Рудня-Кам'янка 27. с. Савченки 28. с. Славенщина
29. с. Слобода-В'язківка 30. с. Снитище 31. с. Стара Радча 32. с. Старий Дорогинь
33. с. Сухарівка 34. с. Тичків 35. с. Яжберень 36. с. Старий Кужіль

Гладковицька сільська рада

1. с. Гладковичі 2. с. Гладковицька Кам'янка 3. с. Гусарівка 4. с. Деревці (зняте з
обліку населених пунктів 15 квітня 1995 року) 5. с. Збраньківці 6. с. Кам'янівка
7. с. Личмани 8. с-ще Магдин 9. смт Першотравневе

Овруцька міська рада

1. с. Базарівка 2. с. Бережесть 3. с. Білокам'янка 4. с. Бірківське 5. с. Богданівка
6. с. Бондарі ** 7. с. Бондарівка 8. с. Будолубівка (зняте з обліку населених
пунктів у 1995 році) 9. с. Велика Чернігівка 10. с. Велика Фосня ** 11. с. Великі
Мошки * 12. с. Верхня Рудня 13. с. Веселівка * 14. с. Грязеве (зняте з обліку
населених пунктів у 1995 році) 15. с. Гуничі 16. с. Дівошин 17. с. Жолудівка
(зняте з обліку населених пунктів 15 квітня 1995 року) 18. с. Заболоть *
19. с. Заськи 20. с. Ігнатпіль ** 21. с. Камінь 22. с. Кораки 23. с. Красносілка
24. с. Левковичі 25. с. Левковицький Млинок 26. с. Мала Фосня 27. с. Мала
Чернігівка 28. с. Мамеч 29. с. Мочульня 30. с. Мощаниця 31. с. Нагоряни
32. с. Невгоди 33. с. Нивки 34. с. Нижня Рудня 35. с. Норинськ 36. м. Овруч
37. с. Оленичі 38. с. Острови 39. с. Павлюківка ** 40. с. Папірня 41. с. Піщаниця
42. с. Підвелідники * 43. с. Підчашся (зняте з обліку населених
пунктів 14 листопада 1991 року) 44. с. Поліське 45. с. Полохачів 46. с. Привар
47. с. Прилуки ** 48. с. Раківщина 49. с. Рудня (Ігнатпільська с/р) **
50. с. Семени ** 51. с. Ситівка (зняте з обліку населених пунктів у 1995 році)
52. с. Слобода 53. с. Смоляне 54. с. Середня Рудня 55. с. Сирківщина 56. с. Чабан
57. с. Черепин 58. с. Ясенець 59. с. Довгиничі 60. с-ще Дубовий Гай
61. с. Збраньки 62. с. Кирдани 63. с. Корчівка 64. с. Черепинки 65. с. Слобода-
Шоломківська 66. с. Шоломки

Словечанська сільська рада

1. с. Антоновичі 2. с. Бігунь ** 3. с. Верпа 4. с. Возничі 5. с. Гаєвичі 6. с. Городець
** 7. с. Дуби 8. с. Задорожок ** 9. с. Кованка ** 10. с. Козулі ** 11. с. Кошечки
12. с. Красилівка 13. с. Листвин 14. с. Лучанки 15. с. Мацьки 16. с. Можари 17.
с. Нова Рудня 18. с. Переброди 19. с. Побичі ** 20. с. Рокитне ** 21. с. Селезівка
** 22. с. Словечне ** 23. с. Сирниця ** 24. с. Тхорин 25. с. Усове **

26. с. Червонка ** 27. с. Черевки 28. с. Нові Велідники 29. с. Прибитки
30. с. Сорокопень 31. с. Іллімка 32. с. Старі Велідники.

Олевська міська рада

1. с. Андріївка 2. с. Білокоровичі 3. с. Будки 4. смт Бучмани 5. с-ще Вербове
6. с. Держанівка 7. с. Джерело 8. смт Дружба * 9. с. Жовтневе 10. с. Жубровичі
11. с. Журжевичі 12. с. Замисловичі 13. с. Зольня 14. с. Зубковичі 15. с. Кам'янка
16. с. Ковалівка 17. с. Комсомольське 18. с. Копище 19. с. Лісове 20. с. Лопатичі
21. с. Майдан 22. с. Майдан-Копищенський 23. с. Михайлівка 24. с. Млинок
25. смт Новоозерянка * 26. смт Нові Білокоровичі 27. с. Озеряни * 28. с. Перга
29. с. Пояски 30. с. Радовель 31. с. Рудня 32. с. Рудня-Замисловицька 33. с. Рудня-
Озерянська * 34. с. Рудня-Перганська 35. с. Рудня-Хочинська 36. с. Сарнівка *
37. с. Сердюки 38. с. Стовпинка 39. с. Сущани 40. с. Тепениця 41. с. Устинівка
42. с. Хочине 43. с. Шебедиха * 44. с. Юрове 45. с-ще Лугове.

Примітки: населені пункти із позначкою (*) включено до переліку на підставі соціально-
економічних та адміністративних зв'язків, а із позначкою (**) потребують додаткового
обстеження.

9.4. Екологічна безпека на територіях, які зазнали впливу внаслідок збройної агресії проти України

Екологічна безпека в умовах воєнного стану носить глобальну проблему для всього світу. Адже загрози використання хімічної, біологічної, ядерної зброї несуть загрозу для всього живого на землі.

Військовий конфлікт є однією з найбільш серйозних причин погіршення стану і деградації навколишнього природного середовища. Тому, надзвичайно важливо мінімізувати рівень антропогенного впливу на довкілля, технічно переоснащувати підприємства, впроваджувати новітні технології, заходи для покращення стану ґрунтів та інше.

Інформація по військовій агресії російської федерації на території Житомирської області (2022-2025 рр.).

Загальна кількість випадків по Житомирській області – 51.

Загальна сума збитків за забруднення атмосферного повітря – 15 256 204,082 тис. грн.

Загальна сума збитків за забруднення ґрунтів та засмічення земель - 7 151 180,116 тис. грн.

Втрати лісового фонду (ДП "Шепетівський лісгосп") - 3007,705 тис. грн.

Загальна інформація про шкоду завдану довкіллю внаслідок збройної агресії російської федерації на території Житомирської області (2022-2025 рр.)

Таблиця 9.4.1.

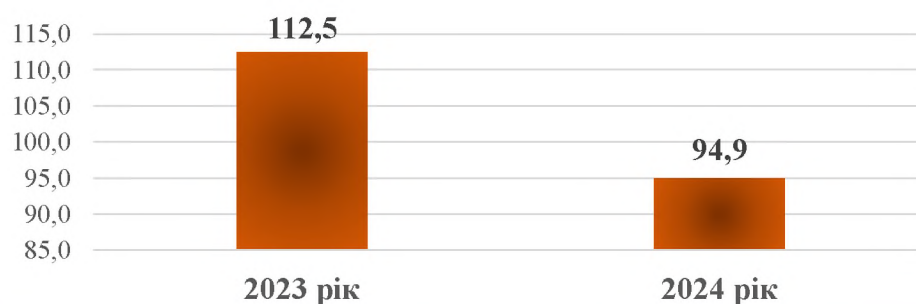
№	Земельні ресурси			Атмосферне повітря					
	Забруднення ґрунтів, тис.грн	Площа забруднених ґрунтів, м ²	Кількість розрахунків, що підтверджують збитки, шт	Забруднення атмосферного повітря внаслідок горіння нафти, нафтопродуктів та газу, тис. грн	Кількість згорілих нафти, нафтопродуктів та газу, т	Кількість розрахунків, що підтверджують збитки, шт	Забруднення атмосферного повітря внаслідок лісові пожежі та інші насадження, тис. грн	Площа згорілих лісів та інших насаджень, га	Кількість розрахунків, що підтверджують збитки, шт
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	2039894,536	132263	38	670217,08	13119,85	12	14571700,858	2122,45	17

10. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

10.1. Структура та обсяги промислового виробництва

Обсяг реалізованої промислової продукції у 2024 році склав 75,8 млрд грн що на 9,0% більше, ніж у 2023 році (69,5 млн грн). Індекс промислової продукції у 2024 році становив 94,9%.

Індекси промислової продукції
у 2023–2024 роках, %

Динаміка промислового виробництва за основними видами діяльності характеризується такими даними:

(відсотків)

	Індекси промислової продукції	
	2023 рік	2024 рік
Промисловість	112,5	94,9
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	75,8	119,3
Переробна промисловість	118,8	91,9
з неї		
виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	120,4	98,8
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	108,0	95,4
виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	125,6	78,7
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	112,2	91,4
виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	к	к
виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	139,4	101,1
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування	137,1	107,5
машинобудування	107,0	78,2
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря		104,0

У добувній промисловості і розробленні кар'єрів випуск продукції у 2024 році порівняно з 2023 роком збільшився на 19,3%.

У переробній промисловості проти 2023 року виробництво промислової продукції зменшилося на 8,1%, зокрема у машинобудуванні і виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічній діяльності – на 21,8% та 21,3% відповідно, виробництві хімічних речовин і хімічної продукції – на 8,6%, текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів – на 4,6%, виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – на 1,2%.

Водночас **у металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування** обсяги промислової продукції зросли на 7,5%, виробництві гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої продукції – на 1,1%.

На підприємствах **з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря** обсяги промислової продукції зросли на 4,0%.

10.2. Вплив на довкілля

10.2.1. Гірничодобувна промисловість

Вплив на довкілля об'єктів гірничодобувної промисловості визначається при розробленні матеріалів з оцінки впливу на довкілля, проведені відповідної процедури та отриманні висновку, який встановлює допустимі рівні впливу планованої діяльності на довкілля.

Гірничодобувна діяльність пов'язана із зміною ландшафту та геологічного середовища певної території, а також із змінами гідрологічного режиму підземних і поверхневих вод в зоні впливу кар'єрних або шахтних розробок корисних копалин, а також навколо об'єктів інженерної інфраструктури гірничодобувних підприємств. Вплив на довкілля гірничодобувних та гірничопереробних об'єктів і підприємств є комплексним на усі структурні компоненти біосфери і потребує чіткого дотримання природоохоронних вимог в процесі підготовки до освоєння конкретної земельної ділянки для потреб, пов'язаних з користуванням надрами, проведені розкривних робіт, розробці родовища корисних копалин та проведені робіт з рекультивациі порушених земель та їх рекультивациі і ренатуралізації.

Ступінь переробки мінеральної сировини також є чинником, який визначає рівень впливу на довкілля та обсяги споживання додаткових природних ресурсів, насамперед водних та енергетичних, необхідних для збагачення сировини та виробництва напівфабрикатів або готової продукції.

Глибока переробка мінеральної сировини відбувається на підприємствах хімічної та металургійної промисловості.

Металургійна промисловість забруднює атмосферу і водойми викидами і скидами забруднюючих речовин. У повітря потрапляють окисли азоту, вуглецю, сірчаного ангідриду, пилу та інші шкідливі речовини. Вода, що використовується для промислового виробництва, технологічних потреб, охолодження, забруднюється завислими речовинами, важкими металами, розчинниками, гідроокислами кальцію, нафтопродуктами, сульфатами,

фосфатами, хлоридами, вуглеводами, фенолами, аміаком, ціанідами, родамінами, поверхнево-активними речовинами тощо. На підприємствах, як правило, є накопичувачі, в яких концентруються значні об'єми відходів виробництва і забруднених стічних вод. Окремого поводження потребують осади відстійників та шламонакопичувачів, які мають підвищену концентрацію забруднюючих речовин.

За певних умов та при дотриманні правил складування, зберігання відходи від видобутку та переробки мінеральної сировини можуть утворювати техногенні родовища корисних копалин.

Придатність техногенних родовищ для промислової розробки залежить від концентрації корисних компонентів (мінеральних речовин) та існуючих і перспективних технологій їх збагачення та переробки, що визначається відповідними профільними науковими установами та проектними організаціями.

На даний час в області відсутні підприємства хімічної промисловості, які працюють в комплексі з місцевими гірничо-добувними підприємствами на основі місцевої мінеральної сировини та продуктів її збагачення або переробки.

Планування, проектування та будівництво підприємств кольорової металургії і хімічної промисловості є перспективним напрямком використання мінерально-сировинної бази Житомирщини та розвитку гірничо-добувної і переробної промисловості, проте інтенсивне використання природно-ресурсного потенціалу потребує застосування наукоємних технологій, високого ступеню автоматизації та роботизації технологічного обладнання, новітніх стандартів, систем якості продукції та управління природоохоронною діяльністю таких підприємств за усіма напрямками впливу на довкілля.

Висока енергоємність та водоемність технологічних процесів на підприємствах кольорової металургії та хімічної промисловості накладає значні обмеження на вибір їх місця розташування, та потребує узгоджень з власниками суміжних земельних ділянок, у тому числі по відношенню до селітебних територій, об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення, земель лісогосподарського призначення, земель водного фонду, земель рекреаційного призначення тощо.

У зв'язку з російською воєнною агресією проти України, на даний час будівництво нових підприємств кольорової металургії та хімічної промисловості пов'язане з підвищеними воєнними і додатковими техногенними ризиками. При високому ступені локалізації обладнання з глибокої обробки/переробки мінеральної сировини, із застосуванням хімічних розчинників та допоміжних речовин, які мають небезпечні властивості, створюються додаткові загрози забруднення навколишнього природного середовища та утворення значних обсягів виробничих відходів внаслідок бойових дій.

10.2.2. Металургійна промисловість

У 2024 році на Житомирщині немає активної металургійної промисловості як такої, окрім видобутку окремих корисних копалин, які можуть використовуватися в металургійних процесах, таких як титанові руди та

каоліни. Основними галузями економіки області є переробна, харчова промисловість та сільське господарство, а не металургія.

Сільське господарство

Діяльність агропромислового комплексу області, складовими якого є сільське господарство та харчова промисловість, направлена на забезпечення продовольчої безпеки регіону та держави в цілому.

Обсяг сільськогосподарської продукції в усіх категоріях господарств у постійних цінах 2021 року, відповідно до статистичних даних, у 2024 році склав 50418,7 млн грн, що більше показника 2023 року на 2707,0 млн гривень.

Індекс сільськогосподарського виробництва у 2024 році у порівнянні до 2023 року склав 105,7%.

Рослинництво

У 2024 році вироблено продукції галузі рослинництва у постійних цінах 2021 року на суму 42177,1 млн грн, що більше показника 2023 року на 2531,8 млн грн.

Індекс обсягу виробництва продукції рослинництва порівняно з 2023 роком становив 106,4%.

За статистичними даними у 2024 році всіма категоріями господарств вирощено:

2564,8 тис. тонн зерна, що на 147,1 тис. тонн, або 6,1% більше проти 2023 року. Урожайність зернових культур по всіх категоріях господарств у 2024 році становила 57,1 ц/га, що на 2,2 ц/га більше у порівнянні з 2023 роком;

933,4 тис. тонн буряка цукрового фабричного, що на 619,9 тис. тонн, або майже у 3 рази менше показника 2023 року. Середня урожайність складає 466,8 ц/га;

298,2 тис. тонн соняшнику, що на 62,4 тис. тонн або на 17,3% менше 2023 року урожайність – 23,1 ц/га;

563,9 тис. тонн сої (на 242,1 тис. тонн, або на 75,2% більше), при середній урожайності 25,3 ц/га;

108,9 тис. тонн ріпаків (на 0,5 тис. тонн, або на 0,4% більше), урожайність 26,9 ц/га;

1651,9 тис. тонн картоплі, що менше на 250,1 тис. тонн (13,1%), середня урожайність – 168,7 ц/га;

400,3 тис. тонн овочевих культур, що на 25,3 тис. тонн (6,3%) більше попереднього року, середня урожайність – 227,8 ц/га.

Тваринництво

У 2024 році вироблено валової продукції галузі тваринництва у постійних цінах 2021 року на суму 8241,6 млн грн, що більше показника 2023 року на 175,2 млн гривень.

Індекс обсягу виробництва продукції тваринництва порівняно з 2023 роком становив 102,2%.

Відповідно до статистичних даних у 2024 році всіма категоріями господарств вироблено основних видів продукції тваринництва в таких обсягах:

молока 413,4 тис. тонн, що менше проти 2023 року на 11,0 тис. тонн або на 2,6%;

яєць – 686,2 млн штук, що більше на 40,7 млн. штук або на 5,9%;
реалізовано на забій худоби і птиці у живій вазі 70,6 тис. тонн, що більше на 2,1 тис. тонн або на 3,1%.

За статистичною інформацією поголів'я худоби в усіх категоріях господарств області на 01.01.2025 становило:

великої рогатої худоби – 99,0 тис. голів;

у т. ч. корів 64,7 тис. голів;

свиней – 156,1 тис. голів;

овець і кіз – 16,5 тис. голів;

птиці – 7090,3 тис. голів.

У порівнянні з 01.01.2024 зросло поголів'я свиней на 17,5 тис. голів (12,6%), овець та кіз – 0,1 тис. голів (0,6%), птиці – 314,2 тис. голів (4,6%).

Зменшено поголів'я великої рогатої худоби на 7,0 тис. голів (6,7%), у т. ч. поголів'я корів на - 8,4 тис. голів (11,5%).

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

У 2024 році на Житомирщині хімічна та нафтохімічна промисловість не є основними галузями, оскільки пріоритет належить харчовій, легкій та переробній промисловості. Хоча область багата на різноманітні корисні копалини, такі як каоліни, кварцові піски, торф та титанові руди, які могли б стати сировиною для хімічної промисловості та відігравали б значну роль в економіці регіону. Проте основний акцент робиться на інших переробних галузях, таких як харчова.

10.2.4. Харчова промисловість

Незважаючи на військову агресію російської федерації, на сьогодні в області продовжують працювати практично всі підприємства харчової галузі. Виробники області спроможні забезпечити внутрішню потребу України в харчових продуктах та експорт на зовнішні ринки.

Харчову промисловість відносять до галузей, яка здійснює суттєвий негативний вплив на оточуюче середовище. До основних екологічних загроз у харчовому виробництві відносять: забруднення водного басейну стічними водами підприємств, руйнування озонового шару при використанні холодоагентів, викиди в атмосферу тощо.

Найбільш негативний вплив на довкілля Житомирщини створюють підприємствами цукрової, молоко- та м'ясопереробної галузей.

Слід зазначити, що в області відсутнє спеціалізоване підприємство з переробки побічних продуктів тваринного походження, не призначених для споживання людиною.

За оперативними даними, обсяг річних відходів тваринного походження III категорії (відходи забійних пунктів, м'ясокомбінатів, падежу худоби, ветеринарних конфіскацій тощо) у Житомирській області складають в межах 3,0-3,3 тис. тонн. На сьогодні відходи тваринного походження з області направляються для утилізації на спеціалізовані підприємства у Київську та Вінницьку області.

Поряд з тим, переробні підприємства реалізують практичні заходи для перероблення відходів забійних пунктів на місці. Зокрема, ТОВ «Брусилівські ковбаси» реалізує інвестиційний проєкт вартістю понад 130 млн грн по будівництву комплексу для виробництва електроенергії з біогазу, отриманого з органічної частини відходів виробництва та суміші біомаси рослинного походження. Для отримання електроенергії підприємство придбало газотурбінну когенераційну установку. Реалізація даного проєкту дозволить частково забезпечити електроенергією виробничі потужності та місце населення.

Також з метою зменшення негативного впливу на довкілля, найпотужніше молокопереробне підприємство області АТ «Житомирський маслозавод» буде на майданчику за адресою м. Житомир, вул. І.Гонти, 4, локальні очисні споруди виробничих стоків продуктивністю 1500 м³/добу, які включатимуть механічну та біологічну очистку.

Незважаючи на складнощі останніх років, значна частина харчових підприємств області продовжує зміцнення матеріально-технічної бази, оновлення та розширення асортименту власної продукції.

10.3. Державна політика та заходи з екологізації промислового виробництва.

Екологізація виробництва – це процес зменшення негативного впливу виробництва на навколишнє середовище. Цей процес передбачає впровадження екологічних технологій, таких як енергозберігаюче обладнання, замкнуті цикли виробництва, переробка відходів.

Екологізація виробництва є важливим завданням для сталого розвитку. Вона дозволяє зменшити негативний вплив виробництва на навколишнє середовище, покращити якість довкілля та підвищити конкурентоспроможність продукції.

Одним із основних способів екологізації виробництва є впровадження найкращих доступних технологій. Найкращі доступні технології – це найбільш ефективні з точки зору захисту довкілля технології, розроблені з урахуванням особливостей промислових секторів та економічної доцільності їх впровадження.

Запровадження найкращих доступних технологій дозволяє:

- Знизити викиди та відходи, що негативно впливають на навколишнє середовище.
- Покращити якість довкілля.
- Зменшити витрати на природоохоронні заходи.
- Підвищити конкурентоспроможність продукції.

Для стимулювання запровадження найкращих доступних технологій в Україні діє ряд програм і заходів державної підтримки. Зокрема, держава надає підприємствам фінансову допомогу на придбання та впровадження екологічних технологій, а також надає податкові пільги.

Екологізація виробництва є важливим завданням для України. Впровадження найкращих доступних технологій є одним із ключових напрямів забезпечення сталого розвитку України.

Ось кілька прикладів того, як екологізація виробництва може допомогти вирішити проблеми забруднення навколишнього середовища:

- Впровадження енергозберігаючого обладнання може призвести до зниження викидів парникових газів, які сприяють зміні клімату.
- Впровадження замкнутих циклів виробництва може призвести до зменшення кількості відходів, які потрапляють у навколишнє середовище.
- Переробка відходів може призвести до зменшення кількості відходів, які спалюються або захоронюються на звалищах.

Екологізація виробництва може також допомогти підвищити якість життя людей. Наприклад, зменшення забруднення повітря може призвести до поліпшення здоров'я людей, а зменшення забруднення води може призвести до поліпшення якості води для пиття та купання.

Екологізація виробництва є складним процесом, але він є необхідним для сталого розвитку України.

11. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

Житомирська область продовжує утримувати лідерські позиції у сфері агропромислового виробництва навіть у складних умовах воєнного стану. Завдяки наполегливій праці аграріїв та інноваційному підходу до розвитку галузі, регіон демонструє вагомі досягнення за багатьма напрямками.

Житомирщина впевнено тримає лідерство за обсягами виробництва у 2024 році таких культур:

- 1 місце в Україні за обсягами виробництва вівса і гречки;
- 2 місце – сої;
- 3 місце – картоплі, квасолі та льону олійного.

Крім того, область входить до ТОП-5 регіонів України за площами плодово-ягідних культур та є першою за вирощуванням лохини і суниці.

У 2024 році на Житомирщині було відроджено традиційну для Полісся галузь коноплярства — посіяно 800 га технічних конопель із перспективою розширення площ до 2 тис. га у 2025 році. Область залишається лідером України за площами хмелю, який успішно експортується до європейських країн.

Органічна продукція регіону представлена на провідних міжнародних виставках та ярмарках, підтверджуючи статус Житомирщини як лідера органічного виробництва України.

Попри скорочення поголів'я область утримує:

- 10 місце в Україні за кількістю великої рогатої худоби;
- 6 місце за поголів'ям корів;
- 6 місце за обсягами виробництва молока та 4 місце за обсягами виробництва яєць.

На території області успішно функціонують сучасні молочно-товарні ферми з автоматизованим обладнанням та роботами.

Також 2024 рік став успішним для впровадження масштабних інвестиційних проєктів:

Відкрито індустріальний парк «Ма'Рижани» для переробки технічних конопель.

Розпочато будівництво потужностей для переробки соняшника ТОВ «Агрофірма «Відродження»».

Завершено другу чергу тваринницького комплексу ПАФ «Єрчики».

Продовжено розширення насінневого заводу ТОВ «Монсанто насіння» компанії Bayer.

Галузь переробки сільськогосподарської сировини активно розвивається. Протягом року підприємства області отримали 8 грантів на загальну суму 40 млн грн для створення продуктів із високою доданою вартістю.

Крім того, розпочато будівництво біогазової установки для переробки тваринницької сировини та виробництва електроенергії вартістю 3 млн євро.

Агропромисловий комплекс Житомирщини не лише долає виклики сьогодення, але й формує амбітні плани на майбутнє, залишаючись одним із ключових драйверів економічного зростання області.

У 2024 році вироблено продукції галузі рослинництва у постійних цінах 2021 року на суму 42177,1 млн грн, що більше показника 2023 року на 2531,8 млн грн.

Індекс обсягу виробництва продукції рослинництва порівняно з 2023 роком становив 106,4%.

За статистичними даними у 2024 році всіма категоріями господарств вирощено:

2564,8 тис. тонн зерна, що на 147,1 тис. тонн, або 6,1% більше проти 2023 року. Урожайність зернових культур по всіх категоріях господарств у 2024 році становила 57,1 ц/га, що на 2,2 ц/га більше у порівнянні з 2023 роком;

933,4 тис. тонн буряка цукрового фабричного, що на 619,9 тис. тонн, або майже у 3 рази менше показника 2023 року. Середня урожайність складає 466,8 ц/га;

298,2 тис. тонн соняшнику, що на 62,4 тис. тонн або на 17,3% менше 2023 року урожайність – 23,1 ц/га:

563,9 тис. тонн сої (на 242,1 тис. тонн, або на 75,2% більше), при середній урожайності 25,3 ц/га;

108,9 тис. тонн ріпаків (на 0,5 тис. тонн, або на 0,4% більше), урожайність 26,9 ц/га;

1651,9 тис. тонн картоплі, що менше на 250,1 тис. тонн (13,1%), середня урожайність – 168,7 ц/га:

400,3 тис. тонн овочевих культур, що на 25,3 тис. тонн (6,3%) більше попереднього року, середня урожайність – 227,8 ц/га.

11.2. Вплив на навколишнє середовище

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювальні землі та під багаторічні насадження

Згідно статистичних даних обсяги внесення мінеральних добрив сільськогосподарськими підприємствами під урожай 2024 року становлять 49,6 тис. тонн в діючій речовині (96,5 % до 2023 р.), в тому числі 33,8 тис. тонн азотних, 5,7 тис. тонн фосфорних, 10,1 тис. тонн калійних. Обсяг внесених мінеральних добрив у розрахунку на 1 га посівної площі становить 85 кг

мінеральних добрив в діючій речовині, на удобрену площу внесено 99,0 кг мінеральних добрив в д.р.

Органічні добрива під посіви сільськогосподарських культур внесено 522,5 тис. т (160,9 % до 2023 р.), в тому числі:

Гній тварин сільськогосподарських – 375,2 тис. тонн;

Послід птиці – 32,3 тис. тонн;

Торф – 0,6 тис. тонн;

Інші органічні добрива – 114,4 тис. тонн.

На 1 га посівної площі внесено 0,9 тонн органічних добрив, на удобрену площу внесено 1,1 тонн.

Обсяги унесених пестицидів (у діючій речовині) становлять 833,9 тонн, у тому числі:

Фунгіциди та бактерициди – 162,1 тонн;

Гербициди – 601,6 тис. тонн;

Інсектициди та акарициди – 55,5 тонн;

Регулятори росту рослин – 12,6 тонн;

Інші засоби захисту рослин – 2,1 тонн.

Обсяги унесених пестицидів з розрахунку на 1 га уточненої посівної площі складає 1,4 кг/га, обробленої площі – 1,6 кг/га.

Площа на якій в 2024 році проведено вапнування становить 11,5 тис. га, внесено 29,2 тис. тонн вапна та інших вапнякових матеріалів.

11.2.2. Використання пестицидів

На виконання п. 3 «Про стан поводження з небезпечними відходами, у тому числі непридатними до використання та забороненими до застосування хімічними засобами захисту рослин (далі – ХЗЗР)» протоколу чергового засідання регіональної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій № 9 від 22 листопада 2024 року, та доручення голови Житомирської обласної державної військової адміністрації від 06.10.2023 за № 5484/2-23/36 «Про проведення комплексної інвентаризації місць накопичення, зберігання заборонених і непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин» Департаментом екології та природних ресурсів Житомирської облдержадміністрації проведено узагальнення інформації відповідно до зібраних актів інвентаризації та відомостей від районних державних (військових) адміністрацій та об'єднаних територіальних громад області.

Згідно з даними інвентаризації на 01.01.2025 в області налічується 404,6178 тонн непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин, які підлягають знешкодженню (таблиця 11.2.1). Умови зберігання більшості хімічних речовин є незадовільними. Із метою зменшення техногенного навантаження на навколишнє середовище та запобігання забрудненню об'єктів довкілля необхідно забезпечити екологічне безпечне збирання та зберігання залишків зазначених небезпечних речовин у повному об'ємі.

Разом з тим, на виконання Закону України «Про управління відходами» та окремого доручення заступника голови Житомирської обласної державної (військової) адміністрації від 02.02.2024 № 781/2-24/36 районним державним

(військовим) адміністраціям спільно з органами місцевого самоврядування доручено:

забезпечити затарення та безпечне зберігання невизначених та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин із залучення спеціалізованих організацій які мають відповідні ліцензії на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами;

визначити централізовані складські приміщення на територіях громад, які відповідатимуть вимогам санітарного та природоохоронного законодавства та забезпечити звезення та зберігання в такому місці всіх наявних невизначених та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин.

Відомості про непридатні пестициди та агрохімікати таном на 01.01.2025

Таблиця 11.2.2.1.

№ з / п	Назва об'єктів зберігання ХЗЗР в розрізі населених пунктів, сільськогосподарських підприємств із зазначенням форми власності	Кількість складів	Стан складських приміщень					Дані про пестициди, що зберігаються у складі, тонн							Охорона складів, де зберігаються непридатні ХЗЗР	
			добрий	задовільний	Із них паспортизованих	незадовільний	Всього тонн	Загальний обсяг за кожною категорією			Стан тари, в якій зберігаються пестициди			Охороняються (так)	Не охороняються (ні)	
								А	Б	В	добрий	задовільний	незадовільний			
								рідкі заборонені для використання	непридатні для використання	невідомі суміші						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
Житомирська область																
1	Бердичівський р-н	8	1	4	-	3	29,5438	1 шт. 2,2	1 шт. 5,073	7 шт. 22,2708	1	4	4	1	7	
2	Житомирський р-н	13	-	3	-	10	38,1	-	3 шт. 7,0	10 шт. 21,1	-	2	11	-	13	
3	Коростенський р-н	52	4	1	-	42	330,429	-	-	37 шт. 330,429	11	2	8	1	46	
4	Зв'ягельський р-н	23	2	3	-	18	11,701	1 шт. 0,216	-	18 шт. 11,485	-	-	18	-	23	
	Разом	96	7	11	-	73	404,6178	2 шт. 2,416	4 шт. 12,073	72 шт. 385,2848	12	8	41	2	89	
Бердичівський р-н																
1	Андрушівська міська рада	1	-	1	-	-	12,0	-	-	1 шт. 12,0	-	-	1	-	1	
2	Райгородоцька сільська рада	5	1	1	-	3	12,9438	-	1 шт. 5,073	5 шт. 7,8708	1	2	3	1	4	
3	Семенівська сільська рада	2	-	2	-	-	4,6	1 шт. 2,2	-	1 шт. 2,4	-	2	-	-	2	
Житомирський р-н																
1	Курненська сільська рада	2	-	1	-	1	2 10,0	-	2 -	-	-	1	1	-	2	
2	Новогуївська селищна рада	1	-	-	-	1	7,8	-	-	1 шт. 7,8	-	-	1	-	1	
3	Оліївська сільська рада	1	-	1	-	-	1,5	-	-	1 шт. 1,5	-	-	1	-	1	
4	Попільнянська селищна рада	1	-	1	-	-	7,0	-	1 шт. 7,0	-	-	1	-	-	1	
5	Пулинська селищна рада	5	-	-	-	5	11,8	-	-	5 шт. 11,8	-	-	5	-	5	
6	Хорошівська селищна рада	1	-	-	-	1	-	-	-	1 шт.	-	-	1	-	1	
7	Черняхівська селищна рада	2	-	-	-	2	-	-	-	2 шт.	-	-	2	-	2	
Коростенський р-н																
1	Білокорочицька сільська рада	1	-	-	-	1	30,0	-	-	1 шт. 30,0	-	1	-	-	1	
2	Гладковицька сільська рада	1	-	-	-	1	0,5	-	-	1 шт. 0,5	-	-	1	-	1	
3	Іршанська сільська рада	1	-	-	-	1	1,256	-	-	1 шт. 1,256	-	-	1	-	1	
4	Коростенська міська рада	6	-	-	-	6	21,211	-	-	6 шт. 21,211	-	-	6	-	6	

5	Лугинська сільська рада	6	-	-	-	6	20,895	-	-	6 шт. 20,895	1	-	5	-	6
6	Народицька селищна рада	12				12	25,27	-	-	12 шт. 25,27	-	-	12	1	11
7	Овруцька міська рада	9	-	-	-	-	17,92	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Олевська міська рада	6	4	-	-	6	178,599	-	-	-	10	-	1	-	10
9	Словечанська сільська рада	5	-	1	-	4	22,21	-	-	5 шт. 22,21	-	1	4	-	5
10	Ушомирська сільська рада	5	-	-	-	5	12,568	-	-	5 шт. 12,568	-	-	5	-	5
Зв'язельський р-н		23	2	3	-	18	11,701	1 шт. 0,216	-	18 шт. 11,485	-	-	18	-	23
1	Барашівська сільська рада	4		2		2	2,0	-	-	3 шт. 2,0	-	-	2		4
2	Брониківська сільська рада	5	1	1	-	3		-	-	5 шт.	-	-	5	-	5
3	Городницька селищна рада	2	-	-	-	2	1,985	-	-	2 шт. 1,985	-	-	2	-	2
4	Ємільчинська селищна рада	8	-	-	-	8	7,5	-	-	8 шт. 7,5	-	-	8	-	8
5	Звягельська міська рада	2				2	0	-	-	0	-	-	-	-	2
6	Піщівська сільська рада	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1
7	Стрийська сільська рада	1	1	-	-	-	0,216	1 шт. 0,216	-	-	1	-	-	-	1

11.2.3. Зрошення та осушення земель

На протидію засухам і зміні клімату аграрії відновлюють зрошення сільськогосподарських угідь. У Житомирській області сформовано перше об'єднання водокористувачів ОВК «Лесині джерела». Створення таких об'єднань у подальшому стане поштовхом для інших у питанні розвитку меліоративних мереж.

Ініціатором її створення стало фермерське господарство «Аделаїда», яке вирощує сільськогосподарські культури у Звягельському районі Житомирської області. Мотивуючи своє рішення, представники фермерського господарства зазначають, що ті культури, які ними вирощуються, є вимогливими до вологості та потребують необхідності здійснення водного регулювання на полях протягом усього періоду вирощування.

Осушувально-зволожувальні системи, однією з яких є Теснівська – це системи подвійного регулювання, що поєднують функції осушення та зрошення. Це дозволяє регулювати водно-повітряний режим ґрунту не лише відведенням поверхневих вод та зниженням рівня ґрунтових вод, а й подачею води для зволоження ґрунту в періоди з недостатньою для розвитку посівів кількістю опадів.

Набуття права самостійного управління інфраструктурою Теснівської осушувальної системи новоствореною ОВК надасть можливість аграріям суттєво збільшити площі сільськогосподарських земель з регульованим водним режимом, дозволить гарантовано отримувати стабільні врожаї картоплі, гречки, пшениці, ріпака тощо. А також дасть змогу залучати інвестиції у сферу водокористування та застосовувати нові енерго- та водоощадливі технології.

Площа осушення Теснівської осушувальної системи складає 4197,3 га, з них 2905,1 з гончарним дренажем. Також до системи належать 68 гідротехнічних споруд, а протяжність каналів водогосподарської мережі складає 109,7 км.

11.2.4. Тенденція в тваринництві

У 2024 році вироблено валової продукції галузі тваринництва у постійних цінах 2021 року на суму 8241,6 млн грн, що більше показника 2023 року на 175,2 млн грн.

Індекс обсягу виробництва продукції тваринництва порівняно з 2023 роком становив 102,2%.

Відповідно до статистичних даних у 2024 році всіма категоріями господарств вироблено основних видів продукції тваринництва в таких обсягах:

молока 413,4 тис. тонн, що менше проти 2023 року на 11,0 тис. тонн, або на 2,6%;

яєць – 686,2 млн штук, що більше на 40,7 млн. штук, або на 5,9%;

реалізовано на забій худоби і птиці у живій вазі 70,6 тис. тонн, що більше на 2,1 тис. тонн, або на 3,1%.

За статистичною інформацією поголів'я худоби в усіх категоріях господарств області станом на 01.01.2025 року становило:

великої рогатої худоби – 99,0 тис. голів;

у т. ч. корів 64,7 тис. голів;

свиней – 156,1 тис. голів;

овець і кіз – 16,5 тис. голів;

птиці – 7090,3 тис. голів.

У порівнянні з 01.01.2024 року зросло поголів'я свиней на 17,5 тис. голів (12,6%), овець та кіз – 0,1 тис. голів (0,6%), птиці – 314,2 тис. голів (4,6%).

Зменшено поголів'я великої рогатої худоби на 7,0 тис. голів (6,7%), у т. ч. поголів'я корів на – 8,4 тис. голів (11,5%).

11.3. Органічне сільське господарство

Житомирщина одна із перших в Україні почала запроваджувати органічне сільське господарство. На сьогодні в області органічним виробництвом займається 25 підприємств агропромислового комплексу, в обробітку яких понад 23,0 тис. га землі.

Асортимент органічної продукції щороку розширюється. Регіональні органічні виробники впевнено демонструють власну продукцію на найвідоміших органічних виставках світу: молочну продукцію від ТОВ «Органік мілк», м'ясну продукцію від ТОВ «Органічний м'ясний продукт», органічні крупи від ПП «Галекс Агро», яйця від ФГ «Домашня курочка», органічне морозиво від АТ «Житомирський маслозавод», лікарські трави від ПРАТ «Ліктрави» та ТОВ «Гербатіка», овочі та фрукти сублімовані від ТОВ "Панфрут Україна", органічне виноградне вино від ТОВ «Сіріус» та органічні плодово-ягідні та фруктові роли від ТОВ «Бранчо Україна».

У 2024 році в німецькому Нюрнберзі відбулася найбільша міжнародна виставка органічних продуктів BIOFACH 2024, яка щороку стає місцем зустрічі для національних та міжнародних стейкхолдерів органічної харчової продукції з доданою вартістю з усього світу. Житомирщину представили органічні виробники, зокрема:

- ПП «Галекс-Агро» – це цілий комплекс господарських маєтків, що спеціалізуються як на тваринництві, так і на вирощуванні польових і сільськогосподарських культур. Компанія заснована в 2008 році. Принцип ведення господарства базується на Європейських стандартах (EU organic), які сприяють еко-виробництву продукції найвищої якості.

- ТОВ «Альте Фудз» — високотехнологічний завод збудовано за всіма нормами екології в чистій місцевості в 2021 році. Якісне та сучасне обладнання для обробки плодів — від провідних постачальників. ALTE FOODS оснащений новітнім обладнанням та сучасними машинами для сортування, мийки та замороження.

Підприємство має власну лабораторію якості, яка дозволяє максимально точно перевірити продукцію та її якість та визначити клас.

Готова до постачання продукція ALTE FOODS відповідає всім ДСТУ та міжнародним стандартам. ALTE FOODS має сертифікати, які засвідчують якість та дотримання всіх європейських та українських норм.

- ТОВ «Бранчо Україна» – виробник крафтової екологічної фруктово-овочевої продукції. Справу започаткували у 2018 році, коли вирішили створювати смачні натуральні снеки. Досліджувати органічний напрямок

виробництва снєків та підбирати рецептуру для органічної продукції почали у 2020 році. Лінійку органічної продукції запустили вже у 2022-му.

Солодоші Brancho дбайливо обробляються для максимального збереження вітамінів та поживних речовин. Жодного цукру, барвників, консервантів, желатину, згущувачів тощо. Працюють з місцевими фермерами, ретельно підбираючи найкращі сезонні фрукти та ягоди. В асортименті більше 35 найменувань.

Крім того у 2024 році підприємства органічного сектору брали участь у міжнародних виставках продуктів харчування, а саме:

1) Міжнародна виставка продуктів харчування Gulfood 2024 (18-23 лютого 2024 року, місто Дубаї, ОАЕ) – АТ «РУДЬ»;

2) Міжнародна виставка власних торгових марок PLMA «World of Private Label» (28–29 травня 2024 року, Амстердам, Нідерланди) – АТ «РУДЬ»;

3) Міжнародна виставка продуктів харчування і харчових інновацій SIAL Paris 2024 (19-23 жовтня 2024 року, м. Париж, Франція) – ТОВ «ОРГАНІК МІЛК».

11.4. Державна політика та заходи з екологізації сільського господарства

Екологізація сфери сільського господарства забезпечується правовими нормами, що вміщені як у законах, так і підзаконних актах. Загалом норми екологічного та аграрного законодавства України регулюють відносини охорони довкілля та природо користування у сфері сільського господарства. Основними напрямками подальшого вдосконалення правового забезпечення екологізації сфери сільського господарства є:

здійснення окремих видів сільськогосподарської виробничої діяльності, з врахуванням особливостей спеціалізації та діяльності, пов'язаної з сільськогосподарським виробництвом;

використання земельних та інших природних ресурсів в аграрному виробництві;

управління відходами сільськогосподарського виробництва;

органічне сільськогосподарське виробництво, тощо.

Природоохоронні приписи для аграрного виробництва мають бути спрямовані на:

забезпечення екологічної та біологічної безпеки в процесі сільськогосподарської виробничої діяльності;

забезпечення раціонального використання земельних та інших природних ресурсів у аграрному виробництві;

обмеження та припинення сільськогосподарської діяльності, що шкодить довкіллю;

упровадження найефективніших методів господарювання, зокрема поширення застосування методів органічного виробництва;

підтримку розроблення і впровадження інноваційних технологій у сфері сільського господарства;

захист сільськогосподарських рослин і тварин;

підвищення рівня знань і вдосконалення практичних навичок ведення сталого сільського господарства.

Особливу роль у правовому забезпеченні екологізації сфер сільського господарства відіграють документи стратегічного характеру, що визначають цілі і завдання на відповідний період.

Актуальним завданням державної політики є наближення законодавства, стандартів та практик в аграрному секторі до загальноєвропейських принципів ведення політики сталого сільського господарства.

Сільське господарство є базовою галуззю економіки, що формує передусім продовольчу безпеку, а також позитивно впливає на розвиток технологічно пов'язаних галузей вітчизняної економіки.

Водночас сільське господарство є і тим чинником, що негативно впливає на якісний стан навколишнього природного середовища і кількісні показники природних ресурсів зокрема та екологічну безпеку загалом. Таким проявом негативного впливу сільськогосподарської діяльності на довкілля є забруднення ґрунтів, вод, атмосферного повітря, залишками мінеральних добрив та засобів захисту рослин, відходами птахоферм і тваринницьких ферм, втрата біологічного та ландшафтного різноманіття, тощо.

Сучасні проблеми охорони довкілля у сфері сільського господарства зумовлені, зокрема, неефективністю державної політики, нестачею фінансування, незавершеністю аграрної та земельної реформ, недосконалістю правового регулювання. Тому забезпечення екологізації галузі сільського господарства, в тому числі через створення та вдосконалення відповідної нормативно-правової бази, залишається актуальним завданням.

На думку науковців, загалом нормативно-правові акти, що регулюють відносини з охорони навколишнього середовища у сільському господарстві, можна поділити на три групи.

До першої групи треба віднести еколого-правові акти, що закріплюють загальні засади охорони навколишнього природного середовища та містять визначальні положення щодо напрямів охорони довкілля в різних сферах взаємодії суспільства і природи, в тому числі і в сільському господарстві.

До другої групи належать нормативно-правові акти екологічного законодавства, які визначають вимоги щодо охорони окремих природних ресурсів. У цих актах, поряд із положеннями загального значення, що регулюють відносини використання окремих природних ресурсів, вміщені ще й спеціальні приписи щодо забезпечення їх охорони у процесі ведення сільськогосподарського виробництва. Особливо важливе значення у системі цих актів належить актам земельного законодавства, адже земля є основним і не замінним засобом аграрного виробництва.

Третю групу утворюють законодавчі приписи актів аграрного законодавства. Законодавчі приписи, вміщені в актах аграрного законодавства, спрямовані переважно на врегулювання окремих видів сільськогосподарської виробничої діяльності та передбачають заходи щодо запобігання впливу сільськогосподарського виробництва на навколишнє середовище.

В базовому законі вітчизняного екологічного законодавства, Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища», екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення

відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій, визначається як один з основних принципів охорони навколишнього природного середовища.

Зобов'язання суб'єктів аграрного господарювання містять акти аграрного законодавства, що визначають їх правовий статус та акти природоресурсного законодавства. Наприклад, у Законі України «Про фермерське господарство» закріплено такі обов'язки фермерських господарств, у власності яких є земельні ділянки, надані їм для ведення фермерського господарства, як додержуватися вимог законодавства про охорону довкілля та не допускати зниження родючості ґрунтів і зберігати інші корисні властивості землі.

В Земельному кодексі України визначено аналогічні обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів – додержуватися вимог законодавства про охорону довкілля та підвищувати родючість ґрунтів і зберігати інші корисні властивості землі. Крім того, статтею 205 Земельного кодексу України визначено зміст економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель, що включає: надання податкових і кредитних пільг громадянам та юридичним особам, які здійснюють за власні кошти заходи, передбачені загальнодержавними та регіональними програмами використання і охорони земель; виділення коштів державного або місцевого бюджету громадянам та юридичним особам для відновлення попереднього стану земель, порушених не з їх вини; звільнення від плати за земельні ділянки, що перебувають у стадії сільськогосподарського освоєння або поліпшення їх стану згідно з державними та регіональними програмами; компенсацію з бюджетних коштів зниження доходу власників землі та землекористувачів внаслідок тимчасової консервації деградованих та малопродуктивних земель, що стали такими не з їх вини.

Механізми стимулювання суб'єктів господарювання до раціонального та еколого безпечного природокористування передбачено також у Водному кодексі України, Законах України «Про охорону атмосферного повітря», «Про охорону земель», «Про охорону навколишнього природного середовища» тощо.

Законами, що забезпечують правове регулювання окремих видів сільськогосподарської виробничої та пов'язаної з нею діяльності, зокрема є Закони України «Про аквакультуру», «Про бджільництво», «Про насіння і садивний матеріал», «Про племінну справу у тваринництві», «Про пестициди і агрохімікати» та інші.

Серед актів аграрного законодавства треба виокремити Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», адже саме органічне сільськогосподарське виробництво є одним з найефективніших напрямів екологізації вітчизняного сільськогосподарства.

Отже, ефективність екологізації галузі сільськогосподарства залежить від дієвості всіх інструментів, серед яких і належне правове забезпечення.

12. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

12.1. Структура виробництва та використання енергії

Через припинення проведення Держстатом статистичних обстежень відповідно Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» з лютого 2022 року джерелом інформації для даного розділу стали дані за останні два роки.

Загальний обсяг відпуску електроенергії за всіма джерелами постачання енергії у 2020 р. становив 96,0 млн кВт/год, теплоенергії – 1701,8 Гкал/год.

Установлена електрична потужність за усіма видами енергогенеруючих установок в 2020 р. становила 195,3 тис. кВт, установлена теплова потужність – 2278,2 Гкал/год.

Обсяг використання теплоенергії становив 1161972 Гкал, витрати на виробництво продукції (виконання робіт) склали 778406 Гкал, у тому числі: промисловість – 619598 Гкал, сільське, лісове та рибне господарство – 104013 Гкал, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 102239 Гкал.

Обсяг використання електроенергії в 2020 році становив 1268438 тис. кВт год, витрати на виробництво продукції (виконання робіт) 1133817 тис. кВт год, у тому числі: промисловість – 937519, сільське, лісове та рибне господарство – 65029, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 26244.

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

Під час підготовки теплових господарств до опалювального сезону 2025-2026 роки теплопостачальними підприємствами реалізовані заходи із оновлення та модернізації котельного обладнання: замінено 3,14 з 7,54 км теплових мереж, з них у ППУ ізоляції - 2,27 км; відремонтовано теплові камери, здійснено теплоізоляцію мереж; замінено 7 з 14 котлів, відремонтовано 5 з 9 котлів, замінено палиникові пристрої, насосні агрегати.

Відповідно до проєту міжнародної технічної допомоги USAID у 2024 - 2025 роках область отримала 13 когенераційних установок, загальною електричною потужністю 5,002 МВт, із них:

для м. Житомира - 2 установки, загальною електричною потужністю 1,702 МВт, які введено в експлуатацію. На сьогодні тривають пусконаладжувальні роботи; 4 установки, загальною потужністю 1,8 МВт, встановлено у 4 районних котельнях міста. Введення установок в експлуатацію заплановано до початку опалювального сезону 2025/26 року;

для м. Звягеля 2 установки, потужністю 0,26 МВт: когенераційна установка потужністю 0,1 МВт, очікуються пусконаладжувальні роботи; установка потужністю 0,16 МВт, проводяться монтажні роботи;

для м. Бердичева 5 установок, загальною потужністю 1,24 МВт. Завершено будівельні роботи. Здійснюються монтажні роботи, закупівля додаткового обладнання.

12.3. Вплив енергетичної галузі на навколишнє середовище

Енергетика – це галузь господарства, котра охоплює енергетичні ресурси, добування, перетворення, передачу і використання різноманітних видів енергії.

Електрична станція – це сукупність установок, обладнання та апаратури, які використовуються безпосередньо для виробництва електричної енергії, а також необхідні для цього споруди та будівлі, розташовані на певній території. Тобто, підприємства, призначені для виробництва електричної енергії, називають електростанціями.

Енергетичні ресурси – це будь-які джерела механічної, хімічної та фізичної енергії.

В області застосовують наступні види енергетичної галузі:

Теплові електростанції - перетворюють хімічну енергію палива (вугілля, нафти, газу тощо) послідовно в теплову, механічну і електричну енергію.

Вторинні енергетичні ресурси – це енергія різних видів, що залишає технологічний процес або установку, використання не є обов'язковим для здійснення основного технологічного процесу. Джерело вторинних енергетичних ресурсів – низько потенціальна теплота нагрітої води конденсаційних приладів, з якої може витратитися до 50% теплоти палива, що використовується на електростанціях.

Взаємодія енергетичного підприємства з навколишнім середовищем відбувається на всіх стадіях добування та використання палива, перетворення та передачі енергії.

Гідроенергетичні ресурси – запаси енергії річкових потоків і водойм, які лежать вище рівня моря. Гідротехнічне будівництво, яке проводиться в усіх державах світу для задоволення зростаючих потреб населення, промисловості, сільського господарства у воді, впливає на водні об'єкти. Воно призводить не тільки до позитивних, але й до негативних наслідків, які завдають непоправної шкоди водним екосистемам, порушують їх природні умови, погіршують якість води, знижують біопродуктивність.

12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики.

Для зменшення частки газової складової у енергетичному балансі області, підприємствами теплоенергетики та установами бюджетної сфери вживаються заходи з переведення котелень на альтернативні види палива (відходи деревини, пелети, дрова, опалення електричною енергією).

Джерела енергії, які працюють на альтернативному паливі складають 59,3 % від загальної кількості джерел енергії регіону. В цілому частка сумарної потужності котельнь, працюючих на альтернативному паливі, становить 27,5%. За підтримки міжнародної фінансової допомоги у сумі 8,6 млн.Євро тривають роботи з реалізації проекту «Поставка та використання установки з комбінованого виробництва тепла та електроенергії на біопаливі (реконструкція районної котельні РК-11 шляхом встановлення ТЕЦ на біопаливі за адресою Отаманів Соколовських, 6, м. Житомир)»

В області функціонують 21 приватні малі ГЕС загальною потужністю 4,9 МВт, встановлено 1596 приватних сонячних електростанцій потужністю 42,24

МВт. Крім того, встановлено 19 промислових сонячних електростанцій та 11 СЕС суб'єктів господарювання загальною потужністю 206,8 МВт та біогазові електростанції потужністю 8,5 МВт. Загальна встановлена потужність підприємств альтернативної енергетики становить - 262,44 МВт.

На Житомирському полігоні твердих побутових відходів біогазовою електростанцією (ТОВ «ЛНК»), встановленою потужністю 1,6 МВт, вироблено 2962,3 МВт електричної енергії.

12.5. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу енергетики на навколишнє природне середовище

Забруднення довкілля є предметом особливої уваги з боку як громадськості, так і державних органів, зокрема вивчається вплив на стан довкілля виробництва енергії. Все більше в області відбувається перехід на сонячні батареї та гідроелектростанції

Споживання енергії пов'язане з усіма видами господарської діяльності людини: з опаленням будинків, приготуванням їжі, рухом транспортних засобів, промисловістю, сільськогосподарським виробництвом.

Виробництво енергії істотно впливає на стан довкілля. Спалювання викопного твердого та рідкого палива супроводжується виділенням сірчистого, вуглекислого і чадного газів, а також оксидів нітрогену, пилу, сажі та інших забруднювальних речовин.

Незважаючи на очевидні переваги, *відновлювані джерела енергії* також можуть негативно впливати на довкілля.

Будівництво гідроелектростанцій, як правило, не тільки забезпечує виробництво електроенергії, а завдяки наявності водосховища сприяє вирішенню багатьох важливих господарських завдань, пов'язаних із водопостачанням, зрошуванням, розвитком рибного господарства і рекреації.

Проте будівництво гідроелектростанцій і створення водосховищ теж негативно впливає на навколишнє середовище, а саме:

- спостерігається зміна гідрологічного режиму;
- руйнування берегів;
- затоплення значних площ земель.

При створенні водосховищ зміна гідрологічного режиму пов'язана із формуванням так званої зони підтоплення внаслідок підняття рівня ґрунтових вод.

Діяльність хвиль водосховища призводить до руйнування берегів. А в зону руйнування берегів можуть потрапити населені пункти, сільськогосподарські угіддя, різні підприємства, що може негативно позначитись на стані водного середовища.

Сонячна енергія не ідеальна, але в цілому вона робить позитивний «чистий» вплив на навколишнє середовище і фінансові наслідки.

Так, для видобутку/виробництва сонячних панелей потрібна величезна кількість енергії, а в процесі виробництва використовуються хімічні речовини. Ці два незаперечних факти не означають, що сонячні панелі мають чистий негативний вплив. Енергія, необхідна для створення сонячної панелі, орієнтовно окупяється менш ніж за 2 роки. Навіть з урахуванням стадії виробництва і

обробки сонячної енергії, що генеруються викиди в 3-25 разів менше, ніж при виробництві тої ж кількості енергії з викопного палива. Зниження викидів від використання сонячної енергії в порівнянні з будь-яким викопним паливом (особливо вугіллям) робить цю технологію надзвичайно вигідною.

Інновації та державна політика у світі шукають оптимальний варіант розвитку, що робити після закінчення терміну служби сонячних панелей.

В Україні поки що це питання не настільки актуальне, адже сфера “зеленої” енергетики достатньо молода і строк роботи сонячних станцій ще не вийшов (триває 25-35 років від моменту встановлення).

13. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

13.1. Транспортна мережа Житомирської області.

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

Транспортна система області представлена залізничним, автомобільним, трубопровідним і повітряним транспортом. Провідними з них є залізничний і автомобільний. Загальна довжина залізниць у межах області становить 1161,9 км, у т. ч. електрифікованих 160 км. В області функціонує 65 залізничних станцій та 3 залізничні вокзали. Найбільші залізничні вузли: Коростень, Житомир, Бердичів, Новоград-Волинський, Овруч.

Автомобільний транспорт обслуговує переважно внутріобласні перевезення. Основні автомобільні шляхи: Київ - Житомир - Рівне, Київ - Коростень - Ковель. Територією області проходить траса нафтопроводу "Дружба". У Житомирі є аеропорт.

На сьогодні із 1668 населених пунктів області 1567, а це 94 відсотки, забезпечені автобусним сполученням.

Транспортний комплекс і зв'язок

Таблиця 13.1.1.1.

Наявність підприємств		
Залізничний транспорт		
Залізничних станцій	65	одиниць
Авіаційний транспорт		
Авіакомпанії пасажирські	2	одиниць
Авіакомпанії вантажні	6	одиниць
Аеропорти	1	одиниць
Автомобільний транспорт		
Виконують перевезення:		
пасажирські	81	одиниць
вантажні	315	одиниць
Наявність автомобільних доріг		
Дороги державного значення		
Міжнародні	630,4	км
Національні	192,2	км
Регіональні	282,1	км
Територіальні	520,3	км
Разом:	1625,0	км
Дороги місцевого значення:		
Обласні	1756,9	км
Районні	5184,6	км
Разом:	6941,05	км
Морський та річковий транспорт		
Підприємств	-	одиниць
Вантажних	-	одиниць
Пасажирських	-	одиниць
Порти: морські	-	одиниць
річкові	-	одиниць

13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів

Щоденно біля 400 автобусів, з середнім віком близько 10 років, забезпечують обслуговування пасажирів.

Статистичну інформацію, яка розміщена на сайті Головного управління статистики у Житомирській області, згідно із Законом України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни», фізичні особи, фізичні особи-підприємці, юридичні особи під час воєнного стану або стану війни мають право не подавати. Інформацію на сайті Головного управління статистики у Житомирській області буде оприлюднено після завершення терміну для подання статистичної та фінансової звітності, тому оновлення даних у Регіональній доповіді не можливе.

13.2. Вплив транспорту на довкілля

Автотранспорт є потужним джерелом викидів забруднюючих речовин, що значно погіршує умови розсіювання, створює їх високі концентрації в районах автомагістралей і прилеглих до них житлових забудов, де, як правило, проживає і працює значна кількість населення. Також функціонування транспорту створює високий рівень шуму, забруднює ґрунти та водойми в результаті змиву та протікання паливно - мастильних матеріалів, призводить до утворення пилу та інших забруднюючих речовин, які здійснюють несприятливу дію на навколишнє середовище та безпосередньо на людину.

У середньому при пробігу 15 тис. км на рік кожен автомобіль спалює 2 т палива і близько 26 – 30 т повітря, у тому числі 4,5 т кисню, що в 50 разів більше річних потреб людини.

Загальні викиди токсичних речовин залежать від потужності і типу двигуна, режиму його роботи, технічного стану автомобіля, швидкості руху, стану дороги, якості палива.

При цьому автомобіль приблизно викидає в атмосферу (кг/рік): чадного газу – 700, діоксиду азоту – 40, незгорілих вуглеводнів – 230 і твердих дрібнодисперсних часток (PM) – 2 – 5.

Негативний вплив транспортних засобів на довкілля пов'язаний насамперед із викидами в атмосферу токсинів з відпрацьованими газами транспортних двигунів, а також дещо меншою мірою – із забрудненням поверхневих водних об'єктів, утворенням твердих відходів та несприятливим впливом транспортних шумів і вібрацій.

Найбільшим забруднювачем навколишнього середовища в транспортній галузі є автомобільний транспорт та інфраструктура автотранспортного комплексу: шкідливі викиди в атмосферу від автомобілів за обсягами в багато разів перевищують відповідний сукупний показник від усіх інших видів транспорту.

В останні роки спостерігається збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від автотранспорту у зв'язку зі збільшенням його кількості.

При оновленні рухомого складу автопідприємствам та приватним перевізникам рекомендовано звертати увагу на придбання транспортних засобів Євро 5 та Євро 6 із екологічно чистими двигунами, що забезпечить мінімізацію викидів в атмосферу.

13.3. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Для розв'язання екологічних проблем на *автомобільному* транспорті необхідно:

- забезпечити пріоритетність розвитку у великих містах України пасажирського транспорту загального користування на електротязі з послідовним скороченням автобусного сполучення;
- забезпечити жорсткіші екологічні нормативи щодо конструкції нових моделей автомобілів та двигунів;
- розробити та впровадити систему сертифікації автомобілів та двигунів на екологічну безпеку і контролю за їх відповідністю сертифікатам;
- розробити комплекс технологій, методик та технічних засобів для оцінки екологічної безпеки автомобілів при їх експлуатації;
- розробити комплекс технологій і технічних засобів для оцінки та захисту довкілля від забруднення у виробничих зонах автопідприємств;
- з метою мінімізації викидів у навколишнє середовище при оновленні рухомого складу автопідприємств та приватним перевізникам рекомендовано придбання транспортних засобів Євро 5 та Євро 6 із екологічно чистими двигунами.

Для розв'язання екологічних проблем на *залізничному* транспорті необхідно розробити:

- нормативні вимоги до рухомого складу щодо додержання екологічних нормативів;
- методики визначення шкоди, що її можуть завдати довкіллю підприємства залізничного транспорту;
- технології утилізації та ліквідації залишків нафтопродуктів та інших відходів;
- методи зменшення викидів у повітря сипких вантажів під час перевезення.

14. ЗБАЛАНСОВАНЕ ВИРОБНИЦТВО ТА СПОЖИВАННЯ

14.1. Тенденції та характеристика споживання

Економічна ситуація в сільському господарстві характеризується перш за все тим, що через обмеженість платоспроможності населення, значний монополізм у суміжних галузях, і особливо в переробній промисловості та торгівлі, а також великий обсяг імпорту, сільськогосподарські виробники не можуть підвищувати ціни на свою продукцію відповідно до збільшення витрат на виробництво.

Загальний індекс споживчих цін у 2024 році до 2023 року склав 111,3 %, по Україні 112,0 %, у т.ч. по продуктах харчування та безалкогольних напоях – 112,0 %, по державі 114,2 %.

Згідно даних моніторингу роздрібних цін, проведеного органами державної статистики, протягом 2023 року на споживчому ринку області відбулося зростання цін на такі види продукції:

- хліб з борошна житньо-пшеничного – на 10,5 % до 34,99 грн/кг;
- ковбаси варені I сорту – на 12,3 % до 180,46 грн/кг;
- сметану – на 14,2 % до 112,92 грн/кг;
- сир м'який – на 9,7 % до 172,86 грн/кг;
- масло вершкове – на 15,3 % до 395,21 грн/кг;
- картоплю – на 110,6 % до 23,06 грн/кг;
- хліб з борошна першого гатунку – на 9,3 % до 36,74 грн/кг;
- борошно пшеничне вищого гатунку – на 4,2 % до 16,41 грн/кг;
- яловичину – на 21,2 % до 240,56 грн/кг;
- молоко – на 19,7 % до 35,90 грн/л;
- капусту – на 9,6 % до 20,45 грн/кг;
- буряк – на 62,4 % до 17,95 грн/кг.
- **Протягом вказаного періоду зменшилися ціни на:**
- макаронні вироби – на 5,3 % до 26,38 грн/кг;
- рис – на 7,5 % до 50,98 грн/кг;
- цукор – на 9,4 % до 31,02 грн/кг;
- свинину – на 8,2 % до 165,33 грн/кг;
- м'ясо птиці – на 1,1 % до 87,97 грн/кг;
- сало – на 1,5 % до 144,36 грн/кг;
- яйця курячі – на 18,79 % до 39,91 грн/дес.;
- моркву – на 37,3 % до 18,15 грн/кг;
- цибулю ріпчасту – на 46,9 % до 17,07 грн/кг.
- крупу гречану – на 45,9 % до 29,07 грн/кг;
- олію соняшникову – на 6,1 % до 58,80 грн/л.

14.2. Запровадження елементів сталого споживання та виробництва

Прагнення України відповідати світовим критеріям розвитку, а саме розвиватися на принципах сталого розвитку, гальмується проблемами економічного стану господарства, технологічного рівня всіх сфер виробництва, недосконалістю організації суспільства, в тому числі нерациональними підходами до організації природокористування на всіх рівнях управління.

Сталий розвиток – розвиток суспільства, що дозволяє задовольнити

потреби сучасного покоління без шкоди для можливостей майбутніх поколінь.

Основними складниками сталого розвитку є економічні та екологічні інтереси суспільства. Головною метою сталого розвитку є, насамперед, підвищення якості життя.

Основними пріоритетами мають бути фізичне і моральне здоров'я суспільства, якісна питна вода, атмосферне повітря, безпечні продукти, товари і послуги, безпечні і комфортні умови життя, праці, навчання тощо.

Стале споживання і виробництво передбачає стимулювання ефективності використання ресурсів та енергії, формування сталої інфраструктури, вільний доступ до основних соціальних послуг, забезпечення «зелених» і гідних робочих місць і більш високої якості життя для всіх.

Стале споживання і виробництво спрямовані на те, щоб «робити більше і краще меншими засобами», нарощуючи чисту вигоду від економічної діяльності для підтримки рівня добробуту за рахунок скорочення обсягу використання ресурсів, зменшення деградації та забруднення протягом усього життєвого циклу при одночасному підвищенні якості життя.

Одним з найважливіших елементів організаційно-економічного забезпечення впровадження екологічно чистого виробництва є розвиток екологічного підприємництва. Екологічне підприємництво є чинником раціонального використання природних ресурсів, покращення якості продукції, зниження та усунення негативного впливу на стан навколишнього середовища, реалізації принципів сталого розвитку.

Екологізація повинна охопити усі сфери суспільної діяльності: промисловість, сільське господарство, науку, соціальну та правову сфери.

Для цього необхідна участь різних зацікавлених сторін, у тому числі підприємців, споживачів, політиків, дослідників, науковців, ретейлерів, засобів масової інформації, закладів з питань співробітництва в цілях розвитку та інших. Такий підхід передбачає залучення споживачів шляхом просвітницьких і навчальних ініціатив з питань сталого споживання і способу життя; надання споживачам інформації в достатньому обсязі за рахунок стандартів та маркування, організацію державних закупівель, зважаючи на принципи сталості тощо.

Серед головних пріоритетів досягнення сталого розвитку в Україні треба ставити необхідність створення соціально-економічної системи, здатної до постійного удосконалення та спрямованої на екологізацію виробництва.

15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

15.2. Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки

У сучасних умовах воєнного стану, спричиненого військовою агресією російської федерації, захист довкілля набуває особливого значення, адже військові дії створюють безпрецедентні виклики для екологічної безпеки. Руйнація інфраструктури, забруднення ґрунтів, водних ресурсів та атмосфери, а також порушення природних екосистем є наслідками, які вимагають оперативної та ефективної правової відповіді. Окрім прямого впливу на природу, ці екологічні проблеми мають серйозні соціально-економічні наслідки, включаючи загрозу здоров'ю населення, втрату природних ресурсів і зменшення біорізноманіття.

Формування системи ефективного правового регулювання в галузі раціонального використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища – одне із завдань екологічного права України. Норми екологічного права поділяють на :

галузеві (охорона об'єктів природи, наприклад, лісів – лісовий кодекс);
комплексні (охорона, використання та відтворення природних комплексів);

екологізовані (норми інших галузей права, що здійснюють вплив на процеси охорони, використання та відтворення довкілля).

Національна екологічна політика в умовах воєнного стану розглядається як суверенне право держави та самостійний вид державної політики. Це впливає на забезпечення пріоритетності національних інтересів щодо запобігання загрозам національній безпеці, мінімізації екологічних ризиків, а також гарантування екологічної безпеки і захисту екологічних прав кожного громадянина України.

Стратегічними цілями екологічної політики України є сталий розвиток, збалансоване використання природних ресурсів; активне впровадження екологічних вимог і норм.

Важливими напрямками, як функцій економічної безпеки держави є:

вдосконалення правового забезпечення формування економічного інструментарію екологізації;

посилення відповідальності за екологічні правопорушення, зокрема кримінальної

вдосконалення системи реалізації правових норм, які стосуються захисту екологічних прав громадян;

здійснення систематизації екологічного законодавства шляхом формування Екологічного кодексу України.

Протягом останніх трьох десятиріч в Україні була сформована система управління природоохоронною діяльністю.

Найважливішими функціональними елементами державної системи управління природоохоронною діяльністю є складові економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності:

- механізм сплати екологічного податку;

- механізм відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення законодавства про охорону довкілля;
- державний та місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища у складі відповідних бюджетів.

Екологічний податок - це загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року.

За рахунок надходжень екологічного податку в області створено і діє система фондів охорони навколишнього природного середовища. Фонди охорони навколишнього природного середовища всіх рівнів є базовим механізмом державного фінансування природоохоронних заходів. Фонди створено з метою концентрації коштів і цільового фінансування заходів, пов'язаних з охороною довкілля.

У 2024 році підприємствами, організаціями, установами області за забруднення навколишнього природного середовища до спеціального фонду всіх бюджетів сплачено 19732,80 тис. грн, з них:

- екологічний податок становить 18294,70 тис. грн;
- інші надходження – 1438,10 тис. грн.

Кошти природоохоронних фондів спрямовуються на фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів, що відповідають основним напрямкам державної політики у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

Забороняється використання коштів природоохоронних фондів на заходи, не передбачені постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 р. № 1147 «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів» (зі змінами).

15.3. Державний нагляд (контроль) у сфері охорони навколишнього природного середовища

Протягом січня-грудня 2024 року Управліннями державного екологічного нагляду (контролю) у Житомирській області проведено 1285 ресурсних перевірок.

В результаті проведених перевірок та рейдів складено 1061 протоколів про адміністративні правопорушення.

До адміністративної відповідальності у вигляді штрафів притягнуто 1051 особу. Сума накладених штрафів склала 507,742 тис. грн., стягнуто 508,898 тис. грн. (з урахуванням попереднього періоду). Загальна сума розрахованих збитків, заподіяних державі внаслідок порушення вимог природоохоронного законодавства становить 51615,382 тис. грн. в т.ч. нанесених невстановленими особами 44654,983 тис. грн.

Пред'явлено до сплати 84 претензії на суму 237211,605 тис. грн., стягнуто 78 на суму 1040,204 тис. грн. (з урахуванням попереднього періоду). 34 матеріали передано до правоохоронних органів.

1. Контроль за охороною, використанням вод та відтворенням водних ресурсів

По контролю за охороною, використанням вод та відтворенням водних ресурсів проведено 233 ресурсних перевірки. До адміністративної відповідальності притягнуто 125 осіб на загальну суму штрафів 40,256 тис. грн., стягнуто 44,948 тис. грн. (з урахуванням попереднього періоду).

Загальна сума розрахованих збитків, заподіяних державі внаслідок порушення вимог природоохоронного законодавства становить 1292,583 тис. грн. Пред'явлено до сплати 39 претензій.

Сплачені претензії за попередній період:

- Коростишівське МКП "Водоканал"- скид з перевищенням ГДС 112,891 тис. грн. (частково сплачені)

- МКП "Бердичівводоканал"- самовільне водокористування з підземного горизонту 83,652 тис.грн. (частково сплачені)

- КП «Народичікомунсервіс» самовільне водокористування з підземного горизонту 6,244 тис.грн. (частково сплачені)

- ТОВ "ЖитомирАвтоІнтернешнл" за самовільне водокористування поверхневою водою – 143,985 тис.грн (у вересні 2023 Житомирською окружною прокуратурою, заявлено позов ТОВ «Житомир Авто Інтернешнл» за самовільне водокористування поверхневою водою на суму 143,985 тис.грн в інтересах Інспекції)

Передано до правоохоронних органів.

До Слідчого управління Головного управління Національної поліції в Житомирській області скеровано заяву про вчинення злочину посадовими особами ТОВ «Подільська енергетична компанія» (Турбіївська ГЕС) в с. Турбіївка Бердичівського району Житомирської області, передбаченого ст. 238 Кримінального кодексу України (лист від 28.12.2023 № 4721/2/2-06).

Слідчим управлінням Головного управління Національної поліції в Житомирській області 18.01.2024 зареєстровано кримінальне провадження за № 1202406000000044 за ч. 1 ст. 238 Кримінального кодексу України.

Заявлені позови органами прокуратури:

Житомирською окружною прокуратурою до Корольовського районного суду м. Житомира в інтересах держави подано позовну заяву про стягнення з Нікітіна А.М. 22088,927 тис. грн. шкоди, завданої навколишньому природному середовищу забрудненням водних ресурсів річки Тетерів.

2. Контроль за охороною атмосферного повітря

По контролю за охороною атмосферного повітря проведено 8 ресурсних перевірок. Складено 8 адміністративних протоколів.

Сума накладеного штрафу склала 1,088 тис. грн., стягнуто 1,360 тис. грн. Розраховані збитки та пред'явлена претензія: ТОВ «АК Бетон Фекторі» -за викиди в атмосферне повітря без дозволу – 17,703 тис.грн.-сплачено.

Сплачені претензії за попередній період (2019р.) - ПМП «ФАКЕЛ» - 3,797 тис. грн.-сплачено.

Подано позов до суду щодо застосування заходів реагування до ТОВ «Сілі - Кор» (код ЄДРПО 35006692), шляхом тимчасової заборони (зупинки)

експлуатації Смолівського родовища пісків Південно-східна ділянка в Житомирському районі Житомирської області до моменту отримання Оцінки впливу на довкілля.

3. Контроль за охороною та використанням земель

По контролю за охороною земель проведено 146 ресурсних перевірок. До адміністративної відповідальності притягнуто 41 особу на загальну суму штрафів 9,945 тис. грн., стягнуто 7,395 тис. грн. Загальна сума розрахованих збитків, заподіяних державі внаслідок порушення вимог природоохоронного законодавства становить 841,743 тис. грн.

Пред'явлені претензії (позови):

2,892 тис. грн. – ТОВ «Аскона – Південь», забруднення земельної ділянки площею 285 м² білою рідиною, з подальшим потраплянням в р. Довжик.- сплачено.

1,147 тис. грн – гр. Покотилу Юрію Петрович забруднення земель шкідливими речовинами- сплачено. 547 898 тис.грн. - пред'явлено позов до Господарського суду Житомирської області у зв'язку із відмовою добровільної сплати претензії 13-2,4/2 від 14.01.2022 Черняхівською селищною радою за засмічення та забруднення земельних ресурсів (за результатами планової перевірки проведеної у вересні 2021 року)

228970,739 тис.грн.- КП «Експлуатація штучних споруд» та ПП «Елітбуд-1» солідарно (збитки розраховані у 2022 році)- засмічення земель водного фонду вздовж 3-го провулку Чуднівського та русла річки Тетерів міста Житомир

837,704 тис. грн. – КП «Автотранспортне підприємство 0628» Житомирської міської ради. Забруднення земельних ділянок просочуванням фільтрату з полігону ТПВ.

Сплачені претензії за попередній період:

- Звягельська міська рада – засмічення та забруднення земельних ресурсів побутовими відходами – 277,795 тис.грн. (претензія 2022 року)

Передані матеріали до правоохоронних органів:

В зв'язку зі встановленням фактів розорювання прибережних захисних смуг водних об'єктів за межами с. Крилівка Вчорайшенської сільської ради Бердичівського району, листом від 10.10.2023 №3611/2/1-06 були скеровані матеріали до Житомирської обласної прокуратури для вжиття заходів реагування в межах повноважень в порядку ст. 214 КПК. За результатами розгляду матеріалів Бердичівським районним відділом поліції ГУНП в Житомирській області в ЄРДР за № 12023065480000515 від 21.10.2023 внесена інформація за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 197-1 КК України (лист Бердичівського РВП від 17.04.2024 № 1721/206-2024) **Передано до прокуратури для представництва інтересів в судах:** матеріали стосовно шкоди завданої довкіллю в результаті засмічення земельних ресурсів (земель водного фонду) солідарно КП «Експлуатація штучних споруд» та ТОВ «ЕЛІТБУД - 1» на суму 228 970,739 тис. грн. – направлено на Житомирську обласну прокуратуру (лист від 24.09.2024 № 4930/11-05).

Заявлені позови органами прокуратури:

Звягельською окружною прокуратурою в інтересах Ємільчинської селищної ради Житомирської області, Державної екологічної інспекції Поліського округу до Державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України» в особі філії «Ємільчинське лісове господарство» пред'явлено позов до Господарського суду Житомирської області про стягнення заподіяної шкоди спричиненої засміченням земельної ділянки з 1821784800:01:000:0085 шляхом розміщення кадастровим номером виробничих відходів деревообробки (тирси), на суму 1 032,720 тис.грн.

4. Контроль за охороною та використанням надр

Протягом звітнього періоду 2024 року з питань раціонального використання та охорони надр проведено 68 ресурсних перевірок. До адміністративної відповідальності притягнуто 2 особи на загальну суму штрафів 12,750 тис. грн., стягнуто 12,750 тис. грн.

Розраховані збитки та пред'явлена претензія:

9,004 тис. грн. – Тетерівська сільська рада, самовільне користування надрами.- сплачено. 14,742 тис.грн.-Захарченку Олександрю Юхимовичу, самовільне користування надрами.

5. Контроль за поводженням з відходами і хімічними речовинами

У сфері поводження з відходами і хімічними речовинами проведено 348 ресурсних перевірок. До адміністративної відповідальності притягнуто 361 особу на загальну суму штрафів 220,949 тис. грн., стягнуто 219,283 тис. грн.

6. Контроль за охороною, захистом, використанням рослинних ресурсів

По охороні рослинного світу протягом звітнього періоду проведено 332 ресурсних перевірки. До адміністративної відповідальності у вигляді штрафів притягнуто 390 осіб. Сума накладених штрафів склала 194,313 тис.грн., стягнуто 193,123 тис. грн.

По фактах пошкодження дерев та незаконних рубок розраховано збитки на суму 22561,247 тис. грн.

Передано до правоохоронних органів.

1797,950 тис.грн.- Пулинська селищна рада - незаконна порубка 222 дерев між населеними пунктами Будище та Буряківка. Матеріали переданго до Слідчого управління ГУНП в Житомирській області (лист від 17.01.2024 № 236/3/2) для вжиття заходів реагування в межах повноважень в порядку ст. 214 КПК.

45,068 тис. грн. – незаконна порубка дерев в смт. Нова Борова - матеріали передано до ГУНП в Житомирській області для встановлення винних осіб. 859,130 тис. грн. - порубка 24 дерев породи тополя вздовж автомобільної дороги між селами Велика Рача та Вишевичі на території Вишевицької ТГ Житомирського району. Скеровано до Слідчого Управління ГУНП в Житомирській області для вжиття заходів реагування в межах повноважень в порядку статті 214 КПК. (лист від 15.02.2024 № 619/3/2-07). 131,389 тис. грн. - порубка 124 дерев в прибережній зоні р. Кам'янка на землях загального користування що була виявлена в ході рейдового заходу. Матеріали справи

передано до ГУНП в Житомирській області для встановлення винних осіб.(лист № 1008/3/2-06 від 07.03.2024).

- спеціалістами Інспекції прийнято участь у комісії по обстеженню земельних ділянок сг призначення на території Малинської міської ТГ та виявлено факт порубки дерев на землях запасу Малинської міської ТГ (збитки не розраховувалися) - матеріали справи передано до Житомирської окружної прокуратури для внесення даних до ЄРДР в порядку ст 214 КПК України.

- В ході рейдових заходів в лісовому масиві виявлено факт транспортування лісоматеріалів круглих породи сосна орієнтовною масою 7.3 м3 без електронних носіїв обліку лісопродукції. Оскільки в діях особи яка транспортувала лісопродукцію наявні ознаки кримінального правопорушення передбаченого ст 246 КК України Інспекцією в порядку ст 214 КПК України направлено матеріали до ГУНП в Житомирській області для внесення даних до ЄРДР

- 1503,827 тис. грн. - порубка 36 дерев породи тополя поблизу с. Вишнянка Малинської ТГ Житомирського рн. претензію пред'явлено Малинській міській раді - матеріали також передані до ГУНП в Житомирській області для вжиття заходів реагування в порядку ст. 214 КПК України.

- 427,236 тис. грн - порубка 523 дерев різних порід дерев між с. Рихальське та Стара Гута. Звягельський рн. - передано до СУ ГУНП в Житомирській обл. для вжиття заходів в межах повноважень щодо встановлення осіб винних у незаконній порубці.

- до Житомирської обласної прокуратури направлені матеріали щодо порубки 42 дерев породи тополя на землях сільськогосподарського призначення за межами села Чудин Житомирського району Житомирської області для вжиття заходів в межах повноважень

- 5978,177 тис. грн. - незаконна порубка 582 дерев різних порід (сосна, дуб, вільха, граб, береза) на земельній ділянці комунальної власності між селами Розкидайлівка та Рудня - матеріали направлено до Слідчого управління ГУНП в Житомирській області (лист від 20.06.2024 № 2966/3/2-06) для встановлення осіб та внесення даних в ЄРДР

- 451,935 тис. грн. – порубка 53 дерев різних порід поблизу с. Новаки Коростенського рн. – матеріали передано до Коростенського РУП ГУНП в Житомирській області для встановлення винних осіб та внесення даних до ЄРДР.

- 2570,985 тис. грн. – порубка 122 дерев породи дуб на землях комунальної власності поблизу с. Гришківці, Житомирського рн. – матеріали передано до житомирського РУП ГУНП в Житомирській області для встановлення винних осіб та внесення даних до ЄРДР.

- 1805,005 тис. грн. – порубка 87 дерев породи дуб між населеними пунктами пиріжки та Малинівка Коростенського рн. – матеріали направлено до Слідчого управління поліції ГУНП в Житомирській області для встановлення винних осіб та внесення даних до ЄРДР.

- 34,025 тис. грн. –незаконна порубка дерев на території Юріївського лісництва філії Олевське ЛГ ДП «Ліси України»– матеріали направлено до Слідчого управління ГУНП в Житомирській області для встановлення винних осіб та внесення даних до ЄРДР.

- 660,893 тис. грн. незаконна порубка 122 дерев породи осика між населеними пунктами Стара Олександрівка та Новополь Пулинської ОТГ Житомирської області - матеріали направлено до Слідчого управління ГУНП в Житомирській області для встановлення винних осіб та внесення даних до ЄРДР.

- 1260,645 – тис. грн. незаконна порубка 209 дерев породи вільха, граб, береза, осика на землях комунальної власності між населеними пунктами Буряківка та Будище Пулинської ОТГ Житомирської області - матеріали направлено до Слідчого управління ГУНП в Житомирській області для встановлення винних осіб та внесення даних до ЄРДР.

- 3097,137 тис. грн. – незаконна порубка 90 дерев породи тополя невідомими особами вздовж автомобільної дороги Коростишів-Теснівка, Житомирський рн. Житомирської обл. – матеріали направлено до Управління Служби Безпеки України в Житомирській області для встановлення винних осіб та у випадку прийняття рішення про наявність ознак кримінального правопорушення внесення відомостей до ЄРДР

- 756.002 тис. грн. – порубка 23 дерев породи дуб поблизу с. Нарцизівка – матеріали передано до Слідчого управління ГУНП в Житомирській області для встановлення винних осіб та внесення даних до ЄРДР.

- 312,848 тис.грн. - незаконна порубка 48 дерев породи вільха та береза за межами с. Бобровський Масив Житомирського району, передано до СУ ГУНП в Житомирській області для встановлення винних осіб та внесення даних до ЄРДР.

- 94,650 тис.грн. - під час рейдового заходу виявлено порубку дерева породи дуб між селами Корчак та Дениші, матеріали скеровано до ГУНП в Житомирській області для встановлення винних осіб та внесення даних до ЄРДР.

- 524,775 тис.грн. - матеріали передано до ГУНП в Житомирській області по факту порубки 106 дерев різних порід на землях комунальної власності поблизу с. Вишів Малинської ТГ з метою встановлення винних осіб та внесення даних до ЄРДР.

- 3097,137 тис.грн. – за направленими матеріалами до Управління Служби Безпеки України в Житомирській області по факту незаконної порубки 90 дерев породи тополя невідомими особами вздовж автомобільної дороги Коростишів-Теснівка, Житомирського району Житомирської обл., відкрито кримінальне провадження від 06.06.2024 № 1202406000000456 за ч. 3 ст. 368 та ч. 2 ст. 246 КК України.

Коростенською окружною прокуратурою встановлено підстави для вжиття заходів представницького характеру в інтересах держави в особі ДЕІ Поліського округу до ТОВ «Агро луг» щодо стягнення шкоди заподіяної внаслідок порубки дерев різних порід на території Коростенської територіальної громади – сума збитків становить 8313,837 тис. грн.

Відкрито кримінальні справи:

- від 29.01.2024 № 12024060460000035 за ч. 1 ст 246 КПК України по факту порубки 222 дерев між населеними пунктами Будище та Буряківка (лист Коростишівської окружної прокуратури від 29.01.2024 № 3/3-253 вих -24).(по даному факту було пред'явлено Пулинській селищній раді претензію на суму 1797,950 тис.грн (звіт ОП січень 2024)

- по факту порубки 124 дерев в прибережній зоні р. Кам'янка на землях загального користування що була виявлена в ході рейдового заходу сума збитків 131,389 тис. грн. Житомирською окружною прокуратурою відкрито кримінальне провадження за 4202406202000053) ч. 1 ст 246 ККУ (№ крим. Справи

- Коростенською окружною прокуратурою відкрито кримінальну справу по факту порубки дерев на землях запасу Малинської міської ТГ (збитки не розраховувалися) - № 42024062350000034 від 06.05.24 за ч. 1 ст 246 ККУ

- по факту порубки 42 дерев породи тополя на землях с/г призначення за межами с. Чудин відкрито кримінальне провадження № 120240604500001111 від 03.06.24.

- по факту вирізування дерев без дозвільних документів в напрямку від села Рихальське до села Стара Гута Звягельського району відомості внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 42024062240000019 від 07.05.2024 за ч. 1 ст. 367 КК України (427,236 тис. грн.)

- по факту незаконної порубки 582 дерев різних порід (сосна, дуб, вільха, граб, береза) між селами Розкадайлівка та Рудня внесено відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 42024062190000030 від 20.06.2024 за ч. 1 ст. 246 КК України (5978,177 тис. грн)

- по факту незаконної порубки дерев в смт. Нова Борова (розрахована шкода на суму 45,068 тис. грн) відкрито кримінальне провадження від 15.03.2024 № 12024060460000086 за ознаками вчинення кримінального правопорушення передбаченого ч. 1 ст 246 КК України

- по факту - порубки 24 дерев породи тополя вздовж автомобільної дороги між селами Велика Рача та Вишевичі на території Вишевицької ТГ Житомирського району(розрахована шкода на суму 859,130 тис. грн). відкрито кримінальне провадження № 12023060450000320 за ознаками вчинення кримінального правопорушення передбаченого ч. 1 ст 246 КК України.

- по факту транспортування лісоматеріалів круглих породи сосна орієнтовною масою 7.3 м3 без електронних носіїв обліку лісопродукції, що було виявлено в ході рейдових заходів в лісовому масиві між селами Іршанськ та Заброне Коростенського рн. (шкода не розраховувалася) відкрито кримінальне провадження № 12024060500000075 від 01.03.2024 за ознаками вчинення кримінального правопорушення передбаченого ч. 3 ст 246 КК України.

- по факту порубки 36 дерев породи тополя поблизу с. Вишнянка Малинської ТГ Житомирського рн. (також пред'явлено претензію Малинській міській раді – розрахована шкода на суму 1503,827 тис. грн.) відкрито кримінальне провадження № 12024060510000218 від 28.05.2024 за ознаками вчинення кримінального правопорушення передбаченого ч. 4 ст 246 КК України.

- 34,025 тис. грн. – незаконна порубка дерев на території Юріївського лісництва філії Олевське ЛГ ДП «Ліси України»– відкрито кримінальну справу за ч.1 ст. 246 ККУ.

- 186,731 тис. грн. – незаконна порубка дерев на території заказника місцевого значення «Микитче» філії Олевське ЛГ ДП «Ліси України»– відкрито кримінальну справу за ч.1 ст. 246 ККУ.

- 756,002 тис. грн. – порубка 23 дерев породи дуб поблизу с. Нарцизівка – відкрито кримінальну справу за ч.1 ст. 246 ККУ.

- 1805,005 тис.грн. – незаконна порубка 87 дерев породи дуб між населеними пунктами Пиріжки та Малинівка – відкрито кримінальну справу за ч.1 ст. 246 ККУ.

- 3425,976 тис.грн. – незаконна порубка 33 дерев різних порід групою осіб біля села Пиріжки в кв. 65 вид. 2 Недашківського лісництва ДП «Малинський лісгосп АПК» в межах ландшафтного заказника «Бензюкове» - відкрито кримінальну справу за ч.1 ст. 246 ККУ.

- 2497,901 тис. грн. – незаконна порубка 28 дерев різних порід невстановленими особами біля села Пиріжки в кв. 65 вид. 2 Недашківського лісництва ДП «Малинський лісгосп АПК» в межах ландшафтного заказника «Бензюкове» - відкрито кримінальну справу за ч.1 ст. 246 ККУ

- 2570,985 тис. грн. - відкрито кримінальну справу від 03.05.2024 № 12024060450000097 по факту порубки 122 дерев породи дуб на земельній ділянці комунальної власності поблизу с. Гришківка Житомирського району, ч. 1 ст. 246 КК України.

- 451,934 тис.грн. - за переданими матеріалами по факту незаконної порубки 53 дерев різних порід поблизу села Новаки Коростенського району Житомирської області на землях комунальної власності, відкрито кримінальну справу від 19.08.2024 № 12024060490000454 за ч. 1 ст. 246 ККУ.

- 660,893 тис. грн. – за переданими матеріалами по факту незаконної порубки 122 дерев породи осика між населеними пунктами Стара Олександрівка та Новополь Пулинської ОТГ Житомирської області порушено кримінальну справу від 24.08.24 № 12024060460000260 за ч.1 ст. 246 КК України.

**Пред’явлено до сплати 31 претензію на загальну суму 5473,588 тис. грн.
Подано цивільний позов на загальну суму 31,353 тис.грн.**

7. Контроль за охороною, використанням та відтворенням тваринного світу

По охороні тваринного світу протягом звітного періоду проведено 29 перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства. Складено 58 адміністративних протоколів.

Сума накладених штрафів склала 15,640 тис. грн., стягнуто 17,578 тис. грн. Розраховані збитки на суму 92,000.

8. Контроль за охороною, використанням та відтворенням рибних ресурсів

Протягом звітного періоду по охороні рибних ресурсів проведено 48 ресурсних перевірок, складено 74 адміністративних протоколи.

Загальна сума накладених штрафів склала 9,588 тис., грн. стягнуто 9,248 тис. грн.

Розраховано збитки на суму 18150,236 тис.грн.

9. У сфері використання об’єктів природно-заповідного фонду.

Протягом січня-грудня 2024 року державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища проведено 73 ресурсних перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства про природно-заповідний

фонд. Загальна сума накладених штрафів склала 3,213 тис., грн. стягнуто 3,213 тис. грн.

Розраховані збитки на суму 8636,124 тис. грн.

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

З метою реалізації державної політики України у галузі охорони довкілля, активізації роботи по здійсненню природоохоронних заходів та визначення пріоритетних напрямків з охорони навколишнього природного середовища в області розроблена і затверджена розпорядженням начальника Житомирської обласної військової адміністрації від 20.12.2022 № 376 Програма охорони навколишнього природного середовища в Житомирській області на 2023-2027 роки (далі – Програма).

Основною метою Програми є реалізація екологічної політики, спрямованої на стабілізацію та поліпшення екологічної ситуації на території області, зниження екологічних ризиків, зокрема викидів парникових газів, створення належних умов для досягнення безпечного для життя населення стану навколишнього природного середовища, а саме:

раціональне використання і відтворення природних ресурсів шляхом здійснення комплексу науково обґрунтованих природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів;

проведення просвітницької та наукової діяльності, залучення громадськості до природоохоронних дій через екологічне інформування й освіту населення;

зменшення викидів забруднених стічних вод у водойми;

організація системи моніторингу довкілля, у тому числі атмосферного повітря.

Досягнення мети Програми потребує комплексних спрямованих дій органів державної влади, місцевого самоврядування та їх виконавчих органів, організацій, установ і підприємств області всіх форм власності для реалізації пріоритетних напрямів діяльності у сфері ефективного природокористування, дотримання вимог екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища.

Житомирській області на 2024 рік за бюджетною програмою КПКВК 2708070 „Радіологічний захист населення та екологічне оздоровлення території, що зазнала радіоактивного забруднення” було передбачено асигнування у сумі 2127,20 тис. грн., які відповідно до паспорту бюджетної програми КПКВК 2708070 були призначені:

1. На утримання Житомирського обласного центру радіологічного контролю та виконанню заходів по ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС (Центр) – 794,70 тис грн.

2. На утримання Народицької районної спеціалізованої станції по догляду за землями зони безумовного відселення (Станція) – 1332,50 тис грн. Кошти в 2024 році надійшли 100% до річного плану та були спрямовані на виконання природоохоронних заходів.

Спеціалістами Житомирського обласного центру радіологічного контролю по виконанню заходів з ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС протягом

2024 року проводилася робота з організації радіологічного контролю сільськогосподарської та лісової продукції.

Перелік регіональних (місцевих) природоохоронних програм

Таблиця 15.4.1.

№ з/п	Назва програми	№ та дата прийняття	Кількість коштів у звітному році за програмою		
			виділено, тис. грн	фактично профінансовано, тис. грн	%
1	2	3	4	5	6
1	Програма економічного і соціального розвитку Житомирської області на 2024 рік	Рішення Житомирської обласної ради від 21.12.2023 № 611	У межах фінансового ресурсу	-	-
2	Обласна Програма забезпечення реалізації державної політики із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів (на території Житомирської області) на 2021-2025 роки	Рішення Житомирської обласної ради від 04.11.2021 № 242	167,912	166,952	99,4
3	Програма охорони навколишнього природного середовища в Житомирській області на 2023-2027 роки	Розпорядження начальника Житомирської обласної військової адміністрації № 376 від 20.12.2022	У межах фінансового ресурсу	-	-

15.5. Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря»:

розпорядженням голови Житомирської обласної державної адміністрації від 04.11.2019р. № 392 «Про орган управління якістю атмосферного повітря та затвердження Положення про управління екології та природних ресурсів Житомирської обласної державної адміністрації у новій редакції» Управління екології та природних ресурсів Житомирської облдержадміністрації визначено органом управління якістю атмосферного повітря;

розпорядженням голови Житомирської обласної державної адміністрації від 13.02.2020р. № 121 «Про утворення обласної комісії з питань здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря та управління якістю повітря» утворено комісію з питань здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря та управління якістю атмосферного повітря (далі Комісія);

Розпорядженням начальника Житомирської обласної військової адміністрації від 28.10.2022 № 310 розроблено та затверджено Програму державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря Житомирської зони на 2023 – 2027 роки.

Заходами Програми передбачено створення автоматизованої системи моніторингу атмосферного повітря з встановленням трьох постів спостереження. Автоматизована система дозволить виконувати одне із найважливіших завдань: отримувати достовірні відомості щодо вмісту у атмосферному повітрі забруднювальних речовин, оцінювати та прогнозувати її зміни і ступені небезпечності, розробляти науково обґрунтовані рекомендації для прийняття управлінських рішень у галузі охорони атмосферного повітря, у сфері охорони навколишнього природного середовища, а також інформувати населення про якість атмосферного повітря, вплив його забруднення на здоров'я та життєдіяльність людини.

Відповідно до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 № 590, видатки на виконання заходів, що передбачені Програмою, не належать до видатків першої та другої черги здійснення платежів органами Казначейства, що унеможлиблює придбання необхідного обладнання для виконання Програми.

15.6. Оцінка впливу на довкілля

Законом України «Про оцінку впливу на довкілля» введено сучасний та європейський порядок проведення оцінки впливу на довкілля (далі – Закон).

Закон встановлює правові та організаційні засади оцінки впливу на довкілля, спрямованої на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

Відповідно до вимог Закону створено єдиний реєстр оцінки впливу на довкілля, в якому розміщуються матеріали та інформація стосовно проходження суб'єктами господарювання процедури оцінки впливу на довкілля.

Визначено порядок проведення процедури з оцінки впливу на довкілля, надання висновку про оцінку впливу на довкілля та затверджені критерії постановами Кабінету Міністрів України, а саме: - постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 № 989 «Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля»; - постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 № 1010 «Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та

критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля»; - постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 № 1026 «Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля».

Процедура оцінки впливу на довкілля передбачає підготовку суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля, проведення його громадського обговорення, аналіз уповноваженим органом інформації, наданої у звіті з оцінки впливу на довкілля, будь-якої додаткової інформації, яку надає суб'єкт господарювання, а також інформації, отриманої від громадськості під час громадського обговорення, під час здійснення процедури оцінки трансграничного впливу, а також надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля.

У 2024 році Департаментом екології та природних ресурсів Житомирської обласної державної адміністрації надано суб'єктам господарювання 21 висновок з оцінки впливу на довкілля стосовно допустимості провадження планованої діяльності на території області.

15.7. Економічні засади природокористування

15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності

Існування екологічного податку зумовлено необхідністю часткової компенсації негативного впливу на природу різного роду шкідливих та небезпечних факторів, що виникають у процесі господарської діяльності суб'єктів. Екологічний податок за своєю економічною сутністю є компенсацією за шкоду, заподіяну навколишньому середовищу. Відтак, сума сплаченого екологічного податку повинна покривати витрати на фінансування заходів, необхідних для відновлення навколишнього середовища, відповідати сумі нанесеній навколишньому середовищу шкоди.

Держава зацікавлена у тому, щоб обсяги сплаченого екологічного податку збільшувались, оскільки податок є одним з джерел доходів бюджетів. При цьому, ціллю державної екологічної політики є зменшення забруднення навколишнього природного середовища. Для держави також важливо зберегти рівень ділової активності, отже зміни у екологічному оподаткуванні не повинні спричинити припинення або скорочення діяльності суб'єктів господарювання.

Відповідно до Бюджетного кодексу України було визначено зарахування коштів від сплати екологічного податку та коштів від відшкодування збитків, завданих порушенням природоохоронного законодавства до місцевих бюджетів.

В Бюджетному кодексі України з 2018 року внесено зміни щодо зменшення фінансування природоохоронних заходів за рахунок екологічного податку, зокрема:

- на 25% зменшено зарахування до спеціального фонду обласних бюджетів екологічного податку. Відтепер до обласних бюджетів зараховується 30% (замість 55%), до державного бюджету – 45% (замість 20%). Зміни внесено до статей 29 та 69¹ Кодексу;
- до сільських, селищних, міських бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад – 25 %.

Відповідно до функцій екологічного податку надходження від його сплати повинні бути джерелом фінансування природоохоронних заходів, а його обсяги мають бути достатніми для реалізації заходів з компенсації шкоди, яку нанесли навколишньому природному середовищу забруднювачі. Відтак, держава зацікавлена, з одного боку, у максимізації надходжень екологічного податку, оскільки він є одним з джерел доходів бюджету, а з іншого, у мінімізації забруднень, які погіршують стан навколишнього природного середовища.

За 2024 р. фактично сплачено та надійшло до казначейства 35317,48 тис грн. екологічних платежів, в т. ч. до державного бюджету – 15892,87 тис грн, до місцевих бюджетів – 8829,37 тис грн, до бюджету області – 10595,24 тис грн.

Одним із шляхів збільшення надходжень коштів від сплати збору за забруднення навколишнього середовища до загального фонду, це виявлення контролюючими органами, екологічною інспекцією та ДФСУ нових суб'єктів господарювання, які здійснюють господарську діяльність без дозволу на викиди в атмосферне повітря та відповідно не сплачують податки.

Кошти природоохоронних фондів спрямовуються на фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів, що відповідають основним напрямкам державної політики у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

Кошти фондів охорони навколишнього природного середовища можуть використовуватися тільки для цільового фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів, в тому числі наукових досліджень з цих питань, а також заходів для зниження впливу забруднення навколишнього природного середовища на здоров'я населення.

Обласний фонд охорони навколишнього природного середовища являється практично єдиним гарантованим джерелом фінансування природоохоронної діяльності. Проте, проведення більшості заходів потребує великих капіталовкладень, яких не вистачає, що не дозволяє фінансувати масштабні природоохоронні заходи.

Державна екологічна політика та державні фінансові ресурси мають бути направлені на запобігання та вирішення основних екологічних проблем у регіонах, з метою недопущення екологічних катастроф.

Надходження та використання коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища, тис грн.

Таблиця 15.7.1.1.

№ п/п	Обсяг коштів	Рік		
		2022	2023	2024
1	Залишок коштів на початок звітнього періоду	1584,00	1584,00	
2	Надходження коштів у звітньому періоді – всього	5546,00	8721,05	9020,00
3	Використано коштів - всього	5546,00	8721,05	9019,46
4	Залишок коштів на кінець звітнього періоду	1584,00	1584,00	
5	% використання коштів (дані п.3 поділити на /(дані п.1+дані п.2)x 100)	77,78	84,6	99,9

15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі

У сучасному світі важко переоцінити значення природоохоронних заходів, оскільки вони є ключовим елементом збереження навколишнього середовища та збереження стійкого розвитку. Незважаючи на труднощі, вирішення проблем фінансування природоохоронних заходів є важливим етапом для забезпечення екологічно стійкого майбутнього України та збереження біорізноманіття для наступних поколінь.

Держава відіграє ключову роль у підтримці та розвитку природоохоронних заходів в Україні. По-перше, це виявляється у створенні та вдосконаленні законодавчої бази, спрямованої на захист природи. По-друге, це проявляється у фінансовій підтримці природоохоронних проєктів. По-третє, це підтримка освіти та інформування громадськості. Важливим є також міжнародне співробітництво в галузі природоохоронних заходів. Україна активно співпрацює з іншими країнами та міжнародними організаціями для обміну досвідом та ресурсами у сфері екології та природоохоронних заходів.

Проблеми фінансування бюджетних програм природоохоронних заходів в Україні є дуже складною темою, яка вимагає комплексного підходу. Відповідно проблеми фінансування бюджетних програм можуть виникати з різних причин, а саме:

- недостатність фінансування;
- нестабільність фінансування;
- низький рівень ефективності витрат;
- низька залученість бізнесу та громадськості;
- відсутність системи стимулювання;
- неефективне планування і прогнозування;
- корупційні ризики.

Фінансування заходів Програми здійснюється відповідно до законодавства України за рахунок коштів, виділених в установленому порядку з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища у складі обласного бюджету.

Ресурсне забезпечення Програми, тис грн.

Таблиця 15.7.2.1.

Обсяг коштів, які пропонується залучити на виконання Програми	I етап виконання Програми			II етап (2024 - 2025 роки)	III етап (2026 - 2027 роки)	Всього витрат на виконання Програми
	2023 рік	2024 рік	2025 рік			
1	2	3	4	5	6	7
Обсяг ресурсів всього, в тому числі:	У межах фінансового ресурсу	У межах фінансового ресурсу	У межах фінансового ресурсу	У межах фінансового ресурсу	У межах фінансового ресурсу	У межах фінансового ресурсу
державний бюджет	-	-	-	-	-	-
обласний бюджет	У межах фінансового ресурсу	У межах фінансового ресурсу	У межах фінансового ресурсу	У межах фінансового ресурсу	У межах фінансового ресурсу	У межах фінансового ресурсу

районні, міські (міст обласного значення), бюджети об'єднаних територіальних громад	-	-	-	-	-	-
бюджети сіл, селищ, міст районного значення	-	-	-	-	-	-
кошти небюджетних джерел	-	-	-	-	-	-

Відповідно до розпорядження обласної військової адміністрації від 22.12.2023 № 623 «Про затвердження кошторису витрат обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на 2024 рік» із змінами, передбачено виконання заходів з природоохоронної діяльності на загальну суму 9020,00 тис. грн.

Протягом 2024 року Департаментом екології та природних ресурсів обласної військової адміністрації (далі – Департамент), як розпорядником коштів фонду охорони навколишнього природного середовища, виконано природоохоронних заходів на загальну суму 9019,46 тис. грн, що становить 99,99 % від запланованих:

Нове будівництво очисних споруд каналізації у смт Романів Житомирського району Житомирської області. Коригування – 9019,46 тис. грн.

Загалом природоохоронні заходи Департаментом екології та природних ресурсів Житомирської облдержадміністрації проводяться згідно календарного плану в межах кошторису витрат обласного фонду.

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки спрямовані на впровадження науково обґрунтованих та безпечних для навколишнього природного середовища і здоров'я населення вимог до процесів, товарів та послуг.

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про стандартизацію» розрізняють (залежно від суб'єкта стандартизації, який приймає чи схвалює стандарти): національні стандарти; кодекси ustalеної практики та класифікатори, прийняті чи схвалені центральним органом виконавчої влади у сфері стандартизації; каталоги та реєстри загальнодержавного застосування; стандарти, кодекси ustalеної практики та технічні умови, прийняті чи схвалені іншими суб'єктами, що займаються стандартизацією.

Закон України «Про метрологію та метрологічну діяльність» відносить до сфери державного метрологічного нагляду контроль стану навколишнього природного середовища, а вимірювання в цій сфері повинні виконуватися атестованими, відповідно до «Правил уповноважень та атестації у державній метрологічній системі», лабораторіям.

Основу екологічного нормування складають:

- ГДК - гранично допустимі концентрації;

- ОБРВ - орієнтовно безпечні рівні впливу;
- ГДВ - гранично допустимі викиди (в атмосферу);
- ГДС - гранично допустимі скиди (у водні об'єкти);
- тимчасово погоджені викиди і скиди;
- ліміти використання природних ресурсів, викидів і скидів.

Норми (ГДК і ОБРВ) є єдиними для всієї території України.

Екологічні нормативи (ГДВ, ГДС) розробляють і вводять у дію державні природоохоронні органи, норми охорони здоров'я - інші уповноважені на те державні органи в межах своєї компетенції відповідно до природно-ресурсного законодавства.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС висуває нові вимоги до державного регулювання охорони навколишнього природного середовища України відповідно до європейських стандартів. Тому головною умовою використання означених інструментів державного регулювання є удосконалення чинного природоохоронного законодавства України, розробка законодавчих актів, які стосуватимуться субсидування, кредитування, квотування, систем застави та інше, що має призвести до збільшення інвестування в охорону навколишнього природного середовища.

15.9. Дозвільна діяльність у сфері природокористування

Державне регулювання у сфері охорони атмосферного повітря, головним чином, відбувається шляхом видачі дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, а саме: встановлення умов та вимог до обладнання, технологічних процесів та дозволених обсягів викидів забруднюючих речовин і заходів щодо їх зниження.

За 2024 рік Департаментом видано 279 дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, з них для другої групи - 61 дозволи, для третьої – 219.

З 2012 року, відповідно до Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», зі змінами, прийом суб'єктів господарювання з питань отримання документів дозвільного характеру здійснюється через Центри надання адміністративних послуг.

Ураховуючи, що у 2023 році відбулися зміни в Законі України «Про охорону атмосферного повітря» Департаментом впроваджено видачу Дозволів з врахуванням змін до вимог з оформлення та змісту документів, а також здійснено координацію діяльності органів місцевого самоврядування щодо забезпечення заходів з проведення публічних обговорень за участю громадськості у процесі видачі Дозволів.

У 2024 році видано 21 висновок з оцінки впливу на довкілля та погоджено 19 планів післяпроектного моніторингу планованої діяльності.

Спеціалістами Департаменту розглянуто 193 пакети містобудівної документації.

15.10. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля

Можливість ефективного формування та реалізації дієвих заходів з охорони навколишнього природного середовища безпосередньо пов'язується з

потребою концентрації наукових знань та інформації відповідно до пріоритетних напрямів регіональної екологічної політики:

- опрацюванням існуючих наукових знань та інформації на предмет їх прикладного використання для реалізації регіональної екологічної політики;
- проведенням наукових пошуків за відповідними напрямами та науковим опрацюванням природоохоронних проектів.

Науково-технічний прогрес за своїм визначенням - це розширення можливостей більш ощадливого використання природно-ресурсного потенціалу і його відтворення, екологізації суспільного виробництва та всієї людської життєдіяльності за умови впровадження технологічних та ресурсозберігаючих інновацій.

Екологічною проблемою області є проблема зберігання, утилізації та знешкодження відходів, що справляють негативний вплив на стан довкілля. Відходи є одним з найбільш вагомих факторів забруднення навколишнього середовища і негативного впливу на всі компоненти довкілля: призводять до забруднення підземних та поверхневих вод, атмосферного повітря, земельних ресурсів, ведуть до зменшення сільськогосподарського виробництва.

Проблема негативного впливу відходів на навколишнє середовище є однією з найбільш болючих у регіоні. Щорічно обсяги накопичення відходів збільшуються, виникають несанкціоновані звалища, не вирішується проблема поводження з небезпечними відходами. Крім побутових відходів, значною проблемою є складування промислових відходів, а саме здійснення заходів з видалення та оброблення проммайданчиків діючих та зупинених каменеобробних підприємств від твердих побутових відходів і перевезення, накопичення та розміщення цих відходів на спеціальних полігонах, а також надання інших послуг у цій сфері, із залученням спеціального обладнання і потужностей з їх переробки для вирішення питань утилізації та використання в будівельній та шляхобудівельній галузях. Екологічні проблеми України повною мірою торкнулись і Житомирщини. Більш того, найменші відхилення у природно-екологічному балансі цього краю негайно позначаються на екологічному стані інших регіонів країни.

У 2024 році завершено повторну комплексну інвентаризацію місць зберігання непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин. Встановлено, що на території області знаходиться 409,7738 тонн ХЗЗР.

На сьогодні з усіх існуючих методів утилізації ХЗЗР найбільш ефективним є спалювання в спеціальних високотемпературних печах, обладнаних сучасними системами очищення димового газу та контролю за викидами і небезпечними рештками.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2024 року № 1067 «Про затвердження Порядку надання письмової згоди (повідомлення) на транскордонне перевезення небезпечних відходів та висновку на транскордонне перевезення відходів», дозволено вивіз ХЗЗР за кордон для екологічно безпечної утилізації або здійснення такої утилізації в Україні (у разі наявності відповідних потужностей).

Загальні річні надходження у Житомирський обласний фонд охорони навколишнього природного середовища становлять 8 – 9 млн грн. Без державної

підтримки, лише за рахунок коштів місцевих бюджетів та екологічних фондів, здійснити вищезгадані роботи неможливо, а стан зберігання ХЗЗР призводить до погіршення санітарно-епідеміологічної ситуації та зростання соціальної напруги серед населення області.

15.11. Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються навколишнього природного середовища

У своїй діяльності з екологічного інформування громадськості Департамент керується положеннями Організаційної конвенції про доступ до інформації, участі громадськості в прийнятті рішень та доступу до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього природного середовища, Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища», Законом України «Про інформацію» та іншими законодавчими і нормативними документами. Населення зверталось до Департаменту переважно по питаннях стану навколишнього природного середовища в області та окремих його ресурсів (вода, земля, атмосферне повітря). Необхідна інформація з зазначених питань надавалась, як в письмовій так і в усній формі, в залежності від запиту. Екологічні матеріали також розміщені на сайті Департаменту <http://eprdep.zht.gov.ua>.

15.12. Екологічна освіта та інформування

У 2024 році екологічна освіта в області спрямована на формування в здобувачів освіти екологічної свідомості, дбайливого ставлення до природи та активної громадянської позиції щодо збереження довкілля шляхом інтеграції екологічних знань у зміст освіти, реалізації проєктів сталого розвитку, а також залучення дітей та молоді до практичної природоохоронної діяльності в умовах війни та регіональних екологічних викликів.

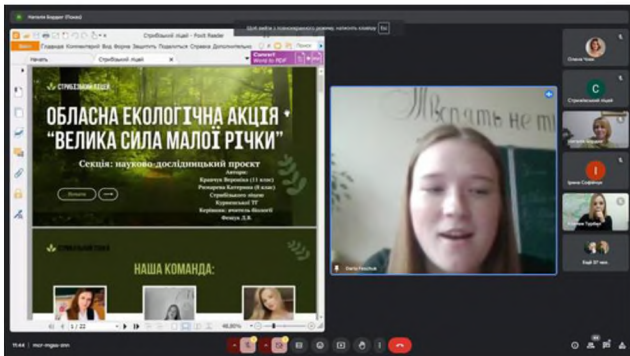

Основною метою освітньої діяльності є формування екологічного світогляду серед здобувачів освіти на основі Концепції сталого розвитку для дієвого та ефективного використання природних ресурсів та екосистем в умовах післявоєнної відбудови України. Основні вимоги – це безпечне навчання, яке буде навчально-пізнавальним, практичним та цікавим для дітей.

Для забезпечення неперервної екологічної освіти і виховання в області створена система в якій діють 1 заклад позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування, 18 еколого-

натуралістичних відділень на базі закладів позашкільної освіти, 139 еколого-натуралістичних гуртків при закладах освіти області, 149 екологічних стежок, 188 колективів екологічної просвіти. При закладах загальної середньої та позашкільної освіти області діє 61 куточок живої природи.

У 2024 році функціонувало 17 шкільних лісництв. Їхня діяльність спрямована на вирощування та догляд за саджанцями на дослідних ділянках. Юні лісівники опановують ази лісівничої справи, застосовують набуті знання на практиці, ефективно співпрацюють з лісовими господарствами Житомирщини. На закріплених територіях вони виростили 28880 штук сіянців деревних і чагарникових порід, доглядають за 487 мурашниками, підгодовують тварин взимку, виготовили та розвішали 2012 штучних гніздівель для птахів, вирощено.

З метою поліпшення стану довкілля, озеленення та благоустрою населених пунктів, прилеглих до них територій, очищення джерел, збереження природо-заповідного фонду, зокрема, створення нових зелених зон, парків, скверів, висаджування саджанців дерев і кущів, школярами області в 2024 році очищено і взято під охорону 167 джерела, закладено парків, алей та скверів 70 шт., висаджено дітьми 21370 дерев та кущів на території області. Також із здобувачами освіти було здійснено 418 екологічних походів та експедицій.

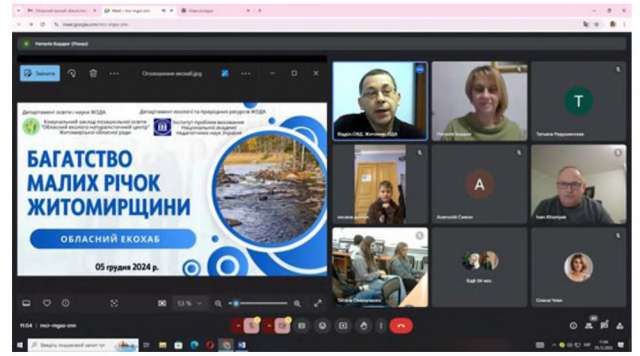
Упродовж 2024 року Комунальним закладом позашкільної освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради організовано участь 9108 здобувачів освіти області у 111 заходах еколого-натуралістичного напрямку.

У 2024 році відбулася щорічна церемонія вручення найпрестижнішої нагороди «Юннатівський оскар» - відзначення кращих юннатів Житомирщини, які займають науково-дослідною діяльністю у галузі екології та практичною природоохоронною роботою. Заступник директора Департаменту екології та природних ресурсів ЖОДА Микола Семенюк прийшов привітати учасників.

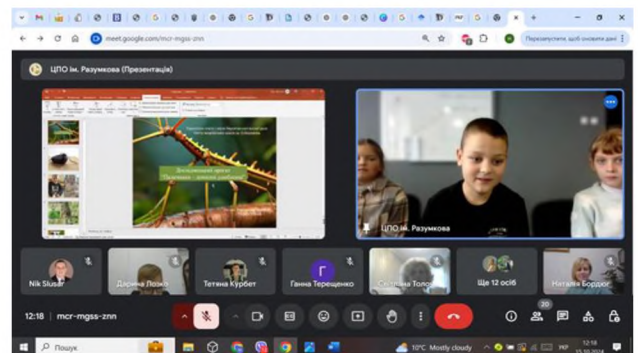
КЗПО «ОЕНЦ» ЖОР було ініційовано проведення обласної акції «Велика сила – малої річки», у якій взяли участь 58 учасників, у межах якої відбувся обласний екохаб «Багатство малих річок Житомирщини». Учасники акції репрезентували дослідницькі проекти, практичну природоохоронну роботу та

відеоблоги, які висвітлювали проблеми забруднення та зменшення водних ресурсів, пошуків рішень щодо їх збереження та відновлення.

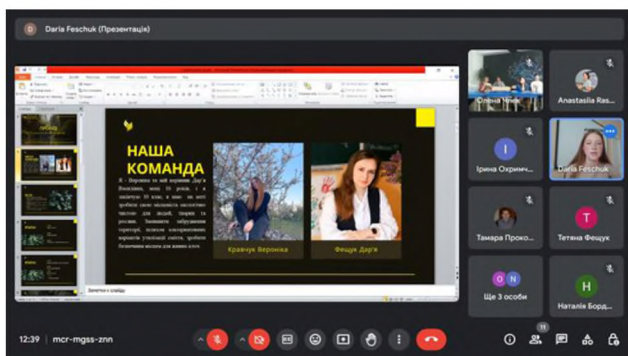

Вперше було проведено еколого-мистецький івент «Пробудження природи», у якому взяли участь 164 здобувача освіти. Цей звід дає можливість здобувачам освіти стати активними учасниками цікавих майстер-класів, екскурсій, неймовірно захоплюючих квестів, які об'єднують екологію та мистецтво для натхнення й активної дії.

Уже традиційно 4 червня 2024 р. в КЗПО «ОЕНЦ»ЖОР з нагоди відзначення Всесвітнього Дня охорони навколишнього середовища було проведено обласний дитячий екофорум. Форум відбувся під гаслом: «Молодь – основний каталізатор екологічних змін в громаді». Здобувачі Житомирщини репрезентували власні екологічні проекти, відображали досвід і результати своєї практичної природоохоронної роботи, а Директор Департаменту екології та природних ресурсів ЖОДА Олександр Кондратюк, традиційно завітав до учасників та подякував за проведену роботу.

У жовтні 2024 р. було проведено II обласний форум «Дослідники Малої Батьківщини» із всеукраїнською участю, у якому взяли участь учні 1-11 класів, а також педагоги закладів дошкільної освіти. Юні (учні 1-5 класів) та молоді (учні 6-11 класів) дослідники-експериментатори репрезентували особисті дослідження в галузі природничих наук. Педагоги закладів дошкільної освіти представляли досвід роботи з дітьми в галузі природничих наук на секції «Дошкільнята-природолюби».

Щорічно до Дня Всесвітнього Дня Землі проводиться природоохоронна акція з посадки нових рослин, адже дбати про відродження навколишнього середовища – наша спільна мета.

У 2024 році продовжується реалізація проекту - «Віртуальний інтерактивний музей «EcoBioSystem», одного із складників регіонального освітнього технопарку. Експозиції музею розміщуються в 5-ти рубриках: «Освітній простір», «Квітковий дім», «ZooLife», «Біологічний лабіринт», «Арт дизайн». Цей музей дає можливість задіяти різні канали сприйняття, що інтегровано впливає на ціннісні орієнтації через позитивні емоції, впливає на усвідомлене самоформування екологічної компетентності. З експозиціями музею можна ознайомитися за покликанням:

<https://ecobiosystem.wixsite.com/museum>

Організовано та проведено III літню екологічну школу «EcoLandLab», до якої було залучено 84 дітей. Діяльність цієї школи забезпечує безліч наукових, творчих та спортивних активностей, а також реалізовує проекти, організовує квести, конкурси та змагання, здійснює еколого-природоохоронну роботу. У літній екологічній школі «EcoLandLab» здобувачі освіти навчалися та проводили цікаві дозвілля в таких лабораторіях: «Біологічний лабіринт», «Безпека життя та простору», «Арт-дизайн».

Ефективною формою еколого-просвітницької діяльності є обласний екскурсійний табір «Пізнай навколишній світ», який впродовж 2024 року відвідали понад 2100 дітей та дорослих.

У квітні 2024 року було організовано та проведено Всеукраїнський вебінар «Екологічні проекти: актуальність, особливості, значення для повоєнної

відбудови України», у якому взяли участь 128 педагогічних працівників. Під час вебінару обговорювали теоретично-практичні аспекти формування в учнів старших класів екологічної компетентності засобами проєктно-дослідницької діяльності, а також особливості використання екологічних проєктів для європейського майбутнього України, методичними засадами розроблення екологічних проєктів для повоєнної відбудови України тощо.

Отже, за результатами проведеної роботи в області було створене необхідне безпечне освітнє середовище для всебічного розвитку дітей та молоді у природничій галузі. Усвідомлюючи роль та значення екологічної освіти і виховання учнівської молоді в сучасних умовах, педагогічні колективи закладів освіти Житомирщини докладають посильних зусиль щодо формування екологічної свідомості у дітей та молоді.

15.13. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

У 2024 році продовжувалась співпраця з іноземними інвесторами з метою реалізації ряду проєктів, в тому числі: будівництво сонячних електростанцій, модернізації централізованого теплопостачання та інші. Внаслідок російської агресії терміни реалізації проєктів переглядаються.

ВИСНОВКИ

Протягом 2024 року Департаментом екології здійснювались заходи щодо забезпечення безумовного доступу громадян до екологічної інформації.

На веб-сайті Департаменту www.eprdep.zht.gov.ua розміщена відповідна екологічна інформація та забезпечено належний розгляд звернень громадян, як в електронному, так і в паперовому вигляді. Протягом року опрацьовано 97 звернень громадян.

У 2024 році рішенням двадцятої сесії Житомирської обласної ради VIII скликання від 20.06.2024 № 767 «Про оголошення нових об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення» створено:

- Ландшафтний заказник місцевого значення «Брусилівський»;
- Ландшафтний заказник місцевого значення «Княжий»;
- Лісовий заказник місцевого значення «Прикам'янський ліс»;
- Ботанічний заказник місцевого значення «Кам'янка»;
- Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Провалівка»;
- Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Людвиківка».

Рішенням двадцятої сесії VIII скликання Житомирської обласної ради від 20.06.2024 № 768 уточнено площу та розширено межі ландшафтного заказника

місцевого значення «Гамарня» на 31,57 га (загальна площа заказника становить 1136,5149 га).

Рішенням двадцятої сесії Житомирської обласної ради VIII скликання від 20.06.2024 № 766 «Про перейменування об'єкта природно-заповідного фонду місцевого значення» Парк-пам'ятку садово-паркового мистецтва місцевого значення «Парк ім. Ю. Гагаріна» перейменовано на Парк-пам'ятку садово-паркового мистецтва місцевого значення «Шодуарівський парк».

Рішенням двадцять першої сесії VIII скликання від 26.09.2024 № 823 «Про зміну меж об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення», відповідно до пункту 1 розділу XII «Перехідні положення» Закону України «Про природно-заповідний фонд України» з метою будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій, вилучено прикордонну смугу шириною 30-50 метрів у об'єктах природно-заповідного фонду:

Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Соловійове»;

Ботанічний заказник місцевого значення «Циганка»;

Гідрологічний заказник місцевого значення «Страхів»;

Лісовий заказник місцевого значення «Словечанський кряж».

Рішенням двадцять третьої сесії VIII скликання Житомирської обласної ради від 26.12.2024 № 876 оголошено нові об'єкти природно-заповідного фонду місцевого значення:

Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Булатка»;

Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Квітучий берег»;

Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Орхідейний берег»;

Ботанічний заказник місцевого значення «Княжа гора»;

Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Коростенські орхідеї»;

Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Орхідеї зозульки»;

Ландшафтний заказник місцевого значення «Гришковецький»;

Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Орхідейне болото»;

Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Орхідейний куточок».

Рішенням двадцять третьої сесії Житомирської обласної ради VIII скликання від 26.12.2024 № 874 «Про зміну назви ботанічного заказника» ботанічний заказник місцевого значення «Жовтневе» перейменовано на ботанічний заказник місцевого значення «Квітневе».

Станом на 01.01.2025 на території області знаходиться 299 об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 143251,9782 га, з них 20 об'єктів загальнодержавного значення (їх площа становить 57940,04 га) та 279 об'єктів місцевого значення (їх площа становить 85311,9382 га). Відсоток заповідності становить 4,8 %.

За дорученням начальника обласної військової адміністрації від 21.10.2022 № 5969/2-22/35 «Про виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 вересня 2022 року «Про охорону, захист, використання та відтворення лісів України в особливий період» доручено органам місцевого самоврядування, державним та комунальним лісогосподарським підприємствам, а також районним військовим адміністраціям невідкладно вжити заходів щодо активізації роботи з виконання завдання, визначеного положенням Указу

Президента України від 29 вересня 2022 року № 675/2022 щодо виділення органами державної влади та органами місцевого самоврядування придатних до заліснення земель.

Площа земельних ділянок, які планується передати лісогосподарським підприємствам для ведення лісового господарства і пов'язаних з ним послуг, становить близько 13824,57583 га, загальна площа земельних ділянок, на які надано дозвіл на виготовлення проєкту землеустрою щодо відведення – 10859,53173 га, а площа ділянок, на які затверджено проєкти землеустрою щодо відведення – 3404,2378 га.

Департаментом у 2024 році продовжено роботу над Регіональним планом управління відходами (далі - РПУВ), який розробляється відповідно до Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року та Національного плану управління відходами до 2033 року.

Метою РПУВ є забезпечення сталого управління відходами в Житомирській області, зменшення обсягів утворення відходів шляхом збільшення обсягу їх переробки та повторного використання.

Розпорядженням начальника обласної військової адміністрації від 20.12.2022 № 376 затверджено Програму охорони навколишнього природного середовища в Житомирській області на 2023-2027 роки.

Основною метою Програми є реалізація екологічної політики, спрямованої на стабілізацію та поліпшення екологічної ситуації на території області, зниження екологічних ризиків, зокрема викидів парникових газів, створення належних умов для досягнення безпечного для життя населення стану навколишнього природного середовища.

Відповідно до розпорядження обласної військової адміністрації від 22.12.2023 № 623 «Про затвердження кошторису витрат обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на 2024 рік» із змінами, передбачено виконання заходів з природоохоронної діяльності на загальну суму 9020,00 тис. грн.

Протягом 2024 року Департаментом екології та природних ресурсів обласної військової адміністрації (далі – Департамент), як розпорядником коштів фонду охорони навколишнього природного середовища, виконано природоохоронних заходів на загальну суму 9019,46 тис. грн, що становить 99,99 % від запланованих. Нове будівництво очисних споруд каналізації у смт Романів Житомирського району Житомирської області. Коригування – 9019,46 тис. грн. Завершення будівництва є екологічно важливим як у місцевих, так і у регіональних масштабах.

Директор

Олександр КОНДРАТЮК